

Doktori (PhD) értekezés

dr. Szikora Tamás Attila

2026.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

dr. Szikora Tamás Attila:

Az értekezés címe

**Szólásszabadság, kampány és a közösségi oldalak –
A közösségimédia-platformok felelőssége és szerepe a demokrati-
kus nyilvánosság alakításában, különös tekintettel a választási
kampányokra**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Koltay András

.....

Budapest, 2026. május 11.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	5
1.1 A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKA.....	5
1.2 A KUTATÁS MÓDSZERTANA	7
1.3 A DOLGOZAT SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE.....	10
2. A SZÓLÁSSZABADSÁG ELMÉLETI ALAPJAI	14
2.1 A SZÓLÁSSZABADSÁG FOGALMA, HATÁLYA ÉS VÉDELME	14
2.2 A SZÓLÁSSZABADSÁG ELMÉLETI IGAZOLÁSAI	17
2.2.1 AZ IGAZSÁG KERESÉSE.....	17
2.2.2 A DEMOKRATIKUS RÉSZVÉTEL TÁMOGATÁSA	19
2.2.3 AZ EGYÉNI ÖNKIFEJEZÉS BIZTOSÍTÁSA.....	21
2.2.4 ÖSSZEGZÉS A SZÓLÁSSZABADSÁG IGAZOLÁSAIRÓL	22
2.3 SZÓLÁSSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSE A VÁLASZTÁSI KAMPÁNYBAN.....	23
2.3.1 A SZÓLÁSSZABADSÁG KORLÁTOZÁSÁNAK SAJÁTOS IGAZOLÁSAI	23
2.3.2 A VÁLASZTÁSI KIVÉTELESSÉG (ELECTORAL EXCEPTIONALISM) ELMÉLETE	25
2.3.3 A POLITIKAI BESZÉD MIBENLÉTE ÉS JELLEGZETESSÉGEI.....	27
2.3.4 KAMPÁNYBESZÉD ÉS A KÖZÉRDEKŰ TÁJÉKOZTATÁS ELHATÁROLÁSA	31
2.4 KÖVETKEZTETÉSEK	39
3. A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY SZABÁLYOZÁSÁNAK ALAPJAI	41
3.1 BEVEZETÉS	41
3.2. VÁLASZTÁSI KAMPÁNY SZABÁLYOZÁSA AZ OFFLINE TÉRBEN	43
3.2.1 VÁLASZTÁSI PLAKÁT KIHELYEZÉSE.....	43
3.2.2 TERÜLETI KORLÁTOZÁSOK	44
3.2.3 A(Z EXIT POLL) KÖZVÉLEMÉNY-KUTATÁSOK SZABÁLYOZÁSA	47
3.3. A POLITIKAI REKLÁMOK SZABÁLYOZÁSA	48
3.3.1 ALKOTMÁNYOS KERETEK	48
3.3.2 A POLITIKAI REKLÁMOK KÖZZÉTÉTELÉNEK HAZAI SZABÁLYOZÁSA.....	50
3.3.3 POLITIKAI REKLÁMOK AZ EURÓPA TANÁCS ÉS AZ EJEB GYAKORLATÁBAN	53
3.4 KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS	59
3.4.1. A MAGYAR SZABÁLYOZÁS ÉS ALKOTMÁNYOS ÉRTELMEZÉSE	60
3.4.2 A KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS KÉRDÉSE AZ EURÓPA TANÁCS ÉS A STRASBOURGI BÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN	62
3.4.3 KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN	65
3.5 KÖVETKEZTETÉSEK	77
4. A SZÓLÁSSZABADSÁG SAJÁTOS KORLÁTOZHATÓSÁGA A KAMPÁNYBAN	79
4.1 BEVEZETŐ GONDOLATOK	79
4.2 A VALÓTLAN ÁLLÍTÁSOK ALKOTMÁNYOS VÉDELME MAGYARORSZÁGON.....	84
4.2.1 A HAZAI JOGI SZABÁLYOZÁS.....	84
4.2.2 VALÓTLAN TÉNYÁLLÍTÁSOK VÉDELME A KAPCSOLÓDÓ JOGGYAKORLAT TÜKRÉBEN	86
4.2.3 VÁLASZTÓPOLGÁROK MEGTÉVESZTÉSE A KÖZÖSSÉGI MÉDIA FUNKCIÓI ÁLTAL	92
4.3 A STRASBOURGI BÍRÓSÁG ESETJOGA	94
4.4 NEMZETKÖZI PÉLDÁK A VALÓTLAN KAMPÁNYBESZÉD SZABÁLYOZÁSÁRA.....	97
4.5 A VALÓTLAN ÁLLÍTÁSOK VÉDELME AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN.....	98
4.5.1 A VALÓTLAN KAMPÁNYBESZÉD TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSA A TENGERENTÚLON	100
4.5.2 A TARTALOMALAPÚ KORLÁTOZÁSON TÚLI ESZKÖZÖK.....	104
4.5.3 A KORLÁTOZÁS ELUTASÍTÁSA: A „TÖBB BESZÉD” TÁMOGATÁSA.....	106
4.5.4 A KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS ÉS A NEGATÍV KAMPÁNY KAPCSOLATA	108

4.6 KÖVETKEZTETÉSEK	109
5. A PLATFORMOK DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁGRA GYAKOROLT HATÁSAI	111
5.1 BEVEZETŐ GONDOLTOK	111
5.2 A TÁRSADALMI NYILVÁNOSSÁG SZERKEZETÉNEK ÁTALAKULÁSA	112
5.3 A KÖZÖSSÉGI PLATFORMOK HATÁSA A DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁGRA	118
5.3.1 VISSZHANGKAMRÁK, SZŰRŐBUBORÉKOK	118
5.3.2 TÁRSADALMI POLARIZÁCIÓ ÉS A NYILVÁNOSSÁG FRAGMENTÁCIÓJA	121
5.3.3 AZ ALGORITMUSOK SZEREPE A TARTALOMKEZELÉSSEN	123
5.3.4 A TARTALOMMODERÁLÁS HATÁSA A DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁGRA	129
5.3.5 A PLATFORMOK FELELŐSÉGÉNEK KÉRDÉSE	135
5.4 KÖVETKEZTETÉSEK	141
6. PLATFORMSZABÁLYOZÁS ÉS POLITIKAI BESZÉD A KÖZÖSSÉGI OLDALAKON	142
6.1 ELMÉLETI ALAPVETÉSEK	142
6.2 ONLINE DEZINFORMÁCIÓ MINT A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY KOCKÁZATA	144
6.2.1 A FOGALMI KERETET ÉRINTŐ KÉRDÉSEK	144
6.2.2 AZ ONLINE DEZINFORMÁCIÓ VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOKKAL ÖSSZEFÜGGŐ SAJÁTOSÁGAI	145
6.2.3 AZ EURÓPAI UNIÓ ONLINE DEZINFORMÁCIÓRA ADOTT VÁLASZAI	147
6.2.4 SZÓLÁSSZABADSÁG, DEMOKRATIKUS LEGITIMITÁS ÉS EURÓPAI EMBERI JOGI KERETEK	152
6.2.5 AMERIKAI MEGKÖZELÍTÉS: DEZINFORMÁCIÓ, PLATFORMOK ÉS AZ ELSŐ ALKOTMÁNYKIEGÉSZÍTÉS	154
6.2.6 NEMZETI SZINTŰ GYAKORLATOK AZ ONLINE DEZINFORMÁCIÓ KEZELÉSÉRE	156
6.2.7 EMPÍRIKUS TANULSÁGOK ÉS A FELELŐSÉG KÉRDÉSÉNEK ÁTALAKULÁSA	158
6.2.8. A VÁLASZTÁSI (POLITIKAI) DEEPFAKE OKOZTA KIHÍVÁSOK	160
6.2.9. ÖSSZEGZÉS	173
6.3. A DSA A VÁLASZTÁSOK INTEGRITÁSÁNAK VÉDELMEBEN	174
6.3.1 A KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS -CSÖKKENTÉS KÖVETELMÉNYE	174
6.3.2 ÉSZREVÉTELEK A KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS -CSÖKKENTÉS SZABÁLYOZÁSÁHOZ	179
6.4 POLITIKAI REKLÁMOK A KÖZÖSSÉGI PLATFORMOKON	182
6.4.1 A POLITIKAI REKLÁMOK IRÁNTI SZABÁLYOZÁSI IGÉNY FELERŐSÖDÉSE	182
6.4.2 A PLATFORMOK ÖNSZABÁLYOZÁSA	183
6.4.3 AZ UNIÓ RENDELETE A POLITIKAI REKLÁMTEVÉKENYSÉG ÁTLÁTHATÓSÁGÁRÓL ÉS CÉLZOTT FOLYTATÁSÁRÓL	185
6.4.4 A RENDELET FŐBB KRITIKÁI	189
6.4.5 A RENDELET HATÁLYBA LÉPÉSE ÓTA TÖRTÉNT FEJLEMÉNYEK	192
6.4.6 A POLITIKAI REKLÁMOK SZABÁLYOZÁSA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN	194
6.4.7 AZ EURÓPAI ÉS A TENGERENTÚLI SZEMLÉLET ÖSSZEVETÉSE	202
6.6 KÖVETKEZTETÉSEK	204
7. ZÁRÓ GONDOLATOK, A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE	206
Irodalomjegyzék, hivatkozások jegyzéke	211

1. BEVEZETÉS

1.1 A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKA

A választási kampányidőszakban zajló közéleti diskurzus nagy jelentőséggel bír a demokratikus döntéshozatali folyamatok jövőbeli alakulását illetően. A választópolgárok hiteles információkhoz való hozzáféréseinek biztosítása mellett az aktivitásuk növelése is elengedhetetlen a demokratikus legitimitáció biztosítása érdekében. Az élénk közösségi párbeszéddel tarkított demokratikus nyilvánosság alkotmányos kereteinek biztosítása az állam intézményvédelmi kötelezettségének egyik meghatározó eleme. A demokratikus államberendezkedések a választások tisztaságának megóvása végett hosszú évtizedekre visszanyúlóan alakuló normatív keretet alkottak, amelyben részletesen megállapították mind az eszmecsereben részt venni kívánó egyén jogainak (témám szempontjából elsősorban szólásszabadságának), másfelől pedig az államnak e jogok korlátozhatóságában megnyilvánuló tevékenységének határait. Az államnak ugyanakkor pozitív jellegű kötelezettségei is vannak e joggyakorlás biztosításában. Ezen határok alkotmányos igazolásának vizsgálata önmagában érdekesítő kérdés.

A 2010-es évek első felében megkezdett kutatásaim első fázisában a szólásszabadság választási kampányok alatt történő korlátozhatóságának „hagyományos” kampányeszközökkel összefüggő kérdéseit kezdtem vizsgálni. (Az esetleges doktori tanulmányok megkezdése ez idő tájt még csupán távlati terveim között szerepelt, az elméleti alapokat feltárni igyekvő tanulmányírás inkább csak szellemi felfrissülésként jelentkezett a napi szintű gyakorlati munkáim mellett.) A televíziós (és rádiós) politikai reklámok, a relatív területi kampánykorlátozás, a kampányfinanszírozás, a népszavazási eljárások sajátos kérdései mellett a negatív kampány alkotmányos kereteit vizsgáltam, vagyis az online politikai kampánytechnikák meghatározóvá válását megelőzően kezdődtek tudományos jelleget kölcsönözni igyekvő kutatásaim. Ugyan az évtized elején már látható volt, hogy a digitális kampányeszközök egyre nagyobb mértékű befolyást gyakorolnak a nyilvánosság véleményének alakításában,¹ a közösségi média² meg-

¹ Ugyan nehéz hivatalos adatokat találni a választási kampányok során digitális politikai reklámozásra elköltött pénzeszegek pontos mennyiségéről, és az értekezés szempontjából nem is bír igazi relevanciával, azonban az arányok szemléltetésére segítségül szolgálhat a Cato Institute szerint a digitális hirdetések aránya a politikai hirdetésekre fordított kiadásokon belül 2016-ban 2-3%-ról 2020-ra 18%-ra emelkedett, összesen 1,6 milliárd USD-t kitevő összegre. Hunt Allcott – Matthew Gentzkow – Ro’ee Levy: *Did Political Advertising on Facebook and Instagram Affect the 2020 US Election?* October 8, 2025, Cato Institute.

<https://www.cato.org/research-briefs-economic-policy/did-political-advertising-facebook-instagram-affect-2020-us>.

² Az értekezésben „közösségi média”, „közösségi platformok” és „online platformok” alatt az információmegosztásra és terjesztésre szolgáló tárhelyszolgáltatásokat értem, amelyek a felhasználók egymás közötti kapcsolattartásra való alkalmasságuk mellett napjainkban a véleménynyilvánítás új fórumaiként értelmezhetők (ilyenek elsődlegesen a Facebook, a korábbi Twitterként ismert X, valamint a TikTok).

jelenése és demokratikus nyilvánosságban betöltött egyre inkább megkerülhetetlen jellegére figyelemmel a kutatásaim fókuszja is némi irányváltásra „kényszerült”.

A 2016-os amerikai és a 2017. évi francia elnökválasztás, majd az Egyesült Királyság EU-ból való kilépéséről döntő Brexit-népszavazás kampányai egyaránt rávilágítottak, hogy az internet, azon belül is elsődlegesen a közösségi platformok demokratizáló hatásukban rejlő lehetőségek mellett komoly veszélyeket is rejtenek magukban. Ezek az események ráirányították a figyelmet az információ és a vélemények megosztására szolgáló közösségi oldalak – így kezdetben elsődlegesen a Facebook, a Twitter (jelenlegi nevén: X), majd a TikTok – választási kampányokban elfoglalt szerepére, amely izgalmas jelenség nemcsak a későbbi kutatásaimnak szolgáltak inspirációként, de doktori tanulmányaim megkezdéséhez is nagymértékben hozzájárultak. A 2010-es évek végétől jól érzékelhető a tudományos diskurzusban is az a felismerés, hogy választási kampányok dinamikájának új korszakába léptünk, amely adott esetben a korábban megszilárdult alkotmányos keretek újragondolását, a digitális ökoszisztémához való adaptálását teszi szükségessé. Az „olcsó beszéd”³ megjelenése széles nyilvánosság számára tette lehetővé a kampányüzenetek akár határokon átnyúló, tömeges és esetenként célzott eljuttatását a választópolgárokhoz, amelynek hatásait a platformok a működési modelljükből egyenesen következő kihívások még inkább felerősítettek.

Az említett eseményekkel összefüggésben a köztudatban kezdetben „fake news”-ként gyökeret vert – majd idővel a „dezinformáció” kifejezéssel illetett – jelenség részben a tudományos világban régóta tárgyalt alkotmányos jelentőségű kérdéseket hozott ismét a felszínre (nevezetesen a hamis állítások korlátozhatóságát).⁴ Másfelől pedig rávilágítottak a digitális technológia alkalmazásában rejlő azon kihívásokra is, amelyek az innováció mellett a demokratikus nyilvánosság torzítására, a választói bizalom aláásására és a választási folyamatok integritására gyakorolt lehetséges káros hatásaikban nyilvánul meg (ennek legegyszerűbb példája a „deepfake”).

Az előzőekben vázolt tapasztalatok egyértelművé tették számomra, hogy a közösségi oldalak demokratikus nyilvánosságra a választási kampányidőszakban gyakorolt hatásai nemcsak lehetőséget, de súlyos kihívásokat is jelent a demokráciára nézve, ami érdekessé teszi a dok-

³ A kifejezést elsőként Volokh alkalmazta, ld. Eugene Volokh: Cheap Speech and What It Will Do. *The Yale Law Journal*, Vol. 104., No. 7. (1995) 1805–1850., majd Hasen munkáiban jelent meg több alkalommal, elsőként ld. Richard L. Hasen: Cheap speech and what it has done (to american democracy). 16 *First Amendment Law Review*, Vol. 16., No. 2. (2018) 200–231., majd Uő: *Cheap Speech: How Disinformation Poisons Our Politics – and How to Cure It*. New Haven–Londeon, Yale University Press, 2022.

⁴ A legújabb dokumentumokban már a káros beavatkozások külföldről érkező jellegét hangsúlyozó kifejezéssel, *Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI)* illetik a jelenséget. Lásd például Edoardo Bressanelli – Samuele Bernardi: *Strengthening Resilience. Towards the European Democracy Shield*. European Parliament, Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs, October 2025.

tori értekezés témajaként való választást. A közelmúltban hazánkban több monográfia, tanulmánykötet is született a közösségi platformok szabályozásáról, a társadalmi nyilvánosság szerkezetére gyakorolt hatásairól, amelyek érintették az álhírek és dezinformáció kérdését.⁵ Ugyanakkor kifejezetten a szólásszabadság választási kampányok idején való szabályozásának alkotmányos kereteivel és azoknak a közösségi platformok uralta nyilvánosságban való érvényesülésével vagy érvényesíthetőségével már kevésbé. A doktori értekezésem témaválasztásával a céloom ezt a hiányt a hazai tudományos diskurzusban pótolni, még annak tudatában is, hogy a dolgozatban tett megállapítások jelentős része pusztán egy pillanatfelvételt adhatnak a témáról. De éppen ezért tartottam fontosnak az alkotmányos alapvetéseknek is akár túlzottan terjedelmesnek tűnő teret adni, mert amint a dolgozat több ponton is rámutat: a digitális platformok választási folyamatokra gyakorolt hatásai okozta kihívásokra adható válaszokat ugyanazokból az alkotmányos gyökerekből vezethetjük le. Bízom benne, hogy mind a témaválasztással, mind pedig annak feldolgozásával sikerül elérni céloom, és tudományos értelemben is hozzájárulni a választási kampányok és a demokratikus közvélemény kölcsönhatásait érintő aktuális kérdések megválaszolásához.

1.2 A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A disszertáció jogi doktrinális kutatási módszertant követ, amely elsődlegesen a releváns jogi szabályozási keretrendszer, a kapcsolódó ítélkezési (jogérvényesítési) gyakorlat és a mérvadó tudományos szakirodalmi álláspontok feltárására, bemutatására és rendszerezésére fókuszál. A dolgozat témája a közösségi platformok szerepe a demokratikus nyilvánosság alakításában, különösen a választási kampányok során kifejtett működésük jogi kereteinek vizsgálata. Az értekezés alapjául az a felvetés szolgál, hogy a hagyományos kommunikációs csatornákat⁶ – ilyennek tekintem a televíziót, rádiót, nyomtatott sajtót, plakátokat vagy a választási gyűléseket – ha nem is felváltották, de legalábbis kiegészítették az online platformok, ezért újra kell gondolnunk a szólásszabadság választási kampányokkal összefüggő elveinek, kereteinek gyakorlati érvényesülését. A közösségi oldalak mára a választási kampányok elsőszámú fórumá-

⁵ A teljesség igénye nélkül (a megjelenés időpontja szerint): Koltay András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.; Barzó Tímea – Czékmann Zsolt – Csák Csilla: *„Gondolatok közttere” – A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2021.; Török Bernát – Zódi Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.; Papp János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022.; Koltay András – Szikora Tamás – Lapsánszky András (szerk.): *A vadnyugat vége? Tanulmányok az Európai Unió platformszabályozásáról*. Budapest, Orac, 2024.

⁶ Az értekezésben a „hagyományos” kifejezést a digitális, azon belül is elsődlegesen a közösségi oldalakon kívül megjelenő kampányeszközökre és kommunikációs csatornákra használom, amely megkülönböztetés a platformok szerepének előretörésével nem feltétlen tartható sokáig, de jelen kézirat lezárásakor talán még nem teljesen idejétmúlt.

vá váltak: lehetővé tették a megszólalási lehetőségek széles körű bővülését, új formában törték a politikai viták középpontjába, ugyanakkor különféle kockázatokat is hoztak (például a visszhangkamrák, algoritmikus torzítás, polarizáció). A platformok szerep megkérdőjelezi a választási kampány idején érvényesített szólásszabadság terjedelmének és korlátainak értelmezési kereteit a digitális térben.

A kutatás célja, hogy átfogóan elemezze a választási szólásszabadság korlátozhatóságát és szabályozását a közösségi média korában. Különösen arra keresem a választ, milyen speciális érvek és alkotmányos elvek támaszthatják alá a választási beszéd korlátozását, és ezek hogyan viszonyulnak a hagyományos politikai kommunikáció korlátozásának kérdéséhez. Mivel a közösségi platformokat elsősorban globális, sok esetben amerikai alapítású cégek üzemeltetik, az amerikai jogi hagyományok és legfelső bírósági ítéletek kiemelt szerepet kapnak.⁷ Az Egyesült Államokban a szólásszabadságot (*First Amendment*) rendkívül szélesen értelmezik, ez különösképpen igaz a választási kampányok során tett megszólalásokra. A Legfelső Bíróság (SCOTUS) vonatkozó gyakorlatának ismertetése azért is nélkülözhetetlen, mert annak elemzése alapján magyarázatot kaphatunk azon alapvető eltérő szemléletre, ami az európai és a tengerentúli alkotmányos gondolkodás között húzódik a választási kampányok szabályozhatóságát illetően.⁸ Az amerikai abszolutista szólásszabadság-doktrína és a tőle jelentősen eltérő szemléletet tükröző, a mérlegelésre, az alapvető jogok (méltányos) kiegyenlítésére törekvő európai felfogás csak az alkotmányos hagyományok feltárásával érthető meg; márpedig ez nélkülözhetetlen a jövőbeli alkotmányos keretek meghatározásához.

E két alkotmányjogi tradíció közötti különbség alapvetően befolyásolja a platformok működését és kezelését. A dolgozat elsődleges forrásai között ezért szerepelnek amerikai Legfelső Bíróság döntései és kapcsolódó jogi szabályozások, valamint az Európai Unióban a közelmúltban elfogadott jogszabályok (elsősorban a DSA és a politikai reklámokról szóló rendelet), valamint az EJEB joggyakorlata. Természetesen utóbbiak keretében kiemelt figyelmet szentelek a választási szólásszabadság hazai szabályozásának és bírósági (alkotmánybírósági) gyakorlatának. Egyéb állami megoldásokra csak a szükséges mértékben térek ki, de ez esetekben is kizárólag a konszenzuálisan demokratikusnak ítélt országok megoldásaival foglalkozok (így például a kínai internetszabályozás kérdései nem tartoznak a kutatásom tárgyába).

⁷ Bár az ún. Brussels Effect kifejezéssel illetett jelenség miatt a nagy technológiai vállalatok működésére jelnetős hatást gyakorol az Európai Unió platformszabályozása. Ld. ezzel kapcsolatosan Koltay András: European Union Media and Platform Regulations, the Autonomy of Member States and the Brussels Effect. *Southwestern Journal of International Law*, Vol. 31., No. 2. (2025) 334–377.

⁸ E körben elsődlegesen a közelmúltban 50. „évfordulóját” ünnepelt Buckley-ügyre [Buckley v. Valeo 424 US 1 (1976)] szükséges gondolni, ami azóta is meghatározó hivatkozási alapként szolgál a választási kampányt korlátozni kívánó jogszabályok alkotmányosságának megítélését illetően.

Fontos ismételten hangsúlyozni, hogy a kutatási módszer alapvetően doktrinális, és nem jogösszehasonlító elemzésen alapul. A jogi szabályozás mellett természetesen nem mehetünk el szóltanul a platformoknak a választási szólásszabadság kereteit nagymértékben befolyásoló közösségi alapelveinek értékelése mellett, ugyanakkor mélyebb informatikai vagy technológiai hozzáértést igénylő kérdésekkel vagy a közösségi oldalak alkalmazásában rejlő nemzetbiztonsági kérdésekkel nem foglalkozok. Ez persze nem jelenti azt, hogy a platformok működését alapjaiban meghatározó és a demokratikus közvélemény formálásában komoly szerepet játszó algoritmusok szerepének vizsgálata kívül esne a kutatásom keretein, amennyiben ezek szükségszerűen befolyásolják a jogi értékelést.

Az értekezésben nem törekedtem arra, hogy ítéletet mondjak a közösségi média platformoknak a választási kampányidőszakban a demokratikus nyilvánosságra gyakorolt (negatív) hatásairól, hanem megpróbáltam hozzájárulni ahhoz a szakmai, tudományos diskurzushoz, amely ezeket a kérdéseket járja körül. A dolgozat elsődlegesen alkotmányjogi szemszögből vizsgálja a kutatás tárgyát jelentő kérdést, és noha elvitathatatlan, hogy jelentős adatvédelmi, fogyasztóvédelmi, magánjogi vagy versenyjogi vonatkozásai is vannak, ezekkel a kérdésekkel csak a legszükségesebb mértékig kíván foglalkozni. (Például az adatvédelmi kérdések kapcsán is jól látható, hogy a mikrocélzás hatékony alkalmazása a platformok strukturális működésében rejlő kockázatok kihasználásával miként képes az érzékeny személyes adatokat szavazatokká alakítani, komoly kihívást jelentve a demokrácia számára.⁹)

A dolgozat egyik lényegi eleme a választási kampány szabályozásának, illetve konkrét jogeseteken keresztüli értékelése, elemzése, azonban a vizsgálódás nem tér ki az alapvetően a politikatudomány terrénumába tartozó kérdések vizsgálatára sem. Így például nem foglalkozik részletekbe menően a kampányban tett egyes megszólalások tartalmi elemzésével (csak amennyiben annak alkotmányjogi relevanciája van), a választókra gyakorolt tényleges hatásával foglalkozó empirikus kutatási eredményekkel. Az értekezés továbbá pusztán érintőlegesen tér ki a választási kampánytevékenység korlátozásával összefüggő azon kérdésekkel, amelyek a közösségi platformok világában nem bírnak relevanciával, még ha egyébiránt komoly alkotmányossági vizsgálódásra érdemesek is. Ilyen, a dolgozat során szándékosan csupán a feltétlen szükségesnek ítélt mértékben tárgyalt kérdésnek tekintem a választási plakátok kihelyezésével, a relatív területi kampánykorlátozással, a szólásszabadság szavazóhelyiségben való szabályozásával, illetve a közvélemény-kutatási eredmények nyilvánosságra hozatalával ösz-

⁹ Emlékeztünk például a 2018-ban kirobbant Cambridge Analytica botrányra, amelyben egy politikai tanácsadó cég több mint 87 millió Facebook-felhasználó adatait gyűjtötte össze beleegyezés nélkül, majd az adatokat profilalkotásra és a választói viselkedés befolyásolására használták fel, többek között a 2016-os amerikai elnökválasztáson és a Brexit-kampányban. <https://www.bbc.com/news/technology-43649018>

szefüggő kérdéseket. Nem térek ki ugyanakkor a választók személyes megkeresésére és a választási gyűlésre mint kampányeszközre: előbbit a kommunikáció nyilvános jellegének hiánya miatt mellőzöm, utóbbiról pedig elsődlegesen a gyülekezési jog mint önálló alapjog érvényesülése körében lehet érdemes elemzést folytatni. Hasonlóképpen nem ejtek szót a dolgozatban a jogalkalmazói gyakorlat ismertetésével összefüggésben az adminisztratív, alapvetően eljárási jellegű kérdésekről.

Végezetül egy megjegyzést tennék a kutatás módszertanához: az értekezés témájával összefüggő kérdések – főleg a tengerentúli tudományos diskurzusban tapasztalható – „népszerűségnek” köszönhetően a szakirodalmi forrásokat illetően a bőség zavara sok esetben igencsak megnehezítette a kutatást, aminek köszönhetően a valóban releváns források felkutatása és a szelektálás komoly kihívást jelentett. A szelekció során igyekeztem kellő szigorral élni, de a téma aktualitásának is köszönhetően a folyamatosan bővülő forrásgyűjtemény gyakorlatilag az értekezés összeállításának utolsó fázisáig megkövetelte a releváns szakirodalom felkutatására és feldolgozására irányuló munkát – bízom benne, hogy sikerrel vettem ezt az akadályt is.

1.3 A DOLGOZAT SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE

Az értekezés a bevezető gondolatokat követően hat fejezetben tárgyalja a kutatás témáját, oly módon, hogy az egyes részkérdések tárgyalásának végén rövid következtetéseket fogalmazok meg (ami természetesen nem helyettesíti a dolgozat utolsó fejezetében olvasható, a teljes kutatás eredményeinek összefoglalását).

A második fejezetben a szólásszabadság elméleti alapjait tekintem át, amelynek keretében elsőként a véleménynyilvánítás szabadság alkotmányos jogának hatálya alá tartozó szólásként értelmezhető kifejezések körét kívánom vázolni (kitérve a platformspecifikus kérdésekre), a védelem mértékének egyes beszéd típusok esetében alkalmazandó határainak meghatározása mellett. A szólásszabadság elméleti igazolásainak bemutatását követően kitérek arra, hogy mit ért a tudományos szakirodalom a politikai beszéd (*political speech*) kategóriája alatt, mi indokolja a szélesebb körű védelmet, milyen szempontok alapján határolható el egymástól a kampánykommunikáció és a (jellemzően politikusok által folytatott) közéleti tájékoztatás, és mi az eltérő alkotmányjogi megítélés relevanciája. Kitérek az elsősorban az amerikai jogirodalomban meghonosodott ún. választási kivételesség (*electoral exceptionalism*) elméletére, amelynek képviselői arra a kérdésre keresik a választ, hogy lehetnek-e speciális érvek a választási kampányban megfogalmazott közlések korlátozására nézve?

A harmadik fejezet a választási kampány szabályozásának alapjait tárja fel, amely során a digitális kampánytechnikák alkalmazásának térnyerését megelőzően a szólásszabadság választási kampányok alatt történő szabályozásának, korlátozásának alkotmányos indokait, illetve kereteit tekintem át. Ennek körében kitérek a „hagyományos” médiumokat (pl. televízió, rádió) érintő szabályozás gyökereire, emellett igyekszem részletesen ismertetni a kampányfinanszírozásra vonatkozó releváns kérdéseket. Utóbbinak oka, hogy egyfelől a „pénz mint beszéd” elméletén keresztül jól kimutatható az európai és a tengerentúli szemlélet közti doktrinális különbség a választási kampány szabályozását illetően, másrészt pedig a platformok megjelenésével egyre komolyabb vitákat vált ki a pénz politikában való elhatalmasodása, aminek gyökerei a kampányfinanszírozási szabályokban (is) keresendők. Ebben a fejezetben a libertariánus és egalitárius szemlélet közti kibékíthetetlen ellentétek is jól kirajzolódnak.

A szólásszabadság elméletét és a kampányszabályozás alkotmányos alapjait követően a negyedik fejezet a szólásszabadság választási kampányok során egy sajátos jellegű szabályozásának kérdésével, a hamis (valótlan) állítások alkotmányos védelmének dogmatikai kereteivel foglalkozik. E fejezetben azt vizsgálom, hogy milyen alkotmányos indokok mentén korlátozható a választási szólásszabadság a hazugság kinyilvánítása esetén, feltárhatók-e olyan körülmények, amely miatt esetleg egyéb szempontok is figyelembe veendők a közéleti diskurzus kampányidőszakon kívüli egyéb eseteiben alkalmazottak mellett. Az egyes megszólalások tartalmi alapon történő szabályozásának kérdése egyébiránt az értekezés később pontjaiban is alapvető relevanciával bír, akár magát a szabályozást (dezinformáció), akár annak kritikáit vesszük számba.

Az ezt követő ötödik fejezet a közösségi platformok megjelenésének, majd robbanásszerű elterjedésének és ezzel párhuzamosan a demokratikus nyilvánosságra gyakorolt hatásainak elemzésével foglalkozik. A fejezetben kitérek arra a kérdésre, hogy a közösségi oldalak miként alakították át a társadalmi nyilvánosság szerkezetét, a megszólalás – és így a politikai folyamatokba való részvétel – lehetőségének bővülésével párhuzamosan, a látszólagos demokratizáló hatásuk mellett milyen új veszélyeket és kihívásokat jelentettek (és jelentenek ma is) a demokráciára nézve. Ezen társadalmi szempontból negatív hatások körében érdemel említést a szűrőbuborékok és visszhangkamrák kialakulása, a platformok működési sajátosságából következő algoritmikus torzítások és a polarizáció felerősítése, de a fejezet végén a platformok felelősségét érintő kérdésekre fókuszálok.

A hatodik (legterjedelmesebb) fejezetben a platformszabályozás kereteit mutatom be, a kezdetektől napjainkig, kitérve a szabályozás formáira (magán- szabályozás, önszabályozás, állami szabályozás – utóbbi alatt értve az uniós normarendszert is). Ennek keretében nem csupán a

politikai kampányokra irányuló kötelező érvényű normák által hozott újdonságokra térek ki hangsúlyosan, de az európai és amerikai megközelítés közti eltérésekre szintén hangsúlyt kívánok fektetni. Ha valaki a közösségi platformok és a választási kampányokkal összefüggő kérdéseivel kíván foglalkozni, akkor nem kerülheti meg a tudományos diskurzust az utóbbi évtizedben jelentősen tematizáló jelenséget: a dezinformációt. Ezért ebben fejezetben a platformokon terjedő hamis állítások választási folyamatok integritására gyakorolt hatásaira fókuszálok, a legújabb technológiai megoldásnak számító deepfake okozta társadalmi károk problematikáját is ideértve. Noha a dezinformáció – feltűnésekor kezdetben inkább „fake news” kifejezéssel illetett – jelenség nem új keletű, a demokráciára gyakorolt komoly veszélyeivel igazán a platformok térnyerésének köszönhetően szembesülhetett a közvélemény. Az elméleti alapok feltárását e téma kapcsán azért is tartottam különösen fontosnak, mert ennek hiányában nem érthető meg, miért nem sikerült megtalálni a széles nyilvánosság befolyásolására alkalmas eszköz elleni védekezés hatékony eszközét. A digitális technológia fejlődése, az egyre kifinomultabb módszerek a társadalmi bizalom aláásására való alkalmasságuk révén komoly kihívásokat jelentenek, amelyben a platformok működésében rejlő strukturális sajátosságok is a demokratikus nyilvánosság ellen ható erőként jelentkeznek. Miután a politikai hirdetések átláthatóságáról szóló európai uniós rendelet hatályba lépése óta eltelt időben érdemi joggyakorlat nem alakulhatott ki, ennek kapcsán a jogszabály ismertetésére és kritikájára voltam kénytelen szorítkozni (kiegészítve a platformok lépéseivel ön- és magánszabályozással összefüggő lépéseivel). Nem hagyhatom ki az elemzésből a horizontális jellegű DSA szabályozásának ismertetését, ami a platformok demokráciára jelentett kockázatai körében kifejezetten nevesíti a demokratikus nyilvánosságra és a választási folyamatra gyakorolt negatív hatásokat, amelyek csökkentésére érdemi intézkedéseket vár el a szolgáltatások üzemeltetőitől.

Végül az értekezés utolsó, hetedik fejezete a záró gondolatokat és a kutatás eredményeit kívánja összegezni, amely keretében a közösségi platformok demokratikus nyilvánosságra gyakorolt káros társadalmi hatásainak enyhítésére irányuló lehetséges megoldási javaslatokat vázolom. Ebben a szerkezeti egységben külön kitérek az ismert jogalkotás hatékonyságára, indokolhatóságára és azok alkotmányos szempontból is igazolható határaitra, a szólásszabadság érvényesülését és a választás integritásának biztosítását egyaránt szem előtt tartó egyensúlyi állapot meghatározására. Amint a korábbi fejezetekben is látható, a szabályozásnak – mind Európában, mind pedig az Atlanti-óceán túlsó partján – meghatározó eszköze az átláthatóság (transzparencia) előírása, azonban a normarendszer hatékonysága (pontosabban inkább annak hiánya) rávilágít az alternatív eszközök szükségességére, az állami beavatkozás más formáinak elengedhetetlen voltára. Az elsődlegesen profitorientált platformüzemeltetők gazdasági

Műhelyvitára készített változat!

érdekeikkel összhangban szabályozzák a nyilvános kommunikációt, a demokratikus nyilvánosság megteremtéséért kizárólag ezen szempont érvényesülésével összhangban várható tőlük érdemi lépés.

2. A SZÓLÁSSZABADSÁG ELMÉLETI ALAPJAI

2.1 A SZÓLÁSSZABADSÁG FOGALMA, HATÁLYA ÉS VÉDELME

Annak érdekében, hogy az értekezés későbbi fejezeteiben jobban megérthessük a választási kampány szabályozásával, alkotmányos korlátozásával kapcsolatos érveket, szükséges első körben annak meghatározása, hogy egyfelől milyen kommunikatív tartalommal bíró kifejezések tartoznak a szólásszabadság hatálya alá, azok milyen mértékben tarthatnak számot védelemre, illetve erre a védelemre milyen elméleti igazolások alapján kerülhet erre.

A szólásszabadság alkotmányos joga az egyén gondolatainak, véleményének szabad kinyilvánítását hivatott védeni, függetlenül annak formájától és a közlésre szolgáló csatornától. A szólásszabadság kettős természetű a demokrácia szempontjából: egyfelől nélkülözhetetlen annak megvalósulásához, másfelől viszont potenciális veszélyeket is jelenthet rá nézve. Az alkotmányjogi felfogás szerint a jog csak a nyilvánosság számára szánt közlésekre terjed ki; ez azt jelenti, hogy csak azok a kifejezések, cselekedetek élvezhetnek (esetenként eltérő mértékű) védelmet, amelyek társadalmi kommunikációs célt szolgálnak, a tisztán magánjellegű közlések viszont nem.

A „szólás” (az amerikai alkotmányjogi terminológiában: *speech*) fogalma a szólásszabadság mint alkotmányos jog értelmezésének az alapja.¹⁰ Az alapjog hatályának (vagy hatókörének) kérdése minden szólásszabadság-vizsgálat első lépése, még akkor is, ha a jogalkalmazó szervek számos esetben anélkül bírálják el véleménynyilvánítással kapcsolatos ügyeket, hogy megindokolnák, egyáltalán miért is tekintik relevánsnak a döntésnél a szólásszabadság védelmének szempontjait.¹¹ A hatókör kérdése azt tisztázza, hogy egy adott – nem kizárólag verbális – véleménykifejezést a szólásszabadság alkotmányos joga szempontjából egyáltalán szólásnak kell-e tekintenünk. Fontos kiemelni, hogy alkotmányos értelemben a „szólás” fogalma egyszerre szűkebb és tágabb kört fed le a hagyományos emberi szóbeli közléseknél; Post szavaival élve a szólásszabadság nem a „szólást mint olyat” védi.¹² Egyfelől a szólásszabadság alkotmányos joga nem fed le minden, szavak formájában elhangzó közlést pusztán ebbéli jellege miatt, így nem vonatkozik például a vasárnapi ebédnél zajló családi beszélgeté-

¹⁰ A terminológiai megkülönböztetés jelen esetben nem bír relevanciával, ugyanakkor megjegyzést érdemel, hogy a tárgyi kontextusban a „beszéd” mellett a „szólás”, kifejezés” vagy „véleménynyilvánítás” megfogalmazás egyaránt helytálló.

¹¹ Török Bernát: A szólásszabadság hatókörének és az általa nyújtott védelem. *Magyar Jog*, 2015/7–8., 385–386. A doktrína kimunkálása kapcsán lásd különösen: Frederick Schauer: Categories and the First Amendment: A Play in Three Acts. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 34., No. 2. (1981) 265–307.

¹² Robert C. Post: Participatory Democracy and Free Speech. *Virginia Law Review*, Vol. 97., No. 3. (2011) 478.

sekre vagy egy szóban megkötött szerződésre sem.¹³ Emellett viszont bizonyos, látszólag beszédnek nem minősülő tettek a szólásszabadság hatókörébe tartozhatnak,¹⁴ ilyenek például a jelvények vagy valamilyen ruházat viselése,¹⁵ adott esetben a szobrok festékekkel való leöntése,¹⁶ a járda lefestése,¹⁷ de az értekezés szempontjából ilyen témának cselekedetnek minősül a kampányfinanszírozás¹⁸ is. Ez utóbbiak verbális megszólalás hiányában is olyan szimbolikus kommunikációs értékkel bírnak, hogy kifejező jellegükből adódóan az alkotmányos jog hatókörébe kerülnek.

A közösségi platformok elterjedésének köszönhetően a szólásszabadság hatókörébe tartozó kifejezések listája is bővült, így például a Facebookon a tetszésnyilvánítás kifejezésére szolgáló („Like”) funkció alkalmazását tekintette szimbolikus beszédnek a bíróság,¹⁹ de hasonlóképpen a más felhasználó által közzétett üzenet további megosztása („Sharing” vagy „Retweeting”) is ebbe a kategóriába eshet.²⁰ Komoly tudományos vita kiváltásának alapja a közösségi oldalak algoritmusai által a tartalomkezelést illetően hozott döntéseinek védendő beszédként való értékelése,²¹ különösképpen a gépi tanuláson alapuló algoritmusok esetében;²² egy közelmúltbeli bírósági ítélet azonban az algoritmusok kifejező jellegének megállapítását

¹³ Egyes szóbeli megnyilvánulások jellegükből adódóan nem is „beszéd”-ként, így például egy zsarolás vagy fenyegetés, noha verbális úton nyernek kifejezést, önmagukban a (büntető)jog által szankcionálásra érdemesnek tartott cselekvésként értelmezendők. Ld. Cass R. Sunstein: *Words, Conduct, Caste. The University of Chicago Law Review*, Vol. 60., No. 3–4. (1993) 836–840.

¹⁴ A tetteges véleménynyilvánítással kapcsolatos hazai alkotmánybírósági gyakorlat áttekintése kapcsán lásd Koltay András: *A szólásszabadság hatálya és a „tetteges véleménynyilvánítás” az Alkotmánybíróság gyakorlatában*. In Barna Attila et al. (szerk.): *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2024, 403–420.

¹⁵ Koltay András: *A szólásszabadság alapvonalai. Magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*. Budapest, Századvég, 2009, 121.

¹⁶ „...egy emlékmű megcsúfítása, például könnyen eltávolítható festékekkel történő leöntése adott esetben a véleménynyilvánítás jogának hatálya alá eső szimbolikus szólásnak minősülhet. A véleményközlés személyes szándékán túl az ilyen tett objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője lehet gondolatok közlésének, mivel – szemben pl. a mással szembeni erőszak esetével – nincs olyan objektív, társadalmi megítélésen nyugvó szempont, amely alapján e cselekményeket eleve, további körülmények vizsgálata nélkül ki kellene zárni a szólásszabadság köréből.” 1/2019. (II. 13) AB határozat, [43].

¹⁷ „A közterületnek minősülő út- vagy járdaszakaszon könnyen eltávolítható festékekkel elhelyezett feliratok, színezések ugyanis minősülhetnek a véleménynyilvánítás jogának hatálya alá eső szimbolikus szólásnak. Ennek megítélése során elsősorban arra kell figyelemmel lenni, hogy a véleményközlés személyes szándékán túl az adott cselekmény (pl. felfestett felirat vagy színezés) objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője lehet-e gondolatok közlésének. Amennyiben ugyanis erre igenlő választ tudunk adni, akkor ezen cselekményt a véleménynyilvánítás körébe tartozó cselekménynek kell tekintenünk.” 14/2019. (IV. 17.) AB határozat, [31].

¹⁸ *Buckley v. Valeo* 424 US 1 (1976); *Citizens United v. FEC* 558 US 50 (2010). E témáról és a pénzköltés „beszéd”-ként való értelmezéséről részletesen lásd az értekezés 3.4.3. alfejezetében írtakat.

¹⁹ *Bland v. Roberts* No. 15-1671 (4th Cir. 2013).

²⁰ Ira P. Robbins: *What Is the Meaning of „Like”? The First Amendment Implications of Social Media Expression. The Federal Courts Law Review*, Vol. 7., No. 1. (2014) 123–148.

²¹ Lásd például Stuart M. Benjamin: *Algorithms and Speech. University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 161., No. 6. (2013) 1445–1493.; Tim Wu: *Machine Speech. University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 161., No. 6. (2013) 1495–1533.

²² Mackenzie Austin – Max Levy: *Speech Certainty: Algorithmic Speech and the Limits of the First Amendment. Stanford Law Review*, Vol. 77., No. 1. (2025) 1–87.

egyedileg, esetenként vizsgálendő körülménynek tekintette.²³ Ehhez hasonlóan szintén összetett és vitatott problémaként értelmezhető a keresőmotorok találati listájának beszédként való elismerésének kérdése.²⁴

A fentiekből következően tehát a szólásszabadság hatóköre szempontjából egyfelől nem minden szóbeli megnyilvánulás tekinthető beszédnek, egyúttal a beszéd nem kizárólag szóbeli megnyilvánulás formájában jelenhet meg a külvilág számára. A szólásszabadság hatókörének eseti kijelölésére – legalábbis a magyar alkotmányos rendszer vizsgálata alapján – Török megállapítása szerint elsősorban, de nem kizárólagosan az alapjog demokratikus igazolásának érvei nyújtanak támpontot, és a legerőteljesebben a nyilvános kommunikációban, illetve a társadalom életében való részvétel szempontjai érvényesülnek.²⁵

Miután egy megnyilvánulás kapcsán az előzőekben vázolt értékelési szempontok alapján megállapítást nyer, hogy az a szólásszabadság hatókörébe tartozik, a következő lépés a védelmi szint meghatározása. A hatókör adott szövegre való kiterjedése ugyanis önmagában még nem jelenti automatikusan egyben annak védelemben részesítését, hanem a „védelmi mechanizmus beindításának első lépése”.²⁶ Az alkotmányos vizsgálat e körben már annak megállapítására irányul, hogy a közlés egyáltalán részesülhet-e védelemben, és amennyiben igen, arra milyen mértékben és mércék vizsgálata szerint kerülhet sor. Anélkül, hogy a magyar alkotmányos hagyományok mélyreható elemzésébe bocsátkoznánk,²⁷ jól látható, hogy míg egy, az emberi méltóságot sértő közlés nem élvezheti a szólásszabadság védelmét,²⁸ addig a kereskedelmi kommunikáció bizonyos mértékű védelemre igényt tarthat,²⁹ ugyanakkor a közéleti

²³ NetChoice v. Bonta, No. 25-146. A Kilencedik Kerületi Fellebbviteli Bíróság 2025. szeptember 9-én a Kalifornia állambeli, gyermekek közösségi média-függőségével szemben hozott jogszabály (Protecting Our Kids from Social Media Addiction Act, SB 976) vizsgálata kapcsán megállapította, hogy az algoritmusok működése platformonként is jelentősen eltér egymástól, így mindegyik kapcsán önálló vizsgálatot igényel annak eldöntése, hogy az algoritmus kifejező jellegűnek minősül-e az Első Alkotmánykiegészítés szerint. Olyan esetekben, amikor nagyobb szerepet kapnak az emberi szerkesztői döntések, vagy az algoritmus a platform „beszédét” jeleníti meg, jó eséllyel védett beszédéről van szó. Ezzel szemben egy olyan ajánlórendszer, amely kizárólag a felhasználók magatartása alapján jelenít meg tartalmakat, vélhetően nem tekinthető kifejező jellegűnek.

²⁴ Eugene Volokh – Donald M. Falk: First Amendment Protection for Search Engine Search Results. *Journal of Law, Economics & Policy*, Vol. 8., No. 4. (2012) 885–899.

²⁵ Török Bernát: *Szabadon szólni, demokráciában. A szólásszabadság magyar doktrínája az amerikai jogirodalom tükrében*. Budapest, HVG-Orac, 2018, 48.

²⁶ Török (2015) i. m. 387.

²⁷ Erről ld. Török (2018) i. m.

²⁸ Ld. pl. a 3333/2018. (X. 26.) AB határozatot, amely a véleményszabadság határain túllépő közlésnek tekintette a Központi Nyomozó Főügyészség főügyészhelyettesével szemben megfogalmazott „lehetséges, hogy a cionista törpe a diplomáját a tel-avivi nagybani piacon cserélte egy köszvényes kóser libáért” közlést.

²⁹ Ld. pl. az egyes reklámkorlátok és -tilalmak alkotmányosságáról döntő 23/2010. (III. 4.) AB határozatot. Fontos leszögezni, hogy a védelem szintjéről a kereskedelmi kommunikáció esetében sem lehet pusztán a közlő személye alapján döntést hozni, ugyanis a „(...) gazdasági jogalanyok nem minden megszólalása irányul áru értékesítésére, és a megszólalást motiváló üzleti érdekek összekapcsolódhatnak a közügyek megvitatásával. (...) Ezért a gazdasági jogalanyok nyilvános kommunikációjának megítélése a közlés kommunikációs céljától és a védendő értékekhez (egyéni önkifejezés, közéleti diskurzus fenntartása) való viszonyától függ” (IV.4.1. pont).

viták – és ezzel párhuzamosan a választási kampánykommunikáció – csak a legszűkebb körben³⁰ eshetnek korlátozás alá. Ezt kívánja a demokratikus közvélemény megteremtésére és fenntartására irányuló társadalmi igény. Azok után pedig, hogy röviden vázoltam, mely kifejezések érdeemesek a szólásszabadság védelmére, a következő pontban azt a kérdést járom körül, hogy milyen elméleti igazolásokat vehetünk számításba a szólásszabadság védelmével összefüggésben.

2.2 A SZÓLÁSSZABADSÁG ELMÉLETI IGAZOLÁSAI

Már az elején érdemes leszögezni, hogy az előző pont alatt elemzett hatókör kérdése és a szólásszabadságnak az alábbi sorokban vázolt igazolásai között szoros elméleti összefüggés mutatható ki: Schauer szerint ugyanis az, hogy végül a szólásszabadság melyik igazolását fogadjuk el, nagymértékben befolyásolja a jog hatókörét is.³¹ A szólásszabadság elméleti igazolását a jogirodalom szerint alapvetően három csoportba sorolhatjuk: az igazság keresése, az egyéni önkifejezés biztosítása, és a demokratikus önkormányzásban való részvétel támogatása (ezen túlmenően a jogirodalomban létezik további igazolás is, erről – említés szintjén – a 2.2.4. pont alatt szólok). Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggő első döntésében ezen igazolások között kettőt meg is nevezett, amikor rögzítette, hogy „[a]z egyéni véleménynyilvánítási szabadság szubjektív joga mellett tehát az Alkotmány 61. §-ából következik a demokratikus közvélemény kialakulása feltételeinek és működése fenntartásának biztosítására irányuló állami kötelezettség. (...) a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos határait úgy kell meghatározni, hogy azok a véleményt nyilvánító személy alanyi joga mellett a közvélemény kialakulásának, illetve szabad alakításának a demokrácia szempontjából nélkülözhetetlen érdekét is figyelembe vegyék.”³² Fontos kiemelni, hogy ezen igazolások sosem önmagukban jelennek meg a szakirodalomban, hanem egymás mellett és egymásra hatást gyakorolva, vagyis az igazolások, érvek között sorrend nem állítható fel, az egyes jogrendszerekben eltérés inkább csak a közöttük lévő hangsúlyban mutatkozik meg.

2.2.1 AZ IGAZSÁG KERESÉSE

A szólásszabadság igazság keresésével való igazolása egyfelől a legrégebbi múltra visszatekintő érv, másfelől pedig elsődlegesen az Egyesült Államokban az Első Alkotmánykiegészí-

³⁰ Ld. pl. a közéleti viták szabadságának szélesre vonásának korábbi gyakorlatát megerősítő 7/2014. (III. 7.) és 13/2014. (IV. 18.) AB határozatokat.

³¹ Frederick Schauer: Mi a szólás? Az alkalmazási kör kérdése. In Adrienne Stone – Frederick Schauer (szerk.): *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, Orac, 2025, 196–198.

³² 30/1992. (V. 26.) AB határozat, III.2.2.

tés³³ értelmezési keretében meghatározó elmélet. Az igazság megtalálása mint a szólásszabadság védelme mögött meghúzódó érv elsőként John Milton *Areopagitica* című, 1644-ben megszületett klasszikusában olvasható, aki szerint az egyén számára a szólásszabadság célja az objektív igazság eltérő vélemények közötti megtalálása.³⁴ Miltont két évszázaddal követően 1859-ben jelent meg John Stuart Mill műve,³⁵ amely mai napig hivatkozási pontként szolgál az igazság keresésének fontosságának hangsúlyozása során. Mill szerint a szólásszabadság korlátozására azért nem kerülhet sor, mert ezzel fennáll annak a lehetősége, hogy a tévesnek vélt gondolat elnyomásával a valóban helyes nézetet száműzzük a vitából. Mill felhívja a figyelmet a vita fontosságára, amire az igazság felismerését követően is szükség van, ez ugyanis a folyamatos küzdelem eredményeképpen végső soron az igazság hasznára is válik.³⁶

A szólásszabadság igazság keresésével összefüggő igazolása az Egyesült Államok Legfelső Bírósága előtt elsőként az *Abrams v United States* ügyben³⁷ jelent meg, amelyben Oliver Wendell Holmes bíró különvéleményében először használta a vélemények piaca (*marketplace of ideas*) metaforát. A döntéshez fűzött különvéleményben kifejtette, hogy „az áhított végső jó a gondolatok szabad cseréje révén érhető el inkább – (...) az igazság legjobb próbája az, hogy a gondolat elég erős-e ahhoz, hogy kivívja a saját helyét a piaci versenyben”.³⁸ Az igazság keresésének érve bizonyos esetekben a hazugság betiltása ellen is felhozható, ugyanis ha az állam erre hatalmat kap, akkor azoknak a szólásszabadságát is visszaszoríthatja, akik nem biztosak állításuk valóságában vagy az esetleges retorziótól; vagyis végső soron a hazugság betiltása az igazság visszaszorítására is alkalmas eszköz.³⁹ Az állam iránt érzett bizalmatlanságot az igazság keresése terén jól illusztrálja Schauer megfogalmazása, amely szerint a gondolatok piacának előnyben részesítése a kormány által meghatározott igazsággal szemben talán kevésbé az előbbi bizonyított képességeinek köszönhető, mint inkább az utóbbi gyakran bizonyított képtelenségének.⁴⁰ Napjaink közösségi média uralta nyilvánosságában Marshall azt a kérdést is felveti, hogy a „post-truth” korszakban, amikor az igazság megismerése iránti

³³ Az Egyesült Államok Alkotmányának első kiegészítése (*First Amendment*, 1791) biztosítja – más szabadságjogok mellett – a szólásszabadságot, kifejezésre juttatva, hogy a kormányzat nem hozhat törvényt e jog korlátozására [„*Congress shall make no law (...) abridging the freedom of speech, or of the press; (...).*”].

³⁴ John Milton: *Areopagitica*. Beszéd Anglia Parlamentjéhez az engedélyhez kötött nyomtatás jogáért. In Reményi Édua – Koltay András (szerk.): *A szólásszabadság káprázata. A szólásszabadság brit, amerikai és francia klasszikusainak szöveggyűjteménye*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017, 41–81.

³⁵ John Stuart Mill: *A szabadságról*. Budapest, Századvég – Readers International, 1994.

³⁶ Uo. 25–26., 44–53.

³⁷ *Abrams v United States* 250 US 616 (1919).

³⁸ Uo. 630. A magyar fordítást lásd Reményi–Koltay i. m. 453.

³⁹ Az *Alvarez-ügy* [*United States v Alvarez* 567 US 709 (2012)] példáján keresztül megvilágítva a kérdést lásd William P. Marshall: *A szólásszabadság igazolása igazsággal*. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 80.

⁴⁰ Frederick F. Schauer: *Free Speech: A Philosophical Enquiry*. New York, Cambridge University Press. 1982, 34.

igény csökkent, és nem az számít, hogy mi a normatív igazság, hanem csak az, amit az ember igaznak kíván elhinni, mi lenne a szólásszabadsággal az igazsággal való igazolás hiányban? A szerző a kérdés megválaszolása helyett arra mutat rá, hogy „mielőtt lemondanánk az igazolás lehetőségéről, érdemes megfontolni, hogy az igazság utáni kor felé elmozdulás a helyes irányba tett lépés-e”.⁴¹

2.2.2 A DEMOKRATIKUS RÉSZVÉTEL TÁMOGATÁSA

A demokratikus (önkormányzásban való) részvétel elmélete szerint a szólásszabadság a demokratikus döntéshozatali folyamatok alapfeltétele. A szabad vitában, közéleti fórumokon való részvétel elengedhetetlen ahhoz, hogy a közösség jól informált döntéseket hozhasson. Az Alkotmánybíróság korai döntése szerint a véleménynyilvánítás szabadsága teszi lehetővé az egyén „megalapozott részvételét a társadalmi és politikai folyamatokban”, és annak hiánya a társadalmi igazságosság és kreativitás sérelméhez vezet.⁴² A szólásszabadság demokratikus igazolásának legfőbb képviselőjeként Alexander Meiklejohn említhető, aki szerint az elsődleges cél a demokratikus önkormányzás és döntéshozatal kereteinek megteremtése.⁴³ Robert Post a demokratikus igazolás kapcsán viszont inkább a részvétel lehetőségére helyezi a hangsúlyt: nem maga a döntéshozatalon, hanem a közvélemény kialakulásában meghatározó szerepet játszó eszmecserében való részvétel lehetősége az igazolás alapja. A szólásszabadságnak a demokratikus kormányzati rendszerben betöltött két különböző funkciója tehát egyfelől a tájékoztatási funkció, amely azt igyekszik biztosítani, hogy az állampolgárok hozzáférjenek a döntéshozatalhoz szükséges információkhoz, másfelől a legitimációs funkció, amellyel az állampolgárok legitimálják mind a kormányzati rendszert, mind az egyes törvényeket, mivel részt vehettek a demokratikus eszmecserében. A szólásszabadság demokratikus igazolása ugyanakkor nem csak a tájékozódni vágyó közönség érdekeit kell figyelembe vennie, ugyanis egyesek éppen azért vesznek részt a közéleti vitákban, hogy másokat meggyőzzenek; az egyenlő politikai részvétel elvéből következően felszólalók részvételhez fűződő érdekeit is szem előtt kell tartani.⁴⁴

Owen Fiss gondolatai szerint, az autonómia nem önmagáért védendő, hanem azért, mert az a kollektív önrendelkezés eszköze vagy instrumentuma; azon okból hagyjuk az embereket beszélni, hogy mások szavazhassanak. A kampány elsődleges célja tehát a társadalom tájékozta-

⁴¹ Marshall i. m. 88.

⁴² 30/1992. (V. 26.) AB határozat, III.2.1.

⁴³ Alexander Meiklejohn: *Free Speech and Its Relation to Self-Government*. New York, Harper, 1948; Alexander Meiklejohn: *Political Freedom: The Constitutional Powers of the People*. New York, Oxford University Press, 1960.

⁴⁴ Ashutosh Bhagwat – James Weinstein: A véleménynyilvánítás szabadsága és a demokrácia. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 111–134., különösen 120–122., 134.

tása, a közéleti viták megtárgyalása ugyanis lehetővé teszi a polgárok számára, hogy ismervén az összes lehetőséget és valamennyi releváns információ birtokában, értelmesen és szabadon szavazhassanak.⁴⁵ A közéleti viták gazdagsága érdekében, a választók tájékozódáshoz fűződő jogának érvényesülése szempontjából pedig „[n]em az a fontos, hogy mindenki beszélhessen, hanem hogy minden, ami fontos, ki legyen mondva.”⁴⁶ Owen Fiss szólásszabadságlelméletében e jog célja a közös társadalmi döntéshozatal elősegítése, egyúttal jelentős súlyt helyez az egyéni autonómia értékére is; elméletében azonban a közlőnél fontosabb szerep hárul a hallgató autonómiájára.⁴⁷ Kenyon is arra hívja fel a figyelmet, hogy annak érdekében, hogy az emberek nemcsak a demokratikus választásokon, de a választások között eltelt időben is véleményt nyilváníthassanak fontos közéleti kérdésekben, véleményt kell alkotniuk, amihez elengedhetetlen a tájékozódás biztosítása. Ebből meglátása szerint az következik, hogy a demokratikus szólásszabadság több fontos szempontból is a befogadás szabadsága.⁴⁸ Robert Post ugyanakkor vitatja a beszélő autonómiájáról a hallgatóra való fókusz-áthelyezést, az ő nézetében az egyéni autonómia és demokratikus döntéshozatal érve párhuzamosan, egymás mellett érdemes elismerésre.⁴⁹ Ezen a megközelítésen alapul a szólásszabadság magyar alkotmánybírói gyakorlatban megszilárdult elmélete is.⁵⁰

Az európai alkotmányos gondolkodásban is a szólásszabadság demokratikus igazolása nyert leginkább megerősítést, ha az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlatára gondolunk. A bíróság ugyanis az egyes ügyek megítélése során a kiforrott gyakorlatában elsődlegesen azt vizsgálja a véleménynyilvánítás szabadság korlátozásának az Emberi Jogok Európai Egyezmény (EJEE) 10. cikkében foglaltakkal való összhangja kapcsán, hogy az mennyire szükséges egy demokratikus társadalomban (*necessary in a democratic society*).⁵¹

A demokratikus igazolás egyébiránt a Legfelső Bíróság döntésében is visszaköszön: a Thornhill v Alabama ügyben a bíróság rögzítette, hogy az Első Alkotmánykiegészítés célja a közérdekű kérdésekben tájékozott és megfelelő ismeretek birtokában lévő közvélemény biztosítása.⁵² Az elmélet a társadalmi attitűdben is visszaköszön: friss kutatási eredmény szerint a közéleti ügyekben való tájékozottság meghatározó a választójog gyakorlása során; a Pew Re-

⁴⁵ Owen M. Fiss: *Megosztott liberalizmus. A szólásszabadság és az államhatalom sokféle arca*. Budapest, CompLex, 2013. 27.

⁴⁶ Alexander Meiklejohn: *Political freedom – the constitutional powers of the people*. New York – Oxford, Oxford University Press, 1965. 26.

⁴⁷ Ld. Fiss i. m.

⁴⁸ Andrew T. Kenyon: Pozitív szólásszabadság: egy demokratikus szabadságjog. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 266–267.

⁴⁹ Post (2011) i. m. 482.

⁵⁰ Vö. 30/1992. (V. 26.) és 165/2011. (XII. 20.) AB határozat.

⁵¹ A strasbourgi bíróság gyakorlatának ismertetése az értekezés több későbbi pontján megjelenik.

⁵² Thornhill v Alabama 310 US 88, 104 (1940).

search által 2025 decemberében elvégzett kutatás szerint az amerikaiak közel 80%-ának a hírek segítenek tájékozottnak érezni magukat, megvitatni az aktuális eseményeket és meghozni a szavazási döntéseiket. A kutatás egyébiránt arra is rámutatott, hogy a felnőtt amerikai népesség túlnyomó többsége a választáson való részvételt tekintette a legfontosabb azon tevékenységnek, ami miatt a társadalom hasznos tagjainak érzik magukat (több mint háromnegyedikük nagyon vagy rendkívül fontosnak tartja a szavazást).⁵³

2.2.3 AZ EGYÉNI ÖNKIFEJEZÉS BIZTOSÍTÁSA

Az egyéni önkifejezés és önmegvalósítás elmélete a véleménynyilvánítás autonóm jogi értékét emeli ki, amely a szólásszabadság azt az aspektusát állítja a középpontba, hogy az ember joga önmagát szabadon kifejezni és személyiségét kibontakoztatni, amely nem csupán társadalmi szempontból, de önmagáért is fontos érték. Az önkifejezés szabadságának eredője a minden embert egyenlő mértékben és értékkel megillető emberi méltóság.⁵⁴ Ugyan az európai jogi gondolkodásban az emberi méltóság sérthetetlen, feltétlen tiszteletet érdemlő és a szólásszabadsággal szemben is érvényesülő jogként értelmezendő, ezzel szemben a tengerentúlon a szólásszabadság abszolút jellegét valló elmélet dominál. Ez azonban nem jelenti a szólásszabadság korlátozhatatlan jellegét, és az egyén méltósága a szólásszabadság korlátozásának éveként felhozható.⁵⁵ Edwin Baker a szólásszabadságnak az egyéni önkifejezés biztosítására vonatkozó érveléssel igazolja például, hogy a kereskedelmi beszéd azért nem szorul védelemre, mert a piaci szereplők véleménynyilvánításának nem az egyéni szabadság gyakorlásából eredeztethető, illetve az amerikai szólásszabadság doktrínában bevett kényszerített beszéd (*compelled speech*) esetén is egyértelmű magyarázatot képes nyújtani a szabadságjog megsértésére.⁵⁶

Makenzie és Meyerson közös tanulmányukban arra mutatnak rá, hogy az önrendelkezésen alapuló elméleteknek az az egyik előnye, hogy széles körben védik a véleménynyilvánítást. „Nem okoz számukra nehézséget például megmagyarázni, miért kell a művészetet szólásszabadságként védeni, hiszen a művészet korlátozása egyértelműen veszélyezteti a művészek szabadságát. Ezzel szemben azok az elméletek, amelyek a szólásszabadságot a demokratikus értékekre vagy az igazság feltárásának jelentőségére hivatkozva indokolják, nehezen tudják

⁵³ Americans' Complicated Relationship With News. *Pew Research Center*, February 11, 2026. https://www.pewresearch.org/journalism/2026/02/11/americans-complicated-relationship-with-news/?utm_source=Pew+Research+Center&utm_campaign=97e79dcbfe-Weekly_2-14-25&utm_medium=email&utm_term=0_-97e79dcbfe-401345532

⁵⁴ Lásd ezzel kapcsolatosan Dieter Grimm: A szólásszabadság és az emberi méltóság. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 135–146.

⁵⁵ *Cohen v California* 403 US 15, 24 (1971).

⁵⁶ Edwin C. Baker: Autonomy and Free Speech. *Constitutional Commentary*, Vol. 27., No. 2. (2011) 270–274.

megmagyarázni, miért kell védelmezni a művészi véleménynyilvánítást”.⁵⁷ Az önrendelkezés szabadságon alapuló felfogása a beszélők és a befogadók érdekeit helyezi előtérbe, és az államtól a beavatkozástól való távolmaradást várja el, míg az ún. relációs felfogása szerint az egyes beszélők és befogadók érdekeit egyensúlyba kell hozni az állam olyan pozitív kötelezettségeivel, amelyek az állampolgárok önrendelkezésének kialakulásához és gyakorlásához szükséges társadalmi feltételeket előmozdítását követelik meg.⁵⁸

2.2.4 ÖSSZEGRÉS A SZÓLÁSSZABADSÁG IGAZOLÁSAIRÓL

A fentiekben említett igazolások mellett Vincent Blasi egy negyedik értéket is felhoz mint a szólásszabadság lehetséges igazolása: a hatalom visszaélésének ellenőrzése. Blasi „*checking value*” elmélete szerint a szólásszabadság egyik legfontosabb alkotmányos rendeltetése az, hogy intézményesen és társadalmi szempontból is lehetővé tegye a közhatalommal szembeni ellenőrzés lehetőségét. A platformok tekintetében mindez azt jelenti, hogy amennyiben a nyilvánosság (és így a hatalom ellenőrzése) egyre nagyobb részben platformokon szerveződik, akkor a platformszabályozás közvetlenül érinti a szólásszabadság demokratikus funkcióját is. Így az algoritmikus rangsorolás, a káros tartalmak terjedése és a tartalommoderálás nem pusztán tartalomkezelésként értelmezendő, hanem a demokratikus ellenőrzés hatékonyságát (és torzulásait is) befolyásoló közjogi relevanciájú tényező.⁵⁹

Azon túlmenően tehát, hogy a szólásszabadság igazolásának érvei nem taxatív felsorolásként értelmezendők, nem is minden esetben önmagukban, egymástól izoláltan érvényesülő elméletekként érdemes rájuk tekinteni. Ahogy a hazai alkotmánybírói gyakorlatra történt utalásból is kiolvasható, a szólásszabadság igazolása egyaránt egyéni és közösségi (társadalmi) értéként védendő. Ami az értekezés szempontjából mérvadó és érdemes rögzíteni, hogy a szólásszabadság fentiekben ismertetett elméleti igazolásai közül a választási kampány szabályozására (korlátozhatóságára) alkalmazandó alkotmányos keretek meghatározása során a demokratikus funkció tekinthető „elsődleges” szempontnak.

⁵⁷ Catriona Mackenzie – Denise Meyerson: Önrendelkezés és szólásszabadság. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 98.

⁵⁸ Uo. 110.

⁵⁹ Vincent Blasi: The Checking Value in First Amendment Theory. *American Bar Foundation Research Journal*, Vol. 2., No. 3. (1977) 521–649., különösen 529–544.

2.3 SZÓLÁSSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSE A VÁLASZTÁSI KAMPÁNYBAN

2.3.1 A SZÓLÁSSZABADSÁG KORLÁTOZÁSÁNAK SAJÁTOS IGAZOLÁSAI

A választási kampányidőszakban a szólásszabadság érvényesítése sajátos kérdéseket vet fel. A választásokat megelőző rövid, jellemzően 1-2 hónapban rögzített időszakot a pezsgő és intenzív közéleti viták jellemzik, és a demokratikus döntéshozatali folyamatokra való hatásra tekintettel a szólásszabadság gyakorlásába történő beavatkozás speciális érveit is igazolhatóvá teszik. Ezen érvek nemcsak különleges (elsősorban alkotmányjogi) garanciákat, de kifejezetten ezen igen impulzív időszakra jellemző korlátozásokat is magában foglalnak. A legfőbb kérdés, hogy milyen indokból és mekkora mértékben tekinthetők ezen szabályok alkotmányosan igazolhatónak. Az államnak a választási kampányban azt a kényes egyensúlyi állapotot kell biztosítani, amelyben a választópolgárok valamennyi releváns információ birtokába jutnak, és egyben az akaratképzés káros befolyásolására alkalmas beavatkozások kizárhatók a nyilvánosságból; vagyis a választások tisztaságának, a demokratikus döntéshozatali mechanizmus integritásának biztosítása szolgálhat elfogadható indokként a beszéd szabályozására.

A választási kampány idején tehát egyrészt az információk minél szabadabb folyását szükséges garantálni, ami egyfelől a szabad szólas minél teljesebb körű támogatásában és a szükségtelen korlátozások lebontásában, másfelől pedig az állam pozitív intézkedéseiben nyilvánul meg. Így választási kampányban a jelöltek számára lehetőség nyílik a jogszabályi keretek között politikai reklámok médiában való közzétételére, választási plakátok kihelyezésére, választási gyűlések tartására, és mindezeket az összegyűjtött anyagi forrásokból finanszírozni. Az állam pozitív magatartása az előzőekkel összefüggésben a közszolgálati médiában ingyenes műsoridő, plakátok kihelyezésére szolgáló berendezések, állami (vagy önkormányzati) tulajdonban álló helyiségek, valamint költségvetési támogatások biztosításában ölthet testet. A választási kampányban tehát jellemzően a közéleti kérdések kitárgyalásának szélesebb körű keretei adottak, mint ezen időszakon kívül.

A demokratikus folyamatok integritásának biztosítása érdekében, illetve éppen erre tekintettel a szólas különös korlátozásai is alkotmányosan igazolhatóvá válnak, amely korlátozások a szólásszabadság gyakorlásának helyére és idejére nézve egyaránt vonatkozhatnak. A területi kampánykorlátozás szabályai szerint bizonyos helyeken, így például oktatási intézményben,⁶⁰

⁶⁰ Az oktatási-nevelési intézményekben a törvényi kötelezettségük ellátása alatt történő politikai haszonszerzés céljára való felhasználása a gyermekek fejlődésének indokolatlan külső befolyásolástól való megóvása érdekében indokolt. Ezt hazánkban a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 24. § (3) bekezdése, valamint a szakképzésről szóló 2019. évi LXXXV. törvény 31. §-a – utóbbi nem is csak a tanítási időre korlátozva, hanem általános jelleggel – tiltja.

közhivatalban,⁶¹ helyi tömegközlekedés eszközön vagy katonai bázison⁶² kampánytevékenység egyáltalán nem folytatható, míg más korlátozások egyes kampányformák számára állapítanak meg területi korlátozást.⁶³ Emellett az ún. relatív területi kampánykorlátozásra vonatkozó előírások értelmében jellemzően a választás napján tiltott egyes helyeken a kampánytevékenység folytatása, jellemzően a választás céljára szolgáló helyiség és annak közvetlen környezete olyan terület, ahol a szólásszabadság alkotmányos indokkal korlátozható.⁶⁴ A szabályozás indokaként a csalás és a választók megfélemlítése hozható fel,⁶⁵ azonban a terület nagyságának aránytalansága a szabályozás alkotmányos jellegét megkérdőjelezheti.⁶⁶

A szólásszabadság korlátozásának másik formája a beszéd lehetősége elé időbeli korlátot állít: az ún. kampánycsend intézménye szintén lehet egyaránt abszolút vagy relatív természetű. Előbbi esetben a választás napját, illetve az azt megelőző időszakban tilos bármiféle kampánytevékenység folytatása, amely intézmény szintén a választói akarat kinyilvánításának zavartalanságát hivatott biztosítani.⁶⁷ Fontos leszögezni, hogy a kampánycsend az egyik le-

⁶¹ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (Ve.) 145. § (3) bekezdés szerint hazánkban állami vagy önkormányzati hatósági épületben választási kampánytevékenységet folytatni kizárólag az ötszáznál kevesebb lakosú településen lehet tartani, ha más közösségi célú épület nem áll rendelkezésre.

⁶² Lehman v City of Shaker Heights 418 US 298 (1974), Greer v Spock 424 US 828 (1976); hivatkozza Wojciech Sadurski: Szólásszabadság és közös gondolkodás. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 175.

⁶³ Így választási plakátok középületre vagy magántulajdonban álló felületre is csak a tulajdonos (tulajdonosi, vagyonekezelői jogot gyakorló) előzetes engedéllyel helyezhető ki [Ve. 144. § (4)–(5) bekezdés]. Megjegyzést érdemel, hogy önmagában legitím érdek a tulajdonkorlátozás előzetes, írásbeli hozzájáruláshoz kötése, ugyanakkor a tulajdonvédelem nem élvezhet automatikus elsőbbséget más alapvető joggal szemben. A szabályozásból tehát nem következhet, hogy az „a jogosultat a véleménynyilvánítási szabadság alaptörvény-ellenes, az alkotmányosan elfogadható indokot meghaladó, aránytalan korlátozására is feljogosít[ja]” {27/2019. (X. 22.) AB határozat, [22]}. A plakátok elhelyezésével kapcsolatos hazai szabályozási kérdésekről lásd Téglási András: A választási plakát mint kampányeszköz elhelyezésével kapcsolatos alkotmányossági problémák a 2014. évi választások során. In Cserny Ákos (szerk.): *Választási dilemmák. Tanulmányok az új választási eljárási törvény novumai és első megméréstetése tárgyában*. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2015, 131–149.

⁶⁴ A Ve. 143. §-a szerint a szavazás napján nem folytatható kampánytevékenység a szavazóhelyiségben (beleértve az azt magában foglaló épületet), annak bejáratától számított 150 méteres távolságon belül közterületet, továbbá e területen kívül az e területen belül tartózkodó választópolgár választói akaratának befolyásolására alkalmas módon (vagyis például hangszórón keresztül sem szólíthatók meg kampányüzenettel az épület közelében tartózkodó választópolgárok). A törvény kivételt is tartalmaz: a szavazás napját megelőzően jogszerűen elhelyezett plakát nem jeleni a tilalom sérelmét.

⁶⁵ Burson v Freeman 504 US 191 (1992). Míután a részvételi demokrácia megfelelően informált polgárokat feltételez, a bíróság feladata megvédeni őket a túlzottan sok (felesleges) információtól, és éppen úgy a nem megfelelő, illetve a nem megfelelő időben szolgáltatott információktól is; igaz ez arra az esetre is, ha a cél eléréséhez esetleg a magas szintű védelmet élvező politikai szólás korlátozása válik szükségessé. Lásd ezzel kapcsolatosan Raleigh Hannah Levine: The (Un)Informed Electorate: Insights into the Supreme Court’s Electoral Speech Cases. *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 54., No. 2. (2003) 278.

⁶⁶ Calchera v. Procarione 805 F. Supp. 716 (E.D. Wis. 1992).

⁶⁷ „A választói akarat zavartalan kinyilvánítása a legfelsőbb államhatalmi szerv szabad akaraton alapuló létrehozását, illetve azon keresztül a Magyar Köztársaság demokratikus jogállamiságát garantálja. A választójog védelme és a demokratikus jogállamiság követelménye szükségessé teheti a kampánycsend intézményét, illetve a véleménynyilvánítás- és sajtószabadságnak a kampánycsend által megvalósuló korlátozását” [6/2007. (II. 27.) AB határozat, III.1. pont].

hetséges, de nem szükségszerű eszköze a választás integritásának biztosítására,⁶⁸ és az arányosság kérdése szintén döntő tényező lehet az alkotmányosság megítélésékor.⁶⁹ Az időbeli korlátozások másik körébe azok a szabályozási elemek tartoznak – hasonlóan a korábbiakban említett területi alapon történő korlátozáshoz –, amelyek egyes kampányeszközök tekintetében tartalmaznak normatív előírásokat. A hatályos magyar szabályozás így például a választási gyűlések tartása, illetve a politikai reklámok közzététele kapcsán fogalmaz meg abszolút tilalmat a választás napjára.⁷⁰

A fentiekből látható, hogy ugyan a választási kampányidőszakban különös állami érdek a szólásszabadság legteljesebb körű érvényesülése, a választási eljárás integritásának, a választói akaratképzés zavartalanságának érdekében alkotmányosan igazolható (főként területi vagy időbeli) korlátok állíthatók egyes kampányeszközök alkalmazása elé.

2.3.2 A VÁLASZTÁSI KIVÉTELESSÉG (ELECTORAL EXCEPTIONALISM) ELMÉLETE

Az előző alpont alatt írtak alapján joggal feltételezhetjük, hogy miután a választási kampány során a közéleti ügyekben való megnyilvánulás a szólásszabadság legbelsőbb magjába tartozó beszédnek minősülnek, korlátozhatóságukra csak a legszűkebb körben kerülhet sor. De, amiképpen a választási kampányban elhangzó állítások egyfelől nélkülözhetetlenek a demokratikus folyamatok integritása szempontjából, legalább olyan mértékű veszélyeket is hordozhatnak magukban. Ez utóbbival, nevezetesen a beszéd károkozási képességével van összefüggésben a választási kivételesség (*electoral exceptionalism*) Egyesült Államok jogirodalmában megjelenő elmélete, amely azt a nézetet képviseli, hogy a választásokkal összefüggő politikai kommunikáció sajátos jogi helyzetben van az Első Alkotmánykiegészítés értelmezési keretében. Ennek értelmében a választási kampányban a közügyekkel összefüggő megszólalások korlátozására más, esetleg enyhébb mércék vonatkozhatnak, mint általában a közéleti kérdések hatókörébe tartozó megnyilvánulásokra. Baker alapállítása az, hogy a választások (és a kampány) nem pusztán a szabad közéleti vita részei, hanem formálisan és jogilag strukturált, intézményesített döntéshozatali mechanizmusok, ezért a kampánybeszédet el kell választani a tág értelemben vett politikai beszédétől. A kampánybeszéd legfeljebb a politikai beszéd intéz-

⁶⁸ „A kampánycsend megszüntetése nem vezet alkotmányellenes helyzethez, amennyiben a törvényhozó a választások zavartalanságát más eszközökkel biztosítja. A kampánycsend intézménye nem következik közvetlenül az Alkotmányból. A törvényhozó mérlegelheti, hogy a választások zavartalansága, a választói akaratok szabad érvényesülése és kifejezésre juttatása céljából a kampánycsend intézményét létrehozza-e, vagy a kampánycsend intézménye nélkül az egyéb választási garanciák összetett eszközrendszerével segíti elő a választások zavartalanságát” [39/2002. (IX. 15.) AB határozat, III.4. pont].

⁶⁹ Így a legalább 84 napos kampányidőszakban a kampánytevékenység 86 órára történő korlátozása arányosnak is minősül [39/2002. (IX. 15.) AB határozat, III. 3. pont; 6/2007. (II. 27.) AB határozat, III.1. pont].

⁷⁰ Ve. 144. § (4a) bekezdés, 145. § (2) bekezdés.

ményesített alcsoportja, ebből következően egyes speciális korlátozások alkotmányosan igazolhatók, ha a választási döntéshozatal demokratikus minőségét javítják.⁷¹

Az elméletet Schauer és Pildes fogalmazta meg 1998–1999-ben,⁷² amely szerint az Első Alkotmánykiegészítést nem úgy kell értelmezni, mint valamennyi véleménynyilvánítás védelmének általános elveit meghatározó dokumentum, és a választásokat alkotmányos értelemben (viszonylag) elkülönített kommunikációs szférának kell tekinteni, és a beszéd ezen kategóriájára eltérő mércéket kell alkalmazni.⁷³ A szerzőpáros a szólásszabadság kontextusfüggő jellegét hangsúlyozza, vagyis nincsen általános értelemben vett „szólásszabadság”, és a kérdés az, hogy a választási kampány elkülöníthető-e a közéleti diskurzus keretein belül. Az elmélet kritikájaként felhozható, hogy a választási kommunikáció állami szabályozása különösen kockázatos is, ugyanis éppen ebben az időszakban a legnagyobb a szabályozó önértékének és visszaélésének veszélye.⁷⁴ Az elmélet kidolgozásának alapjául a Legfelső Bíróság Forbes-ügyben⁷⁵ hozott ítélete szolgált, amelyben a testület kimondta, hogy a jelöltek vitái a kormányzati rendszer szerves részét képezik, és a viták kiemelkedő politikai jelentőségük miatt különleges védelmet igényelnek. Ezen, az Első Alkotmánykiegészítés abszolutista jellegét hangsúlyozó felfogással szemben (amely szerint a választások nem legitimálják természetesen a szólásszabadság korlátozását, hanem éppen ellenkezőleg, a választási kampányban eszmék szabad áramlását kell garantálni) a választási kivételesség elve alapján a beszéd olyan korlátai is elismerést nyerhetnek, amelyek más körülmények között a szólásszabadság védelmére tekintettel elfogadhatatlanok lennének. Ilyen korlátnak tekinthető a kampány során adományozható pénzüsszegekre vonatkozó felső korlát, amely sajátos célok szolgálatára tekintettel – a korrupció megelőzésére hivatkozással – alkotmányos igazolást nyert.⁷⁶ Ezen elmélet értelmében akár a hamis kampánybeszéd vagy a deepfake tartalmak is más szólásszabadság-jogi keretek között lennének korlátozhatók, és szélesebb körű szabályozás lenne indokolható, mint a választási kampányidőszakon kívül.

Stone arra mutat rá, hogy az *electoral exceptionalism* paradox módon nem a kampánybeszéd privilegizálása, hanem éppen ellenkezőleg, a beszédvédelem csökkentése a választási kontextusra hivatkozva. Az elmélet alatt nem egyszerűen azt érti, hogy a választási kontextusban erősebb állami érdekek jelenhetnek meg a szabályozásra, hanem azt az ambíciót, hogy maga a

⁷¹ Edwin C. Baker: Campaign Expenditures and Free Speech. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, Vol. 33., No. 1. (1998) 3.

⁷² Frederick Schauer – Richard H. Pildes: Electoral Exceptionalism and the First Amendment. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999) 1803–1836.

⁷³ Uo. 1805.

⁷⁴ Uo. 1808.

⁷⁵ Arkansas Educational Television Commission v. Forbes 118 S. Ct. 1633 (1998).

⁷⁶ Lásd Buckley v. Valeo 424 US 1 (1976), illetve részletesebben az értekezés 3.4.3. pontját.

választási helyzet igazolja az Első Alkotmánykiegészítés általános mércéinek fellazítását. Stone szerint ez azért problematikus, mert a kampánykommunikáció a politikai beszéd legfelsőbb magja, így a kivételesség logikája könnyen zavart kelthet a szólásszabadság alaptételeit illetően.⁷⁷ Továbbá az is problémát okozhat az elmélet kiszámítható alkalmazásában, hogy az egyes jelöltek, jelölő szervezetek támogatására nyíltan felszólító választási kommunikáció (*electoral speech*) és a közérdekű témákkal foglalkozó üzenetek (*issue speech*) közti elhatárolás okozta nehézség miatt a választási kivételességre épülő szabályozás a gyakorlatban könnyen kiterjedhet a közéleti viták általános területeire.⁷⁸ A platformokon ez a probléma egyébiránt még inkább felerősödhet, a politikai tartalom címkézése, moderálása és hirdetésként való kezelése definíciós döntések sorát igényli, amelyek közvetlenül befolyásolják a demokratikus nyilvánosság szerkezetét.

Összességében elmondható, hogy a választási folyamat integritásának biztosítására hivatkozva az *electoral exceptionalism* elmélete szerinti szélesebb körű állami beavatkozás alkotmányosságának elismerésével a kormányzat nagyobb kontrollt kaphat a kampánybeszéd felett, ami különösen veszélyes, és a demokratikus nyilvánosság védelmét szolgáló integritásvédelem könnyen túlterjeszkedő, politikailag torzító beavatkozássá válhat. Ha ugyanis túlságosan tágan értelmezzük a választási beszéd hatályát, úgy az könnyen ahhoz a nem várt következményhez vezethet, hogy a nyilvános diskurzus olyan széles körét vonjuk annak hatálya alá, amely általánosságban véve a közbeszéd aránytalan korlátozását eredményezheti.⁷⁹ Az elmélet kritikájaként továbbá az a szempont jelenik meg a tudományos diskurzusban, miszerint a terület sajátosságait a tengerentúli szakirodalom és joggyakorlat gyakran belső doktrinális vitaként kezeli, a külföldi tapasztalatokat pedig alig építi be, amin egy esetleges amerikai-európai szabályozási összehasonlítás nagyban hozzájárulhatna.⁸⁰

2.3.3 A POLITIKAI BESZÉD MIBENLÉTE ÉS JELLEGZETESSÉGEI

Jóllehet, már önmagában az is nehezen megválaszolható kérdés, hogy pontosan milyen típusú és tartalmú szólások tartoznak a politikai kommunikáció körébe, ebből következően – a jól körülhatárolható, egzakt definíció hiányában – azok sajátosságának meghatározása sem tűnik egyszerű feladatnak. Hasonlóképpen, amint például a kereskedelmi beszéd (jellegzetességei-

⁷⁷ Geoffrey R. Stone: Electoral Exceptionalism and the First Amendment: Road Paved with Good Intentions. *New York University Review of Law & Social Change*, Vol. 35., No. 3. (2011) 667.

⁷⁸ Richard Briffault: Issue Advocacy: Redrawing the Elections/Politics Line. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999) 1751–1802.

⁷⁹ Robert C. Post: Regulating Election Speech Under the First Amendment. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999) 1837–1844.

⁸⁰ Nicholas O. Stephanopoulos: Our Electoral Exceptionalism. *University of Chicago Law Review*, Vol. 80., No. 2. (2013) 769.

nek) meghatározása a nem kereskedelmi szólástól való megkülönböztetés⁸¹ útján is könnyebben elvégezhető, úgy a politikai beszéd sajátosságai az e körből megalapozottan kizárható szólás-típusoktól való különbségtétel révén azonosíthatók. A demokrácia egyik sarokköve a szabad diskurzus biztosítása, amely lehetővé teszi az egyének számára, hogy egyes kérdésekben önállóan véleményt alkossanak, és ezt – csak a legszükségesebb és legindokoltabb esetben korlátozva – akadálytalanul ki is nyilváníthassák. Fiss gondolatai szerint, utalva Brennan amerikai legfelső bírósági bíró Sullivan-ügyből⁸² ismertté vált formulájára, a demokrácia kollektív önrendelkezést ígér – emberek azon jogát, hogy döntsenek sorsuk felől –, és ezáltal olyan vitát feltételez a fontos kérdésekről, amely „korlátlan erőteljes és szélesre nyitott”.⁸³

E szabadság érvényesülése kiváltképpen fontos, amennyiben olyan közérdeklődésre számot tartó (politikai) ügyekben kíván az egyén e jogával élni, amelyben a relevánsabb információk nyilvánosságra kerülése, hozzáférhetősége a későbbi döntésekhez elengedhetetlenül szükségesek. E helyütt a véleményszabadság kapcsolódik a tájékoztatáshoz való jog érvényesüléséhez, hiszen az önálló gondolatok kifejezése és megosztása a közösséggel csak abban az esetben tud megvalósulni, ha a társadalom tagjai a tudatos és felvilágosult polgárrá váláshoz nélkülözhetetlen információ birtokába kerülnek.

A politikai beszéd körét a fentiekből következően két, egymáshoz ugyan szorosan kapcsolódó, ugyanakkor – elsősorban a megszólaló személyéből következően – élesen elválasztható csoportba sorolhatjuk. Egyrészt, ide sorolhatók a véleménynyilvánítás azon formái, amelyet a közéleti kérdésekkel kapcsolatosan a közösség tagjai fejtenek ki, emellett ugyanakkor szintén a politikai beszéd körébe tartoznak azok a megnyilvánulások, amelyek a – tágabb értelemben vett – politikai szereplők saját nézeteik, intézkedéseik népszerűsítése érdekében tesznek a közvélemény irányába. A politikai beszéd mindkét köre kapcsán elmondható ugyanakkor, hogy – bizonyos kivételektől eltekintve – a szólások alkotmányosan legkevésbé korlátozható formái közé tartoznak. Az ilyen kommunikáció azért mentes a korlátozásoktól, mert egyrészt a társadalom tagjai (választópolgárok) közötti, emellett pedig az egyének és állam irányítói közötti párbeszédet hívatottak elősegíteni, és mint ilyen, az alkotmányos demokrácia működésének hasznára és nem kárára válnak; ugyanez viszont nyilvánvalóan nem mondható el a beszéd egyéb formáiról, mint például a pornográf tartalmakról vagy a kereskedelmi reklámokról.⁸⁴ Hasonló okból részesülhetnek kiemelt védelemben a közpolitikai kérdésekben

⁸¹ Erről ld. pl. Allan Tananbaum: „New and Improved”: Procedural Safeguards for Distinguishing Commercial from Noncommercial Speech. *Columbia Law Review*, Vol. 88. (1988) 1821–1848.

⁸² *New York Times Co. v. Sullivan* 376 US 254, 270 (1964).

⁸³ Fiss i. m. 22.

⁸⁴ Eric Barendt: *Freedom of Speech*. Oxford University Press, 2005. (Second edition) 156.

kifejtett esetlegesen sértő megnyilvánulások – amelyek, ha magánszemélyeket érintenének, akár rágalmazásnak, becsületsértésnek minősülhetnek –, ez ugyanis az egyén közügyekben való részvételének tekinthető (*citizen's participation in government*), és mint ilyen, szélesebb körű védelem – az Egyesült Államokban az Első Alkotmánykiegészítés védelme – alatt áll.⁸⁵ Tim Wu szerint azonban az Első Alkotmánykiegészítés szólásszabadság-felfogása olyan korszakból ered, amikor a kommunikációs csatornák szűkösek voltak, és a fő veszélyt a közvetlen állami befolyásolás jelentette. A közösségi média korában azonban már a figyelem a szűkös erőforrás, és a közbeszéd torzítása gyakran nem is tiltással, korlátozással, hanem a beszéd „fegyverként” való alkalmazásával (zaklatás, elárasztás, manipulált narratívák) történik, ami újraértelmezést kényszerít ki a politikai szólás védelmének céljáról és eszköztáráról.⁸⁶

A közéleti viták kapcsán kifejezésre juttatott vélemények, álláspontok mind-mind a demokratikus nyilvánosság erősítéséhez járulnak hozzá, ezek korlátozása viszont a szabad tájékozódás, véleményformálás és -kinyilvánítás lehetőségét csorbítja. A szabad politikai véleményalkotás tehát egyrészt az egyén szólásszabadsághoz fűződő jogát, másrészt pedig egy felvilágosult, a nélkülözhetetlen információk birtokában lévő politikai közösség kialakulását és fenntartását hivatott szolgálni. Ezt erősítette meg az Alkotmánybíróság a közéleti szereplők bírálhatósága kapcsán hozott határozatában, amikor leszögezte, hogy „...a szólásszabadság a demokratikus, plurális társadalom és közvélemény fundamentuma. A társadalmi, politikai viták szabadsága és sokszínűsége nélkül nincs demokratikus közvélemény, nincs demokratikus jogállam. A demokratikus közvélemény azt kívánja meg, hogy a társadalom valamennyi polgára szabadon fejthesse ki gondolatait, és ezzel a közvélemény alakítójává válhasson.”⁸⁷

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a politikai (közéleti) kérdések kapcsán formált vélemények esetében az egyéni önkifejezés szabadsága és a demokratikus közvélemény biztosítása „nem versengő, még kevésbé egymást gyengítő érvek, hanem egymást kölcsönösen kiegészítő és támogató alkotmányos szempontok.”⁸⁸

A politikai véleményalkotás demokratikus társadalom megteremtésében és fenntartásában játszott kiemelkedő feladatának közvetlen velejárója, hogy az ilyen jellegű gondolatok kinyilvánítása elé csak igen szűk körben állíthatók korlátok. A szabad közéleti diskurzus fontosságát a strasbourgi bíróság is több döntésében következetesen megerősítette,⁸⁹ leszögezve, hogy ilyen jellegű kérdésekben – elsődlegesen a köztisztviselést vállaló személyek bírálatát illetően –

⁸⁵ Alexander Meiklejohn: The First Amendment is an absolute. *Supreme Court Review*, (1961) 259.

⁸⁶ Tim Wu: Is the first amendment obsolete. *Michigan Law Review*, Vol. 117., No. 3. (2018) 548–549., 554.

⁸⁷ 7/2014. (III. 7.) AB határozat, IV.1.1. pont.

⁸⁸ Uo.

⁸⁹ Elsőként a *Lingens v. Austria* ügyben, no. 9815/82, 1986. július 8-i ítélet.

szélesebb körben kell biztosítani a véleményalkotás szabadságát.⁹⁰ A véleménynyilvánítás szabadsága különösen fontos a nép választott képviselői, a politikai pártok és azok aktív tagjai számára; ennek megfelelően az ellenzéki képviselő – aki választóit képviseli, felhívja a figyelmet azok problémáira és védi érdekeiket – véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás az EJEB részéről a legszigorúbb vizsgálatot igényli.⁹¹ A nyilvánosságot érintő diskurzusok elősegítése ezen túl nem szűkíthető le a szűken vett politikai kérdésekre, hanem valamennyi, a közösség életéhez szervesen kapcsolódó ügyek tekintetében szélesebb körű szabadságnak kell érvényesülnie,⁹² de a választási kampányidőszak kitüntetett helyzetét az EJEB ítélkezési gyakorlata is elismeri.⁹³ Mindazonáltal, a politikai viták szabadsága sem abszolút jellegű: így például egy közösség iránti elutasítás és ellenséges érzések keltése⁹⁴ a demokratikus államokban is általánosan elfogadott korlátként értékelhetők. A választási kampány alatt tett közlések túlságosan széles körben való gyűlöletbeszédnek minősítése ugyanakkor könnyen a közéleti vita elfojtásához, a dermesztő hatás (*chilling effect*) kiváltásához is vezethet.⁹⁵ Calvert szerint viszont más megítélés alá esnek a negatív politikai reklámok, amelyek kevésbé széleskörű – a kereskedelmi beszédhez hasonló mértékű – alkotmányos védelmet élvezhetnek. A közéleti kérdésekre vonatkozó információk kinyilvánítása számára ugyanis azért biztosított a széles körű védelem, mert ennek révén valósítható meg, hogy a társadalom tagjai bölcs és informált egyénként vehessenek részt a demokratikus közélet fórumain. A negatív politikai reklámok pedig éppen e folyamatokban történő részvétel ellen hatnak; a politikáról szóló beszéd (*speech about politics*) márpedig nem egyenlő a politikát szolgáló (*speech that serves politics*) beszéddel.⁹⁶

Nem vitásan a demokratikus közvélemény kialakulásához járulnak hozzá a politikai szereplők (nem magánjellegű kérdésekben történő) véleménynyilvánításaik, ugyanakkor esetükben figyelembe kell venni, hogy emellett meghúzódik – nem is olyan elenyésző mértékben – saját politikai céljuk, nevezetesen tevékenységük népszerűsítése révén politikai érdekeik hatékony érvényesítése (e körbe sorolandók a nem politikai szereplőktől, de az ő érdekeikben történő

⁹⁰ NIT S.R.L. v. the Republic of Moldova (GC), no. 28470/12, 2022. április 5-i ítélet, [178].

⁹¹ Pl. Féret v. Belgium, no. 15615/07, 2009. július 16-i ítélet, [65].

⁹² Ezt az álláspontot erősítette meg strasbourgi bíróság a Thorgeir Thorgeirson v. Iceland ügyben (no. 13778/88. 1992. június 25-i ítélet).

⁹³ Brasilier v. France, no. 71343/01, 2006. július 11-i ítélet, [42].

⁹⁴ Le Pen v. France, no. 45416/16, 2017. február 28-i ítélet, [34].

⁹⁵ Lásd a Sanchez v. France (GC) ügyben született (no. 45581/15, 2023. május 15-i) ítélet kapcsán ezen szempontból megfogalmazott kritikáját: Päivi Korpisaari: From Delfi to Sanchez – when can an online communication platform be responsible for third-party comments? An analysis of the practice of the ECtHR and some reflections on the Digital Services Act. *Journal of Media Law*, Vol. 14., No. 2. (2022) 369.

⁹⁶ Clay Calvert: When First Amendment Principles Collide: Negative Political Advertising and the Demobilization of Democratic Self-governance. *Loyola of Los Angeles Law Review*, Vol. 30., No. 4. (1997) 1530.

megszólalások is). A politikai beszéd e formáját némiképpen eltérően szükséges értékelni a közéleti kérdésekről, esetleg magukról a politikai szereplőkről vagy tetteikről alkotott véleményektől. (Jóllehet, már önmagában az a kérdés sem egyértelmű, hogy ki számít politikai szereplőnek; talán célszerű e kifejezés alatt a köz, a társadalom széles körét közvetlenül érintő, mindennapjait befolyásoló ügyekkel hivatásszerűen foglalkozó személyek körét érteni.)

A politikai pártok – funkciójukat tekintve – az Alkotmánybíróság megállapítása szerint „sajátos közvetítő szerepet töltenek be az állam és a társadalom között. (...) A közvetítő szerephez (pedig) szükségszerűen hozzátartozik, hogy a párt ismertesse és népszerűsítse a tevékenységét a választópolgárok számára, és ezzel befolyásolja a népakarat kialakulását.”⁹⁷

A politikai szereplők eredményeinek népszerűsítését, kedvező(bb) színben való feltüntetését célzó megnyilvánulások mint a politikai beszéd sajátos formája ugyanakkor könnyen a választások tisztaságához, a választójog szabad gyakorlásához fűződő alapvető joggal kerülhet összeütközésbe. Alapvető érdek ugyanis, hogy az egyén objektív tájékoztatás eredményeképpen felelős döntést legyen képes hozni a fontos kérdésekben. A politikai véleménynyilvánítás szabadságának intézményi oldala tehát megköveteli a plurális tájékoztatás megvalósulását, és a politikai szereplők nézeteinek egyenlő (vagy legalábbis arányos) feltételek között történő kinyilvánításának biztosítását. Említést érdemel, hogy az Alkotmánybíróság döntéseiben szintén hangsúlyozta a jelöltek (mint közszereplők) választási kampány során tett kijelentéseinek – a közügyek széles körű megvitatására irányuló társadalmi érdekre tekintettel történő – szűkebb mértékű korlátozásának lehetőségeit.⁹⁸

2.3.4 KAMPÁNYBESZÉD ÉS A KÖZÉRDEKŰ TÁJÉKOZTATÁS ELHATÁROLÁSA

A választási kampányok idején különös mérlegelést igénylő kérdést vet fel a kormányzat, egyes állami szervek, valamint a közhivatalt betöltő személyek elsősorban a nyilvánosság tájékoztatását szolgáló kommunikációjának és a kampánybeszéd elhatárolása. Az alkotmányos értékelés során azt a szempontot kell figyelembe venni, hogy a közhatalmat gyakorló személynek és a kormánynak – a demokratikus nyilvánosság támogatása érdekében – (jogszabályi) kötelessége a közvéleményt objektív módon, tárgyilagosan tájékoztatni az általa elvégzett feladatokról, elért eredményekről. Emellett az éppen folyó kampány során az állam szervei nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amely azt sugallaná a választók irányába, hogy nyíltan valamelyik versengő jelölt választási sikerét szolgálva nyilvánul meg. A kormányzati kommunikáció és a kampánybeszéd merev szétválasztása azonban sokszor nemcsak jogtech-

⁹⁷ 44/2008. (VI. 17.) AB határozat, III.3.2. pont.

⁹⁸ E tárgyban lásd 5/2015. (II. 25.) és 9/2015. (IV. 23.) AB határozatok.

nikailag nehéz, hanem tartalmilag is problematikus, hiszen a kormányzati politika bemutatása sok esetben óhatatlanul az aktuálisan hivatalban lévő jelölt újraválasztási narratívájába épülnek. Miközben a közérdekű kormányzati kommunikáció legitimitása általában nem vitatható, bizonyos technikák a választási eljárás integritásának sérelméhez vezethetnek.⁹⁹

A kormányzati beszéd és a kampánykommunikáció elhatárolásának formális és funkcionális értelemben is teljesülnie kell, vagyis egyfelől egyértelműen fel kell tüntetni a tájékoztatás forrását (ezzel is elősegítve az elszámoltathatóságot), másfelől azt is világossá kell tenni, hogy a kormányzat e közhatalmi tevékenységével összefüggő információkat kíván közölni a nyilvánossággal és azt a nyilvánosság is ilyenként észlelje. A közösségi média korában – az átláthatóság sok esetben korlátozott érvényesülésére figyelemmel – az elhatárolási kérdések még inkább égetőek,¹⁰⁰ de hasonlóan összetett és alapos értékelést igényel az offline világban például a közhatalmat gyakorló személyek által – hivatalos politikusi minőségükben – tartott sajtótájékoztatók is.¹⁰¹ A német Szövetségi Alkotmánybíróság gyakorlata szerint például a miniszteri megszólalás kampányjellegét erősíti, ha az hivatalos csatornán jelenik meg (pl. minisztériumi honlapon közzétett közlemény), mert ez olyan kommunikációs erőforrás, amely kizárólag a közhivatal viselése miatt áll rendelkezésre. Ilyenkor a pártok esélyegyenlőségét sértheti már az is, ha a közlés objektíve negatív üzenetként érthető a rivális jelölttel, jelölő szervezettel (párttal) szemben. A szövetségi elnök megszólalásai közjogi státuszából és alkotmányos funkciójából adódóan azonban szélesebb körben élvez védelmet és kevésbé korlátozható az esélyegyenlőség elvének sérelmére hivatkozással, mint más közhivatalt betöltő politikai szereplő megszólalása.¹⁰²

A kampánybeszéd alkotmányjogi elemzése nem merülhet ki abban, hogy az állam mikor és hogyan korlátozza a magánszereplők politikai kommunikációját, a választási időszakban, ugyanis az állam gyakran maga is – nem a szabályozó vagy korlátozó szerepben, hanem – beszélőként jelenik meg. A kormányzati kommunikáció (az amerikai szólásszabadság doktrínában *government speech*¹⁰³) és a kampánybeszéd elhatárolásában különösen érzékeny pont, ha az előbbi nem közügyekről vagy a kormányzati tevékenység eredményeiről, hanem valamely jelölt támogatásáról, illetve ellenfelének lejáratásáról szól, ez ugyanis nagyobb alkotmá-

⁹⁹ Steven Shiffrin: Government speech. *UCLA Law Review*, Vol. 27., No. 3. (1980) 604., 615.

¹⁰⁰ Helen Norton – Danielle Keats Citron: Government speech 2.0. *Denver University Law Review*, Vol. 87., No. 4. (2010) 899–944.

¹⁰¹ Thomas Halper: Government speech. *British Journal of American Legal Studies*, Vol. 11., No. 2. (2022) 350.

¹⁰² Thomas Kliegel: Freedom of Speech for Public Officials vs. the Political Parties' Right to Equal Opportunity: The German Constitutional Court's Recent Rulings Involving the NPD and the AfD. *German Law Journal*, Vol. 18., No. 1. (2017) 189–212.

¹⁰³ A doktrína elméleti kérdéseiről lásd részletesebben Smuk Péter: A kormány beszéde. Az Első Alkotmánykiegészítés paradigma és a „government speech” alkotmányos korlátai az Egyesült Államokban. *Iustum Aequum Salutare*, 2019/4. 47–68.

nyos kockázatot hordoz, mert a közhatalom erőforrásai a politikai hatalom önfenntartását és bebetonozását segíthetik.¹⁰⁴ A közhatalmat gyakorló szervek azonban nem élvezik az Alaptörvény IX. cikkében garantált véleménynyilvánítás szabadság alapjogából származó védelmet; a véleménynyilvánítás szabadságára az egyén éppen az állammal szemben hivatkozhat, annak feltételeit objektív intézményvédelmi kötelezettségéből adódóan utóbbi köteles biztosítani az állampolgárok számára. Ugyanakkor az állami szervektől az is elvárható, hogy a demokratikus nyilvánosság megteremtését elősegítendő, a közérdekű információk hozzáférhetőségét biztosítsák; ez utóbbi nem is csupán jogosultság, hanem egyben a tájékozódáshoz való jog biztosítását szolgáló kötelezettség.¹⁰⁵ A választási „kampányidőszakban az állami és önkormányzati szervek véleménynyilvánítási szabadsága korlátozás alá eshet.”¹⁰⁶ Az állami semlegesség elvét az Alkotmánybíróság egy 2008-as döntésében megfogalmazta, leszögezve, hogy „[a] demokrácia egészséges működése nem képzelhető el politikai pluralizmus és a pártok politikai küzdelemben való esélyegyenlősége nélkül. Ez viszont feltételezi a pártok tevékenységére vonatkozó jogi keret azonosságát. Az államnak ezért semlegesnek kell maradnia a politikai pártok küzdelmében és a politikai verseny feltételeit szabályozó jogszabályok megalkotása során.”¹⁰⁷

A fentiekben vázolt alkotmányos relevanciával bíró kérdést a hatályos magyar szabályozás is igyekszik rendezni.¹⁰⁸ A választási eljárás szabályai szerint ugyanis „[n]em minősül választási kampánynak a választási szervek tevékenysége, az állampolgárok – mint magánszemélyek – közötti személyes kommunikáció, függetlenül annak tartalmától és formájától, továbbá az Alkotmánybíróság, a bíróságok, a helyi önkormányzatok és más állami szervek jogszabályban meghatározott feladatuk során végzett tevékenysége.”¹⁰⁹ A Ve. 142. §-ában említett szervek (Alkotmánybíróság, bíróságok, helyi önkormányzatok, más állami szervek) kommunikációjá-

¹⁰⁴ Helen Norton: Campaign speech law with twist: when the government is the speaker, not the regulator. *Emory Law Journal*, Vol. 61., No. 2. (2011) 209–264.

¹⁰⁵ Az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése szerint: „Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

¹⁰⁶ 3154/2018. (V. 11.) AB határozat, [28].

¹⁰⁷ 63/2008. (IV. 30.) AB határozat, IV.2.2. pont.

¹⁰⁸ A hazai szabályozás és joggyakorlat kapcsán felmerülő kritikai észrevételeket lásd Mécs János: Az állam és az önkormányzatok kommunikációs semlegessége a választási kampányban. *Közjogi Szemle*, 2024/1., 30–40.

¹⁰⁹ Ve. 142. §. Megjegyzést érdemel, hogy a 2018 decemberét megelőző jogszabályszoveg még nem tartalmazta az Alkotmánybíróság, a bíróságok, a helyi önkormányzatok és más állami szervek jogszabályban meghatározott feladatuk során végzett tevékenységére utalást. E pontosító (értelmező) rendelkezés a korábbi bírói gyakorlatot ültette át a törvénybe, a Kúria ugyanis több esetben kimondta, hogy nem minősíthető kampánytevékenységnek a választási kampány időszaka alatt állami, kormányzati vagy önkormányzati alaptevékenység végzése; vagyis mindazon feladatok ellátása, amelyek az adott szerv feladatkörébe tartoznak (lásd az egyes választásokkal kapcsolatos törvények módosításáról szóló 2018. évi CXIII. törvény 5. §-ához fűzött indokolást). A jogszabálmódosítás indokolásában is hivatkozott ügyek közül több az Alkotmánybíróságot is megjárta [közülük egy még a törvénymódosítás hatályba lépését megelőzően; lásd 3154/2018. (V. 11.), 3256/2019. (X. 30.) és 3257/2019. (X. 30.) AB határozatok].

nak az állami semlegesség elvének tükrében való minősítése azért különösen nehéz kérdés, mert egyfelől tevékenységük – az Alkotmánybíróságot kivéve – tekintélyes részben eredendően politikai természetű és a politikai dimenzióban értelmezhető, másfelől pedig a jogszabályokban meghatározott alaptevékenységük (pl. döntéseiken keresztül) számos tekintetben szoros kapcsolatban áll a politikai pártok versengésével.

A joggyakorlat azóta igen gazdag az állami semlegesség választási kampány idején való érvényesülésének kereteit illetően. Így a Kúria az állami semlegesség elvének érvényesülését egy 2018-as döntésében úgy ítélte meg, hogy az „alkotmánybírósági gyakorlatból nem olvasható ki ezen doktrína alkalmazása, inkább annak nem létrejöttéhez lehet következtetni [3130/2018. (IV. 19.) AB határozat], és engedi a párt és kormánykommunikáció keveredését. Ezért a Kúria álláspontja szerint Magyarország Alaptörvénye nem írja elő – az egyébként nem semleges természetű – állami szervek semlegességét a választási kampányban.”¹¹⁰ Ahogyan a központi kormányzat, úgy a szintén közhatalmat gyakorló önkormányzatok sem léphetnek be a választási kampányba, a politikai pluralizmus és a pártok politikai küzdelemben való esélyegyenlőség biztosítása az önkormányzatokra is irányadó, azaz az önkormányzat a pártok országgyűlési mandátumért folytatott küzdelmébe sem avatkozhat be egyik vagy másik jelölt, jelölő szervezet oldalán.¹¹¹ Az Alkotmánybíróság megfogalmazásával élve „[a] választások tisztaságának megőrzése és a választási eljárásnak a demokratikus legitimitáció biztosításában megnyilvánuló funkciója olyan alkotmányos értékkel bírnak, amely korlátot állíthat az önkormányzati forrásból eredő, konkrét jelölő szervezet felé irányuló segítség elé”,¹¹² azonban nem veti fel a választási elvek sérelmét, ha a jelölt (jelölő szervezet) kommunikációja megtévesztő hasonlóságot mutat az önkormányzat által alkalmazott vizuális elemekkel, amennyiben a választási plakát közlétevénye egyértelműen azonosítható.¹¹³ Az állami semlegesség elvét a közpénzből működtetett médiumok, így elsősorban a közszolgálati médiaszolgáltató (ideértve a közmédia által a közösségi platformon szerkesztett és működtetett oldalt is¹¹⁴) és az állami forrásból fenntartott sajtótermékek egyaránt kötelesek figyelembe venni a választásokkal összefüggő tájékoztatási tevékenységük során.¹¹⁵ Az Alkotmánybíróság szerint nem jelenti a szerkesztési szabadság aránytalan korlátozását és így „[a]lkotmányjogi szempontból nem kifogásolható,

¹¹⁰ Kúria Kvk.III.38.043/2019/2., [23].

¹¹¹ Kúria Kvk.IV.37.360/2014/2., II.2.3. pont.

¹¹² 3210/2024. (VI. 13.) AB határozat, [45].

¹¹³ 3279/2019. (XI. 5.) AB határozat, [42].

¹¹⁴ Lásd például Kúria Kvk.I.39.088/2026/5. és Kvk.V.39.103/2026/3., amely végzések az Alkotmánybíróság döntéseinek iránymutatásai alapján végül a jogsértés megállapítására irányuló kifogások elutasításáról döntöttek [1157/2026. (IV. 1.) és 1180/2026. (IV. 7.) AB határozatok].

¹¹⁵ Lásd például a médiaszolgáltatásokkal összefüggésben Kúria Kvk.I.37.388/2018/2., Kvk.VI.37.432/2018/2., illetve a sajtótermékek vonatkozásában Kúria Kvk.III.37.236/2018/4., Kvk.I.37.416/2018/3.

ha választás idején az alapvetően közpénzből működtetett állami médiaszolgáltató az NVB és a Kúria (...) számon kéri a Ve. 2. § (1) bekezdés c) pontjában védett esélyegyenlőség a jelöltek és jelölő szervezetek közötti alapelv megsértését”.¹¹⁶

Azt is szükséges szem előtt tartani, hogy a közösségi média térnyerése alapvetően megváltoztatta politikai kommunikáció szerkezetét, és a demokratikus nyilvánosság meghatározó fórumává vált. A tekintélyes felhasználói bázissal rendelkező platformok nem pusztán új fajta közvetítő csatornaként értelmezendők, hanem a politikai diskurzus olyan elsődleges terepeként, amely a közhivatalt viselő személyek számára egyszerre teszi lehetővé a személyes vélemények közlése mellett a tisztségükkel összefüggő közérdekű tájékoztatást, valamint a politikai kampányhoz köthető kommunikáció terjesztését. A tömegkommunikáció folyamatában betöltött komplex funkciójának köszönhetően az alkotmányos gondolkodás számára központi kérdés, hogy egy politikusi megszólalás mely esetben és milyen értékelési szempontokat alapul véve minősíthető magánvéleménynek, kampánykommunikációnak vagy közérdekű tájékoztatásnak, továbbá az egyes beszéd-kategóriákhoz milyen eltérő szólásszabadság-mércék párosulnak. A digitális környezet felértékeli a közérdekű tájékoztatás és a kampánybeszéd elhatárolását, ugyanis a közösségi média korában – azon túl, hogy egyre meghatározóbb az állami szervek kapcsolattartása a polgárokkal és a kommunikáció szerepe felerősödött – a kormányzati közléseket a megosztás, a célzás és az algoritmikus terjesztés révén rendkívül gyorsan képes fókuszáltan eljuttatnia közönséghez. Így fokozott odafigyeléssel kell eljárni annak értékelésekor, hogy az állami erőforrásokkal támogatott kormányzati kommunikáció éppen tájékoztat, információt közöl, vagy a választói akaratot igyekszik befolyásolni.¹¹⁷ Ráadásul a közösségi médiában a köztisztiséget betöltők gyakran olyan felhasználói profil útján kommunikálnak a nyilvánosságban, ahol a kormányzati tájékoztatás és a magán- vagy kampányjellegű megszólalás közti határvonal elkerülhetetlenül elmosódik.¹¹⁸ Ez még inkább megoldásra váró problémaként jelentkezik, ha figyelemmel vagyunk arra, hogy az eltérő minőségben (magánszemély v. közhivatalt betöltő politikus) való megszólalásokhoz érkező felhasználói hozzászólások moderálása különböző alkotmányos mércék szerint ítélandó meg.¹¹⁹

A szólásszabadság alkotmányos korlátjainak meghatározása szempontjából különösen nagy odafigyelést igényel azoknak a helyzeteknek a megítélése, amelyek során abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy egy adott közlés az éppen közhivatalt betöltő politikus ebbéli tisztség-

¹¹⁶ 3131/2018. (IV. 19.) AB határozat, [33].

¹¹⁷ Caroline Mala Corbin: The unconstitutionality of government propaganda. *Ohio State Law Journal*, Vol. 81., No. 5. (2020) 818.

¹¹⁸ Clare R. Norins – Mark L. Bailey: Stitch incoming: Lindke v. Freed’s impact on social-media-blocking litigation. *Washington and Lee Law Review Online*, Vol. 82., No. 3. (2024) 172–209.

¹¹⁹ Lindke v. Freed 601 US 187 (2024).

géből fakadó közérdekű tájékoztatási tevékenységének (a kormány megnyilvánulása esetén értelemszerűen kormányzati tájékoztatási tevékenységnek) vagy a választáson induló jelöltek küzdelmében aktív szerepet vállaló politikai kampánytevékenységnek minősíthető. Az alkotmányos értékelés során azt a szempontot kell figyelembe venni, hogy a közhatalmat gyakorló személynek és a kormánynak – a demokratikus nyilvánosság támogatása érdekében – (jogszabályi) kötelessége a közvéleményt objektív módon, tárgyilagosan tájékoztatni az általa elvégzett feladatokról, elért eredményekről. Emellett az éppen folyó kampány során az állam szervei nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amely azt sugallná a választók irányába, hogy nyíltan valamelyik versengő jelölt választási sikerét szolgálva nyilvánul meg.

Ez nem jelenti azt, hogy az éppen köztisztséget betöltő közéleti személyiség el lenne zárva attól, hogy a választási kampányban saját nevében, magánszemélyként közvetítse politikai üzeneteit a nyilvánosság fórumain. A szólásszabadság alkotmányos joga éppúgy megilleti a közhivatalt betöltő személyt, mint bármely más állampolgárt, amennyiben véleményét, nézeteit a közönség számára is nyilvánvalóan saját nevében közvetíti. Sőt, abban az esetben, ha az aktuálisan hivatali tisztséget betöltő személy egyébiránt az éppen zajló választási versenyben ismét meg kívánja mérettetni magát, és jelöltként indul a választáson, akkor a választási kampány során tett megnyilvánulásait még magasabb szintű alkotmányos védelem illeti meg.

Egy választott tisztségviselő – így például a polgármester – választási kampányidőszakban megnyilvánulhat egyfelől hivatali tevékenységével, jogszabályban rögzített *hatáskörével összefüggésben*; másfelől, ha politikai párt jelöltjeként, annak támogatásával nyerte el tisztségét, úgy *politikai szereplőként*; és harmadsorban, saját személyes véleményét közvetítve *magánszemélyként* egyaránt.¹²⁰ Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint „a polgármesternek minden olyan szerepvállalása vagy véleménynyilvánítása során, amely nem polgármesteri tisztségéhez, hanem pártpolitikai vagy épp magánéleti oldalához tartozik, tartózkodnia kell annak látszatától, hogy aktuális megnyilvánulása polgármesteri tisztségéhez kötődik. A többes szerepvállalás esetében a határok meghúzása természetesen csak több szempont együttes mérlegelése alapján lehetséges (...)” Fontos ugyanakkor leszögezni, hogy más megítélés alá esik, ha az éppen hivatali viselő személy¹²¹ jelöltként (azaz passzív választójogát gyakorolva) vesz részt az aktuális kampányban, avagy „külső” szemlélőként szólal fel a valamely jelölt mellett (vagy ellen). Abban az esetben ugyanis, „ha a polgármester újra meg kívánja mérettet-

¹²⁰ 3154/2018. (V. 11.) AB határozat, [29].

¹²¹ Az alkotmányos mérlegelést természetesen nem befolyásolja, hogy az érintett adott esetben például polgármesteri vagy országgyűlési képviselői pozíciót tölt be, avagy ilyen tisztségért száll versenybe, hanem általánosságban valamennyi választott tisztség esetén ugyanolyan erővel érvényesülnek az értékelési szempontok, amennyiben ismételten megméretteti magát.

ni magát a helyi önkormányzati választásokon mint polgármester-jelölt, akkor az ő kampányidőszakban való véleménynyilvánítási szabadsága nem lesz korlátozható a fenti szempontok szerint meghúzható határok alapján. Hasonló ehhez a helyzethez az is, ha a regnáló polgármester az országgyűlési képviselők választásán indul képviselő-jelöltként. A polgármester véleménynyilvánítási szabadságának korlátja tehát csak arra az esetre vonatkozhat, ha a polgármester nem aktív szereplője a választási eljárásnak.”¹²² Azaz a hivatalban lévő jelölt nem általában véve van eltiltva, hogy a választási kampány részévé tegye saját tevékenységének bemutatását; hasonlóképpen, politikai ellenfelei sincsenek eltiltva attól, hogy széles körben fogalmazzanak meg kritikát, negatív véleményt a tevékenységével szemben.

Vagyis egy választott tisztségviselő kampányidőszakban történő megszólalásának alkotmányos korlátozhatósága annak tükrében állapítható meg, hogy milyen minőségében, milyen módon és célból közvetíti véleményét a nyilvánosság felé. Amennyiben maga is jelölt az adott választáson, és magánszemélyként vagy politikusi minőségében más jelölt támogatásával vesz részt a nyilvános diskurzusban, beszéde kampánykommunikációként minősül, és szólásszabadsága kevésbé korlátozható. Ellenben, ha az általa közvetített üzenet a közönség számára úgy azonosítható, hogy az a mögötte álló állami, önkormányzati szervezet felhatalmazásából és nevében (képviselésében) eljárva megfogalmazott, továbbá a választók küzdelmében határozottan állást foglalo vélemény, értékítélet, abban az esetben megszólalása jóval szélesebb körben eshet korlátozás alá.

A kérdésben csak gondos, eseti mérlegelés eredményeképpen állapítható meg, hogy a közhivatalt viselő politikus az adott esetben a hivatal nevében, annak hatáskörében eljárva fejtette-e ki politikai véleményét; önmagában egy, a választópolgároknak eljuttatott, az érintett által polgármesteri minőségében aláírt és fényképével ellátott levél nem tekinthető az önkormányzat nevében folytatott törvénysértő kampánytevékenységnek.¹²³ Amennyiben egy polgármester és egyúttal pártpolitikus a Facebook-oldalán – ahol mindkét tisztsége, valamint a polgármesteri hivatal címe is feltüntetésre került – rendszerint az önkormányzat működésével összefüggő és ahhoz nem kapcsolódó tartalmakat is közzétesz, olyan határesetnek minősül, amikor sem a formai elemek, sem az oldal vegyes tartalma nem alapozza meg azt az alapvető jog korlátozására vezető következtetést, hogy a megszólaló polgármesterként, közhatalmi minőségében – közhatalmi funkcióját felhasználva – tette közzé a szóban forgó közlést.¹²⁴ Hasonlóképpen, pusztán az a körülmény, hogy egy miniszter által közvetített kormányzati álláspont

¹²² Mindkettő idézet: 3154/2018. (V. 11.) AB határozat, [30].

¹²³ Uo. [32].

¹²⁴ 1220/2026. (IV. 24.) AB határozat, [31]–[33].

az éppen zajló politikai versenyben az egyik jelölt számára nem vitatottan hátrányos, míg egy másik versengő fél számára előnyös, a Ve. 142. §-ára is tekintettel nem minősül választási kampánytevékenységnek.¹²⁵ De a helyi önkormányzat által szervezett lakossági fórum, amely az önkormányzat tevékenységével, eredményeivel és hiányosságaival összefüggő társadalmi diskurzusnak kíván felületet teremteni, szintén nem minősül választási kampánynak.¹²⁶

A politikai pártok esélyegyenlőségének sérelme viszont bekövetkezik akkor, ha a kormányzati (önkormányzati) tisztviselő a politikai versenyben olyan módon nyilvánul meg, hogy ehhez a tisztségével járó anyagi és egyéb erőforrásokat, illetve lehetőségeket igénybe veszi, felhasználja, különösen abban az esetben, ha a politikai ellenfele számára ilyen lehetőségek egyáltalán nem állnak a rendelkezésre. A közhivatalt betöltő és egyben a választáson induló jelölt szólásszabadsága a jelölti minőségére tekintettel is korlátozás alá eshet, azonban kizárólag az alapjog-korlátozás feltételeinek megfelelően. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint „[a]z alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg”, amire tekintettel kifejezett törvényi felhatalmazás hiányában bírói jogértelmezéssel nem pótolható az alapjog-korlátozás szükségessége, azaz konkrét korlátozó jogszabályi (törvényi) rendelkezés hiányában a hivatalban lévő jelölt véleménynyilvánítás szabadsága elé állított tartalmi korlát szükségessége nem igazolható, ez az értelmezés alaptörvény-ellenes.¹²⁷

Ha a jelölt „közfeladatának ellátása során nevelési-oktatási intézményben jelenik meg, vagy más módon, de nevelési-oktatási intézmény felügyelete alatt álló gyermekek részvételével zajló eseményen vesz részt, akkor a saját felelősségére esik, hogy az esemény ne váljék a kampány, mint politikai tevékenység részévé. (...) választási kampányidőszakban, átadó ünnepségen, gyermekek jelenléte az egyébként a Ve. 142. §-a alá tartozó eseményen az ügy körülményeitől függően, így különösen, ha az a saját kampány részévé válik, minősülhet tiltott kampánytevékenységnek.”¹²⁸ Vagyis, ha a hivatali tevékenység úgy válik a kampány részévé, hogy azzal egyébként kifejezett jogszabályi tilalmat is megvalósít,¹²⁹ a választási alapelv sérül. (A gyermekek kampánycélú felhasználása kifejezett erre irányuló jogszabályi tilalom hiányában akkor is sérti a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvét, ha a gyermekek politikai üzenetek közvetítőivé válnak, központi szerepet töltenek be egykampányrendezvé-

¹²⁵ Kúria Kvk.III.38.043/2019/2., [14].

¹²⁶ Kúria Kvk.IV.39.097/2024/4.

¹²⁷ 3313/2019. (XI. 21.) AB határozat.

¹²⁸ 3256/2019. (X. 30.) AB határozat, [29].

¹²⁹ Jelen esetben a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nktv.) 24. § (3) bekezdése, amely szerint „nevelési-oktatási intézmény helyiségeiben, területén párt, politikai célú mozgalom vagy párthoz kötődő szervezet nem működhet, továbbá az alatt az idő alatt, amíg az óvoda, iskola, kollégium ellátja a gyermekek, tanulók felügyeletét, párt vagy párthoz kötődő szervezettel kapcsolatba hozható politikai célú tevékenység nem folytatható.”

nyen és nem spontán szereplői annak.¹³⁰) Továbbá, amennyiben a választáson magát ismételtén megmérettető polgármester hivatali és jelölti funkciója – így például egy köztéri játszótér átadása mellett aláírásgyűjtés és kampányajándékok osztogatása – egy nyilvános rendezvény tartama alatt nem különíthetők el a nyilvánosság számára jól azonosítható módon, úgy tevékenységét (a Ve. 141. § szerinti) kampánytevékenységnek kell tekinteni.¹³¹ Hasonlóképpen, az önkormányzat kiadványában megjelent olyan beszámoló, amely a választáson jelöltként induló polgármester esetleges jövőbeli választási sikerének a helyi közösségre gyakorolt várható pozitív hozadékait sugallva összemosza a közhatalmi megbízatásból eredő feladat ellátását a kampánytevékenységgel, „visszakerül” a Ve. 141. § hatálya alá.¹³²

Összegzésképpen elmondható, hogy a választott tisztségviselő megszólalásának értékelése során nem pusztán a megszólaló személye, hanem a megszólalás funkciója, kontextusa és a közönség általi értelmezése minősül alkotmányos szempontból releváns tényezőnek. Ebből adódóan a választási kampány és közérdekű tájékoztatás közötti elhatárolást eseti jelleggel, alapos mérlegelés útján lehet eldönteni; az alapelvek túlzottan tág értelmezése a véleménynyilvánítás szabadság aránytalan korlátozását okozhatja. A politikai kommunikáció szerkezetének átalakulásával az állami és (ön)kormányzati szervek és hivatalt betöltő személyek tevékenységéről, eredményeiről való tájékoztató tevékenység meghatározóvá válásával az elhatárolás a nyilvánosság számára – az élénk közéleti diskurzus közepette – számos esetben nem nyilvánvaló. Az is jól látható ugyanakkor, hogy a közhivatalt viselő politikusok szólásszabadságának aránytalan mértékű korlátozása is az állami semlegesség elvének sérelméhez vezet, az érintett megszólalók számára sérelmesen.

2.4 KÖVETKEZTETÉSEK

A) A szólásszabadság alkotmányos védelmének tárgya nem a szólas mint olyan, hanem valamennyi olyan kommunikációs értékkel bíró kategória, amely a nyilvánosság számára objektív érzékelhető üzenetértékkel bír; e kifejezésmódok köre a közösségi oldalak elterjedésével tovább bővült.

B) A szólásszabadság klasszikus elméleti igazolásai a közösségi média által uralt demokratikus nyilvánosságban is ugyanolyan erővel érvényesülendő alkotmányos elvek, és a közéleti diskurzusra alkalmazandó valamennyi normarendszer (legyen szó magánszabályozásról vagy állami – európai uniós – jogi szabályozásról) számára igazodási pontként kell szolgálniuk.

¹³⁰ Kúria Kvk.I.39.090/2026/5.

¹³¹ Kúria Kvk.IV.39.095/2024/6.

¹³² Kúria Kvk.VII.39.105/2024/10.

C) A választási kampányidőszakban a demokratikus döntéshozatali mechanizmusok integritásának biztosítása érdekében az állam a szólásszabadság – elsődlegesen tartalmi alapú – olyan időbeli és területi korlátozásának eszközeivel is élhet, amelyek ezen időszakon kívül alkotmányosan nem igazolhatók.

D) A politikai beszéd a szólásszabadság hatálya alá tartozó kifejezések legszélesebb körű védelmét élvező kategóriája, korlátozására kizárólag funkcionális alapon, a demokratikus közvélemény igényeire tekintettel kerülhet sor; e beszédkategória határainak túlzottan tág vagy szűk terjedelmű kijelölése alkotmányos szempontból kockázatokat rejthet magában.

E) Az állami semlegesség alkotmányos elvének tiszteletben tartására tekintettel a választást megelőző időszak során tett megszólalások kampánykommunikációnak vagy közérdekű tájékoztatásnak való minősítése különös jelentőséggel bír a szólásszabadság védelmi körének megállapítása során, így a kategorizálás nem tekinthető pusztán formálisnak.

3. A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY SZABÁLYOZÁSÁNAK ALAPJAI

3.1 BEVEZETÉS

A demokratikus államokban a szólásszabadság a közéleti viták lefolytatásának nélkülözhetetlen előfeltétele, különösképpen a választási kampányidőszakban, amikor a (választó)polgárok a politikai döntéshozatalhoz szükséges információk a legnagyobb befolyást képesek gyakorolni a befogadókra. Ugyanakkor éppen a választások demokratikus folyamatokra gyakorolt kiemelt jelentősége miatt a kampányidőszak messze nem korlátoktól mentes terepe a politikai kommunikációnak. A választási verseny tisztasága, integritása, a választáson magukat megmérettető pártok és jelöltek közötti esélyegyenlőség biztosítása, illetve a választói akarat zavartalan kinyilvánítása olyan alkotmányos érték, amelyek a politikai vélemények kifejezésének különféle korlátozását indokolhatják.

A választási kampányban a véleménynyilvánítás kereteinek szabályozása (korlátozása) többféle formába ölt testet, jellemzően az egyes kampányeszközök sajátosságához igazodva. Így a politikai reklámokra vonatkozó idő- és tartalmi közzétételi korlátok igyekeznek biztosítani, hogy a választók ne legyenek elárasztva egyoldalú vagy manipulatív tartalmú üzenetekkel, valamennyi versengő fél számára azonos feltételekkel legyen biztosított a megszólalás lehetősége, illetve hogy a politikai kommunikáció ne váljon kizárólag pénzkérdéssé. Széles körben alkalmazott megoldás a kampánycsend intézménye is, amely a szavazást közvetlenül megelőző időszakban tiltja a választási célú kommunikációt annak érdekében, hogy a választók befolyástól mentesen hozhassák meg döntésüket. Az időbeli korlátok mellett számos területi szabályozás is alkalmazott, nem csak a választási plakátok kihelyezésével összefüggésben, de a közintézményekben vagy a választás napján a szavazóhelyiség közelében is tilos kampánytevékenységet folytatni. Emellett jellemzően szigorú szabályokat alkalmaznak a kampányfinanszírozás terén, amelyek célja, hogy a tőkeerős szereplők ne torzítsák a közbeszédet, és minden politikai erő arányos lehetőséget kapjon üzenetei közvetítésére.

Ezen túlmenően egyes országok a hamis vagy félrevezető információk terjesztését is korlátozzák, különösen akkor, ha azok alkalmasak a választási ellenfélről tudatosan valótlan állítások megfogalmazására, a választók megtévesztésére vagy a választás eredményének rosszhiszemű manipulálására. Másutt a közszolgálati média működését szabályozzák oly módon, hogy biztosítsák a kiegyensúlyozott és pártatlan tájékoztatást. E korlátozások közös jellemzője, hogy nem önkényes cenzúrára törekszenek, hanem a választási integritás védelmének célját szolgálják. A jogalkotó abból indul ki, hogy a szabad és tisztességes választások nem pusztán a kor-

látlan szólásszabadság következményei, hanem olyan szabályozási keretekre van szükség, amelyek biztosítják a demokrácia megfelelő szintű működését, a tisztességes politikai versenyt és a választók tudatos döntéshozatalát. Ennek megfelelően a demokratikus államok választási szabályai a szólásszabadság és a választások integritása közötti kényes egyensúlyt keresik, és a kampányidőszak alatt éppen ezért jelennek meg a szólásszabadság korlátozásai legintenzívebben. Alapjogi érintettség tekintetében is széles a skála: a szabályozás elsődlegesen a jelöltek szólásszabadságát érintik, de emellett a médiára irányadó szabályok a sajtószabadság jogát, a plakátok kihelyezése a tulajdonhoz való jogot, míg a választási gyűlésekre vonatkozó előírások a gyülekezési jogot korlátozhatják.

A tisztességes választási folyamatok biztosítása és a választópolgárok tájékozottságának biztosítása tehát olyan demokratikus értékek, amit az államnak tevékenyen támogatnia kell, míg a szabályozásnak és a jogérvényesítésnek egyaránt tiszteletben kell tartania. Ez a kettősség – a közéleti vélemények fokozott védelme és a választási folyamat védelmében tett korlátozások – komoly feszültséget okoz a modern alkotmányos demokráciákban, amely tudományos és gyakorlati szempontból egyaránt vizsgálatra érdemes. A szabályozás jellegét érintően szükséges rögzíteni, hogy a választási kampányok vonatkozásában az egyes államoknak a demokratikus elvek keretei között széles mozgásterük adódott, és sokáig az Európai Unió sem törekedett egységes normarendszer megalkotására.¹³³ Ezen szemlélet áttörésének első lépését a politikai reklámok átláthatóságáról szóló rendelet elfogadása jelentette, ami a jogforrás jellegéből adódóan rögtön a teljes Unió területén közvetlenül alkalmazandó közös normarendszert eredményezett.¹³⁴

A dolgozat jelen fejezetében a választási kampánytevékenység szabályozásának főbb elemeit ismertetem, az alábbiak szerint. Elsőként azokat a kampányeszközöket érintő szabályozásokat veszem számba (érintőlegesen), amelyeknek a közösségi médiára vonatkozó relevanciája nincsen, de a kampányszabályozás általános ismertetése szempontjából indokoltak (választási plakát, területi korlátozások, közvélemény-kutatások eredményeinek közzététele). Ezt követően két nagyobb szabályozási témát érintek: a politikai reklámok és a kampányfinanszírozás korlátozásának alkotmányos kereteit és alapjait, azonban jelen fejezet keretei között a kifejezetten a kampány során elhangzó állítások tartalomszabályozásával kapcsolatos kereteket (válogatott állítások) nem tárgyalom, e kérdésekkel a 4. fejezetben foglalkozom; hasonlóképpen, a közösségimédia-platformokkal összefüggő kérdésekről is önálló részben, a 6. fejezetben esik

¹³³ Korábban közösségi szabályként esetleg az Európai Parlament és a Tanács 2004/2003/EK rendelete az európai szintű politikai pártokra irányadó előírásokról és finanszírozásuk szabályairól (2003. november 4.) említhető.

¹³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/900 rendelete (2024. március 13.) a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról.

majd szó. Végül megjegyzést érdemel, hogy a kampánycsend jogintézményével – mint a kampánytevékenység általános korlátozásának kérdésével – önálló szerkezeti egységként szintén nem kívánok foglalkozni, e szabályokat az egyes kampányeszközre vonatkozó előírások körében ismertetem.

3.2. VÁLASZTÁSI KAMPÁNY SZABÁLYOZÁSA AZ OFFLINE TÉRBEN

3.2.1 VÁLASZTÁSI PLAKÁT KIHELYEZÉSE

A kampánytevékenység egyik legrégebbi formája a választási plakát, aminek történelmi előzménye – ha nem is falragasz, de falfirka formájában – egészen az ókori Pompeii idejéig nyúlik vissza: az egykoron a Vezúv lábánál fekvő város feltárt romjain mintegy 2.500 politikai tartalmú falfirka maradt fenn napjainkra, ezeket jellemzően az épületek homlokzataira festették, és a helyi választásokon induló jelölteket népszerűsítő vagy támadó rövid üzeneteket hordoztak.¹³⁵ Hazánkban a hatályos Ve. főszabálya szerint választási plakát engedély, bejelentés és korlátozás nélkül kihelyezhető, ettől függetlenül nemcsak a részletszabályok tekintetében, de a gyakorlatban alkotmányjogi szempontból is számos kérdést felvet a választási plakátok elhelyezése, illetőleg annak kellő alkotmányos indok nélküli korlátozása. Így villanyoszlopokra választási plakát kihelyezésének tilalma, miután az a szólásszabadság korlátozását eredményezi, csak törvényben írható elő.¹³⁶ Ennek megfelelően a Ve. rögzíti is, hogy „[p]lakátot elhelyezni (...) állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő dologon a vagyongazdálkodási jog gyakorlójának előzetes, írásbeli hozzájárulásával lehet.”¹³⁷ A tulajdonhoz való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti összeütközés feloldása esetenként eldöntendő kérdésekhez vezethet, azaz önmagában legitim érdek a tulajdonkorlátozás előzetes, írásbeli hozzájáruláshoz kötése, ugyanakkor a tulajdonvédelem nem élvezhet automatikus elsőbbséget más alapvető joggal szemben. A szabályozásból tehát nem következhet, hogy az „a jogosultat a véleménynyilvánítási szabadság alaptörvény-ellenes, az alkotmányosan elfogadható indokot meghaladó, aránytalan korlátozására is feljogosít[ja].”¹³⁸

¹³⁵ Eeva-Maria Viitanen – Laura Nissin: Campaigning for Votes in Ancient Pompeii: Contextualizing Electoral Programmata. In Irene Berti – Katharina Bolle – Fanny Opdenhoff – Fabian Stroth: *Writing Matters: Presenting and Perceiving Monumental Inscriptions in Antiquity and the Middle Ages*. Berlin, Boston, De Gruyter, 2017, 118–119.

¹³⁶ 3130/2018. (IV. 19.) AB határozat, [30].

¹³⁷ Ve. 144. § (4) bekezdés b) pont.

¹³⁸ 27/2019. (X. 22.) AB határozat, [22]. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a szabályozás kapcsán mulasztásban megnyilvánuló Alaptörvény-ellenességet állapított meg, tekintettel arra, hogy a vizsgált törvény: „a nemzeti vagyon körébe tartozó tulajdon esetén is egyoldalúan a tulajdonhoz való jog védelmét garantálja; nem biztosítja ezzel együtt azonban azt, hogy a plakát elhelyezését, s ezáltal a véleménynyilvánításhoz való alapvető jog érvényesülését korlátozni a közérdek szolgálatára kötelezett nemzeti vagyonba tartozó dolog vagyongazdálkodója csak indokoltan és arányos módon legyen jogosult. E hiányos jogi szabályozás így a 144. § (4) bekezdés b) pontja

A Ve. 144. § (6) bekezdése értelmében a „választási kampányt szolgáló önálló hirdetőberendezés elhelyezésére, valamint az óriásplakátok vonatkozásában a közterület-használatról szóló jogszabályokat kell alkalmazni.” Ugyanakkor ez nem vezethet olyan jogértelmezés és jogalkalmazói gyakorlat kialakulásához, amely a véleménynyilvánítás szabadságának szükségtelen és aránytalan korlátozását eredményezné. Erre tekintettel alkotmányos követelmény, hogy: „a választási kampányt szolgáló önálló hirdető-berendezések és óriásplakátok elhelyezésére irányuló kérelemről észszerű időn belül kell döntenet. A jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségét biztosítva alkotmányos garancia, hogy legalább a közterület egy kijelölt részén az önálló hirdető-berendezések és óriásplakátok elhelyezése lehetővé váljék a kampányidőszakban. Kampányidőszakban a véleményszabadsággal összemérhető súlyú okból tagadható meg az önálló hirdető-berendezések és óriásplakátok elhelyezésére irányuló kérelem teljesítése.”¹³⁹ Könnyen alaptörvény-ellenes helyzetet eredményezhet azonban az a jogalkotói megoldás, amely általánosságban a köztéri reklámhordozókra vonatkozó korlátozást kíván bevezetni a közlekedésbiztonság védelmére hivatkozással, de nem veszi figyelembe e felületek politikai kampány célra való jellemző használatát, és egyúttal a közúti közlekedés biztonságát más módon veszélyeztető táblák, hirdetések kihelyezését engedélyezi.¹⁴⁰

3.2.2 TERÜLETI KORLÁTOZÁSOK

A választási kampánytevékenység területi alapon történő korlátozásának két alapvető formáját érdemes nevesíteni: egyfelől az abszolút, másrésről pedig a relatív területi kampánytilalom eseteit. Az első körbe azok a kampánykorlátok sorolhatók, amelyek a teljes kampányidőszakra nézve, általános és bármilyen feltételtől függetlenül tiltják egyes helyeken a kampánytevékenység folytatását. Ilyen jellegű korlátozást jelenleg a hazai szabályozási környezet nem ír elő, ezzel szemben a relatív területi kampánytilalomnak több formája is ismert. Egyes helyeken, helyiségekben általában, míg máshol kifejezetten a választás napjára vonatkozó tilalmak érvényesek. Így például hazánkban a köznevelési törvény tiltja a politikai célú tevékenység folytatását az idő alatt, amíg az intézmény a gyermekek felügyeletét ellátja.¹⁴¹ A törvényi előírás célja a gyermekek, illetve a tanulók testi épségének megóvása és erkölcsi védelme, éppen ezért az említett kötelezettségek mérlegelését szem előtt tartva lehet döntenet az egyes politikai célú (így kampány-) tevékenységek folytatásának lehetővé tételéről. Az oktatási intézményekben a funkciójuk ellátása alatt történő politikai haszonszerzés célja elsődlegesen nem a

szerinti előzetes, írásbeli hozzájárulás kapcsán az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése által biztosított véleménynyilvánításhoz való jog sérelmére vezet.” Uo. [25].

¹³⁹ 30/2019. (XI. 4.) AB határozat, Rendelkező rész, 1. pont.

¹⁴⁰ Török (2018) i. m.

¹⁴¹ A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 24. § (3) bekezdés.

szabad választói akaratképzés biztosítása, hanem a gyermekek fejlődésének indokolatlan külső befolyásolástól való megóvása. Ennél is szigorúbb szabály vonatkozik a szakképzési intézményekre, azokban ugyanis általános jelleggel – vagyis tanítási időtől függetlenül – tilos politikai célú tevékenység nem folytatása.¹⁴² Emellett a közigazgatási hatósági munka zavartalan folytatása érdekében állami vagy önkormányzati hatóság elhelyezésére szolgáló épületben – így például a polgármesteri hivatal házasságkötő termében¹⁴³ – tilos választási kampánytevékenységet folytatni, választási gyűlést tartani, kivéve az ötszáznál kevesebb lakosú településen, feltéve, hogy más közösségi célú épület nem áll rendelkezésre.¹⁴⁴

A szavazás napjára ugyanakkor speciális szabályozás irányadó: a hatályos Ve. rögzíti, hogy nem használható kampánytevékenységre a szavazóhelyiség, a szavazóhelyiséget magában foglaló épület és a közterületnek az épület bejáratától számított 150 méteres távolságon belüli területe; utóbbi oly módon, hogy az említett területen kívülről sem folytatható olyan kampánytevékenység, amely az e területen belül tartózkodó választópolgár választói akaratának befolyásolására alkalmas lehet. (Nemzetközi viszonylatban ez a terület nem tekinthető különlegesnek: Európában Írország például 50 méter,¹⁴⁵ Olaszország 200 méter,¹⁴⁶ Kanada British Columbia tagállama pedig a szavazóhelyiség bejáratától 100 méter¹⁴⁷ távolságon belül tiltja a választás napján a kampánytevékenységet.) Azaz például hangszórón keresztül választási üzenetek közvetítése a választási helyiség irányába, azaz a kampánytevékenység tilalma a gyakorlatban jóval nagyobb területet érinthet).¹⁴⁸ A lényeges momentumot tehát nem a tevékenység végzésnek, hanem kifejtett hatásának helye jelenti, vagyis a korlátozás elsősorban funkcionális alapon érvényesül. Nem hagyható figyelmen kívül ugyanakkor, hogy csak a szélesebb nyilvánosság számára szánt kampánytevékenység eshet bárminemű korlátozás alá, így a személyes kommunikáció e körben nem esik a szabályozás hatálya alá.¹⁴⁹

Jól látható, hogy a választói akarat zavartalan kinyilvánítása érdekében a szavazás leadása előtti utolsó pillanatokban (pontosabban: métereken) az aktív kampánytevékenységet tiltja a szabályozás, ugyanakkor nem követeli meg a korábban jogszerűen kihelyezett plakátok eltávolítását,¹⁵⁰ ez pedig könnyen lehetővé teszi a jogszabály kijátszását, például a plakát válasz-

¹⁴² A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény 31. §.

¹⁴³ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Kvk.20.711/2006/2.

¹⁴⁴ Ve. 145. § (3) bekezdés.

¹⁴⁵ Electoral (Amendment) Act, 2001, 54.(1).

¹⁴⁶ Legge 4 aprile 1956, n. 212. Norme per la disciplina della propaganda elettorale, Art. 9.

¹⁴⁷ Local Elections Campaign Financing Act [SBC 2014], 45(3).

¹⁴⁸ Ve. 143. § (1) bekezdés a)–c) pont.

¹⁴⁹ Pécsi Ítéltábla Pk.III.20.021/2014/2.

¹⁵⁰ Ve. 143. § (2) bekezdés.

tást megelőző napon való kihelyezésével.¹⁵¹ A kritika jogos lehet, hiszen e kampányeszköz alkalmazása esetében a választókra – illetve az alkotmányosan védett választói akarat szabad kinyilvánítására – nézve ugyanolyan hatást képes gyakorolni a választást megelőző éjszaka, illetve a választás megkezdését követően a szavazóhelyiség bejárata elé kihelyezett plakát; az egyik mégis tiltott, a másik megengedett. Másik oldalról viszont az sem elvárható előírás, hogy a választást megelőző éjszaka valamennyi plakátot eltávolítsanak a jelölő szervezetek.

Hasonló jellegű szabályozás az Egyesült Államokban is ismert, és valamennyi tagállamban létezik – néhol több mint egy évszázada. A kampánytevékenység tilalmának a választás céljára szolgáló helyiség bejártától 100 láb sugarú körben való korlátozását a szavazók megfélemlítése és a választási csalások lehetőségének kiküszöbölésére hivatkozással a Legfelső Bíróság is alkotmányosnak találta.¹⁵² Érdekességképpen megemlítendő, hogy az 500 láb sugarú – ami hozzávetőlegesen a magyar szabályozásban szereplő százötven méternek megfelelő – területre kiterjedő Wisconsin állambeli tilalmat a bíróság túlzottan nagy területnek értékelte, és a szólásszabadság alkotmányellenes korlátozásának minősítette és megsemmisítette¹⁵³ (ennek ellenére manapság is létezik ennél nagyobb méretű kampánymentes területet előíró amerikai szabályozás: Louisiana államban a szavazóhelyiség bejártától számított 600 láb távolságon belül tilos a kampánytevékenység folytatása a választás napján¹⁵⁴). Hasonló sorsra jutott a közelmúltban Minnesota államban hatályos azon törvényi előírás, amely a szavazóhelyiségben a politikai ruházat viselésének tilalmát fogalmazta meg. A szövetségi legfelső bírói fórum szerint az állam által a „politikai ruházat” definiálására irányulóan nem kellően objektív, pontos és konkrét követelményt foglal magában a választópolgárok – és a jogszabály érvényesítésére hivatott választási szerv tagja – számára, ezért az Első Alkotmánykiegészítésbe ütközőnek találta.¹⁵⁵

A médiakampány szavazás napján való korlátozásával (kizárásával) kapcsolatosan megjegyzendő, hogy az Egyesült Államok Legfelső Bírósága elutasította Alabama állam azon kísérletét, amely megtiltotta a választások napján a kampánytevékenységet vagy a szavazásra buzdítást,¹⁵⁶ megállapítása szerint ugyanis nehéz elképzelni a sajtót érintő nyilvánvalóbb és kirívóbb korlátozást, mint a választások napján a szerkesztői véleménynyilvánítás szabadságának tilalmát. A jogszabály alkotmányos volta mellett kardoskodó állam kormányzata azzal igye-

¹⁵¹ Téglási András: A választási plakát mint kampányeszköz elhelyezésével kapcsolatos alkotmányossági problémák a 2014. évi választások során. In Cserny (szerk.) i. m. 143.

¹⁵² *Burson v. Freeman* 504 US 191 (1992).

¹⁵³ *Calchera v. Procarione* 805 F. Supp. 716 (E.D. Wis. 1992).

¹⁵⁴ Louisiana Revised Statutes 18:1462.

¹⁵⁵ *Minnesota Voters Alliance v. Mansky* 585 US 1 (2018).

¹⁵⁶ *Mills v. Alabama* 384 US 214 (1966).

kezett érvelni, hogy a szabályozás nélkül olyan állítások közölhetők a sajtón keresztül, amit már nem lehetett volna időben megcáfolni, amire a bíróság válaszként rámutatott, hogy a szabályozás viszont azt eredményezné, hogy a választásokat megelőző napon tett sérelmes állításokra az érintett a választás napján már nem reagálhatott volna.¹⁵⁷ A döntés egyik gyengesége, hogy a bíróság gyakorlatilag kategorikusan elutasította a választás napjára vonatkozó kampánytevékenység korlátozását, anélkül hogy érdemben vizsgálta volna a vele szemben álló kényszerítő állami érdekeket. Ezzel szemben a Burson-ügyben már kifejezetten elismerte a szólásszabadság választás integritása érdekében történő korlátozásának alkotmányos voltát, és ezzel részben meg is haladta a Mills-döntésben alkalmazott merev megközelítését.¹⁵⁸

3.2.3 A(Z EXIT POLL) KÖZVÉLEMÉNY-KUTATÁSOK SZABÁLYOZÁSA

Sajátos megítélést képez a közvélemény-kutatások, illetve azok eredményeinek nyilvánosságra hozatala: maga a közvélemény-kutatás mint tevékenység nem tekinthető kampányeszköznek, azonban a kutatás eredményeinek a nyilvánossággal való megosztása – még ha eredendően nem is ez a közvetlen célja – már alkalmas lehet a választópolgárok véleményének befolyásolására. Ezt az Alkotmánybíróság egy korábbi döntésében is megerősítette, amikor kifejtette, hogy az 1997-es Ve. azon rendelkezése, amely szerint a szavazást megelőző nyolcadik naptól a szavazás befejezéséig a választásokkal kapcsolatos közvélemény-kutatás eredményét nem lehet nyilvánosságra hozni, a véleménynyilvánítás szabadságának ugyan szükséges, de aránytalan korlátozását jelenti.¹⁵⁹ A hatályos szabályozás csak az úgynevezett exit poll (vagyis a választás napján a szavazóhelyiéből távozó szavazópolgárok válaszait összesítő) közvélemény-kutatási eredmények közzétételére tartalmaz korlátozást, annak eredménye csak a szavazás befejezését követően hozható nyilvánosságra.¹⁶⁰ Ugyanakkor a jogszabály azt nem tiltja, hogy a választást megelőzően készített kutatás eredményeit – hasonlóan a választási kampányidőszak korábbi időszakához – a választás napján közzétegyék.

A tengerentúlon már az exit poll közvélemény-kutatások elvégzésére több államban is korlátozó rendelkezéseket hoztak, a bírósági ítéletek eddig több esetben is az Első Alkotmánykiegészítésbe ütköző korlátozásnak ítéelve a szabályozást. A Daily Herald ügyben¹⁶¹ az Egyesült Államok Kilencedik Kerületi Fellebbviteli Bírósága érvénytelenítette azt a washingtoni tör-

¹⁵⁷ Uo. 219–220.

¹⁵⁸ Nicholas E. Petrosky: Election Silence: Revisiting Mills v. Alabama in the Modern Context. *University of Dayton Law Review*, Vol. 47., No. 1. (2022) 141–142., 157–158.

¹⁵⁹ 6/2007. (II. 27.) AB határozat, III.2.2. pont. A rendelkezés alkotmányellenességének megállapításával a közvélemény-kutatási eredmények közzétételére a kampánycsend szabályai lettek irányadók, vagyis a tilalom a szavazást megelőző nap 0 órától a szavazás befejezéséig tartott (ezzel egyébiránt impliciten elismerve a kutatási eredmények nyilvánosságra hozatalának választói akarat befolyásolásra alkalmas jellegét).

¹⁶⁰ Ve. 150. §.

¹⁶¹ Daily Herald Co. v. Munro 38 F.2d 380 (9th Cir. 1988).

vényt, amely a szavazóhelyiségtől számított 300 láb távolságon belül korlátozta valamennyi – így az exit poll – közvélemény-kutatások elvégzését. A bíróság megállapítása szerint a jogszabály a választókat, a választási folyamat integritását nem veszélyeztető exit pollok végzését is tiltotta, túlzottan széles körű és nem a legkevésbé korlátozó eszközt jelentette. Hasonló eredménnyel zárult a CBS v. Smith ügy is, amelyben egy floridai törvény (amely 150 láb távolságon belül tiltotta a választók megszólítását) alkotmányellenességét mondta ki a bíróság.¹⁶² A sort sokáig lehetne folytatni, ugyanis a bírósági döntések ellenére az államok nem hagytak fel az exit poll szabályozásával, azzal érvelve, hogy azok védik a választási folyamat integritását és megakadályozzák a választók megfélemlítését. A bíróság válasza hasonló volt, és a jogszabályok rendre a megsemmisítés sorsára jutottak.¹⁶³

3.3. A POLITIKAI REKLÁMOK SZABÁLYOZÁSA

A fogalmak tisztázása érdekében szükséges előzetesen rögzíteni, hogy a magyar médiaszabályozás¹⁶⁴ és a választási eljárási törvény¹⁶⁵ a rádióban és televízióban közzétett üzeneteket a „politikai reklám” elnevezéssel illeti, utóbbi azonban önállóan definiálja a sajtótermékekben megjelenő „politikai hirdetést”, amely – a közlemény – tartalmát tekintve megegyezik a „politikai rekláméval”. Hasonlóképpen a „politikai hirdetés” kifejezést használja a 2024-ben hatályba lépett uniós szabályozás¹⁶⁶ hivatalos magyar nyelvű fordítása is, de közösségi platformok magyar nyelvű oldalai is „hirdetés”-ként utalnak a politikai tartalmú megrendelt üzenetekre. Ezért amennyiben sajtótermékekről van szó, az értekezés a „politikai hirdetés” összetett használja, egyéb esetekben viszont a kétféle kifejezés egymás szinonimájaként szerepel a dolgozatban.

3.3.1 ALKOTMÁNYOS KERETEK

Az Alkotmánybíróság több döntésében is foglalkozott a politikai reklámok közzététele elé állítható korlátozás alkotmányos lehetőségével. Ennek során a testület vizsgálta az időbeli és a tárgyi (értsd ezalatt a közzétevő szolgáltató személyére vonatkozó) korlátozás lehetőségének kérdését, előbbit a választói szabad akarat kinyilvánításának, míg utóbbi esetben elsősorban a szólás- és sajtószabadság vonatkozásában.

¹⁶² CBS v. Smith, 681 F. Supp. 794 (S.D. Fla. 1988).

¹⁶³ Blake D. Morant: The Jurisprudence of the Media’s Access to Voting Polls. *First Amendment Law Review*, Vol. 4., No. 1. (2005) 121–128.

¹⁶⁴ A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: Mttv.).

¹⁶⁵ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.).

¹⁶⁶ TTPA.

A politikai reklámok időbeli korlátozhatóságával kapcsolatosan az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kampánycsend intézménye – amely értelmében a szavazást megelőző nap 0 órától a szavazás befejezéséig tilos bármilyen kampánytevékenységet folytatni¹⁶⁷ – nem tartalmi alapon korlátozza a politikai reklámok közzétételét. A testület megállapításai szerint a választás zavartalanságához fűződő érdek biztosítása tehát alkotmányosan igazolhatja a politikai reklámok közzétételének relatív (időbeli) korlátozását, a vizsgált törvényi előírás, tekintettel a kampánycsend időtartamának rövidegére, arányosnak is minősül. A testület ugyanakkor leszögezte, hogy a kampánycsend intézménye – jóllehet alkalmas, de – nem szükségszerű eszköze a választás demokratikus alapelveinek biztosításához, és a kampánycsend intézményének megszüntetése sem vezet alkotmányellenes helyzethez, ha az állam más eszközökkel biztosítja a választások zavartalanságát.¹⁶⁸

Az Alkotmánybíróság 2008-ban két határozatában is foglalkozott a politikai reklám abszolút korlátozásának (vagyis a közzététel teljes tilalmának) kérdésével, mégpedig egy-egy népszavazás-kezdemenyvezéssel összefüggésben.¹⁶⁹ E döntéseiben a testület a pártok mint a nép akaratának kialakításában és kinyilvánításában elsődleges fontosságú szerepet betöltő szervezetek szólásszabadsága felől vizsgálta a kérdéseket. A pártok sajátos jogállásukból következően ugyanis speciális jogokkal rendelkeznek, amelyek között szerepel többek között az állami támogatásra, illetve tevékenységének ismertetésére és népszerűsítésére való jogosultság. Vizsgálata eredményeképpen az AB megállapította, hogy „[a] pártok népakarat kialakításában betöltött szerepéhez hozzátartozik az, hogy tevékenységét nyilvános hirdetés útján ismertesse és népszerűsítse. (...) [A véleménynyilvánítás szabadságához fűződő] jog védelemben részesíti a politikai vélemények közlését és a politikai hirdetések megjelenését. A kérdés alapján tartott eredményes népszavazás viszont a politikai tartalmú tömegkommunikáció betiltására kötelezné az Országgyűlést, ezért (...) a szabad véleménynyilvánításhoz való jog aránytalan és ezért alkotmányellenes korlátozását eredményezné.”¹⁷⁰ Megjegyzendő, a testület azon érvelése alapján, amely szerint a politikai reklámok közzétételének törvényi tilalma a „politikai tartalmú tömegkommunikáció betiltását eredményezné”, úgy tűnik, mintha a pártoknak mindössze a politikai reklámok jelentenék az egyetlen lehetőséget arra, hogy a(z) elektronikus) médiában népszerűsítsék tevékenységüket, illetve növeljék ismertségüket, már a közösségi plat-

¹⁶⁷ 1997-es Ve. 40. § (2) bekezdés.

¹⁶⁸ 39/2002. (IX. 25.) AB határozat.

¹⁶⁹ A népszavazás tárgyává kívánt tenni kérdések az alábbiak voltak: „Egyetért-e Ön azzal, hogy törvény tiltsa meg politikai hirdetés sajtó és szabadteri reklámhordozó útján történő közzétételét?” [27/2008. (III. 12.) AB határozat], illetve „Egyetért-e Ön azzal, hogy a jelen kérdésben megtartott népszavazást követő év január 1-jétől politikai pártok politikai hirdetéseket kizárólag a választásra jogosultak lakcímére postázott levélküldemények útján tehessenek közzé?” [44/2008. (IV. 17.) AB határozat].

¹⁷⁰ 44/2008. (IV. 17.) AB határozat, III.3.2. pont.

formok előretörését megelőző médiavilágban is kritikával volt illehető. A politikai pártok demokratikus nyilvánosság megteremtése érdekében kifejtett tevékenysége nem azonosítható a vásárolt médiatartalmak útján eljuttatott kampányüzenetekkel, az egyéb hír- és tájékoztató műsorokban való megjelenési lehetőségek útján is biztosítható a közvélemény tájékoztatása.

Az Alkotmánybíróság tehát a politikai reklámok abszolút tilalmát a pártok szólásszabadságába ütköző korlátozásnak ítélte, tekintettel arra, hogy annak megvalósulása esetén a politikai szervezetek nem lennének képesek betölteni a jelenlegi Alaptörvényben, VIII. cikk (3) bekezdés alapján rájuk rótt szerepet – amely megkülönbözteti azokat más szervezetektől, és ilyenformán közjogi státuszukból adódóan jogosultak e típusú üzenetek közzétételére. Ezen túlmenően azonban azt is rögzítette a testület, hogy a politikai pártok szólásszabadsága sem korlátlan pusztán speciális jogállásukból következően, ugyanis a kiegyensúlyozott tájékoztatás megvalósulása érdekében a törvényhozó korlátokat, feltételeket állíthat a politikai hirdetések közzétételére vonatkozóan.¹⁷¹ Tekintettel arra, hogy a politikai reklámok a tevékenység népszerűsítésének egyik – ha nem a – legelterjedtebb eszköze, a testület szerint a kampánytevékenység e formájának teljes tilalma a pártok jogainak aránytalan korlátozását valósította volna meg. Hasonlóképpen nem találta alkotmányosnak azt a törvényi szabályozást sem a testület, amely a politikai reklámok közzétételének lehetőségét a közszolgálati médiaszolgáltatóra kívánta volna korlátozni, főleg annak fényében, hogy a jogalkotó egyébként a kampánytevékenységek korlátait – így többek között az általános jellegű kampánycsend intézményének megszüntetésével – jelentős mértékben leépítette.¹⁷²

3.3.2 A POLITIKAI REKLÁMOK KÖZZÉTÉTELÉNEK HAZAI SZABÁLYOZÁSA

A politikai reklámok közzétételének hatályos magyar szabályozása az Alaptörvény, a Ve. és az Mttv. előírásaira épül. Ezek értelmében a politikai reklám egy párt, politikai mozgalom vagy a kormány – választási kampány során ez értelemszerűen a jelölt és a jelölő szervezet lehet – népszerűsítését szolgáló vagy támogatására ösztönző, illetve azok nevét, célját, tevékenységét, jelszavát, emblémáját népszerűsítő, a reklámhoz hasonló módon megjelenő műorszám.¹⁷³ A hazai joggyakorlatban a politikai reklám tartalmi kérdéseivel összefüggésben a

¹⁷¹ 27/2008. (III. 12.) AB határozat, III. 3. pont.

¹⁷² 1/2013. (I. 7.) AB határozat, IV. pont. A határozat az Országgyűlés által 2012. november 26-án elfogadott választási eljárási törvény kapcsán született, ami kapcsán a köztársasági elnök az Alkotmánybírósághoz fordult – többek között – a médiakampányra vonatkozó szabályok előzetes alkotmányossági vizsgálatát kérve. A testület végül valamennyi vizsgált előírást alaptörvény-ellenesnek ítélte, így a Parlament végül módosított tartalommal új törvényt fogadott el.

¹⁷³ Mttv. 203. § 55. pont, Ve. 146. § a) pont.

társadalmi célú reklámtól (kormányzati kommunikációtól) való elhatárolása,¹⁷⁴ illetve a népszavazási eljárásban a részvételre buzdító üzenetek megítélése vetett fel akár alkotmányos jelentőségű kérdéseket.¹⁷⁵ A (rádiós és televíziós) médiaszolgáltatásban megjelenő politikai reklám kizárólag ellenszolgáltatás nélkül tehető közzé,¹⁷⁶ a közzététel során pedig a felismerhetőség és megkülönböztethetőség alapelveinek is érvényesülnie kell, a megrendelő személyét – vagyis akinek a közzététel érdekében állt – egyértelműen meg kell nevezni, továbbá (audiovizuális médiaszolgáltatásban) a fogyatékossgal élő személyek számára is biztosítani kell a hozzáférést.¹⁷⁷

A politikai reklám kizárólag választási kampányidőszakban, azon kívül pedig kizárólag elrendelt népszavazással összefüggésben közölhető, az esélyegyenlőség alapelveinek tiszteletben tartása mellett.¹⁷⁸ A médiaszabályozás szerint a politikai reklámot a gyermekvédelmi előírásokkal összefüggő klasszifikációs kötelezettség nem terheli,¹⁷⁹ ettől eltekintve a választási eljárási szabályozás a közzététel időpontját tekintve egyértelmű korlátokat állít fel. A Ve. ugyan megszüntette a kampánycsend intézményét,¹⁸⁰ vagyis főszabály szerint kampánytevékenység a választás napján is folytatható, ez alól viszont az egyik kivétel éppen a médiakampány (a másik a választási gyűlés).¹⁸¹ A politikai reklám közzétételére vonatkozó másik időbeli korlát szerint arra kizárólag naponta három időszámban (6–8, 12–14, 18–20 óra között) kerülhet sor.¹⁸²

A hazai szabályozás egyik fontos kérdése a politikai reklámokért viselt felelősség: a médiaszabályozásban létező objektív felelősség elve alól egyetlen kivételt éppen a politikai reklámok jelentik, annak tartalmáért ugyanis a médiaszolgáltató nem felel, amennyiben az közzétételre irányuló igény megfelel a választási eljárásról szóló törvényben foglaltaknak, úgy mérlegelés nélkül köteles azt közzétenni.¹⁸³ A szabályozás látszólag világos, a gyakorlatban azonban ennél vitásabb kérdéssel szembesülhetünk, és kétféle jogértelmezésre is találunk példát.

¹⁷⁴ Török Bernát: A politikai reklámozás magyar szabályozásáról. Érvék a médiakampány nagyobb szabadsága mellett. In Cserny (szerk.) i. m. 151–174.

¹⁷⁵ 19/2016. (X. 28.) és 20/2016. (X. 28.) AB határozat. Lásd ezzel kapcsolatosan Mécs János: Az Alkotmánybíróság határozata a népszavazáson való részvételre buzdítás politikai reklámként való minősítése tárgyában, *Jog-esetek Magyarázata*, 2017/1–2., 17–29.; Szikora Tamás: Az aktív választójog gyakorlására, illetve a távolmáradsra buzdító üzenetek megítélése. Különös tekintettel a népszavazásban való részvétel kérdésére. *In Medias Res*, 2019/1., 117–129.

¹⁷⁶ Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdés, Ve. 147. § (3) bekezdés.

¹⁷⁷ Mttv. 32. § (2) és (4) bekezdés, Ve. 147. § (4) bekezdés.

¹⁷⁸ Mttv. 32. § (3) bekezdés, Ve. 147. § (1) bekezdés.

¹⁷⁹ Mttv. 9. § (1) bekezdés.

¹⁸⁰ Az 1997-es Ve. értelmében a szavazást megelőző nap 0 órától a szavazás befejezéséig tilos volt választási kampányt folytatni [40. § (2) bekezdés].

¹⁸¹ Ve. 147. § (4a) bekezdés.

¹⁸² Ve. 147/A. § (4) bekezdés.

¹⁸³ Mttv. 32. § (3) bekezdés.

Az első szerint a mérlegelési jogkör hiányából következően a médiaszolgáltató nem módosíthatja, és a jelölő szervezetektől sem kérheti a közzétenni kért politikai reklám módosítását, illetve nem kötheti feltételhez a közzétételt, még egy esetleges alapjog sérelmét felvető tartalom esetében sem. Az NVB döntésében kifejtett, és a jogorvoslati eljárás során a Kúria által helybenhagyott határozatában a bizottság rögzítette, hogy „(...) a politikai reklámok mintegy átadott felületen közzétett médiatartalmak, amelyek tartalmáért, az esetleges alapjogsértő megnyilvánulásokért a jelölő szervezet olyan felelősséget visel, amely magában hordozza a jelölő szervezetre vonatkozó általános felelősségi szabályok mellett a szerkesztői szabadságból adódó felelősség egyes elemeit”¹⁸⁴ Egy korábbi ügyben viszont ezzel ellentétes érvelést olvashatunk, amikor a médiaszolgáltató visszautasította a jelölő szervezet kampányfilmjének közzétételét arra való hivatkozással, hogy az sérti a szolgáltató és a jelölt(ek) relációjában érvényben lévő választási etikai kódex rendelkezéseit, a kampányfilmben ugyanis politikusok szavai egy majom szájából hangzottak el. A médium érvelését mind az NVB, mind pedig a Kúria elfogadta,¹⁸⁵ végül az Alkotmánybíróság elutasította a kúriai végzés megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt, álláspontja szerint ugyanis „a jelöltek állatokkal való azonosítása dehumanizálja az érintett személyeket, mivel így a megjelenített állathoz kötődő esetleges negatív tulajdonságok közvetlenül a kampányfilmben kritizált személyekhez kötődnek”, ami az emberi méltóság érinthetetlen magját sértő közlésnek minősül.¹⁸⁶ Ez utóbbi ügyből tehát az a következtetés szűrhető le, hogy az alapjogok tisztelete elvárható a médiaszolgáltatótól és a politikai reklám közzétételét kezdeményező jelölő szervezettől, az ilyennek minősülő tartalmak közzétételét a médiaszolgáltató jogszerűen megtagadhatja.

Végül említeni szükséges, hogy a magyar szabályozásban a televíziós és rádiós médiaszolgáltatásban megjelenő politikai reklám mellett a nyomtatott és internetes sajtótermékekben (továbbá filmszínházban) a jelölteknek vagy jelölő szervezetek „politikai hirdetés” formájában kérhetik üzeneteik közzétételét. A politikai hirdetés tartalmát tekintve megegyezik a politikai rekláméval, és az azonosíthatóság, felismerhetőség, valamint a megrendelő megnevezésének követelménye is azonos. Lényegi különbség azonban, hogy a közzétételre kizárólag ellenszolgáltatás fejében kerülhet sor: az a sajtótermék tehet közzé politikai hirdetést, amelynek kiadója a hirdetési árjegyzék megküldésével a kampányban való részvételi szándékát jelzi az Állami Számvevőszék felé, majd a választásokat követően beszámol a hirdetések közzétételével kapcsolatos adatokról.¹⁸⁷

¹⁸⁴ 114/2019. NVB határozat és Kúria Kvk.IV.37.658/2019/5.

¹⁸⁵ 908/2014. NVB határozat és Kvk.I.37.441/2014/2.

¹⁸⁶ 3122/2014. (IV. 24.) AB határozat.

¹⁸⁷ Ve. 146. § b) pont és 148. §.

3.3.3 POLITIKAI REKLÁMOK AZ EURÓPA TANÁCS ÉS AZ EJEB GYAKORLATÁBAN

Az Európa Tanács a választási kampányok médiában való megjelenésének kérdéseivel egy 2007-es ajánlásában foglalkozott részletesen.¹⁸⁸ Az ajánlás a hír- és aktuális kérdésekről szóló műsorszámok kapcsán előírja, hogy a választási kampányidőszakra nézve olyan szabályokat kell elfogadni, amelyek lehetővé teszik a tisztességes, kiegyensúlyozott és pártatlan (*fair, balanced and impartial*) műsorszolgáltatást a viták és interjúk során, ösztönözve e téren az ön-szabályozó mechanizmusok megalkotását.¹⁸⁹ A közszolgálati médiaszolgáltatókkal szemben fogalmazza meg az ajánlás, hogy a politikai pártoknak, jelölteknek a választási kampányban biztosítsanak ingyenes műsoridőt a különféle médiaszolgáltatásokban, tisztességesen és diszkriminációmentesen, az átláthatóság és a tárgyilagosság alapkövetelményeinek betartása mellett.¹⁹⁰ A fizetett politikai reklámok kapcsán olyan szabályozási keret kialakítását javasolja a testület, amely minden versengő párt számára egyenlő feltételek és egyenlő mértékű ellenszolgáltatás fejében biztosítja a lehetőséget a fizetett műsoridő vásárlására. Ezzel egyidejűleg tanácsolja, hogy egy adott politikai párt vagy jelölt által megrendelhető politikai reklámok időtartamára nézve állapítsanak meg felső korlátot. A politikai reklámok tartalmát illetően az ajánlás kívánatosnak tartja, hogy azokban a hír- és aktuális kérdésekről szóló műsorszámok rendszeres szereplői ne jelenjenek meg.¹⁹¹ E szabály tulajdonképpen a tisztességes tájékoztatás követelményét hivatott elősegíteni a választási kampányidőszakban, a társadalom bizalmával történő visszaélés elkerülése érdekében.¹⁹²

Az Európa Tanács mellett a strasbourgi bíróság három emblematikusnak nevezhető döntésében foglalkozott a politikai reklámok közzétételének (korlátozhatóságának) kérdésével. Ezek közül időben az első, a Vgt Verein gegen Tierfabriken ügyben az állatvédelemmel foglalkozó kérelmező szervezet a médiában a húsipar részéről megjelenő különböző hirdetésekkel való szembenállását kifejezve egy ötvenöt másodperces reklámot készített. A reklámban a szervezet a vágóhídra szánt sertések életkörülményeit a koncentrációs táborokhoz hasonlította, és közleményének végső üzenetében az emberek egészségére, a környezet- és állatvédelem fontosságára tekintettel a húsfogyasztás visszaszorítására kívánta ösztönözni a televízió nézőket. A szervezet kérelmét végül a Szövetségi Bíróság is elutasította, hivatkozva a Szövetségi Rádió és Televízió Törvény (*Federal Radio and Television Act*) azon rendelkezésére, amely til-

¹⁸⁸ Ld. Recommendation CM/Rec(2007)15 of the Committee of Ministers to member states on measures concerning media coverage of election campaigns (amely az ugyanilyen címen, 1999-ben elfogadott ajánlás felülvizsgálata révén született meg).

¹⁸⁹ Uo. II.2. pont.

¹⁹⁰ Uo. II.4. pont.

¹⁹¹ Uo. II.4. pont.

¹⁹² Draft Explanatory Memorandum to Recommendation CM/Rec(2007)15 of the Committee of Ministers to member states on measures concerning media coverage of election campaigns, 80. pont.

totta a politikai reklám közzétételét. A kifogás elutasítását követően a kérelmező az EJEB-hez fordult, a véleménynyilvánítási szabadsághoz fűződő jogának sérelmére hivatkozással.¹⁹³ Az EJEB indokolásában utalt arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága bizonyos korlátozásoknak vethető alá, azonban kiemelten kell vizsgálni e korlátozás jogszerűségét, amikor az érintett vélemény politikai természetű, és nem a kereskedelmi kommunikáció körébe esik. Véleménye szerint, miközben a svájci hatóság észszerű különbségtételt alkalmazott az elektronikus média (rádió, televízió) és a sajtó tekintetében – elsősorban azok közönségre gyakorolt hatására figyelemmel –, addig a politikai reklámok közzététele tilalmának egyes médiatípusokra történő korlátozása nem tekinthető különösen nyomós természetűnek.¹⁹⁴ Az ügyben világosnak tűnt, hogy a kérelmező szervezet nem minősült olyan gazdaságilag erős érdekcsoportnak, amely veszélyt jelentett volna a műsorszolgáltató függetlenségére vagy a különféle társadalmi erők (csoportok) egyenlő lehetőségeinek biztosítására, illetve a közvélemény formálásra nézve indokolatlan befolyást eredményezhetett volna. Ezzel ellentétben a szervezet szándéka mindössze arra irányult, hogy a reklámüzenet révén részt vegyen az állatvédelemmel és az állatok tenyésztésével kapcsolatos közéleti vitában.¹⁹⁵ A svájci hatóság nem hivatkozhatott jogszerűen a közzététel elutasításának alapjául a reklám esetleges sértő jellegére, kevésbé vehetők ugyanis figyelembe, hogy az üzenet képileg és verbálisan esetlegesen provokatív és ellenérzést kiváltó elemeket is tartalmaz. Az EJEB álláspontja nem egyezett a svájci kormánnyal abban a tekintetben sem, miszerint a kérelmezőnek számos egyéb módja lehetett volna üzenetét eljuttatni a közönséghez, ugyanis miután a szervezet célja a teljes svájci lakosság megszólítása volt, ezt nem valósíthatta meg más úton, mint az ország teljes területére kiterjedő vételkörzettel rendelkező nemzeti televíziós műsorszolgáltatás segítségével.¹⁹⁶ Az EJEB megállapítása szerint a kérelmező által kifogás tárgyává tett intézkedés nem volt szükségesnek tekinthető egy demokratikus társadalomban, ezzel pedig sérült az EJEE 10. cikkében foglalt előírás.¹⁹⁷

A TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti ügyben a Norvégiában működő, viszonylag alacsony (1–2 százalékos) támogatottsággal rendelkező Nyugdíjasok Pártjának (*Rogaland Pen-*

¹⁹³ Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 1) (no. 24699/94. 2001. június 28-i ítélet).

¹⁹⁴ Uo. [74].

¹⁹⁵ Uo. [75].

¹⁹⁶ Uo. [76]–[77].

¹⁹⁷ Megjegyzést érdemel, hogy a kérelmező az ítéletet követően újra az EJEB-hez fordult, tekintettel arra, hogy a politikai reklám közzétételére irányuló igénye ismét elutasításra került. A Nagykamara döntésében megállapította, hogy a svájci hatóságok a tárgyi ügyben nem tettek eleget az EJEE 10. cikkéből fakadó pozitív kötelezettségeinek – amely szerint a véleménynyilvánítási szabadság érvényesülése nem pusztán a részes állam beavatkozásától való tartózkodást, hanem pozitív (tevéleges) intézkedések létét is megköveteli –, ezzel pedig (ismét) sérült a kérelmező szervezet véleménynyilvánítási szabadsága. Lásd Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 2) (no. 32772/02. 2009. június 30-i ítélet)

sioners Party) egy helyi szervezete politikai reklám közzététele céljából vásárolt műsoridőt, amely során a párt által elkészített üzeneteket sugározta. A közlemények nyíltan felhívták a közönséget arra, hogy szavazatukkal támogassák az említett pártot. A norvég állami szabályozás tilalmazta a politikai reklámok televízióban történő közzétételét, ezért a tagállami hatóságok bírságot szabtak ki a műsorszolgáltatóval szemben, amit végül a Legfelső Bíróság is helybenhagyott. A kérelmezők (azaz a TV Vest AS műsorszolgáltató és a Nyugdíjasok Pártja) az EJEB-hez fordultak az EJEE 10. cikkében foglaltak sérelmére hivatkozással.¹⁹⁸ A közlemény kapcsán az EJEB megállapította, hogy az vitathatatlanul politikai természetű megnyilvánulást foglalt magában, ebből következően pedig – hasonlóan a VgT-ügyben kifejtettekhez – kívül esett a kereskedelmi beszéd körén, amely esetében szélesebb körű állami beavatkozás engedélyezett.¹⁹⁹

A döntés meghozatalának alapjául az EJEB figyelembe vette azt a 31 államra kiterjedő kutatás eredményét,²⁰⁰ amely az érintett országoknak a politikai reklámok közzétételére vonatkozó törvényi szabályozásáról szóló összehasonlító elemzést foglalt magában. A kutatásból megállapítható volt, hogy a politikai reklámok közzétételét illetően nem lelhető fel európai konszenzus, amely az EJEB meglátása szerint az érintett államoknak az arra vonatkozó eltérő felfogásából eredeztethető, hogy mi tekinthető „szükségesnek” a „demokratikus” rendszer megfelelő működéséhez. Erre alapozva pedig elismerte, hogy a politikai reklámok esetében – az EJEE 10. cikkének vonatkozásában – valamivel szélesebb körű állami beavatkozás lehet megengedett, mint általában véve a politikai beszéd (*political speech*) korlátozását illetően.²⁰¹ Az EJEB meglátása szerint a Nyugdíjas Párt – finansziális lehetőségeit nézve – nem tartozott azon politikai erők közé, amely a politikai reklámokra fordított nagyobb mértékű kiadások révén tisztességtelen előnyt szerezhethetett volna, sőt ellenkezőleg, éppen abba körbe tartozott, akiket a törvényi tilalom védelemben kívánt részesíteni, hiszen e politikai szerveződés a médiában alig kapott megjelenési lehetőséget, így a fizetett politikai reklám az egyetlen eszköze volt annak, hogy üzeneteit a legnagyobb meggyőző erővel bíró médiatípuson keresztül eljuttathassa a közönséghez. Azáltal pedig, hogy a vonatkozó jogszabályi környezet e lehetőséget – azaz a fizetett politikai reklámok közzétételét – tilalmazta, éppen a Nyugdíjas Párt került hátrányos helyzetbe azon népszerűbb pártokhoz képest, amelyek egyébként is több média-

¹⁹⁸ TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway (no. 21132/05. 2008. december 11-i ítélet).

¹⁹⁹ Uo. [64].

²⁰⁰ *Political advertising: case studies and monitoring*. A kutatást a Szabályozó Hatóságok Európai Fórumának Titkársága (*Secretariat of the European Platform of Regulatory Authorities – EPRA*) állította össze a szervezet 2006. május 17–19. között, Elsinore-ban (Dánia) megtartott 23. ülésére.

²⁰¹ *TV Vest*-ítélet, [67].

megjelenéshez jutottak.²⁰² Összességében az EJEB álláspontja szerint nem volt észszerű arányossági kapcsolat a politikai reklám közzétételi tilalma által elérni kívánt legitim cél és az e cél elérésére szánt eszközök között, ezért a tilalom és a bírság kiszabása nem volt szükségesnek tekinthető egy demokratikus társadalomban mások jogainak védelme érdekében, erre tekintettel megállapította az EJEE 10. cikk sérelmét.²⁰³

A harmadik eset kérelmezője az Animal Defenders International (*ADI*) állatvédelemmel foglalkozó civil szervezet, aki egy húsz másodperces televíziós reklámot kívánt közzétenni, és a csimpánzokkal szemben tanúsított bánásmódot illusztrálva a főemlősök tartása és mutogatása ellen kívánt kampányolni, egyúttal adomány nyújtása révén a közönség támogatását kérte. A közlemény közzétételére irányuló kérelmet a hatáskörrel rendelkező hatóság (*Broadcast Advertising Clearance Centre*) visszautasította, később pedig a Legfelső Bíróság, illetve a Lordok Háza is elutasította a kérelmező arra vonatkozó kifogását, hogy a politikai reklám elektronikus médiában történő közzétételének tilalma nem egyeztethető össze az EJEE 10. cikkével, ezért a kérelmező az EJEB-hez fordult.²⁰⁴

Az EJEB vizsgálata során alapvető fontosságúnak ítélte a részes állam jogszabályi környezetének és az arra épülő bírósági gyakorlatnak az elemzését. Kiemelte, hogy az egyértelműen körülírt törvényi tilalom a közéleti viták torzulásának megelőzésére irányult, és a véleményszabadság gyakorlásába csak minimális beavatkozást gyakorolt. Visszautalva a televíziós és rádiós műsorszolgáltatás közvetlen és erőteljes befolyásoló képességét érintő korábbi megállapításaira, véleménye szerint az internet és a közösségi média megjelenése és széles körű elterjedése ellenére sincs bizonyíték arra, hogy a hagyományos média befolyásoló erejének megváltozása (csökkenése) a rájuk irányadó speciális rendelkezések szükségességét kérdésessé tenné.²⁰⁵ A műsorszolgáltatásban történő reklámozás költségei kapcsán az EJEB megjegyezte, hogy ezen üzenet közönségre gyakorolt hatásával (illetve annak erőteljes és közvetlen voltával) a megrendelők mellett a szolgáltatók is tisztában vannak, és ezért magasabb költségeket is képesek fizetni, amelyre viszont a közéleti vitákban részt venni szándékozó társadalmi szervezetek nem képesek.²⁰⁶ A kérelmező szerint a kormányzat megszorítóan is értelmezhetette volna a tilalom hatályát, és biztosíthatta volna a társadalmi érdekcsoportok számára a reklám közzétételét a kampányidőszakon kívül. Ezzel kapcsolatosan azonban a kormány két alapvető fontosságú veszélyre hívta fel a figyelmet: a visszaélés és az önkényesség kockázatá-

²⁰² Uo. [72]–[74].

²⁰³ Uo. [78].

²⁰⁴ *Animal Defenders International v. the United Kingdom* (no. 48876/08. 2013. április 22-i ítélet).

²⁰⁵ Uo. [119].

²⁰⁶ Uo. [120].

ra. Az EJEB alaposnak ítélte a kormány által is említett kockázatot, utalva arra, hogy a gazdasági érdekcsoportoknak ily módon – még az esetleges fizetési sapka (*financial cap*) bevezetése esetén – is lehetőségük nyílna befolyást szerezni.²⁰⁷

Végezetül az ítélet hivatkozott a politikai reklámok európai szabályozására vonatkozó konszenzus hiányára, amelyből következően az EJEB a részes állam számára szélesebb körű mérlegelést tartott elfogadhatónak, mint a közügyeket érintő véleménynyilvánítás korlátozásának általános eseteiben.²⁰⁸ Utalt arra, hogy a kérelmező számára más médiatípusok nyitva álltak, amelyekeken keresztül üzenetét a közönséghez eljuttathatta volna, lehetősége volt rádiós és televíziós politikai vitaműsorokban részt venni, hirdethette volna nézeteit nem-politikai üzenetek révén – jótékonyági (al)szervezet létrehozásán keresztül –, nyomtatott sajtón, az interneten (ezen belül is a közösségi médiában), vagy akár demonstrációkon, posztereken, szórólapokon keresztül kifejezni véleményét. Az EJEB megállapítása szerint, még ha nem is bizonyított, hogy az internet (közösségi média) nagyobb befolyásoló erővel rendelkezne a hagyományos műsorszolgáltatásnál az Egyesült Királyságban, ezen új médiatípus erőteljes kommunikációs eszköz marad, amely jelentős mértékben hozzásegíthette volna a kérelmező szervezetet céljai eléréséhez.²⁰⁹ A fentiekre tekintettel az EJEB megállapította, hogy nem sérült az EJEE 10. cikke. (A döntés megosztottságát jól jelzi, hogy ahhoz kilenc bíró fűzött párhuzamos indokolást, illetve különvéleményt.)

Mint látható tehát, az EJEB az érintett politikai reklámok tartalmát és sajátosságait tekintve kétféle üzenet kapcsán hozott döntést: egy esetben tisztán pártpolitikai kérdéstről szóló, az adott (politikai) párt támogatására nyíltan felhívó közleménye (TV Vest-ügy), míg a másik két esetben egy-egy – érdekesség, hogy egyaránt állatvédelemmel foglalkozó – társadalmi, civil szervezet közérdekű kérdésben történő figyelemfelhívását tartalmazó (Vgt- és ADI-ügyek) hirdetése kapcsán. A Vgt-ügyben az EJEB arra tekintettel értékelte politikai reklámnak a közleményt, hogy az nem valamilyen termék megvásárlására hívott fel, hanem egy sok vitát generáló közéleti kérdéshez kapcsolódott, ezért a reklám „politikai”-nak minősült.²¹⁰ Ez a szemlélet abba az irányba mutat, hogy a társadalmi szervezeteknek a mindennapi demokratikus diskurzus körébe tartozó kérdéseket érintő üzenetei (így például állatvédelem és -tartás, táplálkozási szokások, egészségmegőrzés) kizárólag politikai reklámnak minősülhetnek. Ha-

²⁰⁷ Uo. [122].

²⁰⁸ Uo. [123].

²⁰⁹ Uo. [124]–[125].

²¹⁰ Vgt-ítélet, [57].

sonló érvek olvashatók az ADI-ügyben, amikor is az EJEB szintén leszögezte, hogy a politikai reklám fogalmába a közéleti kérdésekkel foglalkozó közlemények is beleértendők.²¹¹

Az ADI- és Vgt-ítéletekben szereplő érvelések közös jellemzői, hogy nem veszik figyelembe e szervezetek esetleges azon célkitűzéseit, amelyek elsődlegesen a társadalom figyelmének felkeltését szolgálják egy-egy általuk fontosnak tartott – adott esetben valóban vitatott, közéleti – kérdésben. Ezen üzenetek címzettje nyilvánvalóan a társadalom széles köre volt, és még ha e téma széles körű politikai viták tárgyát is képezte, a szervezetek célja – figyelemmel a közlemények tartalmára – elsődlegesen a közérdekű kérdésekkel kapcsolatos információközlés, ezen keresztül pedig a közönség tudatosságának és jártasságának növelése. Ahogy fentebb az ADI-ügy kapcsán jeleztem, az EJEB által a társadalmi szervezetek üzenetei politikai reklámnak minősítésében az egyes európai államoknak a politikai reklámokra vonatkozó szabályozásai is támaszként szolgáltak.²¹²

A tágan értelmezett politikai reklám-fogalom oda vezethet, hogy a társadalmi célú, közérdekű kérdésekkel foglalkozó civil szervezetek üzenetei az elektronikus médiában (televízió és rádió) nem képesek megjelenni önálló közlemények útján. A közéleti viták gazdaságilag erős pénzügyi csoportok befolyásától való megóvása azonban a közzétételi tilalom alá tartozó közlemények körének kiterjesztése helyett olyan eszközökkel is elérhető lenne, mint az egy szervezetre jutó műsoridő, illetve az e célra fordítható költségek felső mértékének korlátozása.²¹³ De önmagában a „politikai” jelző helyett a „pártpolitikai”-kitétel használata is szűkebb körű korlátozást eredményezhetne, biztosítva ezzel, hogy a civil szervezetek szélesebb köre kifejtthesse véleményét – ebben a formában is eleget téve a jogalkotói szándéknak.²¹⁴ Az EJEB értelmezését követve a környezetvédelmi kérdések,²¹⁵ az egészséges életmódot támogató köz-

²¹¹ ADI-ítélet, [99].

²¹² Ezek közül említést érdemel az ügyben is érintett Communications Act 2003 321. cikk (2)–(3) bekezdése, amely értelmében az a közlemény tekinthető politikai reklámnak, amely (1) főként vagy teljesen politikai természetű célok érdekében tevékenykedő szervezet által vagy nevében kerül közzétételre; (2) politikai célok elérésére irányul; vagy (3) „iparági” vitákhoz kapcsolódik. A jogszabály a „politikai természet” (*political nature*) és a „politikai célok” (*political ends*) kitételeknek részletes értelmezést ad, amikor rögzíti, hogy e feltételeknek tartalmukat tekintve azon üzenetek felelnek meg, amelyek (i) választások vagy népszavazások eredményeit befolyásolják; (ii) jogszabályváltozásokat eredményeznek vagy bármilyen más módon hozzájárulnak a jogalkotási folyamatok befolyásolásához; (iii) a helyi, regionális önkormányzat vagy a nemzeti kormányzat, illetve jogszabály vagy nemzetközi megállapodás által köztisztviséggel felruházott személy politikáját vagy döntéseit befolyásolják; (iv) az Egyesült Királyságban közéleti vitának számító kérdésben a közvéleményt befolyásolják; vagy (v) politikai pártok és egyéb, politikai célok elérésére létrejött szervezetek vagy személyek érdekeit támogatják.

²¹³ Helen Fenwick – Gavin Phillipson: *Media Freedom under the Human Rights Act*. Oxford, Oxford University Press, 2006, 1028.

²¹⁴ Tom Lewis: Political advertising and the Communications Act 2003: tailored suit or old blanket? *European Human Rights Law Review*, No. 3. (2005) 294.

²¹⁵ Sarah Sackman: Debating ‘Democracy’ and the Ban on Political Advertising. *The Modern Law Review*, Vol. 72., No. 3. (2009) 481.

lemények,²¹⁶ a főemlősök állatkertben vagy cirkuszban történő mutogatásával szemben érvelni kívánó közlemény – szemben az állatkerti és cirkuszi programok népszerűsítését szolgáló kereskedelmi üzenetekkel – politikai reklámnak minősítése a szólásszabadság súlyos korlátozását eredményezi.²¹⁷

A *VgT*- és az *ADI*-ügyekben vizsgált politikai reklámok közötti megkülönböztetés egy figyelemre méltó aspektusa lehet, miszerint míg az elsőként említett esetben a közzétenni kért üzenet a húsipari cégek kereskedelmi reklámjára *reagálni* kívánt, addig az utóbbian a társadalmi szervezet maga *kezdeményezte* a vitát az állatok jólétét illetően. Ez a sajátos értelemben vett válaszadási jog („*right of response*”) pedig könnyen azt a következményt eredményezheti, hogy a társadalmi szervezet üzenetének megjelenése kizárólag egy, általa sérelmesnek tartott reklám bemutatását követően válik reális lehetőséggé.²¹⁸ A megszólalások széles körére kiterjedő szabályozás mind az üzenet közzétevője (megrendelője), mind pedig az üzenet tartalma felől korlátokat állapít meg (hiszen mind a „főként vagy teljesen politikai természetű célok érdekében tevékenykedő szervezet által vagy nevében” közzétételre kerülő, mind a „politikai célok elérésére irányuló” üzenet tilalmazott), ez pedig azt is eredményezheti, hogy míg egy politikai célokat nem szolgáló szervezet mindaddig folytathat reklámtevékenységet, ameddig az nem irányul politikai célokra, ellenben egy ilyen célkitűzéseket is maga elé kitűző civil csoport efféle tevékenységet egyáltalán nem folytathat, akkor sem, ha üzenete a törvényi előírások szerint nem tekinthető politikai jellegűnek.²¹⁹

Röviden összefoglalva, a politikai reklámok médiában való megjelenésére vonatkozó szabályozást érintő strasbourgi gyakorlat az üzenetek körét igen tágan határozta meg, és egyes társadalmi (érdekvédelmi) szervezetek közéleti kérdésekben történő véleményformálását is e körbe sorolja. Ez a megoldás azzal az eredménnyel jár, hogy a politikai reklámok korlátozására vonatkozó szabályok a civil szervezetek szólásszabadságát, a sajtószabadságot és a társadalom e – politikától igen távol álló – vitás kérdésekben történő véleményformálását is nagymértékben befolyásolja.

3.4 KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS

A kampányfinanszírozás szabályozásával kapcsolatosan felszínre kerülő kérdés, hogy korlátozható-e a választási kampány során elköltött pénzösszeg, a polgárok által támogatásra ér-

²¹⁶ Lewis (2005) i. m. 299.

²¹⁷ Howard Johnson: Broadcast political advertising ban upheld: R (Animal Defenders International) v Secretary of State for Culture, Media and Sport. *Communications Law*, 2007, 22.

²¹⁸ Tom Lewis: From activism to self-restraint: The strange case of the European Court’s volte-face on broadcasting bans on political advertising. In András Koltay (ed.): *Media Freedom and Regulation in the New Media World*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 588–589.

²¹⁹ Fenwick–Phillipson i. m. 1017.

demeknek ítélt – és ezáltal a hatalmi pozícióban is szívesen látni kívánt – politikai erő (vagy jelöltje) részére juttatott hozzájárulás, továbbá kizárhatók-e egyes személyek, szervezetek akár a kampányban való igen távoli, közvetett részvételből is. Nem kétséges ugyanis, hogy minél több pénz áll rendelkezésre valamely induló számára, az információ annál nagyobb tömegekhez juthat el, és a közéleti kérdések szélesebb körében lesz lehetősége a nyilvánosság megszólítására.²²⁰ Ez pedig vitathatatlanul a választás eredményeire is kihatással lesz. A korlátozás tehát elkerülhetetlennek tűnik, a kérdés ezért inkább annak mértéke és módja.

Jelen pont alatt a hazai és nemzetközi szabályozási környezetet és bírósági gyakorlatot elemzem, kiemelt hangsúlyt helyezve arra a kérdésre, hogy a szólásszabadság érvényesülése érdekében milyen esetekben – és legfőképpen mely érvekre alapozva – tekinthető szükségesnek és arányosnak a kampánykiadások korlátozása, és melyek azok, amelyek már nem igazolhatók alkotmányosan.

3.4.1. A MAGYAR SZABÁLYOZÁS ÉS ALKOTMÁNYOS ÉRTELMEZÉSE

A hazai kampányfinanszírozási törvény²²¹ részletesen szabályozza a jelöltek részére nyújtott állami támogatás mértékét és szabályait, emellett elsősorban az átláthatóság megvalósítása érdekében a kampány költségei tekintetében állít korlátokat, valamint szigorú elszámolási és ellenőrzési rendszert léptetett életbe. Ami az állami támogatás összegét illeti, az országgyűlési képviselők általános és időközi választásán minden egyéni választókerületi képviselőjelölt egymillió forint összegű, a központi költségvetésből juttatott támogatásra jogosult (ezen összeget minden évben a Központi Statisztikai Hivatal által a tárgyévet megelőző évre megállapított fogyasztói árindexszel évente növekszik). A támogatás kizárólag a választási kampányidőszak alatt, kampánytevékenységgel összefüggő dologi kiadások finanszírozására fordíthatók. A támogatást a kincstár bocsátja a jelölt rendelkezésére, kincstári kártya kibocsátása révén, amely kártyáról készpénz felvételére nincs lehetőség.²²²

A pártlisták támogatására nézve a törvény meghatározza a támogatás alapját: ez az országgyűlési képviselők általános választásán megszerezhető összes mandátum és ötmillió forintnak a szorzata (évente indexálva).²²³ A jelölteken túl, az országgyűlési képviselők általános választásán minden pártlistát állító párt a központi költségvetésből az előbb említett összeg 40, 50,

²²⁰ Amint arra Owen Fiss is rámutat, egyes liberálisok azért támogatják a kampányfinanszírozás állami szabályozását, hogy elkerüljék, a gazdagabbak elnyomhassák a kevésbé jómódúakat, de ugyanakkor ezen túlmenően arra is szolgál, hogy az efféle (anyagi) egyenlőtlenségek miatt a közbeszéd minősége se sérülhessen. Ld. Fiss i. m. 14.

²²¹ Ld. az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvényt (a továbbiakban: kampányfinanszírozási törvény).

²²² Kampányfinanszírozási törvény 1. §, 2. § (1) és (5) bekezdések.

²²³ Kampányfinanszírozási törvény 5. § (1)–(2) bekezdések.

illetve 60%-ával megegyező összegű támogatásra jogosult, az egyéni választókerületekben állított jelöltek számától függően. Ez a támogatás kizárólag a választási kampányidőszak alatt, a választási kampánytevékenységgel összefüggő kiadások finanszírozására fordítható.²²⁴ Amíg a fenti szabályok a jogszabály 2013-as elfogadása óta lényegében változatlanok, addig a kampányköltségek korlátjait a jogalkotó egy 2025 nyarán hatályba lépett törvénymódosítással eltörölte.²²⁵ 2025-ig ugyanis hazánkban a kampányköltségekre (összezszerű) korlátozások voltak érvényben, de az említett időponttól kezdődően az Egyesült Államokban is alkalmazott koncepció lépett életbe – hasonlóan az európai államok közül például Németország, Svédország, Norvégia, Észtország, Luxemburg, Hollandia, Csehország és Svájc szabályozásához²²⁶ –, és a technológiai vállalatok uralta nyilvánosságban zajló kampányokra hivatkozással ez az akadály elhárult a „korlátlan pénzköltés” lehetősége elől.

A szigorú elszámolási és ellenőrzési szabályok szerint a jelöltnek elszámolást kell benyújtania a kincstárhoz, ezen túlmenően pedig a támogatás tekintetében visszafizetési kötelezettség terheli, amennyiben nem szerzi meg az egyéni választókerületben leadott érvényes szavazatok legalább 2%-át, illetve ha a jelölt a választás során kiesik (kivételez az alól a jelölt elhalálozásának esete).²²⁷ Ezen túlmenően, minden jelöltnek és jelölő szervezetnek az országgyűlési választást követő 60 napon belül a Magyar Közlönyben nyilvánosságra kell hoznia a választásra fordított állami és más pénzeszközök, anyagi támogatások összegét, forrását és felhasználásának módját. A 2%-os küszöb „céljából és szabályozási tartalmából egyértelműen következik, hogy nem a jelölés (a jelöltté válás) a szabályozási tárgy, hanem a már jelöltté vált személyek kampányfinanszírozásának megkönnyítése az azonos mértékű és egyenlő forráselosztás igénybevétele lehetőségének megteremtésével.”²²⁸ A korlátozás szükségességét az Alkotmánybíróság a passzív választójog parttalanná, vagy akár üzletszerűvé válásának megelőzésében látta, ami – a közpénzzel való gazdálkodás érdekében is – indokolttá teszi a jelöltek anyagi támogatásához a megszorító feltételek társítását. A korlátozás arányosságát pedig az

²²⁴ Kampányfinanszírozási törvény 3. § (1) bekezdés, 6. § (1) bekezdés.

²²⁵ Az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvény módosításáról szóló 2025. évi LXVIII. törvény. A módosítást az a jogalkotói felismerés vezérelte, miszerint elsődleges feladatnak a választói akarat külföldi támogatásokon keresztüli befolyásolásának megakadályozása tekintendő, amihez hozzáadódik, hogy napjainkban a kampánytevékenység egyre inkább a digitális és online térben zajlik, ahol a nemzeti szabályozás nem tud érvényesülni, ugyanis a nagy platformszolgáltatók esetében az európai uniós szabályok kizárólagosan alkalmazandók, ezek pedig egyelőre nem alkalmasak arra, hogy a különböző forrásból érkező támogatások felhasználásának átláthatóságát, kijátszhatatlanságát biztosítsák. A fentiekre tekintettel a kampányköltségek korlátozására vonatkozó szabályozás idejétmúlt és már nem szolgálja azt a célt, amely miatt kezdetben megalkották. Lásd Preambulum [2]–[3].

²²⁶ Az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvény módosításáról szóló 2025. évi LXVIII. törvény, preambulum [3].

²²⁷ Kampányfinanszírozási törvény 8. § (1) és (4) bekezdések.

²²⁸ 3001/2015. (I. 12.) AB határozat, [20]. A kérdéssel összefüggésben lásd még 3176/2015. (IX. 23.) AB határozat.

támasztja alá, hogy a támogatás visszafizetésének elkerülése hozzávetőlegesen kevesebb, mint ezer választópolgár szavzatának elnyerésével teljesíthető – de teljes részvétel esetén sem lehet több kétezernél –, míg a jelöléshez már önmagában legalább ötszáz választópolgár ajánlása szükséges (a magasabb küszöb azonban ténylegesen alkalmas lehet „a választhatósági kedv indokolatlan mérséklésére”).²²⁹

3.4.2 A KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS KÉRDÉSE AZ EURÓPA TANÁCS ÉS A STRASBOURGI BÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN

Az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága 2003-ban elfogadott ajánlása²³⁰ a politikai pártok és a választási kampányok finanszírozása kapcsán felmerülő korrupciós lehetőségekkel összefüggésben előírja, hogy a tagállamok részesítsék támogatásban a politikai pártokat, amelyet azonban észszerű mértékben korlátozni kell. A pártok részére nyújtható adományok szabályozása tekintetében alapvető követelmény, hogy az adományozók személyének köre átlátható legyen, az adomány mértékét az államok maximalizálják, biztosítva a szabályok megkerülésének lehetőségét is. Az adományok kapcsán (korlátozott mértékű) adókedvezmények biztosíthatók, ugyanakkor az adományozó személyére nézve bizonyos korlátokat kell, illetve lehet alkalmazni (pl. a közigazgatási rendszerhez köthető vagy külföldi adományozók esetében).²³¹ A kampánykiadások korlátozása mellett nagy hangsúlyt fektet az ajánlás az átláthatóság és elszámoltathatóság biztosítása érdekében, így szerepet kap az ajánlás szövegében az adományok mellett a kiadásokkal kapcsolatos információk nyilvánosságra hozatalára irányuló megkövetés.²³² Az Európa Tanács égisze alatt működő Velencei Bizottság (és az EBESZ közös) iránymutatásában szól az egyes politikai pártok azon lehetőségéről, hogy helyi szervezeteit is támogatásban részesítsék, amelyre vonatkozóan a testület nem tartja szükségesnek a kérdés jogi szabályozás szintjén történő korlátozását, ugyanakkor az átláthatóság érdekében e kérdésekre is indokolt kitérni a nyilvános jelentésekben. Emellett a pártok saját bevételeit is – a finanszírozás körében említve – felhasználhatóvá tekinti a választási kampány során, azonban mindkettő körre kiterjednek a kampányköltségek összegére vonatkozó felső korlátok.²³³ Sajátos megítélés alá esnek a jelölt saját forrásai abból a szempontból, hogy a kampány során szintén felhasználható „vagyonkörnek” minősülnek, azonban szemben az adományokkal,

²²⁹ 3001/2015. (I. 12.) AB határozat, [28], [30].

²³⁰ Recommendation Rec(2003)4 of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns.

²³¹ Uo. 4–7. cikkek.

²³² Uo. 9–13. cikkek.

²³³ *Guidelines on Political Party Regulation*. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2011, 166–167. pont.

ezekkel kapcsolatosan nem merülnek fel a korrupció és a tisztességtelen befolyás veszélyei, ennek ellenére a nyilvános jelentésekben ugyanúgy közzétételi kötelezettség terheli őket.²³⁴

Az EJEB a sokat hivatkozott Bowman-ügyben²³⁵ foglalt állást a kampányfinanszírozás korlátozhatóságával kapcsolatosan. Az ügy érintette, Bowman asszony egy, az abortusz alkalmazása és az embriókon végrehajtott kísérletek ellen harcoló társadalmi szervezet elnöke volt. A szervezet céljai között szerepelt az Egyesült Királyság hatályos jogi szabályozásának módosítása (illetve ennek előmozdítása). Bowman arra ösztönözte a választópolgárokat, hogy érdeklődjenek a választáson induló jelölteknel az abortuszról és az ahhoz kapcsolódó kérdésekről alkotott véleményük felől, emellett a szervezet az 1992. áprilisi parlamenti választásokat megelőzően nagyságrendileg másfél millió röplapot osztott szét az Egyesült Királyság választókerületeiben – többek között Halifaxban és környékén.²³⁶ Bowman asszonnyal szemben eljárás indult a népképviselőtről szóló törvény²³⁷ azon előírásának vélelmezett megsértése miatt, amely tiltja, hogy arra nem jogosult személyek a választást megelőző időszakban 5 angol fontnál nagyobb összeget költsenek a jelöltek támogatásának vagy megválasztásuk elősegítésének célját szolgáló információk terjesztésére. Bowman a véleménynyilvánítási szabadság sérelmére hivatkozással az EJEB-hez fordult. Az EJEB döntésében leszögezte, hogy a kiadás korlátozását előíró – jelen eljárás tárgyát képező, fentebb már ismertetett – törvényi szabályozás az Egyesült Királyság választási eljárását szabályozó normarendszer mindössze egyik eleme, így a véleménynyilvánítási szabadság érvényesülését az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 3. cikkében (szabad választásokhoz való jog) foglalt szabad választásokhoz való jog fényében kell vizsgálni. Ezzel összefüggésben megállapította, hogy a szabad választások és a véleménynyilvánítás – kiváltképpen a politikai viták – szabadsága együttesen valamennyi demokratikus társadalom sarokkövét jelentik. E két jog egymással nemcsak szoros kapcsolatban áll, de egyben erősítik is egymást: a véleménynyilvánítás szabadsága az egyik elengedhetetlen feltétele annak, hogy a törvényhozó hatalom megválasztása során a társadalom tagjai szabadon kifejezhessék véleményüket. Mindazonáltal, bizonyos körülmények között az említett jogok könnyen konfliktusba is kerülhetnek egymással. Ilyen esetben, a szabad akaratképzés érvényre juttatása érdekében – a választás alatt vagy az azt megelőző időszakban – szükségesnek tekinthető a véleménynyilvánítás szabadsága elé olyan jellegű korlátozások állítása, amelyek általános érvennyel (más esetben) jogszerűen nem lennének előírhatók. A részes államok mérlegelési (jog)körébe tartozik ugyanakkor annak megállapítá-

²³⁴ Uo. 168–169. pontok.

²³⁵ Bowman v. the United Kingdom, no. 141/1996/760/961, 1998. február 19-i ítélet.

²³⁶ Uo. [11]–[12].

²³⁷ Representation of the People Act 1983.

sa, hogy miként teremtik meg az egyensúly e két versengő alapvető jog érvényesülése között, tekintettel az adott országban érvényben (hatályban) lévő választási rendszer sajátosságaira.²³⁸ Az EJEB összegzésképpen megállapította, hogy a korlátozás alapját képező törvényi előírás abszolút tilalmat (*total barrier*) jelentett Bowman asszony információterjesztési szabadságára nézve, amely jogát azon céllal gyakorolta, hogy Halifax választókerület választópolgárainak döntését egy abortuszellenes programot valló jelölt javára mozdítsa elő. A kiadás összegét korlátozó előírás alkalmazása nem tekinthető szükségesnek a választópolgárok közti esélyegyenlőség biztosítása érdekében, különösképpen arra figyelemmel, hogy az egyéb tömegkommunikációs eszköz (pl. sajtótermék) útján történő, illetve egyes politikai párt országos vagy regionális szinten történő támogatását (vagy negatív kampányát) tartalmazó üzenetek közzététele elé a jogalkotó nem állított akadályokat. Mindez annak fényében is értékelendő, hogy a röplapok tartalma alapján nem állapítható meg az sem, hogy az alkalmas lett volna akár egyetlen (konkrét) jelölt pozitív vagy negatív színben történő feltüntetése révén az adott választókerületben a választási eredmények befolyásolására. Az EJEB végeredményben megállapította az Egyezmény 10. cikkében foglaltak sérelmét.²³⁹

A Baszk Nemzeti Párt ügyében az EJEB ítélete a külföldről érkező támogatások megítélésére vonatkozó nemzeti szabályozást érintette, ami ugyan elsődlegesen pártfinanszírozási kérdés, de miután a külföldről érkező politikai befolyás kérdése a közösségi platformok világában is komoly problémát jelent, érdemesnek tartom az ügy rövid (amelyben az EJE 11. cikkében rögzített gyülekezés és egyesülés szabadságához való jog sérelme merült fel) ismertetését.²⁴⁰ Az ügy kérelmezője a spanyol jog szerint alapított Baszk Nemzeti Párt Franciaország területén működő regionális szervezete (*Basque Nationalist Party – Iparralde Regional Organisation*), amely célját tekintve megegyezett más pártokéval, így politikai program hirdetése mellett választásokon kampánytevékenység folytatása és azokon jelöltek állítása. Annak érdekében, hogy működését finanszírozni tudja, különösen, hogy az „anyapárt” tevékenységét támogathassa, a francia a politikai tevékenységek finanszírozásának átláthatóságáról szóló jogszabályi előírás²⁴¹ alapján meghatározott közvetítő szervezet (ún. *funding association*) létrehozása iránti kérelmet nyújtott be az illetékes hivatalhoz. A kérelem elutasításának indokaként az a jogszabályi előírás szolgált, amely tiltotta, hogy Franciaországban működő politikai pártok

²³⁸ Bowman-ítélet [42]–[43].

²³⁹ A Bowman-ítélet kritikáját ld. Joanna R. Joplin: Pushing the Limits of Democracy: U.K. Campaign Expenditure Restrictions Held to Violate Right to Free Expression under Article 10 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in *Bowman v. United Kingdom*. *Tulane Journal of International and Comparative Law*, Vol. 7., No. 1. (1999) 459–478.

²⁴⁰ Parti Nationaliste Basque Organisation Regionale D’Iparralde v. France (no. 71251/01, 2007. június 7-i ítélet).

²⁴¹ Section 11 of the Political Life (Financial Transparency) Act of 11 March 1988.

bármilyen külföldi államtól vagy külföldi jogi személy részéről közvetlenül vagy közvetve anyagi hozzájárulást vagy másféle támogatást kaphassanak – a spanyol alapítású Baszk Nemzeti Párt márpedig ilyennek minősült. Az illetékes közigazgatási szervek döntését a bírósági felülvizsgálat is jóváhagyta, ezért a kérelmező az EJEB-hez fordult.

Az EJEB leszögezte, hogy a Franciaország területén működő politikai pártoknak külföldi jogi személy részéről nyújtható támogatás tilalma a politikai szféra pénzügyi átláthatóságát hivatott szolgálni, ugyanakkor a tagállam mérlegelésének körébe tartozik annak meghatározása, hogy tiltja-e a politikai pártoknak a külföldi szervezetek részéről érkező támogatás nyújtását. Erre figyelemmel az EJEB nem találta az EJE 11. cikkével ellentétesnek a külföldi pártok részéről érkező támogatás tilalmát előíró jogszabályi rendelkezést.²⁴² Az érintett szabályozás nem vonta kétségbe a párt létének és politikai tevékenységének jogszerűségét, működésének finanszírozására lehetősége volt a tagjaitól tagdíjat szedni, illetve magányszemélyektől (akár külföldiektől is) adományokat elfogadni, ahogyan más franciaországi pártoktól is elfogadhattak volna hozzájárulást. Mindazonáltal, a párt képviselői kampányuk során ugyanazokban a juttatásokban, hozzájárulásokban részesülhetnek, mint más pártok jelöltjei.²⁴³

Összességében, az EJEB úgy ítélte meg, hogy az intézkedés nem befolyásolta a párt politikai tevékenységének folytatását aránytalan mértékben. Jóllehet elismerte a testület, hogy a spanyol párt részéről történő támogatásnyújtás tilalma hatással lehetett a francia regionális szervezet működésére, ugyanez a helyzet semmiben nem különbözik más, hasonlóan kisebb méretű pártok finanszírozásával kapcsolatosan felmerülő problémákétól. Az EJEB erre tekintettel megállapította, hogy nem sérült az Egyezmény 11. cikke.²⁴⁴

3.4.3 KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Az Egyesült Államokban a kampányfinanszírozásra vonatkozó törvényi szabályozás első lépésének az 1907-es Tillman Act tekinthető,²⁴⁵ amely – többek között – a társaságok számára fogalmazott meg tilalmat arra vonatkozóan, hogy saját vagyonukból szövetségi jelöltek kampányának támogatásaként adományt nyújtsanak. A jogszabályi keret az 1970-es években módosult átfogóan, az 1971-ben elfogadott – majd nem sokkal később, 1974-ben módosított – Szövetségi Választási Kampányról szóló törvény (*Federal Election Campaign Act – FECA*) életbe lépésével. A törvényt az ezredfordulót követően módosították, a 2002-ben mindkét (demokrata-republikánus) párt támogatásával elfogadott, McCain és Feingold szenátorok ne-

²⁴² Parti Nationaliste Basque-ítélet, [47].

²⁴³ Uo. [50].

²⁴⁴ Uo. [51]–[52].

²⁴⁵ Megszületésének, elfogadásának körülményeiről ld. Adam Winkler: *The Corporation in Election Law. Loyola of Los Angeles Law Review*, Vol. 32., 4. (1999) 1246–1247.

véhez fűződő Kétpárti Kampányreform törvény által (*Bipartisan Campaign Reform Act – BCRA*), amely a korábbi szabályozáshoz kapcsolódó legfelső bírósági gyakorlat megállapításait is szem előtt tartotta.

A tengerentúlon a kampányfinanszírozási szabályozása körébe tartozik az adományok és a kiadások összegszerű korlátozása, ezen belül is a közvetlenül a jelölteknek, illetve egy jelölt győzelmének elősegítése érdekében adományokat gyűjtő és tevékenykedő ún. politikai akció bizottságoknak (*political action committee – PAC*) nyújtható és általuk elkölthető összegek; az adományozó személyéhez kötött tilalmak köre (társaságok szólásának korlátozhatósága, az adományozás életkorhoz való kötése, külföldi személyek kampányban való részvétele); a szabályok érvényesülésének biztosítása; valamint az átláthatóságot és a nyilvánosság tájékoztatását szolgáló (közzétételi) előírások.

3.4.3.1. Az adományozás korlátozhatósága

A választás kampány során adományozható pénzüsszegekre vonatkozó korlátozás alkotmányossági kérdéseinek kereteit a Legfelső Bíróság fél évszázada meghozott és az amerikai szólásszabadság doktrína azóta is igazodási pontjaként szolgáló Buckley-ügy²⁴⁶ fektette le.²⁴⁷ A bíróság elvi éllel leszögezte, hogy a pénzköltés – legyen szó akár adományozásról, akár kampánykiadásról – az Első Alkotmánykiegészítés védelmi körébe tartozó szólásnak minősül.²⁴⁸ Kampánytevékenység folytatása nem valósulhat meg kellő mértékű pénz hiányában, így az adományozás és a kampánykiadások korlátozása szükségszerűen csorbítja a közéleti vitát, amely a megvitatható kérdések számára, azok minőségére, továbbá az elérhető nyilvánosság méretére is hátrányosan befolyásoló tényezőként hatnak.²⁴⁹

Az adományozás és a kampányköltségek korlátozása ugyanakkor nem mérhető egységes alkotmányossági mércével.²⁵⁰ Az adományozás mértékének (észszerű) korlátozása mögött meghúzódó elsődleges állami érdek az adományozó (esetleges) tisztességtelen befolyásától mentes választási eljárás fenntartása, ebből következően pedig a korrupció, illetve annak lehetőségére elleni küzdelem megfelelő kényszerítő állami érdek, amely lehetőséget teremt az Első

²⁴⁶ Buckley v. Valeo 424 US 1 (1976).

²⁴⁷ A Buckley-döntés meghatározó jelentőségéről és a későbbi legfelső bírósági ítélezésre gyakorolt hatásáról ld. pl. Allison R. Hayward: The Per Curiam Opinion of Steel: Buckley v. Valeo as Superprecedent? Clues from Wisconsin and Vermont. *Cato Supreme Court Review*, (2005–2006) 195–216.

²⁴⁸ A pénz és a beszéd közötti ilyen formában történő egyenlőséggel tétele nem nyert elfogadásra minden bírónál. Amint arra White legfelső bírósági bíró rámutat, a pénz elősegítheti a beszédet, de önmagában nem bír beszédes jelleggel [Buckley v. Valeo 424 US 259 (1976), White bíró különvéleménye]. Ugyanő, egy később döntéshez fűzött véleményében hasonlóan fogalmazva úgy tartja, az Első Alkotmánykiegészítés a beszédhez, és nem pedig a (pénz)költséshöz való jogot deklarálja, és az elkölthető pénz mennyiségének limitálása nem ugyanaz, mint a beszéd korlátozása [Federal Election Committee v. National Conservative Political Action Committee 470 US 508 (1985), White bíró különvéleménye.]

²⁴⁹ Buckley v. Valeo 424 US 1, 19 (1976).

²⁵⁰ Uo. 24.

Alkotmánykiegészítés szerinti jog gyakorlásának korlátozására.²⁵¹ Erre tekintettel a testület kellőképpen szűkre szabottnak ítélte a korlátozást, így egy jelölt számára a szövetségi választásban nyújtható egyéni adományozás 1.000 dolláros összegben történő maximalizálását alkotmányosnak ítélte.²⁵²

Néhány évvel a Buckley-döntést követően a Legfelső Bíróság az Első Alkotmánykiegészítéssel összeegyeztethetőnek ítélte a FECA azon rendelkezését, amely – éves szinten 5.000 dollárban – limitálta a magánszemélyek által a PAC-eknek nyújtható adomány mértékét.²⁵³ Egy népszavazási kezdeményezéshez kapcsolódó (PAC részére nyújtható) adományozási limit alkotmányos volta kapcsán ugyanakkor ellentétesen döntött a testület: egy városi rendelet elleni tiltakozását népszavazás formájában kifejezni kívánó szervezet beadványa vonatkozásában a korrupció (kockázata) elleni fellépést nem találta reális veszélynek, és a szólásszabadság gyakorlásának aránytalan korlátjaként értékelte.²⁵⁴ A 17 évnél fiatalabbak kampányhözjárulásainak tilalma sem állták ki az alkotmányosság próbáját,²⁵⁵ ahogyan az a vermontbeli szabályozás sem, amely a bíróság szerint túlságosan alacsony (választásoktól függően, 200–400 dollár) összegben állapította meg az adományozás korlátját.²⁵⁶ E 2006-os döntést követően egyesek amiatt kritizálták a testületet, mert továbbra sem volt bátorsága elmozdulni a Buckley-döntés óta követett útról, és a kampányfinanszírozás alkotmányos kérdései lényegében számokkal való játékká váltak, azaz kérdéses, hogy milyen (alacsony) összegű adomány esetén nem merül még fel a korrupció gyanúja, és egyúttal mennyi pénz elégséges egy hatékony kampány lefolytatásához.²⁵⁷ Egy további döntésében a testület az aggregált adományozási limitet ítélte alkotmányellenesnek, szembe helyezkedve a Buckley-döntésben foglaltakkal – némiképp ironikusan utalva is annak mindössze három mondat terjedelmű indoklására is.²⁵⁸

²⁵¹ Uo. 27.

²⁵² Megjegyzést érdemel, hogy a Legfelső Bíróság egy későbbi döntésében a szövetségi választási szabályok mellett a tagállami választási eljárásban alkalmazott adományozási limitet is alkotmányosnak ítélte; ld. Nixon v. Shrink Missouri Government PAC 528 US 377 (2000).

²⁵³ California Medical Association v. FEC 453 US 182 (1981).

²⁵⁴ Citizens Against Rent Control v. Berkeley 454 US 290 (1981).

²⁵⁵ McConnell v. FEC 540 US 93 (2003).

²⁵⁶ Randall v. Sorrell 548 US 230 (2006). Szintén a korlátozás összegéhez köthető a Davis-ügy, amely során az ún. Milliomosok Kiegészítése (Millionaire's Amendment) elnevezésű rendelkezést nyilvánította alkotmányellenesnek a bíróság, amely értelmében lehetőség nyílt a kampánytámogatások megemelésére az egyik jelölt esetében, ha ellenfele saját vagyona révén magasabb összeget használt fel a kampánya során. Nem lehet ugyanis alkotmányos az az előírás, amely eltérő limiteket alkalmaz az egymással szemben induló jelöltekkel szemben, amiért az egyik fél saját vagyonát felhasználva él az Első Alkotmánykiegészítésben biztosított jogával; ld. Davis v. FEC 554 US 724 (2008).

²⁵⁷ Natalie Rainforth: Campaign Finance and Randall v. Sorrell: How Much is Too Much and Who Decides? The Court's Splintering Devotion Its Own Problematic Framework. *Pepperdine Law Review*, Vol. 35., No. 1. (2007) 161–206.

²⁵⁸ McCutcheon v. FEC 134 S. Ct. 1434 (2012).

Mérföldkőnek számít a Legfelső Bíróság 2010-ben meghozott Citizens United-döntése, amikor (ismételten) a társaságok adományozásának korlátozásának alkotmányossága került terítékre.²⁵⁹ Megállapítása szerint a kormányzat nem tehet különbséget a beszélők között arra tekintettel, hogy azok magánszemélyek, vagy pedig társaságok; a bíróság határozottan elvetette a korrupció vélt vagy valós veszélyére, a részvényesek érdekeire, illetve a demokratikus folyamatokra gyakorolt káros hatásokra való hivatkozásokat mint a korlátozás indokait. Az, hogy a cégek PAC igénybevétele mellett „beszélhetnek”, nem jelent kevésbé alkotmányellenes helyzetet, amiképpen az is a jogszabály megsemmisítése mellett szereplő érv, hogy a magánszemélyek számára sem tiltott, hogy saját vagyonukból kampányoljanak.²⁶⁰ A külföldiek adományozásának tilalma azonban továbbra is a szólásszabadság alkotmányos korlátozása.²⁶¹ A Legfelsőbb Bíróság a közelmúltbeli Thompson v. Hebdon-ügyben az alaszakai kampányfinanszírozási törvénynek az állampolgárok választási kampányokhoz való hozzájárulását évi 500 dollár összegben korlátozó rendelkezésének alkotmányosságáról döntött, amely végén – hosszas bírósági eljárást követően – megállapítást nyert, hogy a szabályozás nincs összhangban az Első Alkotmánykiegészítéssel.²⁶²

Végezetül, sajátos hozzájárulási korlátozás alkotmányosságáról döntött a Legfelső Bíróság a Ted Cruz szenátort érintő ügyben,²⁶³ amely során a BCRA 304. szakaszának azon előírása képezte a vizsgálat tárgyát, amely szerint egy jelölt a választási kampánya finanszírozásához igénybe vett 250.000 dollárt meghaladó összeget kizárólag a választást megelőzően kapott hozzájárulásokból fizetheti vissza. A szabályozás azon az érven alapult, hogy elkerülhető legyen a választást követően a hivatalba került jelöltnek utólagosan nyújtott közvetlen anyagi támogatáson keresztül korrupció lehetősége. A bíróság végül nem találta meggyőzőnek a kormányzat érveit, a 250.000 dollár összegű korlát a személyes kölcsönök visszafizetésében akadályozta a jelölteket abban, hogy saját pénzüikkel támogassák kampányukat, ami korlátozza a politikai véleménynyilvánításhoz való jogot, viszont a kormányzat nem tudta kellőképpen igazolni, hogy a szabályozás a korrupció elkerüléséhez szükséges, ezért a szabályozást megsemmisítette. A döntés egyik kritikája szerint a Legfelső Bíróság gyakorlata az Első Al-

²⁵⁹ Citizens United v. FEC 558 US 50 (2010).

²⁶⁰ Uo. 81–96.

²⁶¹ Bluman v. FEC 132 S. Ct. 1087 (2012). A szabályozás nem tiltotta a közéleti kérdésekben állást foglалó ún. issue ads-típusú (vagyis nem kifejezetten egy jelöltre utaló, hanem aktuális közéleti kérdések megvitatását előtérbe helyező) üzenetek terjesztésében való részvételt.

²⁶² Thompson v. Hebdon 909 F.3d 1027 (9th Cir. 2018); Thompson v. Hebdon 589 US (2019); Thompson v. Hebdon 7 F.4th 811 (2021)

²⁶³ FEC v. Ted Cruz for Senate 142 S. Ct. 1638 (2022).

kormánykiegészítés sérelmét eredményezi a korrupció elkerülését célzó, de konkrét bizonyítékokat nélkülöző kormányzati érvek felsorakoztatása esetén.²⁶⁴

3.4.3.2. A kampánykiadások korlátozhatósága

A kampánykiadások korlátozhatóságának alkotmányossági kérdéséről elsőként szintén az előző alpont alatt említett Buckley-ügyben döntött a Legfelső Bíróság, rögzítve, hogy az közvetlen és érdemi korlátozást jelent a politikai beszéd minőségére, és egyúttal nyomós kormányzati érdek sem társul hozzá.²⁶⁵ A korlátozás kapcsán felhozott kormányzati indokok, azaz a jelöltek közti egyenlő „versenyfeltétel” megteremtése, a kampányköltségek csökkentése, a korrupció veszélye a testület szerint nem szolgáltak megfelelő indokot a korlátozásra.²⁶⁶ A Buckley-ügyet követően a kampánykiadások korlátozhatósága kapcsán a Legfelső Bíróság több tekintetben is alkotmányellenesnek ítélte egyes törvényi szabályokat, bizonyos körben lehetőséget biztosítva a „korlátlan” költségek számára. Két évvel a Buckley-döntést követően a társaságok népszavazási kampány során elkölthető pénz mennyiségét korlátozó massachusettsi szabályt nyilvánította alkotmányellenesnek,²⁶⁷ amiképpen az érintett szervezet vonatkozásában az Első Alkotmánykiegészítéssel összeegyeztethetetlennek találta a FECA azon rendelkezését, amely a társaságok politikai kampánykiadásaihoz közvetítő, pontosabban elkülönített alap (*separate segregated fund*) vagy PAC igénybevételét követelte meg,²⁶⁸ de hasonló eredménnyel zárult a politikai akció bizottságok (PAC) független kampánykiadások korlátozását előíró szabály alkotmányosságának vizsgálata.²⁶⁹ Végül a testület 2006-os döntésében is megerősítette az addigra 30 éves gyakorlatát, alkotmányellenessé nyilvánítva a kampányköltségek limitálását, és nem fogadta el a Buckley-precedens felülbírálására irányuló javaslatot

²⁶⁴ John J. Martin: The Unique Appearance of Corruption in Personal Loan Repayments. *Cornell Law Review*, Vol. 108., No. 6. (2023) 1443–1516.

²⁶⁵ Buckley v. Valeo 424 US 1, 39 (1976).

²⁶⁶ A kiindulópontot a törvénytörvény azon elemének megítélése képezte, amely naptári évenként 1.000 dollárban korlátozta a konkrétan azonosítható jelöltet támogató vagy ellenében felszólaló üzenetek [„(...) any expenditure (...) relative to a clearly identified candidate (...) advocating the election or defeat of such candidate (...)”] kapcsán elkölthető összeget. (Megemlítendő, az efféle közvetlen, kifejezett felhívást nem tartalmazó üzenetek mellett gyakran élnek – elsősorban a jelöltektől független megszólalók – az ún. *issue advocacy* (vagy *issue-ads*) típusú üzenetek alkalmazásával, amely során népszerű közéleti kérdések révén kívánják megszólítani a nyilvánosságot, természetesen a választás kimenetelének befolyásolása céljából; az efféle üzenetek nem tartoztak korlátozás hatálya alá.)

²⁶⁷ First National Bank of Boston v. Bellotti 435 US 765 (1978). A bíróság elutasította azt az érvet, hogy társaságok részvétele a kampányban elnyomná az egyének megszólalásának lehetőségét, és úgy vélte, hogy a társaságok szólásszabadságának szabályozása (korlátozása) nem vonja szükségszerűen maga után a (magnán)személyek szerepének előtérbe kerülését.

²⁶⁸ Federal Election Commission v. Massachusetts Citizens for Life 479 US 238 (1986).

²⁶⁹ Federal Election Committee v. National Conservative Political Action Committee 470 US 480 (1985).

arra hivatkozással, hogy a jelöltek túlzottan sok időt töltenek adományok gyűjtésével, ahelyett, hogy a választóikkal találkozzanak, és közéleti vitákban vállaljanak aktív szerepet.²⁷⁰

Az Austin-döntésben azonban alkotmányosnak ítélte azt az állami törvényt, amely a társaságok számára tiltotta, hogy saját költségvetésükből fordítsanak politikai kampányra (szólásra), azonban közvetítő szervezetten (pl. PAC) keresztül nyújthattak hozzájárulást ilyen célokra. A testület hangsúlyozta, hogy a szabályozás célja nem arra irányult, hogy egyenlő mértékű befolyás lehetőségét nyújtson társaságoknak és magánszemélyeknek, hanem hogy biztosítsa, a hozzájárulások révén a társaságok által osztott politikai eszmék azok tényleges társadalmi támogatottságát tükrözzék.²⁷¹

A bíróság a FECA politikai pártok jelöltek támogatása céljából elkölthető pénz mértékét korlátozó rendelkezésének vizsgálata²⁷² során – visszanyúlva a Buckley-döntés elvi megállapításaihoz – a független és a koordinált kampánykiadások (*independent expenditures – coordinated expenditures*) közti alapvető különbség meghatározása alapján úgy ítélte meg, hogy a koordinált kiadást az alkalmazható korlátozását, illetve funkcionalitását tekintve az adományokhoz hasonlítható, így a korrupció lehetséges veszélye indokolttá teheti az állami beavatkozást.²⁷³ Ezzel szemben a politikai pártok által végzett, jelöltekhez kapcsolódó (koordinált) kampánykiadások korlátozhatók, a FECA adományozási limitet meghatározó előírásainak érvényesülése érdekében.²⁷⁴

3.4.3.3. A közzétételi követelmények

A Buckley-döntésben a Legfelső Bíróság a FECA adományokkal és kampányköltségekkel kapcsolatos jelentéstételi és közzétételi követelményeinek alkotmányosságát is vizsgálta.²⁷⁵ Ennek során megfelelőnek ítélte a kormányzat által felhozott indokokat, miszerint e szabályok elsődleges célja a nyilvánosság tájékoztatása a kampány során történő pénzmozgásokról, a korrupció megelőzése, illetve információ szolgáltatása a törvényi előírások betartását felügyelő hatóságok (praktikusan a FEC) számára. Noha e szabályokat a testület absztrakt értelemben az Első Alkotmánykiegészítésben foglaltakkal összeegyeztethetőnek ítélte, kiemelte, hogy bizonyos esetekben alapos vizsgálatra szorul, hogy az adományozót ért gazdasági vagy esetleges fizikai retorzió a közzétételi kötelezettség egyedi ügyben történő alkalmazását tekintve is indokolhatónak tekinthető-e.

²⁷⁰ Randall v. Sorrell 548 US 230 (2006).

²⁷¹ Austin v. Michigan State Chamber of Commerce 494 US 652 (1990).

²⁷² Colorado Republican Federal Campaign Committee v. FEC (Colorado I.) 518 US 604 (1996).

²⁷³ Uo. 610–613.

²⁷⁴ Colorado Republican Federal Campaign Committee v. FEC (Colorado II.) 533 US 431 (2001).

²⁷⁵ Buckley v. Valeo, 60–84.

A Colorado-beli népszavazás-kezdeményezéssel kapcsolatos (névre, lakcímre, pénzbeli hozzájárulás mértékére vonatkozó) közzétételi kötelezettség alkotmányos megítélése tekintetében a Legfelső Bíróság nem találta meggyőző érvek a tájékozott döntéshozatalra, illetve a korrupció lehetőségére való kormányzati hivatkozást. A testület ugyanis a népszavazás kapcsán a korrupció okozta esetleges veszély kockázatát – a korrupció révén befolyásolható cél hiányára is tekintettel – nem ítélte olyan súlyúnak, mint az általános választások során, így a közzétételi követelmények alkotmányosan nem igazolhatók jelen esetben.²⁷⁶

A Buckley-döntés során lefektetett azon alapelvet követte a bíróság egy kisebb támogatottsággal bíró párt beadványa kapcsán, amely szerint a közzétételi követelmény egyes konkrét adományozók esetében alkotmányellenes lehet, ha a jogszabályok betartása bizonyíthatóan fenyegetettséget, retorziót, ellenségeskedést vált ki az érintettel szemben. Miután az adott esetben a hagyományos szocialista nézeteket valló párt bizonyította, hogy őt (illetve híveit, támogatóit, pártszimpátiájuk miatt) a múltban is rendszeresen érték sérelmek, és erre nagy valószínűséggel a jövőben is sor került volna, rá nézve a Legfelső Bíróság alkotmányellenesnek minősítette a jogszabály alkalmazását.²⁷⁷ (A Buckley-ügyben lefektetett érvek a 2010-es Citizens United-döntésben is megerősítést nyertek.²⁷⁸)

Alaszka államban 2020-ban új kampányfinanszírozási törvényt fogadtak el, amely az átláthatóság biztosítása érdekében előírta, hogy aki egy naptári évben 2000 dollárnál többet adományoz olyan szervezeteknek, amelyek a jelöltek választásának befolyásolására költenek pénzt (ún. super PAC-ok), annak 24 órán belül be kell jelentenie az adományt. A szabályozás másik fontos eleme szerint pedig a választási hirdetéseknek nyilvánosságra kell hozniuk, ha az azokat finanszírozó adományok többsége Alaszkán kívülről származik. A jogszabályok Első Alkotmánykiegészítésbe ütköző voltának vélelme miatt bíróságon támadták meg, a kérelmeket azonban a kerületi bíróság, majd a fellebbviteli bíróság is elutasította. Az ügy végül a szövetségi Legfelső Bíróság elé került, ahol a testület 2024 novemberében az alsóbb fokú bíróságok ítéleteit helybenhagyva végül elutasította a felülvizsgálati kérelmet.²⁷⁹

3.4.3.4. A „puha pénzek” és a kortes kommunikáció korlátozhatósága

²⁷⁶ Buckley v. American Constitutional Law Foundation 525 US 182 (1999).

²⁷⁷ Brown v. Socialist Workers '74 Campaign Committee 479 US 87 (1982).

²⁷⁸ Citizens United v. FEC 558 US 50 (2010). A többségi véleménnyel szemben ugyanakkor Thomas bíró különvéleményében a szabály alkotmányellenességét hangsúlyozta, konkrét példákat említve, amelyek során a támogatók adatainak nyilvánosságra kerülése miatt fenyegetések, zaklatások elszenvedői lettek; erre tekintettel nem tartotta elfogadhatnák azt az érvet, hogy ezen előírások nem tartanak vissza egyeseket a kampányban való aktív részvételtől, szólásszabadságuk megszerzésétől. A Citizens United-döntésről bővebben ld. Udvarý Sándor: Citizens United – Nem európainak való vidék. A társaságok független részvétele a politikai kampányokban. *In Medias Res*, 2012/2., 211–240.

²⁷⁹ Smith v. Stillie 23-1316 (Nov. 2024).

A 2002-es BCRA az ún. puha pénzekre²⁸⁰ vonatkozó azon szabályai kapcsán, amely megtiltotta ezek választási kampányban való felhasználását, a Legfelső Bíróság nem emelt kifogást. Ezt a fajta korlátozást a testület az adományozási limit körébe tartozónak – és mint olyan, szélesebb körben korlátozhatónak – vélte, ami nem tekinthető egyenértékűnek egy költséget limitáló szabállyal.²⁸¹ A többségi indokolásban megjelenő álláspont szerint a (*quid pro quo*) korrupció legminimálisabb esélyét sem szabad megadni, ami esetleg az éppen hivatalban lévő jelöltre nézve befolyást gyakorolhat. Ennek ugyanis sem azonosítása, ebből következően pedig gyakorlati szankcionálása sem egyszerű feladat, így a „csábítás elkerülése” érdekében a bíróság megelőzést tartotta a megfelelő megoldásnak.²⁸² Megjegyzendő, a többségi döntést kritizáló Kennedy bíró arra helyezte a hangsúlyt különvéleményében, hogy a korrupció veszélyére való hivatkozást az ítélet már olyan tágan értelmezi, ami a „szólásszabadság – útjába álló – valamennyi oltalmát elsöpri”.²⁸³

Ugyanezen döntésében a testület a BCRA által bevezetett kortes kommunikáció²⁸⁴ (*electioneering communication*) társaságok, illetve szakszervezetek vagyonaiból történő finanszírozása korlátozásának alkotmányosságáról is döntött; tekintettel – többek között – arra, hogy e szervezetek PAC közreműködésével közzétehettek effajta reklámüzeneteket, így az semmiképp sem tekinthető teljes korlátozásnak.²⁸⁵ A bíróság annak ellenére alkotmányosnak ítélte a szabályt, hogy az nem kizárólag kampánybeszédre vagy egy jelölt kifejezett népszerűsítését tartalmazó reklámüzenetre (*express advocacy*) vonatkozott, hanem kiterjedt az ún. *issue-ads*-ra. Négy évvel a McConnell-döntést követően a Legfelső Bíróság ismét állást foglalt a hivatkozott törvényi korlátozás tekintetében, amikor egy politikai célokat követő civil szervezet olyan reklámot kívánt a nyilvánossághoz eljuttatni, amiben a választókat ösztönözték, hogy lépjenek fel – egyes szenátorokon keresztül – a szövetségi bírók kinevezésének késleltetésével szemben.²⁸⁶ A testület a korlátozás konkrét ügyre történt alkalmazását vizsgálva a közlemény tartalma alapján megállapította, hogy az jellegét tekintve nem egyenértékű az *express advocacy* körével, és így kívül esik a McConnell-döntés hatályán. Egy közéleti kérdéstről szóló vita nem

²⁸⁰ Puha pénzek (*soft money*) alatt rendszerint azon hozzájárulásokat értik, amelyeket „hivatalos” rendeltetésüket tekintve egy adott párt számára folyósítanak például pártépítés céljából, azonban ezek mégis a kampány során kerülnek elköltésre; e megoldással pedig egyúttal az adományozási limitet és a közzétételi követelményeket is kikerülik. Lásd Debra Burke: Twenty Years after the Federal Election Campaign Act Amendments of 1974: Look Who’s Running Now. *Dickinson Law Review*, Vol. 99., No. 2. (1995) 376.

²⁸¹ *McConnell v. FEC* 540 US 93, 119–120 (2003).

²⁸² Uo. 136.

²⁸³ „(...) *sweeps away all protections for speech that lie in its path*”; lásd Kennedy bírónak a *McConnell v. FEC* döntéshez [540 US 93 (2003)] fűzött különvéleményét.

²⁸⁴ A törvény megfogalmazása szerint az olyan, műsorszolgáltatás, kábel vagy műhold segítségével közvetített kommunikáció, amely egy pontosan azonosítható jelöltre utal, és egyúttal az érintett választókat célozza.

²⁸⁵ *McConnell v. FEC* 540 US 93, 190 (2003).

²⁸⁶ *Federal Election Commission v. Wisconsin Right to Life, Inc.* 551 US 449 (2007).

fojtható el pusztán amiatt, mert az adott kérdés egy választás folyamán is releváns kérdésként merülhet fel – érvelt a bíróság. Az adott ügyre alkalmazva tehát a korlátozás alkotmányellenesnek minősült.

3.4.3.5. A kampányfinanszírozás korlátozhatóságának elvi szempontjai – összegző gondolatok

Összegezve a fentiekben foglaltakat, a következőkben a kampányfinanszírozás korlátozásával kapcsolatosan felmerült elvi szempontokat, alkotmányos relevanciával bíró indokokat kívánom rendszerezve ismertetni.

Első érvként a *korrupció megelőzését* szükséges kiemelni, a tisztességtelen befolyástól mentes közélet biztosítása a kampányfinanszírozás vonatkozásában is előtérbe kerülő érv. Erre tekintettel elfogadott indok lehet az adományok korlátozása arra figyelemmel, hogy az azt nyújtók a támogatást ne valamiféle tisztességtelen (elsősorban gazdasági természetű) előnyszerzésre kívánják felhasználni. A korlátozás tehát arra az elvi tételre alapoz, hogy a sok pénznek a jelölt (pozícióba kerülése esetén) későbbi tisztsége során folytatott hivatali tevékenységére kihatással van. Mint láthattuk, az adományozó személyére nézve igen vitatott helyzet állt elő az Egyesült Államokban: a társaságok adományozása megengedett,²⁸⁷ míg külföldi állampolgárok ilyen tevékenységet nem folytathatnak.²⁸⁸ Jogosan vetődik fel a kérdés, hogy miképpen kezelhető egy külföldi állampolgárok tulajdonában álló társaság helyzete; Stevens bíró ezeket is kizárni javasolja a választási eljárásból.²⁸⁹ A tisztességtelen befolyás megelőzése érdekében nehezen támadható ez az érv, azonban mint látható, a kampányfinanszírozási szabályok jóval összetettebb kérdésekre világítanak rá, mint hogy a természetes vagy jogi személy adományozó kampányköltségekhez való hozzájárulása mennyiben korlátozható.

Érdemes figyelembe venni, hogy a befolyás pusztán (akár távoli, közvetett) jelenléte önmagában nem lehet alapja a korlátozásnak, a választási kampányok ugyanis lényegükből adódóan éppen erre irányulnak (nyilván az e céljából használt „eszközök” tárháza nem lehet korlátlan). A végső befolyásoló erőnek magának a társadalomnak (az egyénnek) kellene lennie, nem pedig a vagyonos társaságoknak – nem elvitatva utóbbi szólásszabadságát sem. A demokratikus rendszer alapját képező közéleti vitában való részvétel elsősorban mégiscsak egyéni jogosultság.²⁹⁰ A korrupció érvének hangoztatása során érdemes figyelemmel lenni arra a körülményre, hogy sok esetben a pénz (azaz a tényleges előny, haszon) valójában nem is a jelöltekhez,

²⁸⁷ Citizens United v. FEC 558 US 50 (2010).

²⁸⁸ Bluman v. FEC 132 S. Ct. 1087 (2012).

²⁸⁹ John Paul Stevens: Beyond Citizens United. *The Journal of Appellate Practice and Process*, Vol. 13., No. 1. (2012).

²⁹⁰ Adam Lamparello: Citizens Disunited: McCutcheon v. Federal Election Commission. *Indiana Law Journal Supplement*, Vol. 90., No. 5. (2014) 49–50.

hanem a médiához (napjainkban egyre inkább a közösségi platformok üzemeltetőihez) áramlik, a kampány költségeinek mértékadó részét ugyanis reklámokra, hirdetésekre költik el.²⁹¹

A másodikként szóba hozható érv a szabályozás mellett a *közéleti viták torzulásának elkerülése*, amely értelmében a kampányfinanszírozás korlátozásának indoka azt célozza, hogy a gazdaságilag erős érdekcsoportok ne torzítsák el (erőfölényüket, befolyásukat, vagyoni erejüket kihasználva) a közéleti párbeszédet.²⁹² Ez a szemlélet ugyanakkor egy megfelelően, torzulásoktól mentes demokratikus nyilvánosságot feltételez. Tovább haladva, azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy esetenként a nagyobb mennyiségű pénz nem azért sorakozik fel egy jelölt mögött, mert a jövőre nézve befolyást kíván gyakorolni rá, hanem éppen ellenkezőleg: a jelölt népszerűségének indikátora,²⁹³ a pozícióban lévő tisztviselő esetében pedig korábbi tevékenységének elismerése lehet. Egyesek azt hangsúlyozzák, hogy a kampánykiadások korlátozása azért szükséges, mert azok alapvető társadalmi normák melletti elkötelezettséget fejeznek ki, úgy mint a polgárok egyenlőségét, a gazdasági és politikai hatalom elválasztását, vagy a gazdasági státusz demokratikus státusznak való alárendelését.²⁹⁴

Érdeemes e körben utalni Owen Fiss gondolatmenetére is, aki szerint az Első Alkotmánykiegészítésben biztosított szólásszabadság elsődlegesen nem a közlő autonómiáját kívánja védelemben részesíteni, hanem sokkal inkább közéleti vitára, annak minőségére – végső soron tehát a közönségre – összpontosít. Amint fogalmaz, „[e]gy népszavazáson vagy egy választás alkalmával például jó okunk lehet az aggodalomra, ha a kampányba beszállnak a gazdagok vagy a hatalmasok, mivel a rendelkezésükre álló források révén képesek arra, hogy a nyilvánosságot elárasszák az üzeneteikkel.” De egyúttal arra is felhívja a figyelmet, hogy a társaságok pénzköltésének korlátozása az ellenkező eredménnyel is végződhet: a közéleti vitába való beavatkozás (túlszabályozás) révén bizonyos nézetek előnybe részesülnek, ami a szólásszabadság demokratikus célkitűzéseinek sérelméhez vezet.²⁹⁵

A szabályozás kapcsán harmadik érvként az *egyenlőség (egyenlő esélyek) megteremtését* lehet említeni. A kampányfinanszírozás korlátozása ugyanis elő kívánja segíteni, hogy mind a jelöltek, mind a választók egyenlő eséllyel vegyenek részt a demokratikus (választási) folyamatokban. A Legfelső Bíróság értelmezése szerint a kampányban való közvetlen megszólalás

²⁹¹ Kathleen M. Sullivan: Political Money and Freedom of Speech. *University of California, Davis Law Review*, Vol. 30., No. 3. (1996–1997) 678., 684.

²⁹² Megjegyzendő, a gondolatmenet abból az előfeltevésből indul ki, hogy a gazdaságilag erős szereplők saját érdekeiket kívánják kielégíteni, azonban elméletileg az a helyzet is fennállhat, hogy ez a társadalom hasznára is válik; a korlátozás így ez esetben nyilvánvalóan káros a nyilvánosság számára.

²⁹³ Sullivan i. m. 678.

²⁹⁴ James A. Gardner: Anti-regulatory Absolutism in the Campaign Arena: Citizens United and the Implied Slippery Slope. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, Vol. 20., No. 3. (2010) 716–717.

²⁹⁵ Fiss i. m. 25–43.

lehetőségének nem lehet korlátja az egyenlő versenyhelyzet megteremtése.²⁹⁶ Azzal ugyanis, ha a kampány során a „beszédre” fordítható pénz összegét korlátozza a jogalkotó, csupán egy relatív egyenlő helyzetet teremt, és nem fogja elérni a vágyott célt, ami éppen arra irányulna, hogy a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró egyének is megszólaláshoz jussanak. Ráadásul, a pénz felfogható úgy is, mint eszközként szolgáló semleges jószág, azaz nem eredendően rossz, hanem értékes, hasznos célok elérésére is felhasználható, azaz a több pénz jelenléte számos pozitív hozadékkal is jár(hat).²⁹⁷ Két jelölt támogatottsága között a választási kampányt megelőzően meglévő különbség a számukra nyújtható támogatás összegét nézve csak nőni fog (miután több támogató együttesen – figyelemmel az egyéni limitre – nyilvánvalóan nagyobb összegű adománnyal is képes támogatni jelöltjét).²⁹⁸ Ebben a tekintetben az egyenlő feltételeket – a tengerentúlon teljes mértékben elfogadhatatlannak tartott – kampányköltségekre vonatkozó korlátozás valósíthatná meg.²⁹⁹

A jelöltek közti egyenlőség megteremtését hivatott szolgálni kampány központi (állami) támogatás (*public financing*). Ha az egyén oldaláról vizsgáljuk a kérdést, akkor ezt a megoldást az a kifogás érheti, hogy a befizetett adójából az állam olyan véleményeket is támogat, amelyekkel ő (egyáltalán) nem tud vagy kíván azonosulni. A társadalom szempontjából lehet az a fontos hozadéka az ilyen rendszernek, hogy egyenlő helyzetet teremt az egyes vélemények közéleti vitában való részvételéhez. Jogosan felmerülő kérdés azonban – figyelemmel a kampányokra fordított hatalmas összegekre –, hogy ez nem túl drága vállalkozás-e.³⁰⁰ Más szerzők a központi (állami) hozzájárulás alkalmazását kiegészülve a kampányköltségek limitálását a vagyonos érdekcsoportok befolyásának megelőzésére, az induló jelöltek között egyenlő (verseny)feltétel megteremtésére és egyúttal a kampányköltségek csökkentésére is pozitív hatással lévő megoldásnak találják.³⁰¹

E körben említést érdemel Richard Hasen, aki a Buckley-döntés 50. évfordulójára publikált írásában rámutat, hogy ez az ítélet teremtette meg a feltételeket ahhoz, hogy az óriási pénzügyi erőforrásokkal rendelkezők gazdasági erejüket egyoldalú politikai hatalommá alakítsák

²⁹⁶ Az egalitáriánus nézet mellett érvel Dworkin, aki a pénzt egyenesen a demokratikus folyamatokra jelentkező legnagyobb fenyegetésnek nevezi. Ld. Ronald Dworkin: The Curse of American Politics. *The New York Review of Books*, October 17, 1996.

²⁹⁷ Jack B. Sarno: A Natural Law Defense of Buckley v. Valeo. *Fordham Law Review*, Vol. 66., No. 6. (1998) 2756., 2758.

²⁹⁸ Jeremy N. Sheff: The Myth of the Level Playing Field: Knowledge, Affect, and Repetition in Public Debate. *Missouri Law Review*, Vol. 75., No. 1. (2010) 174.

²⁹⁹ A libertáriánus és egalitárius elvek közti kibékíthetetlen feszültségekről és azoknak a jogban való kívánt megjelenéséről lásd Yasmin Dawood: Democracy and the Freedom of Speech: Rethinking the Conflict between Liberty and Equality. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, Vol. 26., No. 2. (2013) 293–311.

³⁰⁰ Andrew C. Geddis: Campaign Finance Reform After McCain-Feingold: The More Speech-More Competition Solution. *Journal of Law & Politics*, Vol. 16., No. 3. (2000) 633–635.

³⁰¹ Burke i. m. 376–378.

(erre példaként Elon Musk 2024. évi amerikai elnökválasztási kampányban a republikánus jelöltek számára adományozott 291 millió dollár esetét³⁰² hozza fel), és a bíróság azon két álláspont megszilárdulásának eredendő bűneként aposztrofálta, mely szerint a független kiadások soha nem vezethetnek korrupcióhoz, és az egyenlőség nem lehet alapja a politikában a pénz korlátozásának. A szerző reformot sürget e téren, azonban éppen a Buckley-ügy által létrehozott rendszerből profitáló, nagyon gazdag érdekcsoportok hatalma miatt erre nem lát reális esélyt.³⁰³ Hasen álláspontjával szemben a döntés támogatói közül Brad Smith kifejezte, hogy a Legfelső Bíróság az amerikai demokrácia védelmére kelve lényegében a jogszabály azon részeit semmisítette meg, amelyek „az amerikai közvéleményt pusztá nézőkké tették volna a politikai vitában”. Érvelése szerint a kormánynak nem feladata a politikai egyenlőség megteremtése oly módon, hogy a gazdagabbak megszólalásai lehetőségeit korlátozzák.³⁰⁴ Megjegyzendő, az évfordulóval összefüggésben elvégzett közvélemény-kutatás szerint az amerikaiak túlnyomó többsége elutasítja azt az elképzelést, hogy a korlátlan politikai kiadásokat az Első Alkotmánykiegészítés által védett szólásként kellene kezelni, csupán a megkérdezettek 15%-a értett egyet ezzel.³⁰⁵

Végezetül, a szabályozás mellett gyakorta felhozott negyedik érv a *felelős döntéshozatalt elősegítő tájékozottság biztosítása*. A kampányfinanszírozással összefüggő adatokra vonatkozó közzétételi követelmények alfunkciója kettős: egyfelől a nyilvánosság tájékoztatását, másfelől pedig a szabályozás végrehajtását szolgálja. A nyilvánosság tájékoztatása ugyanakkor költségekkel, illetve bizonyos esetekben veszélyekkel is jár, ez pedig az információáramlás minőségét és mennyiségét is befolyásolja.³⁰⁶ Ráadásul, a célját sem képes maradéktalanul betölteni, ha a nyilvánosság számára nehezen használható, értelmezhető módon közlik azokat.³⁰⁷ A szavazás titkosságához hasonlóan, Ackerman és Ayres szerzőpáros az adományozás kapcsán sem tartaná teljesen elvetendő gondolatnak a titkos, névtelen adomány lehetőségét, ennek egyik

³⁰² Elon Musk tops list of 2024 political donors, but five others gave more than \$100 million. *OpenSecrets*, March 26, 2025. <https://www.opensecrets.org/news/2025/03/elon-musk-tops-list-of-2024-political-donors-but-six-others-gave-more-than-100-million>

³⁰³ Richard L. Hasen: My New One at Slate on the 50th Anniversary of the Buckley v. Valeo Decision: “One Supreme Court Case Is Most Responsible for Our Oligarchy. It’s Not the One You Think.” *Election Law Blog*, Januar 28, 2026, <https://electionlawblog.org/?p=154001>

³⁰⁴ Bradley A. Smith: To *Buckley v. Valeo*: The Decision that Saved Democracy. The Court’s defense of political speech remains essential to American democracy five decades later. *Institute for Free Speech Blog*, Januar 30, 2026, <https://www.ifs.org/blog/to-buckley-v-valeo-the-decision-that-saved-democracy/>

³⁰⁵ <https://americanpromise.net/new-poll-americans-dont-see-unlimited-campaign-spending-as-free-speech-prefer-voters-and-elected-leaders-set-the-rules-on-money-in-politics/>

³⁰⁶ Elizabeth Garrett: Voting with Cues. *University of Richmond Law Review*, Vol. 37., No. 4. (2003) 1011.

³⁰⁷ Uo. 1023.

előnye lehet, hogy a jelölt számára nem válik minden esetben egyértelművé, hogy ki részéről kapott támogatást, ezzel pedig a korrupció megvalósulásának esélye is csökken.³⁰⁸

Az adományozó személyes adatainak nyilvánosságra hozatala értelmezhető társadalmi érdek-ként, azonban ellenérvként gyakorta felmerül az őket érintő fenyegetések vagy adott esetben tényleges atrocitások kockázata. A korlátozással szemben – miután a pénz minden körülmények között megtalálja útját a célhoz és így a hatalmon lévőknek kedvez – Beard az elszámoltathatóság és átláthatóság követelményeinek erőteljes érvényre juttatását látják megoldásként. A hivatalban lévőket ugyanis arra kell ösztönözni, hogy a választóik érdekeit helyezték figyelmük középpontjába, a közösség – és ne a vagyonosok – javát szolgálják. Ebben a rendszerben az információnak, vagyis a nyilvánosság hiteles információkkal való ellátása kulcsszerepet kap: az adományokkal kapcsolatos adatok közzététele révén ellenőrizhetővé válnak, így a jelöltek támogatottságukat csak abban az esetben tudják megőrizni (vagy növelni), ha valóban a köz érdekében végzik tevékenységüket.³⁰⁹

3.5 KÖVETKEZTETÉSEK

A) A kampánytevékenység szabályozásának alkotmányos keretei szerint az államnak egyfelől a versengő jelöltek és jelölő szervezetek üzeneteinek szabad terjesztését, másfelől pedig a választók vélemények sokféleségéhez való hozzáférést egyaránt garantálnia kell, mindeközben megfelelő egyensúlyt kell teremteni a szólásszabadság, sajtószabadság és egyes kampányeszközök esetében a tulajdonhoz való jog egyidejű érvényesülése körében.

B) A fizikai térben és az elektronikus médiában alkalmazott kampányeszközök korlátozására vonatkozó alkotmányos érvek többsége a közösségi oldalak vonatkozásában is alkalmazandó, ezért e szempontokat a digitális kampánytechnikákkal összefüggő kérdések értékelésekor is kiindulópontnak kell tekinteni.

C) Az előző pontban tett megállapítás mellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy a nyilvánosság szerkezetének átalakulásával egyes médiumok véleménybefolyásoló ereje – egymástól különböző mértékben – csökkent, így a velük kapcsolatosan tett bírósági, alkotmánybírósági megállapítások közül némelyik helytállósága az idő múlásával erősen megkérdőjelezhetővé vált, ez azonban önmagában nem eredményezi a szélesebb körű állami beavatkozás lehetőségét a politikai vita korlátozása érdekében.

³⁰⁸ Bruce Ackerman – Ian Ayres: *Voting With Dollars: A New Paradigm For Campaign Finance*. New Haven – London, Yale University Press, 2002. 6.

³⁰⁹ Robert P. Beard: Whacking The Political Money „Mole” Without Whacking Speech: Accounting for Congressional Self-dealing in Campaign Finance Reform After Wisconsin Right to Life. *University of Illinois Law Review*, No. 2. (2008) 772.

D) A politikai üzenetek tartalmával összefüggő megállapítások terén az elmúlt évtizedben érdemi változások nem tapasztalhatók, így a televízióban, rádióban közzétett politikai reklámok kapcsán felmerült kritikai észrevételek – elsődlegesen a közérdekű ügyek széles körére kiterjedő fogalommeghatározást illetően – a digitális platformokon közzétett hirdetések vonatkozásban is fenntarthatók.

E) A választási kampányba – főként a digitális teret érintően – beáramló pénz mennyisége az utóbbi esztendőkből meredeken emelkedett, ezért a kampányfinanszírozás korlátozásával, ideértve a szabályozás végrehajthatóságával összefüggésben felmerülő érvek és ellenérvek komoly újragondolást igényelhetnek, az egyenlő feltételek elősegítése és a közvélemény aránytalan torzításának megelőzése végett.

4. A SZÓLÁSSZABADSÁG SAJÁTOS KORLÁTOZHATÓSÁGA A KAMPÁNYBAN

4.1 BEVEZETŐ GONDOLATOK

A szólásszabadság korlátozhatóságára a választási kampányok idején csak a legszűkebb körben nyílik alkotmányos lehetőség, a nyílt, korlátlan közéleti diskurzus biztosítása ugyanis a demokratikus választási folyamatok lebonyolításához járul hozzá. A választói akaratképzéshez és -kinyilvánításhoz elengedhetetlen a termékeny közéleti viták támogatása, amely olyan nyilvánosságot feltételez, ahol helye van valamennyi véleménynek, függetlenül annak érték- és igazságtartalmától.³¹⁰ A közérdekű ügyekkel összefüggő politikai diskurzus sok esetben felfokozott, túlzó, gyakran szélsőséges álláspontok megfogalmazásának nyújt terepet. A szólásszabadság védelmi körébe tartoznak a hétköznapi polgárok által kifogásolható megnyilvánulások is, sőt a hamis információk terjesztői sem vonhatók felelősségre automatikusan pusztán az üzenet valótlan jellege miatt. A választási kampányban a közhivatal betöltéséért versengő jelöltre vagy a jelöltek egymásra nézve tett hamis állításai a kategorikus tilalom helyett sajátos alkotmányos mérlegelést érdemelnek.

A valótlanosságok és a „rossz beszéd” más formáinak egyik ellenszere „nem a kikényszerített hallgatás, hanem a még több beszéd.”³¹¹ Louis Brandeis amerikai bíró – aki az egy évszázaddal ezelőtt meghozott *Whitney v. California* ügyben született ítélethez fűzött párhuzamos véleményben is kifejtette elméletét – a szólásszabadságot olyan egyéni szabadságjogként értelmezte, amely önmagában is fontos, de különösképpen az a demokratikus jelleghez való hozzájárulása révén.³¹² Post magyarázata szerint a nyilvános diskurzusban résztvevő valamennyi állampolgár, valamint a nyilvános diskurzuson belüli hallgatóságuk azonos autonómiával rendelkezik, ami a demokráciában valamennyi polgár számára biztosított politikai egyenlőséget tükrözi. Ez az egyenlőség alapozza meg azt, hogy az Első Alkotmánykiegészítés elutasít mindenféle megkülönböztetést a jó és rossz, igaz és hamis, káros és hasznos gondolatok között. A gondolatok egyenlő státusa a polgárok politikai státusának egyenlőségéből következik. Ezzel szemben a nyilvános diskurzuson kívül az állam jellemzően különbséget tesz az igaz és hamis gondolatok között, mint amikor felelősségre vonja a hamis vagy félrevezető nézeteket megfogalmazó orvosokat és ügyvédeket.³¹³

³¹⁰ 30/1992. (V. 30.) AB határozat.

³¹¹ *Whitney v. California* 274 US 357, 377 (1927).

³¹² Vincent Blasi: Klasszikus érvek a szólásszabadság mellett (1644–1927). In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 68.

³¹³ Robert C. Post: Participatory Democracy and Free Speech. *Virginia Law Review*, Vol. 97., No. 3. (2011) 484–485.

A választási kampányidőszakban erőteljesen terítékre kerülnek a más jelöltekről, jelölő szervezetekről, az általuk képviselt nézetekről és tevékenységükről alkotott sok esetben kritikus, szélsőséges, gyakran sértő megnyilvánulások is. A politikai véleménynyilvánítás körében tett, másokat sértő, esetleg valótlan állítások ugyanakkor szintén a közbeszéd szerves részei, és még ha nem is részesülnek korlátlan védelemben, pusztán ebbéli jellegük miatt nem szoríthatók ki a közéleti viták fórumairól. Ahogyan Schauer professzor fogalmaz, a beszédet sok esetben nem azért részesítik védelemben, mert ártalmatlan, hanem éppen annak ellenére, hogy képes kárt okozni.³¹⁴

A választási hazugságok nem új keletű jelenségek a politika(i) kampánytevékenység) világában, gyakorlatilag évszázadokra visszanyúló hagyománnyal rendelkeznek.³¹⁵ A kampány során kifejezett valótlan tartalmú állítások (elsődlegesen tartalmi alapú) korlátozhatósága kapcsán egyaránt megjelenik a személyiségvédelem kérdése és az államnak a választási eljárás integritását biztosítani hivatott intézményvédelmi kötelezettsége. A jelöltekre tett jogsértő megállapítások nyilván az érintett reputációján ejtenek csorbát, ugyanakkor a korlátozás alapját elsődlegesen mégsem ez a körülmény jelenti (erre a hírnév- és becsületvédelem magán-, illetve büntetőjogi eszközei rendelkezésre állnak). Némiképp érdekes módon a valótlan állítások korlátozásának alapja jelen esetben a közérdek védelme: (lehetőség szerint) ne hangozzanak el olyan állítások, amelyek a választói akarat, azaz a döntéshozatali folyamatok torzítását eredményezik.³¹⁶ A polgári- és büntetőeljárások hosszadalmas volta ugyanis lehetetlenné teszi, hogy még a kampány során fény derüljön az igazságra, a választások lezárását követően – akár több évvel – már nincs lehetőség (a demokratikus döntéshozatali folyamatokat ért) sérelem orvoslására.

A beszéd ezen formái ugyanúgy a szólásszabadság védelmét élvezik, ugyanakkor a kiterjedt, széleskörű védelem sem jelent korlátlanságot. Más megítélés alá esnek a jelölt személyét, illetve politikai tevékenységét érintő megszólalások a magán- és családi élet körébe tartozó megnyilvánulásoktól, ahogyan a pusztán (politikai) vélemények, értékítéletek is eltérően ítéltetnek meg a bizonyítható közléseket tartalmazó tényállításoktól. A választási versenyben magukat megmérettető jelöltekre, jelölő szervezetekre vonatkoztatott közlések mellett eltérő (enyhébb) alkotmányos védelem illeti meg a választás lebonyolításával kapcsolatos informá-

³¹⁴ Frederick Schauer: A szólásszabadság és a „demokrácia érve”. In Uő: *A demokrácia és a szólásszabadság határai. Válogatott tanulmányok*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 5.

³¹⁵ A választási hazugságok történetének áttekintését illetően lásd Catherine J. Ross: Ministry of Truth: Why Law Can't Stop Prevarications, Bullshit, and Straight-out Lies in Political Campaigns. *First Amendment Law Review*, Vol. 16. (Symposium), (2017) 368–369.

³¹⁶ L. ezzel kapcsolatosan Jason Zenor: A Reckless Disregard for the Truth? The Constitutional Right to Lie in Politics. *Campbell Law Review*, Vol. 38., No. 1. (2016) 69–70.

ciókkal összefüggő állításokat. A választók megtévesztését eredményező, és ezáltal a választási eljárást, végső soron pedig akár annak eredményét is torzító megszólalások végső soron a demokratikus alapértékek aláásását is okozhatják.

A feltételezésünk ugyan az, hogy a beszélők alapvetően őszinték, és saját érdekükben próbálják terjeszteni nézeteiket, azonban ha ez nem így van, a demokrácia torzításának megakadályozása érdekében szükséges, sőt elengedhetetlen a kormányzati beavatkozás valamilyen szabályozás formájában.³¹⁷ A kampányfinanszírozási szabályokhoz hasonlóan azonban a kampánybeszéd korlátozása is komoly alkotmányos kérdéseket vet fel. A kampánybeszéd-korlátozási vita mindkét oldalának aggályai különösen erősek. Az egyik oldalon a kampánybeszéd ellenőrizetlen túlkapásai veszélyeztethetik a politikai rendszer legitimitását és hiteleségét. A másik oldalon a kampánybeszéd szabályozása azért problematikus, mert komoly veszélyeket és kockázatokat rejt magában, ha a kormány és a bíróságok beavatkozhatnak a politikai kampányok durva és zűrzavaros folyamataiba.³¹⁸

A hamis állítások szabályozása mellett és az ellen is felhozhatók érvek. A korlátozás támogatása indokolható a választási folyamat torzításának, illetve a kampánykommunikációs és a közéleti vita színvonala csökkentésének megelőzésével, utóbbi kapcsán azon veszély elkerülésével, hogy a kampány a jelöltek közötti diskurzus (igaztalan) állítások és az azokra válaszként megfogalmazott tagadásra szorítkozik. Emellett a választópolgárok szavazástól való elidegenítése és a választói részvétel csökkenése (mint legitimációs kockázat), továbbá a leendő jelöltek politikai tisztségek betöltésétől való távoltartása is a beszéd korlátozásának indokaként szolgálhat. Ezzel szemben ugyanakkor a nyílt, korlátozástól mentes közéleti diskurzus támogatása mellett a szólásszabadság alkotmányos védelmén túl felhozható egyik érv, hogy a választópolgárok gyakran egyébként sem hiszik el a kampányban elhangzott állításokat, és a potenciális szankciók alkalmazása komoly visszatartó erővel bírhat. A sérelmezett állítások jogellenes jellegének megállapítására sok esetben „túl későn” – akár a szavazás eredményének megállapítását követően – kerül sor, de ami még komolyabb aggályokat vethet fel, hogy a valótlán kijelentések tiltásával a kormányzat meghatározó szerepet vállal annak eldöntéséről, hogy mi igaz és mi hamis a politikában.³¹⁹ Amennyiben a szavazópolgár egy jelöltre vonatkozó hamis állításra alapozva adja le szavazatát, olyan jelöltre szavazott, valójában a sajátjával szögesen ellentétes nézeteket vall. A szavazati jogát így semmissé tették; ami még rosszabb,

³¹⁷ Gerald G. Ashdown: *Distorting Democracy: Campaign Lies in the 21st Century*. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 20., No. 4. (2011–2012) 1111.

³¹⁸ William P. Marshall: *False Campaign Speech and the First Amendment*. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 153., No. 1. (2004), 285–286.

³¹⁹ Marshall (2004) 293–300.

ellene fordították. Ez tulajdonképpen a választók személyes autonómiájának elvesztéseként is leírható.³²⁰

A hamis állítások kérdése szoros összefüggésbe hozható a negatív kampánytechnikák alkalmazásával, azonban nem minden negatív töltetű politikai üzenet tartalmaz szükségszerűen valótlan állítást. Túlnyomó többségük valóságos információt közöl, de legalábbis valós ténybeli alappal rendelkezik. Ebből adódóan még inkább felelős eljárást igényel a sértő(nek vélt) üzenetek elé akadályokat állítani, ugyanis könnyen diszkriminatív eljáráshoz vezethet a korlátozás, amely folyamatok kárvallottja viszont nyilvánvalóan maga a társadalom lehet.³²¹

A kampány során hangoztatott véleményekre talán a leginkább jellemző, hogy a beszélő ezen üzenetével szinte egyáltalán nem ellenfelét kívánja „megszólítani”; annak címzettjei valójában a választópolgárok, az üzenet tényleges és várt hatását a társadalom széles rétegében kívánja elérni. Ez ugyanakkor közvetetten is megvalósul, hiszen a megtámadott jelöltet „védekezésre kényszerítve” ez utóbbi kampányát is orientálni képes, könnyen tematizálva a nyilvánosság fórumán megjelenő kérdések körét,³²² végezetül pedig ezek válnak az uralkodó, szinte egyedüli kérdésekké.³²³ Bár ez utóbbi lehetőségtől talán nem kell annyira félnünk, tekintettel – elsődlegesen az internet megjelenésével és elterjedésével – a lehetőségre álló fórumok számának rohamos növekedésére.

Ami a negatív kampány hatásait illeti, annak közzetevője számára pozitív eredmények reményében él e kampányeszköz alkalmazásával (kivéve, ha a közlő nem politikai szereplő, ez esetben vélhetően az által preferált jelölt támogatása érdekében cselekszik). Ezzel szemben nyilván kellemetlen pillanatokat képes okozni az üzenettel érintett jelölt számára, a releváns negatív hatások között azonban mégsem ezt, hanem inkább a társadalomra, azon keresztül pedig a demokratikus döntéshozatalra gyakorolt hatást szükséges jobban szemügyre venni. Megemlítendő, hogy bizonyos esetekben könnyen kontraproduktívvá is válhat e kampányeszköz bevetése, és egyfajta „bumeráng-effektus” következtében a kívánt hatásokkal ellenkező – azaz a megszólalóra nézve káros – kimenetellel is végződhet a sárdobálás.³²⁴ Elméletben az adott állam választási rendszere is hatással lehet e kampányeszköz háttérbe szorulására (ahol

³²⁰ Rebecca Green: Conterfeit Campaign Speech. *Hastings Law Journal*, Vol. 70., No. 6. (2019) 1458

³²¹ Robert M. O’neil: Regulating Speech to Cleanse Political Campaigns. *Capital University Law Review*, Vol., 21., No. 1. (1992) 577.

³²² Evan Richman: Deception in Political Advertising: The Clash Between the First Amendment and Defamation Law. *Cardozo Arts & Entertainment*, Vol. 16., No. 2–3. (1998) 668.

³²³ Lawrence M. Frankel: Stemming the „Sleaze”: A Comprehensive Approach to the Problems of Negative Political Advertising. *Santa Clara Law Review*, Vol. 33., No. 2. (1993) 373–374.

³²⁴ Erről l. pl. Brian L. Roddy – Gina M. Garramone: Appeals and Strategies of Negative Political Advertising. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 32., No. 4 (1988) 416–419.; Cleveland Fergusson III.: The Politics of Ethics and Elections: Can Negative Campaign Advertising Be Regulated in Florida? *Florida State University Law Review*, Vol. 24., No. 2. (1997) 468.

– például többfordulós választások esetében – a jelöltek közötti megegyezések, együttműködések lehetősége gyakoribb), bár hatékonysága miatt az elmélet viszonylag ritkán valósul meg a gyakorlatban.³²⁵

A kampánytevékenység körébe vonható, sérelmes megnyilvánulások egyik releváns jellemzője, hogy szemben más, „pusztán” sértő véleményeket (állításokat) tartalmazó üzenetekkel, a demokrácia egyik – ha nem a – legfontosabb intézményeként számon tartott választás (szavazás) eredményére van közvetlen kihatással. A negatív kampány egyik nagy kritikája, hogy annak révén a választási küzdelmek jelöltjei nem (elsősorban) a társadalom informáltságát helyezik előtérbe, hanem kizárólag saját győzelmi lehetőségeiknek rendelik alá megszólalásaikat.³²⁶ (Nyilván ugyanez lenne – normál esetben – a célja a pozitív hangvételű üzeneteknek, de miután az emberek érzelmére hatást gyakorló megszólalások nagyobb sikerrel kecsegtetnek, az értelmén keresztüli befolyásgyakorlás módszere jellemzően háttérbe kényszerül.) Ezzel összefüggésben, a megtévesztő kampányüzenetek hatására cselekvő polgár nem a valódi akaratának megfelelő döntéseket fogja hozni (jellemzően a szavazófülkében), így végső soron a választási eredmények sem fogják tudni tükrözni a tényleges választói akaratot; ezzel pedig ismételten a demokrácia szenved csorbát.³²⁷

A leggyakrabban hangoztatott káros hatása a negatív kampánynak a demobilizáció, amely értelmében a választók az üzenetek hatására elfordulnak nemcsak a politikusoktól, de magától a politikától egyaránt, a közéleti kérdések iránti érdeklődésük alábbhagyásával egyidejűleg a választásoktól is távol maradnak. A választási részvétel visszaesése pedig végső soron a demokráciába vetett hitet ingathatja meg, alacsony társadalmi részvétel mellett született eredmények pedig annak legitimitását ássák alá – de legalábbis gyengítik azt. (Megjegyzendő, léteznek empirikus kutatások, amelyek szerint vitatható az előzőekben tett állítás, és ennek éppen ellenkezőjét mutatják ki, miszerint a sárdobálással tűzdelt kampányok hatására sem csökkent a választáson való társadalmi részvétel.)³²⁸

Emellett ugyanakkor mások kevésbé lesújtó álláspontot fogalmazznak meg a negatív kampányüzenetek társadalomban betöltött (konkrétabban: a közbeszédre gyakorolt) szerepét illetően. Egyesek az ilyen üzenetek információértékére hívják fel a figyelmet, illetve a politikai diskurzusok támogatásának lehetőségét látják bennük, további előnyei között pedig arra mutatnak rá, hogy a nyilvánosságban esetenként hitelesebbnek is ítélik az ilyen módon megfo-

³²⁵ James P. Langan: Instant Runoff Voting: A Cure that is Likely Worse than the Disease. *William and Mary Law Review*, Vol. 46., No. 4. (2005) 1584–1585.

³²⁶ Zenor i.m. 47.

³²⁷ Uo. 48–49.

³²⁸ L. pl. Shawn Garvey: A Positive Look at Negative Campaigns. *LBJ Journal of Public Affairs*, Vol. 8 (1996) 13–18.

galmazott véleményeket.³²⁹ Más szerző abban látja a negatív kampány hasznait, hogy ennek révén egyfelől érdekessé tehető a választási időszak, másfelől pedig a kritikai véleményeket könnyebb megfogalmazni, mint az elfogadást nyert tulajdonságokat.³³⁰

A negatív kampányeszközök alkalmazása vitathatatlanul kétélű fegyver, ráadásul több szólás- szabadság-jogi problematikát is felvet; a következőkben utóbbiakra próbálunk rávilágítani. Azt, hogy élnek-e ezen eszközzel a választási kampányban induló jelöltek, egyéni megítélésükre van bízva. Természetesen ezen túlmenően maga a közzététel fórumaként szolgáló médium is dönthet úgy – sőt, egyes vélemények szerint bizonyos esetekben morális kötelessége is úgy dönteni –, hogy megtagadja a támadó, pusztán gyalázkodó hangvételi üzenetek közzétételét, amennyiben az megítélése szerint nem szolgálja a társadalom érdekét – azaz tájékoztatását.³³¹ Ezzel azonban vitathatatlanul komoly hatást gyakorol a nyilvánosság fórumain megvitatható kérdések körére és a viták mélységére, minőségére is.

Jelen fejezet keretei között azt vizsgálom, hogy a választási kampányidőszakban tett valótlan állítások milyen szintű alkotmányos védelemben részesülnek, és létezik-e bármilyen alkotmányos szempont, amelyre tekintettel a választási kampányidőszakban elhangzó hazugságok a közéleti vita egyéb eseteitől eltérő mércék alapján ítéltetnek meg.

4.2 A VALÓTLAN ÁLLÍTÁSOK ALKOTMÁNYOS VÉDELME MAGYARORSZÁGON

Alább a hamis, valótlan közlések korlátozására vonatkozóan a hazai jogrendszerben fellelhető törvényi rendelkezéseket, majd a kapcsolódó joggyakorlatot kívánom értékelni és elemezni.

4.2.1 A HAZAI JOGI SZABÁLYOZÁS

A hamis állításokkal szembeni fellépés lehetőségére számos példát találhatunk, a magyar jogrendszer is különféle esetekben tiltja a valótlan közlését.³³² Így például a büntetőjog, kifejezetten a választásokkal összefüggésben a választás rendje elleni bűncselekménynek számít a választás során hamis adatok feltüntetése.³³³ Szintén büntetőjogi következményeket von maga

³²⁹ Gina M. Garramone – Charles K. Atkin – Bruce E. Pinkleton – Richard T. Cole: Effects of Negative Political Advertising on the Political Process. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 34., No. 3. (1990) 300–302.

³³⁰ Hargitai Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár? *Médiakutató*, 2002. nyár, 10.

³³¹ LaVonda N. Reed-Huff: Offensive Political Speech from the 1970s to 2008: A Broadcaster's Moral Choice. *University of Maryland Law Journal of Race, Religion, Gender and Class*, Vol. 8., No. 1. (2008) 283.

³³² A szólásszabadság hatályának és védelmének dogmatikai alapon történő elhatárolására tekintettel egyes megjelenési formájukat tekintve szólásnak tűnő megnyilvánulásokra kommunikációs jellegük hiányára tekintettel a szólásszabadság elvei és mércéi eleve nem alkalmazandók, így ezekről nem ejtünk szót. Tipikusan ilyen esetkör például a hamis tanúzás, ahol ugyan a megszólaló valótlan állításokat közöl, „beszéde” nem értékelhető a szólásszabadság hatókörébe tartozónak, így azzal kapcsolatosan fel sem merül véleménynyilvánítás szabadság mércéinek alkalmazása. Erről ld. részletesebben Török (2018) i. m.

³³³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 350. § (1) bekezdés d) pont.

után, ha valaki nagy nyilvánosság előtt a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek által elkövetett népirtás vagy más, emberiség elleni cselekmények tényét tagadja, kétségbe vonja,³³⁴ rágalmazás miatt pedig az büntethető, aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ.³³⁵ Rémhírterjesztés miatt pedig az a személy válik büntethetővé, aki „közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt a közveszéllyel összefüggésben olyan valótlan tény vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére”.³³⁶ Kifejezetten választási kampányhoz kapcsolódó előzményei vannak a becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel készítése és nyilvánosságra hozatala elnevezésű bűncselekményeknek, amely tényállások szerint az követi el a bűncselekményt, aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételt készít, illetve hozzáférhetővé tesz.³³⁷ A Btk.-módosítás elfogadásának előzménye a 2013-as bajai videóhamisítási botrány, amely során az időközi választással összefüggésben az akkori kormánypártokat lejárató, hamisított videófelvétel hoztak nyilvánosságra, amiről gyorsan kiderült, hogy hamisítvány.

Az előzőek mellett a polgári jog a személyiségi jogok körében a más személyre vonatkozó, őt sértő és valótlan tény állítását, híresztelését vagy valós tények hamis színben való feltüntetését tiltja (jóhírnév védelme),³³⁸ a médiaszabályozásban rögzített sajtó-helyreigazítási jog pedig a médiatartalomban valakire vonatkozó valótlan tényállítások, híresztelések és valós tények hamis színben feltüntetése esetén biztosítja a helyreigazító közlemény közzétételére irányuló igény érvényesítését.³³⁹ Említést érdemel a reklámszabályozás körében alkalmazott azon fogyasztóvédelmi szabályozási keret, ami a közönséget a megtévesztő – a jogszabályi definíció szerint például a valótlan információt tartalmazó – kereskedelmi gyakorlattal szemben kíván védelmet biztosítani a közönségnek.³⁴⁰

Végezetül, a jelen fejezet által vizsgált témához leginkább kapcsolódó választási eljárási szabályokat szükséges vizsgálni, azonban a Ve.³⁴¹ előírásai között nem találunk kifejezetten a valótlan állítások tilalmát megfogalmazó törvényi rendelkezést. Ugyanakkor a Ve. előírja,

³³⁴ Btk. 333. § (A nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása).

³³⁵ Btk. 226. §.

³³⁶ Btk. 337. §.

³³⁷ Btk. 226/A–B. §.

³³⁸ A polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:45. § (2) bekezdés.

³³⁹ A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) 12. §.

³⁴⁰ 2008. XLVII. fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (a továbbiakban: Fttv.) 6. § (1) bekezdés.

³⁴¹ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény.

hogy a választási kampányidőszakban a jelöltek, jelölő szervezetek választók befolyásolására irányuló megszólalásainak tiszteletben kell tartani a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvét; a joggyakorlat a valótlan állításokra vonatkozó kifogásokat a választási bizottságok rendre ezen alapelv érvényesülésének szempontjából értékelik.³⁴² A választási alapelvek érvényre juttatásán keresztül a jogalkalmazó szerveknek – szemben például a személyiségvédelem fentiekben nevesített tényállásaival – nem a kampányban kritikával illetett jelöltet, hanem a demokratikus választási folyamatok integritását kell biztosítani, és a választók tisztességtelen befolyásolását megelőzni, valamint a választáson versengő jelöltek számára egyenlő feltételeket biztosítani.

4.2.2 VALÓTLAN TÉNYÁLLÍTÁSOK VÉDELME A KAPCSOLÓDÓ JOGGYAKORLAT TÜKRÉBEN

A választási kampány során tett megszólalások választási alapelveknek való megfelelése során elsődlegesen nem az érintett jelölt személyére gyakorolt lehetséges (káros, negatív, sértő) hatás felől kell értékelni az egyes közléseket, hanem a befogadó közönség lehetséges értelmezésének oldaláról.³⁴³ Ennek körében a politikai véleménynyilvánítások a lehető legnagyobb szabadság mellett közölhetők (korlátot a kritikával illetett jelölt emberi méltósága képezhet), a tényállítások pedig csakis akkor korlátozhatók, ha azok olyan valótlan állítást tartalmaznak, amely a választók által a kampány sajátos körülményei között sem értelmezhető politikai véleményként.³⁴⁴ A szólásszabadság korlátozásának lehetőségéhez éppen ezért minden esetben – hasonlóképpen a személyiségi jogi perek kapcsán kialakult bírósági gyakorlathoz – elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott szóolás tényállításnak vagy értékítéletnek minősül. E pont alatt a választási szervek (választási bizottságok) ebbéli gyakorlatát ismertetjük, amely kifogások elbírálása során az egyes választásra irányuló jogszabály, illetve a választási eljárás alapelveinek megsértése képezi a – sajátos, szoros eljárási határidőkre tekintettel széleskörű bizonyítási eljárást mellőző – vizsgálatok tárgyát.³⁴⁵ Nem térünk ki ugyanakkor a bíróság előtt indított, esetlegesen választási kampányidőszakban tett közlésekkel összefüggő polgári- és büntetőeljárásokban született bírósági és esetleges alkotmánybírósági gyakorlat részletes elemzésére.³⁴⁶

³⁴² Ve. 2. § (1) bekezdés *e*) pont.

³⁴³ A joggyakorlat bemutatásánál az alábbi tanulmány egyes részeit használtam fel: Koltay András – Szikora Tamás: Véleménynyilvánítási szabadság a választási kampányban. *Az Alkotmánybíróság gyakorlatának elemzése. Alkotmánybírósági Szemle*, 2022/1., 2–14.

³⁴⁴ 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat, [32].

³⁴⁵ 9/2015. (IV. 23.) AB határozat, [39].

³⁴⁶ Ezzel kapcsolatosan részletesen lásd: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és a becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC, 2024.

A szólásszabadság választási kampány során alatt történő korlátozhatóságával összefüggésben az alkotmánybírósági érvelésben³⁴⁷ rendre helyett kap a mérőföldkőnek számító 7/2014. (III. 7.) AB határozat azon megállapítása, amely szerint „[a]z Alaptörvény megerősítette az alkotmánybírósági gyakorlatban kialakult azt az értelmezést, mely szerint a szólás- és sajtószabadság kettős igazolással bír, azaz az egyéni önkifejezés, illetve a politikai közösség demokratikus működése szempontjából egyaránt kulcsfontosságú. Az Alaptörvényben megerősített kettős igazolás pedig azt jelenti, hogy a véleményszabadságnak az alapjogok körében elfoglalt kitüntetett helyére vonatkozó értelmezés is változatlanul érvényes.”³⁴⁸

A választási kampány során a jelöltek egymásról alkotott értékítéletei kapcsán alapvető szempont a megszólaló és a megszólalással érintett személy adott közéleti diskurzusban betöltött szerepe, vagyis: „[v]álasztási kampányban tipikusan a közszereplők egymás közti kontextusában kell értelmezni és megítélni a véleménynyilvánítási szabadságot, illetve annak korlátait. Ez mindenekelőtt annyit jelent, hogy az egymással versengő jelöltek igyekeznek előnyt szerezni, s ennek elérése érdekében nyíltan és akár kendőzetlenül is megnyilvánulhatnak. Társadalmi érdek, hogy a kampányban nemcsak a közügyeket, hanem az egyes jelöltek alkalmaságát és a jelölő/támogató szervezet programját is megvitassák. Ez alkalmanként kemény verbális csatározásokat is jelenthet, de ez része a kampány során megvalósuló véleménynyilvánítási szabadságnak.”³⁴⁹

A választási kampány kontextusában az egymás közéleti tevékenységét bíráló jelöltek személye mellett az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a politikai vita egyedi feltételei, körülményei is alkotmányossági relevanciával bírnak, így „[a]z is fontos szempont, hogy azok a közszereplők, akik nyíltan vállalhatnak közéleti-politikai szerepet (szemben például egy bíró idevonatkozó lehetőségeivel), meg is tudják magukat védeni az alaptalan megnyilvánulásokkal szemben a nyilvánosság előtt. Erre minden lehetőség adott például egy választási kampány során az országgyűlési képviselőjelölteknek.”³⁵⁰

A kampány során az egymást bíráló közéleti szereplők, politikusok személye, illetve a kampány mint a közvélemény befolyásolására alkalmas közeg nyújtotta sajátos lehetőségek igazolják a szólásszabadság széleskörű gyakorlásának biztosítását. Ugyan „[a] véleménynyilvánítás szabadsága tehát fokozottan érvényesül olyan értékítéletekkel kapcsolatban, amelyek a

³⁴⁷ A választási ügyekben született alkotmánybírósági döntések kritikájával kapcsolatosan l. Tóth J. Zoltán: A véleménynyilvánítási szabadság érvényesülése és érvényesítése a választási eljárásokban: az Alkotmánybíróság gyakorlata a választási ügyben hozott bírói döntéssel szembeni alkotmányjogi panasz alapján indult ügyekben. *Jogtudományi Közlöny*, 2016. január, 1–18.

³⁴⁸ 7/2014. (III. 7.) AB határozat, [23].

³⁴⁹ 5/2015. (II. 25.) AB határozat, [26].

³⁵⁰ Uo. [28].

közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak”,³⁵¹ a választási kampányidőszakban megfogalmazott politikai beszéd sem teremt korlátoktól mentes megszólalási lehetőséget a közhatalom gyakorlásáért versenybe szálló jelöltek számára, az emberi méltóság tisztelete ugyanis a választási kampányban is a véleménynyilvánítás szabadságának abszolút korlátját képezi. Az előbbi állítással egyet tudok érteni, az Alkotmánybíróság azon döntésével ugyanakkor, ami az egyes jelöltek kampányvideóban majomként való ábrázolását az Alaptörvénybe, és így a választási eljárás alapelveibe ütközőnek találtatott, már illelhető kritikával. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint egy ilyen ábrázolás „dehumanizálja az érintett személyeket, mivel így a megjelenített állathoz kötődő esetleges negatív tulajdonságok közvetlenül a kampányfilmben kritizált személyekhez kötődnek. Bár az Alaptörvény által védett véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos vélemények esetében tágabb, mint más személyeknél, az emberi méltóságuknak az ő esetükben is van egy olyan lényegi, érinthetetlen magja, melyet az esetleges kritikát megfogalmazó személyek is kötelesek tiszteletben tartani. Tárgyi választási ügyben az érintetteknek állatokként történő, megalázó módon megvalósított ábrázolása ezt a lényegi tartalmat – és ezzel az Alaptörvény II. cikkét és a IX. cikk (4) bekezdését – sérti meg.”³⁵²

A döntésnek az az érvelése, miszerint az emberi személyiség legbensőbb, feltétlen tiszteletet megillető magját sértő megszólalások, így bármely személy dehumanizálását támogató vélemények akár jogi eszközökkel történő száműzése a közbeszédből, a szólásszabadság általunk elfogadott mércéi szerint nyilvánvalóan támogatható. Ugyanakkor a testület azon megállapítása, miszerint tárgyi ügyben az emberi méltóság megsértésére sor került, már inkább kritikával illelhető, az ügyben ugyanis az Alkotmánybíróság nem – ahogyan az eljárás során egyébként egyik szerv sem – tért ki arra a kérdésre, hogy a – különösképpen a választási kampány során közzétett politikai tematikájú – szatíra, paródia mennyiben élvezi a véleményszabadság védelmét. (Ez annak tükrében is kifogásolható, hogy az indítványozó az alkotmányjogi panaszban egyébiránt hivatkozott arra, hogy a reklámfilm a kritika és a humor eszközét alkalmazza, valamint az érintettek megbízhatatlanságára és komolytalanságára kíván utalni.) Kétséges, hogy önmagában az, hogy közéleti szereplőket képletesen állatok bőrébe bújtatnak, „állattal való azonosításként” értelmezendő. Józan ésszel senki nem gondolhatja, hogy az érintett kiemelt közéleti szereplőket a film készítői nem tekintik az emberi fajhoz tartozóknak, így a film, bár szó szerinti értelmezéssel valóban állatokként ábrázolt közszereplőket, paródiajelle-

³⁵¹ 31/2014. (X. 9.) AB határozat, [30].

³⁵² 3122/2014. (IV. 24.) AB határozat, [16].

ge miatt nem valósíthatta meg „az érintett személy emberi státuszának teljes, nyilvánvaló és súlyosan becsmérő tagadását”.³⁵³ Szintén jogsértést állapította meg az NVB azon Facebook-oldalon közzétett bejegyzés kapcsán, amelyen a választáson induló jelölteket patkánytestű alakokként ábrázolták, a politikusokat emberi méltóságukban nyilvánvalóan sértő tartalomnak minősítve az egyébként ismeretlen felhasználó által közzétett képet (a döntéssel szemben nem nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet).³⁵⁴

Ahhoz, hogy a valótlan tényállítások választási kampányidőszakban való korlátozhatóságának kérdését megvizsgálhassuk, első lépésként abban a kérdésben kell döntést hozni, hogy mikor beszélhetünk egy megszólalás kapcsán tényállításról, és mely esetben minősülhet a beszéd értékítéletnek (véleménynyilvánításnak). Az Alkotmánybíróságnak az értékítélet, illetve tényállítás közötti különbségtétel alkotmányossági relevanciája kapcsán a Kúria hivatkozta, hogy „[a] véleménynyilvánítás szabadsága az értékítéletet kifejező, az egyén személyes meggyőződését közlő megszólalásokra attól függetlenül kiterjed, hogy a vélemény értékes vagy értéktelen, helyes vagy helytelen, tiszteletre méltó vagy elvetendő. A tényállítást tartalmazó megnyilvánulások szintén részei a szólásszabadságnak. Egyrészt valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, másrészt tényközlések nélkül a véleményformálás is ellehetetlenülne.”³⁵⁵ A Kúria előbb említett döntésében arra is rámutat, hogy a kifogásolt politikai vélemény kapcsán „az AB határozatok alapján nem vizsgálható érdemben, hogy kifogásolt közlés egészében vagy részben tényállításnak minősül-e, amennyiben igen, megalapozott tényállítás-e.”

Az Alkotmánybíróság egy, a 2018. évi országgyűlési képviseléválasztás kampányával összefüggésben született és a későbbi joggyakorlat kapcsán meghatározóvá vált döntésében jelentős megállapításokat fogalmazott meg az egyes megszólalások tényállítás-értékítélet közötti elhatárolás alkotmányos szempontjait illetően. A tárgyi ügyben kifogás tárgyává tett plakáton „Az Ön képviselője; Tuzson Bence 2014 óta egyszer ejtette ki Fót nevét az Országgyűlésben” állítás szerepelt, amely a megnevezett képviselő szerint valótlan tényállítás, hiszen ennél bizonyíthatóan több parlamenti megszólalás kötődik nevéhez. A kifogást – az OEVB határozatát megváltoztatva – az NVB elutasította, amely döntést a Kúria is helybenhagyott.³⁵⁶

Az Alkotmánybíróság ezt követően a Kúria végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.³⁵⁷ A testület érvelése

³⁵³ Uo. [62].

³⁵⁴ 318/2026. NVB határozat.

³⁵⁵ Kúria Knk.I.37.723/2016/3.

³⁵⁶ 532/2018. NVB határozat, és Kúria Kvk.IV.37.367/2018/2.

³⁵⁷ 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat.

szerint a kampány során elhangzó kijelentéseket, állításokat nem szabad pusztán szövegszerűen értékelni, és csupán arra figyelemmel lenni, hogy egyes kifejezéseinek valósága bizonyítható-e, ugyanis „a politikai vitának a választási kampány során különösen is felfokozott körében a tényállítások meghatározása nem történhet önmagában a bizonyíthatósági teszt köznap értelemben vett automatikus alkalmazásával, azaz nem szorítkozhat kizárólag a vizsgált kijelentés szó szerinti tartalmának értékelésére. A közügyek intenzív vitájában résztvevők jogi felelősségre vonásához nem elegendő annak kimutatása, hogy a vizsgált megszólalás bizonyos elemei ténylegesen, objektív módon cáfolhatók.”³⁵⁸

A kampányidőszakban a választókhöz eljuttatott üzeneteket minden esetben a választók szemszögéből, az információ általuk értékelt komplex jelentéstartalma és kontextusa alapján kell megítélni, azaz arra kell figyelemmel lenni, hogy „a kijelentés a választási kampány speciális szituációjában milyen valódi jelentést hordoz a kampányüzenetek címzettjei, a választópolgárok számára. Ennek az értékelésnek a szemléletét az határozza meg, hogy a közügyek demokratikus vitája során a vita érintettjei a politikai történéseket a maguk összefüggéseiben értelmező polgárok, akik tisztában vannak a pártpolitikai véleménynyilvánítások, különösen a kampányolás figyelemfelkeltésre és túlzásokra hajlamos jellemzőivel.”³⁵⁹

Az ilyen formában végzett értékelés következményeképpen pedig amennyiben „az egymásra tett kijelentések közvetlenül a közéleti szereplők politikai tevékenységére, programjára vagy közéleti hitelességére, alkalmasságára vonatkoznak, akkor – még ha kijelentő módban fogalmazták is meg őket – vélelmezhető, hogy a választópolgárok a közléseket véleményként értékelik. Szintén védelem alá tartozhat a kritika túlzó, meghökkentő megfogalmazása, akkor is, ha a túlzás esetleg ténybeli kérdést is érint. Kétség esetén ráadásul a mérlegelés arra is támaszkodhat, hogy egyes részletek tényszerű cáfolatára a kampányban széles körű lehetőség nyílik.”³⁶⁰

A testület értelmezése szerint a választási kampányidőszakban a jelöltek által a vetélytársak politikai tevékenységére vonatkozó közlések csak abban az esetben minősülhetnek tényállításnak (és ilyen módon valós vagy valótlan jellegük is csak akkor vizsgálható), ha az egyes közlések releváns elemiben túlnyomórészt nem csupán szövegüket, de jelentésüket, a választók mint az üzenetek címzettjei általi értelmezésüket tekintve sem értékelhető másként, mint tényállítás. Az Alkotmánybíróság szerint amennyiben ugyanis egy adott megszólalás akár egyetlen – észszerűen elfogadható – lehetséges olvasata is véleményként való értelmezésnek

³⁵⁸ Uo. [28].

³⁵⁹ Uo.

³⁶⁰ Uo. [29].

enged teret, nem beszélhetünk tényállításról, ilyen módon pedig fogalmilag kizárt azt valótlannak minősíteni, és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás választási alapelv sérelmére hivatkozva a megszólalót korlátozni. Ebben az értelmezésben feloldódnak a véleményt megalapozó tények, és nincsen mód a vélemények tényektől való elhatárolására, és a tények bizonyítottsága (vagy inkább: bizonyíthatósága) elveszti jogi relevanciáját.³⁶¹ A tényállítás-értékítélet elhatárolásának nehézségei és alkotmányossági relevanciája vitathatatlan, az EJEB megállapítása szerint éppen ezért is például a médiaszabályozással összefüggésben a tényállítások (hírek) és vélemények elhatárolása annyira bizonytalan, hogy ezzel összefüggésben nem lehet szankciót alkalmazni, mert az aránytalan beavatkozást jelent a szólás- és sajtószabadságba.³⁶² A fentebb hivatkozott AB határozatban hivatkozott megállapítások ugyanakkor végtelenen relativizálták az elhatárolási kérdéseket.³⁶³

A fenti alkotmánybíróági gyakorlatot alapul véve a joggyakorlat is igen tágan értelmezi a politikai véleménynyilvánítás határait. Így például nem állja meg a helyét az a kifogás, amely a jelölt által elmondottaknak olyan értelmet vagy (valótlannak tartott) tartalmat tulajdonít, amely a közlésből egyértelműen nem szűrhető le, illetve kifejezetten megszorító értelmezést társít a kampányban megszólaló jelölt közléséhez. Ilyen módon az „[elsőfokon eljáró választási bizottság] már második alkalommal állapította meg, hogy ellenfeleim súlyosan megsértik a választási eljárási törvényt” állítás nem kizárólag a választáson induló politikai ellenfelekre korlátozódik, és emiatt nem értelmezhető úgy, hogy a közlő rájuk utalna a választási bizottság által megállapított jogsértés elkövetésének említésével. Az „ellenfeleim” jelen esetben minden, a közlő politikai tevékenységével szemben álló személyre/szervezetre vonatkozatható, és a választási bizottság által korábban ugyan ismeretlen elkövetővel szemben, de ténylegesen megállapított jogsértésre tekintettel a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás követelményének sérelme nem valósul meg.³⁶⁴ Ehhez hasonlóan, a jelöltnek egy helyi rendezvény kezdeményezésére való utalás sem szűkíthető arra az értelmezésre, hogy a megszólaló a „kezdeményezés” kifejezéssel saját magát jelölte volna meg a rendezvényről szóló helyi rendelettervezet előterjesztőjének, pusztán a kampányidőszakban gyakran alkalmazott eszközzel élve, valós tényeken alapulóan saját korábbi tevékenységét népszerűsítette.³⁶⁵

³⁶¹ Kovács Helga – Koltay András: A hírnév és a becsület védelmével kapcsolatos alkotmánybíróági esetjog az Alaptörvény hatálya alatt. In Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és a becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC, 2024. 66.

³⁶² Ld. az ATV Zrt. v. Hungary, no. 61178/14, 2020. április 28-i ítéletet, amelyben a bíróság az Egyezmény 10. cikkének sérelmét állapította meg a hírolvasói véleménynyilvánítás tilalmát előíró törvényi rendelkezés sérelmét megállapító bírósági (és alkotmánybíróági) döntésében.

³⁶³ Blutman László: Tényközlések kontra vélemények: az elhatárolás problémái. *Magyar Jog*, 2023/5., 283–293.

³⁶⁴ Kúria Kvk.IV.39.083/2024/7. végzés.

³⁶⁵ Kúria Kvk.IV.39.084/2024/6. végzés.

Amint a fentiekből kiolvasható, az alkotmánybírósági gyakorlat alapján a politikai viták esetében a választáson induló jelöltek versengése körében megfogalmazott közléseket csak igen szűk körben tekinti tényállításoknak. A joggyakorlat alapján ugyanakkor a rosszhiszeműen közölt valótlan tényállítás politikai kampányban sem élvezi a véleményszabadság védelmét. A választók megtévesztésére alkalmasnak és így jogsértőnek bizonyult az az állítás, amely arra utalt, hogy az egyik jelölt visszalépése miatt az adott jelölő szervezet másik jelöltet indít – még akkor is, ha az adott online megjelent bejegyzést „áprilisi tréfának” szánta szerzője, holott valójában a jelöltek személyében nem történt semmiféle változás.³⁶⁶ Szintén tudatosan megtévesztő és a választási alapelvek sérelmét jelenti, amennyiben egy párt színeiben nyilvánartartásba vett jelölt magát függetlenként tünteti fel a választók számára.³⁶⁷ Továbbá, ugyan önmagában az érvénytelen szavazásra buzdítás, amennyiben politikai vélemény formájában jelenik meg a nyilvánosságban, nem jogellenes, azonban az a közösségi médiában elterjedt bejegyzés, amely arra buzdítja a választókat, hogy a szavazólapon a Fidesz-KDNP és a Mi Hazánk Mozgalom jelölő szervezetet is jelöljék meg, mert ezzel tudnak a Fidesznek segíteni, megtévesztő, és a választópolgár eredeti szándékával szemben tanúsítana érvénytelen szavazatot eredményező szavazási magatartást, amely a rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvének sérelméhez vezet.³⁶⁸ Ezen utóbbi esetek annyiban eltérnek a korábbiakban vázolt alkotmányos mércék megállapítása során vizsgált ügyektől, hogy nem jelöltek egymás tevékenységének kritikájáról, bírálatáról szóltak, hanem a választójog gyakorlásával közvetlenül összefüggő kérdésekben állítottak valótlanúságot, amire a szólásszabadság más mércéi alkalmazandók. Nem élvezheti ugyanis a szólásszabadság védelmét a választók tájékozottságát nem szolgáló és a döntési alternatívák tárát sem bővítő, ugyanakkor a demokratikus legitimitációt aláásására és egyben a választók megtévesztésére irányuló (vagy erre alkalmas) információk terjesztése.

4.2.3 VÁLASZTÓPOLGÁROK MEGTÉVESZTÉSE A KÖZÖSSÉGI MÉDIA FUNKCIÓI ÁLTAL

A közösségi média demokratikus nyilvánosságra gyakorolt hatásainak felerősödésével egyidejűleg a 2010-es évek második felétől a választási kampányok során betöltött szerepük is egyre jelentősebbé vált. E hatások egyrészt a kommunikációs felület egyre gyakoribb használatában, másfelől a közösségi oldalak egyes funkcióiban rejlő lehetőségek kihasználásában, alkalmazásában öltöttek testet, amely esetek kapcsán a jogalkalmazó szerveknek is állást kellett foglalniuk.

³⁶⁶ 703/2018. NVB határozat.

³⁶⁷ 150/2022. NVB határozat.

³⁶⁸ 172/2026., 183/2026., 185/2026., 212/2026. és 236/2026. NVB határozat.

Így a területi választási bizottság határozatának helybenhagyásával zárult az az ügy, amelyben a jelölő szervezet saját Facebook-oldalán közzétett posztban egy másik jelölő szervezet kampányeseményén készült – és internetes úton elérhető – fényképfelvételt mellékel. A csatolt felvételen nagyszámú tömeg látható, ezzel pedig a posztot közzétevő jelölő szervezet (azon túl, hogy azt a látszatot kelti, hogy a felvételen látható jelölő szervezet hivatalosan is támogatja az ő jelöltjeit a választáson) a saját támogatottsága tekintetében – ami nem egyezik a képen látható párt szimpatizánsainak számával – megtévesztette a választókat. E körben annak is jelentősége van, hogy az adott bejegyzés nyilvános, azaz bármely felhasználó – tehát nem kizárólag a közzétevő ismerősei – számára elérhető. A területi választási bizottság döntését helybenhagyó kúriai végzés elvi jellegű megállapítása szerint „[a]mennyiben a kérelmező olyan Facebook bejegyzést posztol, amelyhez más párt választásigüléséről készült fényképfelvételt csatol, az alkalmas arra, hogy téves feltételezést keltsen a választópolgárokban a kérelmező támogatottsága tekintetében, így megvalósul a választástisztaságának és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelveinek megsértése.”³⁶⁹

Szintén a Facebook funkciójának alkalmazása járult hozzá a jogsértés megvalósulásához abban az ügyben, amelyben az önkormányzat által szervezett rendezvényt a polgármesterjelölt a saját Facebook-profilján oly módon hirdette, hogy azt „saját esemény”-ként, magát pedig „szervező”-ként tüntette fel. A területi választási bizottság ez esetben is úgy ítélte meg, hogy a jelölt a választópolgárok megtévesztésével megsértette a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvét. A Kúria helytállónak ítélte a döntést, mert álláspontja szerint az esemény megosztására a jelöltnek többféle módja lett volna a közösségi oldal funkciónak alkalmazásával, és saját döntésének eredménye volt a kifogásolt megoldás alkalmazása. A döntés elvi tartalma szerint: „[a]mennyiben a helyi önkormányzati választáson polgármesterjelöltként induló személy facebook oldalán egy más által szervezett, választói akarat befolyásolására alkalmas közösségi eseményt „saját eseményként” hoz létre és tesz közzé, s ezzel azt a látszatot kelti, hogy ő az esemény szervezője, magatartásával megsérti a Ve. 2. § (1) bekezdés e) pontja szerinti jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás követelményét.”³⁷⁰

A Facebookon közzétett fizetett politikai hirdetésben szereplő állítás megtévesztő voltával foglalkozott a választási bizottság abban az ügyben, amelyben a kifogástevő állítása szerint az üzenetben valótlánul szerepelt, hogy a jelöltet egy másik megnevezett személy, míg a jelölő szervezetet a megnevezett személlyel fémjelzett párt támogatja. A Kúria végül a területi vá-

³⁶⁹ Kvk.IV.39.110/2024/5. végzés.

³⁷⁰ Kvk.I.39.079/2024/3. végzés.

lasztási bizottság jogsértést megállapító határozatát megváltoztatva a kifogást elutasította.³⁷¹ A határozat szerint a Facebookon – megrendelésre – közzétett politikai hirdetés a Ve. 146. § *b)* pontjában foglalt definíció szerinti tartalmi elemek vizsgálatának hiányában (az elnevezésbeli egyezőségtől függetlenül) nem feleltethető meg a magyar választási szabályozásban nevesített kampánytevékenységnek. Ugyan a bíróság a tényállás tisztázási kötelezettség elmulasztása miatt változtatta meg a területi választási bizottság határozatát és utasította el a kifogást, vagyis nem azt állította, hogy a Facebookon közzétett „politikai hirdetés” nem feleltethető meg a Ve. 146. § *b)* pontban rögzített definíciónak. A kúriai végzés indokolásától függetlenül annyi megjegyzést érdemes fűzni az ügyhöz, hogy a Facebookon közzétett politikai hirdetés nem feleltethető meg a Ve. 146. § *b)* pontjában foglaltaknak, hiszen a közösségi média nem minősül sajtóterméknek. Ettől eltekintve kétséges, hogy az üzenetek ne lennének alkalmasak a választói akarat befolyásolására vagy annak megkísérlésére, és ilyen formában az üzenet közzététele (megrendelése) ne lenne kampánytevékenységnek minősíthető, és így az abban foglaltak – elnevezésétől függetlenül – értékelhetők.

4.3 A STRASBOURGI BÍRÓSÁG ESETJOGA

Az EJEB többféle megközelítésből is foglalkozott az elé került ügyekben a választási kampány és a véleménynyilvánítás szabadságának metszéspontjaival, így nem csak a politikai reklámok médiában való közzétételének korlátozhatóságával,³⁷² a kampányfinanszírozás kérdésével,³⁷³ de emellett kifejezetten a jelöltek (egymás) tevékenységét választási kampányidőszakban bíráló megszólalásait szankcionáló nemzeti bírósági döntésekkel szemben is fordultak a strasbourgi bírósághoz. Az EJEB a véleménynyilvánítási szabadság érvényesülését az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 3. cikkében (szabad választásokhoz való jog) foglalt szabad választásokhoz való jog fényében vizsgálja, ezek együttesen valamennyi demokratikus társadalom sarokkövét jelentik. E két jog egymással nemcsak szoros kapcsolatban áll, de egyben erősítik is egymást: a véleménynyilvánítás szabadsága az egyik elengedhetetlen feltétele annak, hogy a törvényhozó hatalom megválasztása során a társadalom tagjai szabadon kifejezhessék véleményüket. Mindazonáltal, bizonyos körülmények között az említett jogok könnyen konfliktusba is kerülhetnek egymással. Ilyen esetben, a szabad akaratképzés érvényre juttatása érdekében – a választás alatt vagy az azt megelőző időszakban – szükségesnek tekinthető a véleménynyilvánítás szabadsága elé olyan jellegű korlátozások állítása,

³⁷¹ Kvk.IV.39.149/2024/4. végzés.

³⁷² Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 1); Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 2); TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway; Animal Defenders International v. the United Kingdom.

³⁷³ Bowman v. the United Kingdom; Parti Nationaliste Basque Organisation Regionale D’Iparralde v. France.

amelyek általános érvennyel (más esetben) jogszerűen nem lennének előírhatók. A részes államok mérlegelési (jog)körébe tartozik ugyanakkor annak megállapítása, hogy miként teremtik meg az egyensúly e két versengő alapvető jog érvényesülése között, tekintettel az adott országban érvényben (hatályban) lévő választási rendszer sajátosságaira.³⁷⁴

Az EJEB elé került, a kampányidőszakban a választásokon versengő jelöltekre vonatkozó kritikai vélemények korlátozhatóságával kapcsolatos ügyekben nem a közléssel érintett személy személyiségi joga és a megszólaló véleménynyilvánítás szabadsága közötti egyensúly megteremtésére törekszik, hanem azt kívánja biztosítani, hogy a választók hiteles, megbízható tájékoztatások birtokába kerülve hozhassanak döntéseket a választási kérdésekben. E helyütt mindösszesen négy eset rövid bemutatására vállalkoznánk, amelyek közül három szorosán összefügg egymással – bár időben több mint egy évtized eltelt köztük –, figyelemmel arra, hogy ugyanazon jogszabályhely sérelmére alapítottan született tagállami döntésekkel szemben nyújtottak be kérelmet az EJEB-hez.³⁷⁵

A hely(hatóság)i választásokat szabályozó 1998. évi lengyel törvény 72. szakaszának előírása szerint a valótlan adatokat vagy információkat tartalmazó reklám- és kampányanyagokkal szemben bírósági eljárás kezdeményezését biztosította, a bírósági eljárásra pedig igen rövid határidőke állapított meg, a kampányidőszakra is figyelemmel, az eljárások mielőbbi lezárása érdekében. A jogszabály tehát kizárólag *i*) választási kampányanyagokban tett *ii*) valótlan *iii*) tényállítások esetén tette lehetővé a jogkövetkezmények alkalmazását; a jelöltekre vonatkozó sérelmes vélemények és értékítéletek esetén a személyiségi jogok védelmére vonatkozó általános anyagi- és eljárásjogi szabályok alkalmazandók. Az EJEB végül mindhárom ügyben az Egyezmény 10. cikkének sérelmét állapította meg. Döntéseit azokra az érvekre alapozta, amely szerint a lengyel bíróságok megfelelő mérlegelés hiányában, fenntartás és érdemi vizsgálat nélkül tényállításnak tekintette az eljárás tárgyául szolgáló, egyébiránt vitathatatlanul választási kampány idején, egyes jelöltek politikai tevékenységét bíráló – a megengedett politikai túlzás és provokáció határain belül maradó – közléseket, és még ha azok között szerepelt is tényállításként értékelhető elem, összességükben és lényegükben a helyi közhatalom gyakorlásával összefüggő kritikai észrevételeket tartalmaztak, és nem minősülnek az aktuálisan közhivatalt betöltött személy elleni indokolatlan személyeskedő támadásnak.³⁷⁶ Emellett az EJEB a tagállami bíróságok által alkalmazott szankciók fajtáját és mértékét (pénzbírság) is olyanak ítélte, mint amely alkalmas a nyílt közéleti (politikai) vita korlátozására.

³⁷⁴ Bowman v. the United Kingdom, [42]–[43].

³⁷⁵ Kwiecień v. Poland, no. 51744/99, 2007. január 9-i ítélet; Kita v. Poland, no. 57659/00, 2008. július 8-i ítélet; Brzeziński v. Poland, no. 47542/07, 2019. július 25-i ítélet.

³⁷⁶ Kwiecień v. Poland [52]–[54]; Kita v. Poland [44]–[48]; Brzeziński v. Poland [55]–[60].

Érdekességképpen megjegyzést érdemel, hogy az időben utolsóként született Brzeziński-döntés az első olyan strasbourgi ítélet, ahol az EJEB a „fake news” kifejezést használta (holott az eljárás során a felek egyike sem hivatkozott ilyenre), mondván: a szóban forgó eljárás gyorsított jellegét „az indokolja, hogy biztosítani kell az »álhírek« és a választási jelöltek hírnevét aláásó, a szavazás eredményét valószínűleg torzító megjegyzések mielőbbi helyreállítását”. Ronan Ó Fathaigh kiábrándítónak is találta az EJEB szóhasználatát, miután azt mind az Európa Tanács, mind az Európai Unió több dokumentumban is mellőzni javasolta (annak félrevezető voltára és annak egyre inkább a politikai kommunikációban bevett gyakorlatára figyelemmel).³⁷⁷

Választási kampány idején a sajtószabadság korlátozásának kérdésével foglalkozott az Orlovskaja Iszkra-ügy,³⁷⁸ amelynek kérelmezője az Orlovskaja Iszkra című újságot kiadója, amely sajtótermék a 2007-es parlamenti választási kampány során két olyan cikket közölt, amelyekben bírálta az Oreli régió akkori kormányzóját. A helyi választási bizottság megállapítása szerint a cikkek választási kampányelemeket tartalmaztak (és így közzétételük kampánytevékenységnek minősült), mivel kritikai megjegyzéseket tettek egy, a választáson induló jelöltre, azonban nem tüntették fel, hogy a cikkek közzétételére kinek a megrendelésére került sor, erre tekintettel a kiadót közigazgatási bírsággal sújtották, amely döntést a bírói fórumok is helybenhagytak. A tagállami eljárás miatt a kiadó a strasbourgi bírósághoz fordult.

Az EJEB elfogadta, hogy az eljárás tárgyát képező orosz választójogi törvény alkalmazandó rendelkezései a választások átláthatóságát célozzák, beleértve a kampányfinanszírozást, valamint a választóknak a pártatlan, hiteles és kiegyensúlyozott tájékoztatáshoz való jogának érvényesítését a tömegtájékoztatási eszközökön keresztül. Az EJEB szerint azonban a kiadványok tartalma a nyomtatott sajtóban folyó politikai vita szokásos újságírói tudósításának részét képezte. Az EJEB elismerte, hogy bizonyos körülmények között az Egyezmény 10. cikkében és az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikkében foglalt jogok – azaz a véleménynyilvánítás szabadsága és a szabad választásokhoz fűződő jog – ütközhetnek, és a választásokat megelőző időszakban vagy azok alatt szükséges lehet a véleménynyilvánítás szabadságának bizonyos, általában nem elfogadható típusú korlátozását annak érdekében, hogy „a törvényhozó testület megválasztását illetően biztosítja a nép véleményének kifejezését”.³⁷⁹ Azzal ugyanakkor, hogy a cikkek közzétételét a tagállami hatóságok a „kampánytevékenységre” vonatkozó

³⁷⁷ Ronan Ó Fathaigh: *Brzeziński v. Poland: Fine over 'false' information during election campaign violated Article 10*. Strasbourg Observers, August 8, 2019. <https://strasbourgobservers.com/2019/08/08/brzezinski-v-poland-fine-over-false-information-during-election-campaign-violated-article-10/>.

³⁷⁸ Orlovskaya Iskra v. Russia, no. 42911/08, 2017. február 21-i ítélet.

³⁷⁹ Uo. [110]–[111].

szabályozás hatálya alá vonták, és hogy a kérelmezőt e szabályozásra hivatkozva vonták felelősségre, beavatkozás történt az Orlovszkaja Iskra szerkesztői döntésébe, hogy kritikai álláspontot képviselő szöveget tegyen közzé, és közérdekű kérdésekkel kapcsolatos információkat közvetítsen.³⁸⁰ Az EJEK döntése szerint nem áll fenn kellően nyomós indok, amely igazolná a lap elleni eljárást, ezért megállapította az EJEK 10. cikkének megsértését.

4.4 NEMZETKÖZI PÉLDÁK A VALÓTLAN KAMPÁNYBESZÉD SZABÁLYOZÁSÁRA

A valótlan állítások választási kampányban való kifejezett korlátozására több demokratikus állam szabályozásában is találunk példát. Az Egyesült Királyságban az 1983. évi népképviselői törvény bűncselekménynek nyilvánítja a választási kampányban a jelölt személyes jellemére vagy magatartására vonatkozó tudatosan hamis tényállítás közzétételét, azzal a céllal, hogy befolyásolják az adott jelölt megválasztását.³⁸¹ Fontos, hogy a szabályozás csak a jelöltet személyében támadó valótlan közlésekkel nyújt védelmet, a politikai tevékenységgel összefüggő vélemények a nyilvános vita szerves részét képezik és azokkal szemben a szólásszabadság határai is tágabbak, a szabályozás azonban a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányosan igazolható korlátozását jelenti.³⁸²

Ilyen szabályozás hatályos Dél-Ausztrália tagállamban, ahol a választási törvény bűncselekménynek minősíti a választási hirdetés közzétételét, amely olyan állítást tartalmaz, amely lényeges mértékben pontatlan vagy félrevezető tényállításként minősül (az előírás tehát csak a megrendelt üzenetekre vonatkoznak);³⁸³ a jogszabály az elfogadását követően egy évtizeddel az alkotmányos vizsgálat próbáját is kiállta.³⁸⁴ Az Ausztráliai fővárosi területen (*Australian Capital Territory*) 2021 júliusa óta hatályos törvény ugyanezen üzeneteket szintén kifejezetten tiltja.³⁸⁵ A kontinensen (és egyben szövetségi államban) jelenleg még csak szigetszerűen létező jogi szabályozást Baltutis valamennyi tagállamban és szövetségi szinten is alkalmazandónak tartaná kívánatosnak,³⁸⁶ míg Pender a választási kampányokban zajló kommunikáció

³⁸⁰ Uo. [134].

³⁸¹ Section 106, Representation of the People Act (1983).

³⁸² Az erre vonatkozó bírósági gyakorlatból lásd például *R. (Woolas) v Parliamentary Election Court* [2010] EWHC 3169 (QB), *Cooper v Evans & Anor* [2023] EWHC 2555 (KB).

³⁸³ Section 113 of SA's Electoral Act (1985).

³⁸⁴ *Cameron v. Becker* (1995) 64 SASR 238.

³⁸⁵ Section 297A of the Electoral Act (ACT).

³⁸⁶ Ravi Baltutis: South Australia's Truth in Political Advertising Law: A Model for Australia? *Adelaide Law Review*, Vol. 42., No. 2. (2021) 597–611.

ilyen jellegű korlátozását is – szemben az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának gyakorlatával – egyértelműen alkotmányosan igazolhatónak tartja.³⁸⁷

A valótlan kampánybeszéd két formája: a választási eljárással összefüggő hazugság és a jelöltek egymás tevékenységét érintő hazugságok. Kanada jogrendszere például nem tartalmaz semmilyen hamis beszédre vonatkozó tilalmat, noha a választással összefügg valótlan tényálítások – amelyeket a szavazati jog, a választások lebonyolítása vagy azok eredményeinek aláírása céljából terjesztenek – korlátozása szükségszerűnek mutatkozik.³⁸⁸

4.5 A VALÓTLAN ÁLLÍTÁSOK VÉDELME AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

A társadalmi diskurzusban résztvevő polgárok egyenlő autonómiáján, politikai egyenlőségén alapul, hogy az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája elutasítja a jó és a rossz, illetve az igaz és a hamis gondolat közötti különbségtételt. A véleményüket a társadalmi diskurzusban kifejező polgárok egyenlősége tehát magával hozza a gondolatok egyenlő megítélését.³⁸⁹ A társadalmi diskurzus funkciója, hogy elősegítse az egymástól sok esetben eltérő nézeteket, véleményeket képviselő egyének közötti kommunikációt. Éppen ezért a közéleti vita résztvevőinek toleránsnak kell lenniük egymással szemben, és nem zárhatnak ki pusztán azért egyes véleményeket, mert azokat nem tartják észszerűnek vagy helyesnek, ezzel ugyanis eleve befolyásolnák (irányítanák) a vita kimenetelét.³⁹⁰ A hamis beszéd tilalmával kapcsolatos alkotmányossági kérdések vizsgálatának és (legfelső) bírósági gyakorlatának az Egyesült Államokban komoly hagyománya van. Az Első Alkotmánykiegészítés régóta bevett doktrínája szerint a választási célú kampánybeszéd alkotmányossága kapcsán „szigorú vizsgálatot” (*strict scrutiny*) kell lefolytatni, és a szabályozás akkor alkotmányos, ha kellőképpen „szűkre szabott” (*narrowly tailored*), azaz az állami érdek eléréséhez szükségesek, de a korlátozás a szükséges mértéken nem is terjeszkedik indokolatlanul túl.

Az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának a Gertz v. Robert Welch-ügyben hozott ítéletében foglalt megállapítása szerint „Az Első Alkotmánykiegészítés nem ismeri el, hogy létezik

³⁸⁷ Kieran Pender: Regulating Truth and Lies in Political Advertising: Implied Freedom Considerations. *Sydney Law Review*, Vol. 44., No. 1 (2022) 1–30.

³⁸⁸ Jordan L. Samaroo: Speech Is Free but Lies Will Cost You: A Comparative Constitutional Law Perspective on Prohibiting False Election Speech in Canada and the United States. *Harvard Law & Policy Review*, Vol. 19., No. 2 (2025) 483–538.

³⁸⁹ Robert C. Post: *A szólásszabadság amerikai hagyományának magyarázata. Joggyakorlat alkotmányos értékek és a társadalmi kontextus ölelésében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 76.

³⁹⁰ Uo. 185.

»hamis« gondolat”,³⁹¹ ugyanakkor egyúttal azt is elismerte, hogy „a hamis tényállításoknak nincs alkotmányos értéke.”³⁹²

A mérföldkőnek mondható Alvarez-ügyben a Legfelső Bíróság olyan valótlan tényállítások tilalmáról szóló előírás alkotmányosságáról volt hivatott dönten, amelyek egyfelől nem voltak rágalmazónak tekinthetők, továbbá az állítások károkozásra sem voltak alkalmasak.³⁹³ A kifogásolt jogszabály (*Stolen Valor Act*) a Kongresszusi Érdemrend megszerzéséhez kapcsolódóan büntetőjogi eszközökkel tiltotta a kitüntetés megszerzésének feltételei kapcsán tett valótlan állításokat.³⁹⁴ A Legfelső Bíróság nem találta alkotmányosan igazolhatónak a tilalmat, még akkor sem, ha elfogadta az érdemrend integritásának védelmét mint kormányzati érdeket. Indokolása szerint ugyanakkor a valótlansággal szemben a legjobb eszköz az igazság hangoztatása,³⁹⁵ nem pedig a vélemények korlátozása (azaz a beszélni kívánó elnémítása). Megjegyzendő, egyesek az ítéletből következően valószínűtlennek tartják, hogy a hazug beszéd korlátozása a jövőben egyáltalán képes lehet kiállni a szigorú alkotmányossági vizsgálat próbáját.³⁹⁶ Volokh ugyanakkor arra mutatott rá, hogy a választási kampányokban az Alvarez-döntést követően a hazugságok általános tilalmát a bíróságok érvényteleníteni fogják, de a szűkebb hatókörű korlátozások, így például azok, amelyek a tudatosan hamis állításokat fogalmazznak meg a választás helyéről és idejéről, vagy valamely jelöltet támogatók személyéről, illetve az éppen hivatalban lévő személy kilétéről, vélhetően az Első Alkotmánykiegészítéssel összhangban állónak találhatók.³⁹⁷ Egyes tudatosan valótlan közlések ugyanis, mint például annak állítása, hogy egy szervezet valamely jelölt számára gyűjt adományokat, majd azokat más célra használja, a csalás büntetőjogi tényállását valósítja meg, és alkotmányosan korlátozható, ahogy a választójog gyakorlását érintő, a választási eljárást érintő hazugságok is, mint például azon közlés, miszerint „a republikánusok kedden, a demokraták pedig szerdán szavazhatnak”.³⁹⁸

³⁹¹ Gertz v. Robert Welch, Inc., 418 US 323 (1974) 339.

³⁹² Uo. 340.

³⁹³ United States v. Alvarez 567 US 709 (2012).

³⁹⁴ A 2012-es eset – noha nem elsősorban a kampány során tett valótlan állításokat érintette, miután a testület a hazug beszéd (*false speech*) egy formáját alkotmányos védelemben részesítette – a bíróság vizsgálatát tekintve a negatív kampány jövőbeli megítéléséhez is alkalmazható szempontokat tartalmaz, l. Lieffring i. m.

³⁹⁵ A döntés megfogalmazása (és a későbbiekben gyakran idézett érvelés) szerint: „*remedy for speech that is false is speech that is true*”.

³⁹⁶ Margaret H. Zhang: Susan B. Anthony List v. Driehaus and the (Bleak) Future of Status that Ban False Statements in Political Campaigns. *University of Pennsylvania Law Review Online*, 164, (2015–2016) 31.

³⁹⁷ Eugene Volokh: Freedom of Speech and Knowing Falsehoods. *The Volokh Conspiracy*, June 28, 2012. <https://volokh.com/2012/06/28/freedom-of-speech-and-knowing-falsehoods/>

³⁹⁸ Richard L. Hasen: A Constitutional Right to Lie in Campaigns and Elections? *Montana Law Review*, Vol. 74., No. 1 (2013) 71–73.

4.5.1 A VALÓTLAN KAMPÁNYBESZÉD TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSA A TENGERENTÚLON

Választási kampányidőszakban az államnak „kényszerítő érdeke” (*compelling interest*) a tisztességes és becsületes választási folyamatok integritásának megőrzése és a külföldi befolyásolás megakadályozása,³⁹⁹ a választási csalások megelőzése.⁴⁰⁰ James Weinstein mellett érvelt, hogy a kormánynak nagyobb hatáskörrel kellene rendelkeznie a politikai beszéd szabályozására a választások tisztességességének és hatékonyságának előmozdítása érdekében, mint általában a „közéleti viták” lebonyolításának szabályozása során; előbbi esetében a szabályozást szigorúan korlátozni kell, addig a választások tisztességes és hatékony lebonyolítása érdekében nagyobb hatáskört kellene adni a kormányzatnak a beszéd szabályozására.⁴⁰¹ Ezek a korlátozások, még ha első pillantásra alkotmányellenesnek is tűnnek, alkalmasak lehetnek a deliberatív demokrácia általános minőségének javítására.⁴⁰²

Az a gondolat, hogy a hamis választási kampánybeszéd tiltása alkotmányos lehet, a Legfelső Bíróság *Brown v. Hartlage* ügyben hozott döntésében szereplő indokolás alapján reálisnak is tűnt.⁴⁰³ Az ügyben egy választáson indult jelölt azzal kampányolt, hogy megválasztása esetén csökkentené a fizetését, ezzel is pénzt megtakarítva a választóknak. Ez a kijelentés a kifogás szerint ütközött azon korrupcióellenes jogszabályba, amely tiltotta a jelölteknek, hogy a választópolgárok szavazatáért cserébe többek között bármilyen ígéretet tegyenek a megválasztásuk esetére. Ugyan a jogszabály nem tiltotta a hazugságot a kampányban, az eljárás során a bíróság megvizsgálta, hogy a kampánybeszéd alkotmányosan korlátozható-e. A bíróság szerint az államnak jogos érdeke fűződhet a választási folyamat integritásának fenntartására, ez azonban *Hartlage*-ügyben vizsgált szabályozás esetében az államnak a szabályozás védelmében felhozott érveit nem találta elég meggyőzőnek. A Legfelső Bíróság ugyanakkor kifejezésre juttatta, hogy a bizonyíthatóan hamis állításokat az Első Alkotmánykiegészítés választási

³⁹⁹ *Bluman v. FEC* 132 S. Ct. 1087 (2012).

⁴⁰⁰ *Burson v. Freeman* 504 US 191 (1992) 198–199. E döntés a Tennessee állam választási szabályozásának azon rendelkezését vizsgálta, amely tilalmazta a kampánytevékenység folytatását a választási helyiség bejáratától számított száz láb sugarú körben. A Legfelső Bíróság végül az Első Alkotmánykiegészítéssel összhangban állónak találta a törvényi előírást. Az ügy elemzésével kapcsolatosan lásd például Richard A. Schurr: *Burson v. Freeman: Where the Right to Vote Intersects with the Freedom to Speak*. *Whittier Law Review*, Vol. 15., No. 3. (1994) 869–918.; Jorgen Albaek Jensen: *Freedom of Speech and Legal Regulation of Political Campaigns in the United States*. *European Public Law*, Vol. 2., No. 2. (1996) 293–326.; Jocelyn Friedrichs Benson: *Voter Fraud or Voter Defrauded? Highlighting an Inconsistent Consideration of Election Fraud*. *Harvard Civil Rights – Civil Liberties Law Review*, Vol. 44., No. 1. (2009) 1–42.

⁴⁰¹ James Weinstein: *Free Speech and Domain Allocation: A Suggested Framework for Analyzing the Constitutionality of Prohibitions of Lies in Political Campaigns*. *Oklahoma Law Review*, Vol. 71., No. 1. (2018) 167, 171.

⁴⁰² Geoffrey R. Stone: *Electoral Exceptionalism and the First Amendment: A Road Paved with Good Intentions*. *New York University Review of Law & Social Change*, Vol. 35., No. 3. (2011) 665–680. A témával kapcsolatosan lásd még: Nicholas O. Stephanopoulos i.m.

⁴⁰³ *Brown v. Hartlage* 456 US 45 (1982).

kampány során sem védi ugyanúgy, mint a valós állításokat.⁴⁰⁴ Ebből az a következtetés is levonható, hogy a választási kampányokban a hazugságot tiltó törvények alkotmányosak lehetnek.⁴⁰⁵

Az államok számos esetben éltek is a lehetőséggel, és különféle tilalmakat vezettek be a valótlan állítások politikai kampányban való közlésének korlátozására. Így például a Washington állami törvény tiltotta a lényeges tényre vonatkozó, tudatos és rosszhiszeműen hamis állítást tartalmazó politikai hirdetés közzétételét. Az állami legfelső bíróság megemmisítette a jogszabályt,⁴⁰⁶ megítélése szerint az nem volt kellőképpen szűkre szabott, és ebben a formában nem szolgált kényszerítő állami érdeket; a bíróság szerint a kifejezetten a jelöltekre vonatkozó, rosszhiszeműen tett valótlan és rágalmozó állítások kiállhatják az alkotmányosság próbáját.⁴⁰⁷

A tengerentúlon a választásokkal összefüggő szólás korlátozásának az egyes tagállamokban széleskörű gyakorlata létezik, mára mindösszesen negyvennyolc tagállamban (illetve District of Columbia kerületben) van hatályos jogszabály az említett megszólalások korlátozására. A kampánybeszéddel összefüggő szabályozások közvetlenül tartalmi alapon korlátozzák a beszédet, így többek között tiltják a közhivatalra jelölt személyekkel, a választók elé terjesztett népszavazási kérdésekkel, javaslatokkal, népszavazásokkal vagy petíciókkal, a szavazási követelményekkel vagy eljárásokkal kapcsolatos hamis állításokat; mások a politikai hirdetések forrásáról, engedélyezéséről vagy szponzorálásáról, illetve egy megszólaló szervezethez, jelölthöz vagy párthoz fűződő kapcsolatáról szóló hamis állítások elé állítanak korlátot; találunk olyan szabályozásra is példát, amelyek tiltják azt a hamis állítást, hogy egy jelölt, párt vagy népszavazási kérdés egy személy vagy szervezet támogatását élvezzi; végül olyan törvények is léteznek, amelyek a hivatalban lévő tisztségviselőkről szóló hamis állításokat tiltják. Ardia és Ringel szerzőpáros részletes kutatásának megállapítása szerint a vizsgált törvények közül vélhetően több sem állná ki az alkotmányosság próbáját, elsődlegesen a tilalmazott beszéd nem kellően szűkre szabott terjedelme miatt, és/vagy a valótlan állítással összefüggő tudatos rosszhiszeműség megkövetelése hiánya miatt.⁴⁰⁸

⁴⁰⁴ Uo. 60.

⁴⁰⁵ Rebecca Green: Conterfeit Campaign Speech. *Hastings Law Journal*, Vol. 70., No. 6. (2019) 1478.

⁴⁰⁶ State of Washington v. 119 Vote No! Committee 957 P.2d 691 (Wash. 1998).

⁴⁰⁷ Uo, 700.

⁴⁰⁸ David A. Ardia – Evan Ringel: First Amendment Limits on State Laws Targeting Election Misinformation. *First Amendments Law Review*, Vol. 20., No. 3. (2022) 291–384.

A szolás ilyen tekintetben történő korlátozásának legfőbb érve a választási csalás (*fraud*) és megfélemlítés (*intimidation*) megelőzése.⁴⁰⁹ Egyes törvények a más jelöltre vonatkozó valótlan állításokat tiltják, mások az őt érintő erkölcsi, morális témájú megnyilvánulásokat is korlátozzák; léteznek szabályok, amelyek a tényleges rosszhiszeműség (*actual malice*) standardját helyezik a tényállás releváns tényezőjévé és a tudatosan (szándékosan) valótlan állításokat korlátozzák. További megközelítés pedig a negatív kampány megjelenési formája alapján differenciál, és csak a megrendelt politikai reklámokra, illetve más formájú (nyilvánosság előtti, jellemzően médiabeli) megszólalásokra vonatkozik, míg mások a telefonos közvélemény-kutatásra, illetve a kampánytevékenységek egyéb formáira. Ehhez kapcsolódóan, nyilván nem meglepő, hogy az egyes tagállami jogszabályok a negatív kampány definícióját is igen eltérő fogalmi elemekkel határozzák meg. Végül, a korlátozások vonatkozásában a tekintetben is igen jelentős eltérések figyelhetők meg, hogy mely jogágakba tartozó törvények között nyertek szabályozást; így egyes esetekben büntető jogszabályok, más esetben pedig magánjogi, illetve a közjog eszközeivel kívánja védeni a jogalkotó a kampány tisztaságát.⁴¹⁰

Az Egyesült Államokban számos jogszabály (vagy annak egyedi ügyben történt alkalmazása) során azonban annak alkotmányellenességét állapította meg a Legfelső Bíróság (illetve a tagállami legfelső bírói fórum). A washingtoni szabályozás például két alkalommal is az Első Alkotmánykiegészítésben biztosított szólásszabadság alapjogával ellentétesnek találtatott. A tagállami jogszabály tiltotta olyan politikai reklámok támogatását, amelyek valótlan tényállásokat tartalmaznak, feltéve, hogy a közzétevő (megrendelő, támogató) tényleges rosszhiszeműségben volt a közöltek valótlanosságát illetően. A bíróság a tagállamnak a nyilvánosság választási kampány során a valótlanosságoktól való megóvására irányuló érvét paternalistának, végeredményképpen pedig alkotmányellenesnek ítélte. A tagállami törvényhozás aztán módosította a jogszabályon, beemelve a tényállásba az arra történő utalást, hogy az említett tartalmi elemekkel bíró állításnak „közhivatali pozícióra jelölt személyre” kell vonatkoznia. Washington állam legfelső bírósága továbbra is aggályosnak ítélte a jogszabályt, és korábbi ítéletével azonos eredményre jutott, megállapítva, hogy kizárólag a – *Sullivan*-döntésben megfogalmazott – rágalmozó kijelentések nem részesülhetnek az Első Alkotmánykiegészítés szerinti véde-

⁴⁰⁹ Érdekeséggéppen megjegyzést érdemel, hogy egy 2016-os tanulmány szerint az még „csak” tizenkilenc tagállamban létezett a kampány során tett valótlan állításokat tiltó jogszabály, l. Zenor i. m. 49. Hasonló eredményt mutat (legalábbis ami a számszerűséget illeti) egy szűk évtizeddel korábbra datálódott írás, l. Fergusson i. m. 501–503 (Appendix); ugyanakkor találunk forrást, amely tizenhét tagállamot említ, lásd Staci Lieffring: First Amendment and the Right to Lie: Regulating Knowingly False Campaign Speech After United States v. Alvarez. *Minnesota Law Review*, Vol. 97., No. 3. (2013) 1056. Figyelemmel a jelenlegi szabályozások számszerűségére, jól látható, hogy az utóbbi évtizedben igen jelentősen megugrott a hasonló tematikájú tagállami szabályozás mennyisége (talán nem teljesen függetlenül a 2016-os amerikai elnökválasztást követően a közösségi médiát illetően tapasztalt felismeréstől).

⁴¹⁰ Uo. 301–307.

lemben, a vizsgált esetben azonban e körülmény nem állt fenn. Szintén 2012-ben született döntés a minnesotai kampánytilalom kapcsán, ahol az előzőekben említett washingtoni szabályozáshoz hasonló eredmény született. A jogszabály olyan valótlan tényállítások közlését, terjesztését tilalmazta, amely kapcsán annak kinyilvánítója tisztában volt az állítások valótlan-ságával (szándékosan vagy nagyfokú gondatlansággal járt el). A bíróság megítélése szerint, miután a kampánykommunikáció az Első Alkotmánykiegészítés védelmi körébe tartozó vélemények legbelső köréhez tartozik, kellőképpen szűkre szabott – és nyomós kényszerítő érdek által vezérelt – korlátozás lehet csak elfogadható.⁴¹¹

2015-ben a Massachusettsi Legfelső Bíróság a politikai jelöltekről hamis állítás megfogalmazását bűncselekménnyé nyilvánító állami törvény alkotmányosságát vizsgálta.⁴¹² A bíróság megállapította, hogy az állami törvény szabályozása tartalomalapú korlátozást fogalmaz meg, amely visszatarthatja a politikai diskurzust. Bár az állam érdeke, amely a tisztességes választások fenntartására irányult, indokolt, ez mégsem teszi lehetővé a törvény által előírt széles körű korlátozásokat. A törvény nem követelte meg a károkozás vagy a félrevezetés bizonyítását, és olyan kijelentéseket is érinthetett, amelyek nem voltak csalárdak vagy rágalmozóak.⁴¹³ A bíróság ezért az Első Alkotmánykiegészítésbe ütközőnek nyilvánította a törvényi előírást, és megsemmisítette azt.⁴¹⁴

Az egyes tagállami jogszabályok alkotmányellenességét kimondó bírósági döntések ismertetését sokáig lehetne folytatni,⁴¹⁵ az utóbbi időben egyre több vélemény fogalmazódott meg, amely a tagállami – és így a választási kampány során tett hamis állításokat tiltó – jogszabályok alkotmányossága kapcsán komoly aggályok merültek fel. A döntések rendre az Első Alkotmánykiegészítés sérelmét mondják ki, ami egyes vélemények szerint oda vezethet, hogy az alkotmányellenességet megállapító döntések precedenst teremtve a valótlan állítást tilalmazó jogszabályok sorozatos megsemmisítését fogják eredményezni.⁴¹⁶

Végezetül, e helyütt érdemes megemlíteni azon – egyébként hazánkban sem idegen – megoldási módot, amely során kötelező erővel nem bíró kódexekben lefektetett alapelvek önkéntes vállalása mellett vesznek részt a jelöltek a kampányokban. Amennyiben ezek elfogadása valóban önkéntességen alapul, úgy – állami beavatkozás hiányában – alkotmányossági aggályok sem merülhetnek fel e *soft law* jellegű szabályok alkalmazásával kapcsolatosan. Ugyanakkor

⁴¹¹ Lieffring i. m 1058–1060.

⁴¹² *Commonwealth v. Lucas*, 34 N.E.3d 1242 (Mass. 2015).

⁴¹³ Uo. 1247–1248.

⁴¹⁴ A döntésről lásd még James Weinstein i. m. 196–200.

⁴¹⁵ Csak példaként említendő még a *Susan B. Anthony List v. Driehaus*, 134 S. Ct. 2334 (2014); *281 Care Comm. v. Arneson*, 766 F.3d 774 (8th Cir. 2014); ügyekben született ítéletek.

⁴¹⁶ Clay Sabourin: (Don't) Lie to Me: Can False Political Statement Law Be Rehabilitated After the Sixth Circuit's Susan B. Anthony List Ruling. *Northern Kentucky Law Review*, Vol. 44., No. 2. (2017) 231–254.

a többi jelölt általi elfogadásuk némi kényszert jelenthet, így az önkéntesség ez esetben nehezen tekinthető teljes körű, őszinte elhatározás következményének.⁴¹⁷

4.5.2 A TARTALOMALAPÚ KORLÁTOZÁSON TÚLI ESZKÖZÖK

E pont alatt, a fentiekből kiindulva, olyan – akár ténylegesen létező, akár csak a jogirodalomban megfogalmazott – javaslatokat említünk, amelyek oly módon támogatják a demokratikus nyilvánosság megvalósulását, hogy eközben nem jelentenek tartalomalapú korlátozást.

A negatív kampány „kezelésének” egy lehetséges módja lehet a válaszadás jogának (*right of response* vagy *right of reply*) biztosítása, azaz lényegében annak a feltételnek a megteremtése, hogy amennyiben egy jelöltet érintően valótlan (vagy akár csak kritikai) állítások, értékítéletek jelennek meg a nyilvánosság előtt, úgy számára biztosítsanak lehetőséget, hogy kifejtthesse saját álláspontját. E koncepció lényege, hogy a negatív üzenet megjelenését közvetlenül követően, azonos időtartamban és ingyenesen lehetőséget kell biztosítani az érintettnek a megjelenésre. Egyes megfogalmazott konkrét javaslatok szerint, korlátozásképpen, erre kizárólag a választási kampányidőszakban kerülhetne sor, amely lényege szerint maga a negatív üzenet közzététele teremthetne alapot a reklámot sérelmesnek ítéelő számára a saját véleményének kifejtésére. Az egyenlő feltételeket lenne hivatott szolgálni az a javaslat is, hogy a megjelenéssel kapcsolatos költségeket meg kell osztani a felek között.⁴¹⁸ Az effajta eljárási mód tehát felfogható egyfelől választási, másrészt pedig média(tartalom)szabályozási megoldásként.

E javaslat, részben a párhuzamos megjelenésre irányuló kitételből következően, nyilván kizárólag a (rádiós és televíziós) műsorszolgáltatásban, illetve a sajtótermékek vonatkozásában érvényesítendő követelményként vehető számításba. Ez ugyanakkor azonnal korlátot is jelent: a műsoridő vagy egy nyomtatott sajtótermékben rendelkezésre álló felület korlátos voltára tekintettel nyilván nem érvényesülhet minden esetben, maradéktalanul e jog gyakorlása.⁴¹⁹ Más helyzetet eredményez és a kampányeszköz jellegéből következően bizonyos esetekben eredendően lehetőség adódik a „válaszadásra” a kampányban részt vevő felek számára. Elég, ha például a plakátok kihelyezésére vagy pedig szórólapok osztogatására gondolunk, e kampányeszközök esetében természetesen rendelkezésre áll az ellen üzeneteinek cáfolata, a saját

⁴¹⁷ Jorgen Albaek Jensen: Freedom of Speech and the Legal Regulation of Political Campaigns in the United States. *European Public Law*, Vol. 2., No. 2. (1996) 324–326.; Terri R. Day: „Nasty as They Wanna Be” Politics: Clean Campaigning and the First Amendment. *Ohio Northern University Law Review*, Vol. 35., No. 2. (2009) 653–658.

⁴¹⁸ Michael Kimmel: A Proposal to Strengthen the Right of Response to Negative Campaign Commercials. *Catholic University Law Review*, Vol. 49., No. 1. (1999) 91–94.

⁴¹⁹ Uo. 100.

álláspont kifejtésének lehetősége.⁴²⁰ (Bár az is igaz, hogy szórólapokon vélhetően nehéz olyan jellegű érdemi vitát folytatni, mint egymáshoz kapcsolódóan, majdnem egyazon időben megjelenő ellentétes érvek hangoztatása révén.)⁴²¹

A válaszadás joga mellett gyakori megoldás a megrendelő személyének (jelölő szervezetnek) a sérelmes politikai reklámokban történő egyértelmű feltűntetése és azonosíthatósága. Ennek révén a nyilvánosság számára világossá válik, hogy valójában kitől származik egy adott üzenet; ez az információ döntő jelentőségű lehet abban az esetben, amennyiben a megrendelő személyéről már kialakult egy társadalmi (akár pozitív, akár negatív) közmegejtetés. Nyilván másként viszonyul a közönség egy általa hitelesnek vélt jelölt által közzétett reklámhoz, mint ha mindezt egy olyan jelölt tenné, akinek a kijelentései iránt kisebb bizalommal van. (Nem utolsósorban, ezáltal már önmagában az is világossá válik, hogy nem feltétlen kell tényként kezelni a kampányban megjelent információkat, hanem az „csupán” az adott személy/szervezet értékítéletét tartalmazza.)

A megrendelő megnevezése, megjelölése elé ugyanakkor természetesen bizonyos korlátok is állíthatók. Nyilván (akár alkotmányos) aggályokat vehet fel egy olyan követelmény, amely televíziós reklám esetében a megrendelő jelölt arcképét hosszabb ideig (értsd ezalatt: hosszú másodpercek), a képernyő meghatározott (jelentősebb) hányadára kiterjedően kell közzétenni, egyértelműen utalva, hogy ő tartozik felelősséggel a reklámban elhangzottakért. Ez a jelölt mellett ráadásul a médium szólásszabadságát is érinti; a kommunikáció módjára, kereteire nézve fogalmaz meg korlátokat.⁴²² Nem bír igazán információértékkel a megrendelő (illetve általában a vélemény kinyilvánítójának) megnevezése egy átlagos választó számára, amikor a közéletben nem ismert személy választja a véleménynyilvánítás e formáját, ugyanakkor az érintett jelölt számára segítséget nyújt abban az esetben, ha a kritikai megnyilvánulással

⁴²⁰ Korlátok természetesen ez esetben is felmerülnek, hiszen nem tekinthető a demokrácia szabályainak megfelelő eljárásnak – a fenti példánál maradva – a sértő plakátok leragasztása (l. a hazai szabályozásban a plakátok felülragasztásának tilalmára vonatkozó szabályokat) vagy a szórólapot osztogató személy akadályozása e tevékenységének ellátásában.

⁴²¹ Ezzel kapcsolatosan érdemes megjegyezni, hogy a választási jog bevezetésére hazánkban is történt próbálkozás. Az Országgyűlés 2001-ben elfogadta az 1959-es Polgári Törvénykönyv módosítását, amely a sajtóhelyreigazítás – hamis tényállításokra alkalmazható – szabálya mellett bevezette volna a választási jogot. E jog a személyhez fűződő jogot sértő véleményekkel szemben lett volna alkalmazható, azaz ha egy vélemény nem becsületsértő, úgy a választási jog szabálya nem lett volna alkalmazható. Az Alkotmánybíróság az 57/2001. (XII. 5.) AB határozatával megsemmisítette a rendelkezést, megállapítása szerint az elérni kívánt kettős célt – az érintett személyiségi jogainak védelmét, valamint a közvélemény szélesebb körű tájékoztatását – figyelembe véve az intézmény a sajtószabadság alkotmányos korlátja lehet. Ugyanakkor jellemzően pusztán jogtechnikai kifogások miatt a testület végül alkotmányellenesnek ítélte a szabályozást, amely így végül nem lett a magyar jogrendszer része (és azóta sem történt érdemi próbálkozás e jogintézmény bevezetésére). A választási jog hazai vonatkozásait illetően l. pl. Koltay András: Sajtó-helyreigazítás és választási jog: a sajtószabadság korlátja vagy kiterjesztése? *Iustum Aequum Salutare*, 2008/4., 143–180.

⁴²² Ezzel kapcsolatosan l. Scott M. Matheson, Jr.: Federal Legislation to Elevate and Enlighten Political Debate: A Letter and Report to the 102d Congress about Constitutional Policy. *Journal of Law & Politics*, Vol. 7., No. 1. (1990) 127–129.; O’neil i. m. 580–581.

szemben hivatalos (bírósi vagy más hatósági) eljárást kíván indítani.⁴²³ Bár ez utóbbi nyilván nem (elsődlegesen) a nyilvánosság szolgálata érdekében biztosított fellépési lehetőséget jelent, ugyanakkor hosszú távon mindenképpen fontos a demokratikus közvélemény megteremtése érdekében.

Megjegyzendő, a hazai törvényi szabályozás – a kezdetek óta, immár több mint két évtizede – mindössze annyit követel meg ilyen esetekre, hogy a megrendelő megnevezésére „egyértelműen” kerüljön sor. Ez esetenként vizsgálendő, ugyanakkor a megnevezés konkrét módjára nézve a törvény nem ír elő egyéb formai követelményeket,⁴²⁴ a lényeg, hogy a megrendelő pontosan, egyértelműen beazonosíthatóvá váljon.

E körben érdemes végezetül említeni az anonim véleményközlés tilalmának kérdését mint az előzőekben vázoltak inverz megfelelőjét.⁴²⁵ Elmondható, hogy még ha az anonim kampányanyagok terjesztésének tilalma első pillantásra nem is tűnik tartalomalapú korlátozásnak, a gyakorlatban ez mégiscsak a kritikus hangok (gondolatok) elnémítását, azaz a közbeszédből való kizárását eredményezi, közvetett módon tehát mégis nehéz másként értékelni e tilalmat.⁴²⁶ A vélemények anonim terjesztésével szemben eltérő szempontokat kell figyelembe venni a politikában aktívan (akár az adott választáson) részt vevők és az álláspontjának „csupán” hangot adni kívánó polgárok esetében. Míg előbbinek (politikai) érdeke azt kívánja, hogy üzenetével azonosíthatóvá váljon, utóbbi esetében az esetleges támadásoktól való (jogos) félelem miatt – ami nem feltétlen fizikai atrocitásokban nyilvánulhat meg – talán e problematika megítélése sem értékelhető (legalábbis alkotmányossági szempontból) egységesen.⁴²⁷ Tovább bonyolíthatja a helyzetet, amennyiben a közzétévőként megjelölt személyt illetően is valótlan információ kerül napvilágra.⁴²⁸

4.5.3 A KORLÁTOZÁS ELUTASÍTÁSA: A „TÖBB BESZÉD” TÁMOGATÁSA

Amint azt a fentiekben is említettem, az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának értelmezésében is megjelent azon érv, amely szerint a negatív kampánybeszéd korlátozásával szemben

⁴²³ Valerie M. Sercovich: *State v. Moses: Louisiana’s Prohibition on Anonymus Campaign Literature – Protecting the electoral Process or the Politicians?* *Loyola Law Review*, Vol. 41., No. 3. (1995) 576.

⁴²⁴ Mttv. 32. § (4) bekezdés.

⁴²⁵ E téma kapcsán az Egyesült Államok gyakorlatából lásd *McIntyre v. Ohio Election Commission* 514 US 334 (1995), amelyben a Legfelső Bíróság az Első Alkotmánykiegészítésbe ütközőnek találta az anonim röplapok osztásának tilalmát előíró tagállami szabályt.

⁴²⁶ Jensen i. m. 298.

⁴²⁷ L. ehhez Malcolm A. Heinicke: *A Political Reformer’s Guide to McIntyre and Source Disclosure Laws for Political Advertising.* *Stanford Law & Policy Review*, Vol. 8., No. 2. (1997) 140–141.

⁴²⁸ Ezzel kapcsolatban l. Lance Conn: *Mississippi Mudslinging: The Search for the Truth in Political Advertising.* *Mississippi Law Journal*, Vol. 63., No. 2. (1994) 526; Sushma Raju: *The FCC’s Abandonment of Sponsorship Identification Regulation & Anonymous Special Interest Group Political Advertising.* *Washington University Law Review*, Vol. 93., No. 4. (2016) 1124–1125.

éppen ellenkező irányú fellépés szükségeltetik, és a kommunikáció ösztönzése a demokratikus folyamatok valamennyi elemére nézve hatékony eszköznek mutatkozik. Ezen javaslat előnye, hogy egyfelől nem kell tartani a szólásszabadság sérelmétől, hiszen éppen hogy a nyilvánosság előtti viták termékenységét segíti elő, továbbá a választás integritásához fűződő érdek csorbulása is kiküszöbölhető általa, hogy a torzító hatás ellen a nyilvánosságban megjelenő információk széles skáláját is hozzáférhetővé teszi.⁴²⁹ Byung-Chul Han azonban napjainkban megjelent munkájában arra hívja fel a figyelmet, hogy az álhírek is információk, terjedési sebességükre tekintettel ugyanakkor teljes hatásukat már azelőtt teljes mértékben kifejtik, mielőtt igazolásukra egyáltalán sor kerülhetne. Az információk elszáguldanak az igazság mellett, és az nem képes utolérni őket. Az álhírekkel szemben éppen ezért az igazsággal való küzdelem kudarcra ítélt próbálkozás.⁴³⁰

Nehezen megoldható helyzet elé állíthatja a jogalkotót a negatív politikai reklámok megítélése, tekintettel a választók közéleti kérdésekben való eltérő informáltságának szintjére, illetve a közzétett üzenetek megfelelő értékelési képességére. Az államnak így egyszerre kell figyelemmel lenni arra, hogy az (alapkérdéseket illetően) informált állampolgárok számára minél több információt biztosítson a megalapozott döntések meghozatalához, ugyanakkor az ilyen tudás birtokában nem lévő (a politikai kommunikáció világában kevésbé informált) polgárokat megóvja a tisztességtelen manipulációtól.⁴³¹ E veszélyek és a vele járó torzulások elkerülése érdekében szintén megalapozott megoldásnak tűnik az információk nyilvánosságának biztosítása, még akkor is, ha az esetleg másokat sértő, támadó üzenetekben ölt testet. Már csak az is alátámasztja a több beszéd mellett szóló érvet, hogy önmagában a káros kampányüzenet e jellegének megállapítása sem egyszerű feladat, és könnyen lehet, hogy e folyamat során – akár nem is feltétlen rossz szándéktól vezérelve – olyan vélemények is korlátozás alá esnek, amelyeknek nyilvánvalóan helye lenne a közéletben (elvégre a jogalkalmazók – például bírók – is emberek, s így tévedhetnek is).⁴³²

Amint az Alvarez-döntésből is kiolvasható, a több megszólalási lehetőség megfelelő módszer lehet a negatív, hamis tartalmú állításokkal szemben, az érintettnek pedig innentől kezdve már nem is kell másban bízni, mint a polgárok megfelelő ítélőképességében, akik meg tudják kü-

⁴²⁹ Megjegyzendő, hogy a magyar Alkotmánybíróság értelmezéséből is kiolvasható az a fajta érvelés, miszerint a kampány lényegében színteret teremt a jelöltek akár egymással szembeni véleménykifejtésének, ennél fogva éppen hogy ösztönözni, nem pedig elfojtani kell a vitákat, még ha azok sokszor nem is éppen emelkedett hangnemen zajlanak; lásd az 5/2015. (II. 25.) AB határozatot.

⁴³⁰ Byung-Chul Han: *Infokrácia. A digitalizáció és a demokrácia válsága*. Budapest, Typotex, 2024. 38.

⁴³¹ William P. Marshall: False Campaign Speech and the First Amendment. *University of Pennsylvania Law Review*, 153, (2004), 315–316.

⁴³² Ehhez kapcsolódóan I. Timothy J. Moran: Format Restrictions on Televised Political Advertising: Elevating Political Debate Without Suppressing Free Speech. *Indiana Law Journal*, Vol. 67., No. 3. (1992) 695.

lönböztenni az igazságot a hazug állításoktól.⁴³³ (Ez a nézet a paternalista állásponttal szemben tehát a megoldást a viták gazdagításában és lefolytatásában, semmint elfojtásában látja.)

4.5.4 A KAMPÁNYFINANSZÍROZÁS ÉS A NEGATÍV KAMPÁNY KAPCSOLATA

Sajátos, egymással ugyanakkor szorosan összefügg a kampányfinanszírozás és a negatív politikai kampány mint szólásszabadság-jogi kérdéskör. A kampány során elkölthető pénzösszeg mennyiségét illetően az amerikai Legfelső Bíróság elfogadva a „pénz mint beszéd” doktrínát, rögzítette, hogy kampánytevékenység folytatása nem valósulhat meg kellő mértékű pénz hiányában, így az adományozás és a kampánykiadások korlátozása szükségszerűen csorbítja a közéleti vitát, tehát a megvitatható kérdések számára, azok minőségére, továbbá az elérhető nyilvánosság méretére is hátrányosan befolyásoló tényezőként hat.⁴³⁴ Negatív kampány esetén különösen fontos lehet a pénz kérdése, hiszen a „megtámadott” jelölt számára további költségeket jelenthet a nem várt támadásokkal szembeni védekezés – ellenkampány formájában.⁴³⁵ Ehhez hasonlóan, a negatív kampány elé állított korlátok tulajdonképpen ugyanilyen jellegű akadályokat állítanak a közéleti kérdések nyilvánosság előtti megvitatását illetően: a „jó” és „rossz” közötti különbségtétel révén, valamint utóbbi közbeszédből való kizárásával a demokratikus nyilvánosság megteremtésének lehetőségei romlanak. Éppen ezért a több beszédlehetőség biztosítása abban az esetben is kívánatos, ha a beszéd esetenként megtévesztő és valótlan állításokat tartalmaz, ugyanis több információ kap helyet a vélemények piacán, a releváns kérdésekben pedig hatékonyabb párbeszédre nyílik alkalom.⁴³⁶

Ezzel szemben ugyanakkor ellenkező érvek is felsorakoztatnak. Amiként a fentiekben már szóltunk a negatív kampány – tudományosan nem teljes megalapozottsággal bizonyított – káros hatásairól, egyes szerzők véleménye szerint a pénz a negatív kampányüzeneteknél is károsabb hatással bír: míg utóbbi kizárólag a választás eredményeit befolyásolja (azzal, hogy például távol tart egyeseket a szavazástól), addig a pénz a megválasztott jelölt későbbi hivatali feladatellátását is befolyásolja. A negatív kampány esetében továbbá még mindig jelen van annak lehetősége, hogy a közönség azt megfelelően értékelje (ne higgyen a valótlanosságoknak), azonban a kampányba áramló pénz mennyiségével szemben ilyen tekintetben tehetetlen.⁴³⁷

⁴³³ Zhang i. m. 31.

⁴³⁴ Buckley v. Valeo 424 US 1, 19 (1976).

⁴³⁵ Peter F. May: State Regulation of Political Broadcast advertising: Stemming the Tide of Deceptive Negative Attacks. *Boston University Law Review*, Vol. 72, (1992), 187–188.

⁴³⁶ Moran i. m. 695.

⁴³⁷ Marshall i. m. 317–318. A negatív kampányüzenetek efféle hatásairól l. még Moran i. m. 694–695.

Ha elfogadjuk, hogy a kampányra költött pénz nagyobb volumene (esetleg korlátlan volta) a választási kampányra – és ebből adódóan a közvéleményre – igen jelentős torzító hatást képes gyakorolni, amelynek a demokratikus folyamatok látják a kárát, úgy a negatív kampány jelenléte még inkább okot adhat a költségek korlátozására. Miután a kampány során elköltött pénzek egy részét bizonyosan a versengő jelölttel foglalkozó üzenetek nyilvánosságához történő eljuttatására fordítják, a kevesebb pénz vélhetően a kampány „tisztaságát” is eredményezi.⁴³⁸ (Megjegyzendő, mindezek feltételezések, és akár előfordulhat – még ha a tapasztalatok nem is ezt mutatják –, hogy a korlátlan mennyiségű kampánykiadásokat mind a társadalom informálására fordítják, ezáltal a választás integritása mellett más jelöltek érdekei sem sérülnek; vagyis a demokrácia tisztán győzedelmeskedik.)

4.6 KÖVETKEZTETÉSEK

A) A választási kampányban megjelenő hazugság nem új keletű jelenség, a valótlan állítások megfogalmazása a versengő jelöltek részéről mondhatni természetes velejárói a közhatalmi pozíciókért zajló politikai küzdelmeknek, ez a körülmény a választók számára is ismert, ami esetenként a jelölti megszólalások alkotmányjogi értékelésekor sem mellőzhető tényező.

B) A polgári jogi és a büntetőjogi eszközrendszer mellett a demokratikus jogrendszerekben a választási jogi szabályozás keretében is gyakran fogadnak el a jogalkotók kifejezetten a választási kampányban tett hamis állításokat korlátozó jogszabályokat; a szabályozás alkotmányosságát illetően az európai és az amerikai szólásszabadság-hagyomány közti különbség jól tapintható.

C) Hazánkban a Ve. alapelve biztosítja a jogalkalmazó szerveknek a szándékosan közölt valótlan állításokkal szembeni fellépés lehetőségét, ami szélesebb mozgásteret enged a jogérvényesítés során, azonban az alkotmányos mércék figyelembevétele ez esetben is szigorú kereteket szab a választási szerveknek, bíróságoknak.

D) A hamis kampánybeszédet szabályozó jogszabályok a hazugsággal támadott politikai szereplő személyiségi jogai mellett a demokratikus döntéshozatali folyamatok és intézményrendszer integritását hivatottak védeni, így az egyes tényállások megítélése során a választási kontextus szem előtt tartása mellett szélesebb körű, a közönség érdekeit és az üzenetek véleménybefolyásoló hatását is középpontba helyező mérlegelés szükségeltetik.

E) A hazugságok korlátozására irányuló társadalmi igényre válaszlépést jelentő jogi szabályozás sok esetben nem összeegyeztethető az alkotmányjogi elvekkel, ennek köszönhetően sok

⁴³⁸ A kampányfinanszírozás kapcsán l. pl. Szikora Tamás: Szólásszabadság és kampány. A kampányfinanszírozás korlátozása mögött meghúzódó érvek. In Koltay András – Török Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és média-jog a 21. század elején* 3. Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 463–502; Udvary Sándor i. m.

Műhelyvitára készített változat!

esetben – jellemzően az Egyesült Államokban – az állami paternalizmust megtestesítő jogszabályok nem ritkán elbuknak az alkotmányosság próbáján.

5. A PLATFORMOK DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁGRA GYAKOROLT HATÁSAI

5.1 BEVEZETŐ GONDOLTOK

A közösségi oldalak elterjedésének köszönhetően a 21. század első éveire a széles nyilvánosság számára elérhetővé és napi szinten a tömegkommunikációs csatornaként használt platformként, ezáltal pedig a demokratikus diskurzus nélkülözhetetlen fórumaivá váltak. A technikai értelemben szinte bárki számára hozzáférhető jelentősebb közösségimédia-platformok vitathatatlanul új korszakot nyitottak a nyilvánosság történetében. A közösségi média megjelenését kezdetben „felszabadító technológiának” gondolták, amely képes megakadályozni az autokratáknak az információk áramlásának ellenőrzését és lehetővé teszi a demokratikus eszméket vallók számára a kiteljesedést.⁴³⁹ Míg megjelenésükkor elsősorban az egyéni önkifejezés eszközeiként tekintettünk a platformokra, rövidesen a politikai aktorok kommunikációjának, illetve befolyásolási tevékenységének terepeként újfajta (többek között szabályozási) kihívásokat hoztak napvilágra. A társadalmi párbeszédben való részvétel lehetősége korábban soha nem látott mértékben egyszerűsödött, ugyanakkor a vélemények sokszínűségével párhuzamosan a kommunikáció folyamatai előre nem látott torzulásokat is elszenvedett. A lehetőségekkel egyidejűleg tapasztalt veszélyek, illetve kihívások rávilágítottak arra, hogy a főként magántulajdonban lévő és egy-két évtized alatt korábban nem ismert mértékű gazdasági befolyásra is szert tevő óriásvállalatokkal szemben az eddig alkalmazott eszközök nem lesznek alkalmasak a demokratikus nyilvánosság kereteinek megfelelő szintű garantálására.

A közösségi platformok térnyerése tehát a nyilvános diskurzus demokratizálódása mellett kihívások sorát hozta magával. A digitalizáció új szintre emelte a nyilvánosság fragmentálódását, személyre szabott hírfolyamok, algoritmusok által vezérelt tartalomterjesztés, határokat nem ismerő információáramlás jellemzi napjaink nyilvánosságát. A demokratikus társadalmaknak egyensúlyt kell találniuk aközött, hogy megvédjék magukat a demokráciát fenyegető erőktől (mint például a dezinformációs kampányok, külföldi beavatkozási kísérletek vagy a gyűlöletkeltés), anélkül, hogy közben aláásnák a demokratikus alapelveket, mindenekelőtt a véleménynyilvánítás és a tájékozódás (információhoz való hozzáférés) szabadságát. Az egyik legnagyobb kihívásnak az számít, hogy miként lehet a digitális nyilvánosságot úgy szabályozni, hogy az megóvja a demokratikus alapértékeket és intézményeket, így a választások tisztaságát, de közben ne fojtsa el a szabad vitát és az alapjogok érvényesülését se csorbítsa. A közösségi média demokratikus nyilvánosságra gyakorolt hatásáról hazánkban az Alkotmány-

⁴³⁹ Larry Diamond: Liberation Technology. *Journal of Democracy*, Vol. 21., No. 3. (2010) 69–83.

bíróság elsőként 2025 decemberében hozott döntése indokolásában rámutatott, hogy „[v]ilágszerte, így Magyarországon is tapasztalható jelenség, hogy a közösségi média különböző csatornái az emberek közötti kapcsolattartás és kommunikáció meghatározó terepévé váltak. A magán- és a marketing jellegű kommunikáción túl mára a közéleti kommunikáció egy igen jelentős része is ezeken a fórumokon zajlik, sőt, gyakorta kormányzati intézkedések bejelentésére is a közösségi platformokat használják. Mindezekből következik a közösségi oldalak szolgáltatóinak kettős szerepe: egyrészt magánjogi jogalanyok, másrészt a szólásszabadság gyakorlásának jellemző színterei.”⁴⁴⁰

Jelen fejezetben a közösségi platformoknak elsősorban a működési modelljükből adódóan a demokratikus nyilvánosságra gyakorolt hatásait vizsgálom, rávilágítva arra is, hogy a korábban bevett szabályozási megoldások és technikák nem alkalmazhatók változtatás nélkül az online platformok esetében, ami új megközelítést és szabályozási koncepciókat tett szükségessé.⁴⁴¹

5.2 A TÁRSADALMI NYILVÁNOSSÁG SZERKEZETÉNEK ÁTALAKULÁSA

A nyilvánosság fogalma alatt hagyományosan azt a kommunikációs teret, keretet értjük, ahol a polgárok a közügyekről nyílt vitát folytathatnak. Jürgen Habermas a polgári nyilvánosság 18-19. századi kialakulását és hanyatlását mélyrehatóan elemző művében kidolgozott elmélete szerint a szabad és egyenlő polgárok racionális vitája a demokrácia alapfeltétele.⁴⁴² A 20. század tömegmédiája azonban – a kereskedelmi érdekek és a politikai befolyás révén – fokozatosan erodálta ezt az ideális nyilvánosságot, egyre passzívabb befogadói magatartást kialakítva a közönségben. A század végén a digitális technológia, azon belül pedig a közösségimédia-platformok megjelenés, majd pedig térnyerése alapjaiban változtatta meg az állampolgárok információkhoz való hozzáféréseinek lehetőségét, illetve körülményeit, ezáltal pedig a demokratikus nyilvánosság szerkezetét. Az internet korai szakaszában az információhoz való hozzáférés lehetőségei növekedtek, majd az első fórumok, blogok elterjedésével a közönség számára lehetővé vált az interaktivitás. Idővel tehát a tartalomfogyasztók a tartalomelőállítók szerepébe kerültek. Habermas egy későbbi művében már úgy fogalmaz, hogy „ahogyan a könyvnyomtatás mindenkit potenciális olvasóvá tett, a digitalizációnak hála mindenki potenciális szerző”.⁴⁴³

⁴⁴⁰ 3401/2025. (XII. 10.) AB határozat, [54].

⁴⁴¹ Ezekről lásd részletesen az értekezés 6. fejezetét.

⁴⁴² Jürgen Habermas: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. Osiris, Budapest, 1999.

⁴⁴³ Jürgen Habermas: Reflections and Hypotheses on a Further Structural Transformation of the Political Public Sphere. *Theory, Culture & Society*, Vol. 39., No. 4. (2022) 160.

Bizonyossá vált, hogy a közösségi hálózatok demokratizálják a kommunikációt: radikálisan csökkentik a megszólalás költségeit, és leegyszerűsítik az információ terjesztését, aminek nyomán új, eddig marginalizált hangok is hallhatók lesznek a nyilvánosságban. Eugene Volokh az ezredfordulót nem sokkal megelőző írásában úgy vélte, hogy a megszólalás költségeinek csökkentésével párhuzamosan növelhető a vélemények sokszínűsége és egyenlősége a közösségi diskurzusban.⁴⁴⁴ A szerző véleménye abban a tekintetben utólag helytállónak bizonyult, hogy a megszólalás lehetősége valóban széles rétegek számára vált biztosítottá, demokratizálta a közbeszédet, a vélemények egyenlősége azonban nem valósult meg maradéktalanul. 2021-ben hasonló címmel írt írásában Volokh már az olcsó beszéd (*cheap speech*) következtében előálló káros következményekre (így elsődlegesen rágalmozás, zaklatás, hamis információk terjedése) igyekezett rámutatni.⁴⁴⁵ Volokh olcsó beszéd tézisét Richard Hasen is elfogadja, azonban tovább megy az eredeti gondolatmenetnél: a közösségi média nyújtotta lehetőségek nem pusztán káros mellékhatásként értelmezendők, hanem strukturálisan képesek aláásni a demokratikus döntéshozatali folyamatokat, minőségi törést okozva a demokratikus nyilvánosság működésében, különösképpen a választásokat illetően. A dezinformáció példájánál maradva, az elsősorban nem azért káros, mert hamis állítást tartalmaz, hanem mert tömegesen, célzottan és időzítetten képes terjedni. Ezen új típusú rendszerszintű károk pedig az Első Alkotmánykiegészítés korábbi doktrinális elméletét is kikezdi, és hamis beszéd esetén az igazság felderítésére korábban alkalmasnak vélt ellenbeszéd (*counterspeech*)⁴⁴⁶ elmélete sem alkalmazható.⁴⁴⁷ A platformszabályozás európai szemlélete – így elsősorban a DSA szabályozása – párhuzamba állítható Hasen elméletével, hiszen a szabályozás nem az egyes megszólalások valós vagy hamis voltára helyezi hangsúlyát, hanem a közösségi oldalak demokratikus folyamatokra gyakorolt káros hatásaira (azaz a rendszerszintű kockázatokra), és e téren várja el az állami fellépést. Balkin szerint a digitális korban a szólásszabadság védelme nem írható le kizárólag az állami cenzúra tilalmaként. A nyilvános megszólalás gyakorlati lehetősége egy háromszereplős rendszerben alakul ki: az államok (Európában értelemszerűen az EU intézményei), a magántulajdonban lévő digitális platformok, valamint a különféle beszélők kölcsönhatásában. Ez a szerkezet szükségképpen átalakítja a szólásszabadság alkotmányjogi

⁴⁴⁴ Eugene Volokh: *Cheap Speech and What It Will Do*. *Yale Law Journal*, Vol. 104., No. 7. (1995) 1805–1852.

⁴⁴⁵ Eugene Volokh: *What Cheap Speech Has Done: (Greater) Equality and Its Discontents*. *US Davis Law Review*, Vol. 54., No. 5. (2021) 2303–2340.

⁴⁴⁶ Az elméletről lásd *Whitney v California* 274 US 357 (1927). „Az ellenvetés olyan mechanizmus, amely lehetővé teszi az alternatív nézőpontok bemutatását, így segítve a véleménynyilvánítás deliberatív és igazságkereső funkcióit. Végezetül az ellenvetés segíti az ellenvetés eredményeként véleménynyilvánító beszélő önfejlesztését. Az ellenvetés eszméje tehát lehetővé teszi a szólásszabadság doktrína számos összetevőjének és az azt alátámasztó elméleteknek az egyidejű megvalósítását.” Katherine Gelber: *Az ellenvetés*. In Stone–Schauer i. m. 283.

⁴⁴⁷ Richard L. Hasen: *Cheap Speech and What It Has Done (to American Democracy)*. *First Amendment Law Review*, Vol. 16., No. 2. (2018) 200.

kérdésfeltevéseit is, különösen ott, ahol a platformok ténylegesen „kapuórként” működnek.⁴⁴⁸ Nem megkerülhető tényező, hogy ezek a vállalatok nem a demokratikus dialógus eszményének megvalósítására jöttek létre – üzleti modelljük alapja a figyelem megragadása és értékesítése, a személyes adatok kereskedelme, amit Zuboff „megfigyelési kapitalizmusnak” (*surveillance capitalism*) nevez.⁴⁴⁹ A platformok profitvezérelt algoritmusai gyakran a szenzációt és a szélsőséges tartalmakat jutalmaznak nagyobb láthatósággal, mert ezek generálnak több aktivitást (kattintást, megosztást).⁴⁵⁰ Ez a torz ösztönzőrendszer megbízhatatlanná teszi a platformokat mint önkéntes önszabályozókat: üzleti érdekük nem feltétlenül esik egybe a demokratikus nyilvánosság egészséges működésével.⁴⁵¹

Viszonylag gyorsan bizonyosnak tűnt, hogy a beszéd lehetőségének széleskörű megteremtése kéz a kézben jár annak demokratikus folyamatokra gyakorolt káros hatásaival.⁴⁵² Ezt a kérdést taglalja Nathaniel Persily, aki a 2016-os amerikai elnökválasztást követően írt és azóta sokat idézett cikkének már címe is e kérdésre kívánt reflektálni: vajon túlélheti-e a demokrácia az internetet?⁴⁵³ Ez az állapot annak a messze nem elhanyagolható tényezőnek is köszönhető, hogy idő közben a jelentősebb közösségi oldalak a mindennapi életünk meghatározó felületeivé váltak, és mind a felhasználói bázis, mind pedig a felhasználók által a platformokon eltöltött idő exponenciális növekedésének köszönhetően működési és gazdasági modelljük is jelentősen átalakult. A platformok működését befolyásoló viselkedésalapú hirdetési üzleti modell korábban nem látott mértékű hatalmi és vagyoni aszimmetrikus viszonyt eredményezett a felhasználókkal szemben, ami a demokratikus nyilvánosságra is káros hatást gyakorolt. Persily szavaival élve a közösségi platformok – szemben a tömegkommunikáció korábról ismert platformjaival – nem elsősorban a demokratikus értékek szolgálatára jöttek létre, és nem a jól tájékozott, polgári tudatú választópolgárok nevelése az elsődleges céljuk.⁴⁵⁴ Paul Wragg megfogalmazásában „az internet mint eszköz a piac gondatlanságának végső gyümöl-

⁴⁴⁸ Jack M. Balkin: Free Speech is a Triangle. *Columbia Law Review*, Vol. 118., No. 7. (2018) 2011.

⁴⁴⁹ Shoshana Zuboff: *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York, PublicAffairs, 2019.

⁴⁵⁰ Kristie-Valerie Hoang: Liar, Liar, Democracy on Fire: A Federal Elections Exception for Social Media Jawboning. *Boston College Law Review*, Vol. 66., No. 6. (2025) 1915.

⁴⁵¹ Abby K. Wood – Ann M. Ravel: Fool Me Once: Regulating “Fake News” and Other Online Advertising. *Southern California Law Review*, Vol. 91., No. 6. (2018) 1237, 1245.

⁴⁵² A teljesség igénye nélkül e a kihívások között említendő a jelen értekezés keretében későbbiekben tárgyalt dezinformáció és manipuláció, a visszhangkamrák és a szűrőbuborékok jelensége, a mikrotargetálás, a demokratikus intézményekbe vetett bizalom jelentős mértékű csökkenése és a választási folyamatokba való külföldi beavatkozások.

⁴⁵³ Nathaniel Persily: Can Democracy Survive the Internet? *Journal of Democracy*, Vol. 28., No. 2. (2017) 63.

⁴⁵⁴ Persily i. m. 74.

cse, amelyet nem könyörületből, hanem a kereskedelem miatt, nem a jóért, hanem a haszon-szerzés érdekében kaptunk.”⁴⁵⁵

A közösségi platformok egyszerre adnak fórumot a véleménynyilvánításnak, mindeközben pedig saját maguk is beszélnek; egyes tartalmak előtérbe helyezésével, míg mások alacsonyabb értékűnek minősítése mellett történő háttérbe sorolásával saját maga is kifejező tevékenységet végez, alakítva ezzel a nyilvános diskurzus szerkezetét. Azzal a (jellemzően algoritmusok által befolyásolt) döntéssel, hogy meghatározza, a felhasználók mit mondanak (vagyis mi látható), egyúttal azt is eldönti, mit nem mondhatnak. A hagyományos média meghatározó kommunikációs csatornaként elfoglalt szerepe során a felületek voltak szűkösek, a közösségi média korában mindez a figyelemre vált igazzá. Erre mutat rá Tim Wu is, amikor arra utal, hogy a nyilvánosság átalakulását a figyelem szűkösségével ragadja meg: az információbőség „figyelemszegénységet” hoz létre, és a beszéd feletti kontroll egyre inkább a figyelem szűk keresztmetszetének uralásán keresztül valósul meg. Ebből következően a platformok üzleti modellje és a szűrőbuborékok hatása strukturálisan képes torzítani, hogy a választók mit és kit hallanak meg a kampányidőszakban.⁴⁵⁶

Yasmin Dawood egy 2025-ben megjelent tanulmányában a „digitális kivételesség” (*digital exceptionalism*) kifejezéssel írta le azt a jelenséget, amely elképzelés szerint a digitális tér olyan jellegzetes egyedi sajátosságokkal rendelkezik, ami nem csupán működési modelljét tekintve különbözteti meg azokat a „hagyományos” kommunikációs csatornáktól, de sajátos, az offline világban bevált módszerektől eltérő, speciális szabályozási kihívásokat is jelentenek a demokratikus nyilvánosság megteremtése szempontjából. A közösségi média uralta világ sajátosságai közé sorolja a szerző a „hagyományos” kapuőri szerep és ezáltal az újságírói normák megszűnését, a dezinformáció felerősödését, a hírek iránti bizalom elvesztését, a társadalmi fragmentációt, a tartalomszűrésben és a felhasználók figyelmének irányításában meghatározó szerepet vállaló algoritmusok használatát, és a platformok viselkedésalapú hirdetési üzleti modelljét.⁴⁵⁷ Ez a megközelítés nagymértékben hasonlít Jack Balkin által a beszéd szabályozására a digitális világ térnyerése előtti „régikola” és a platformok uralta világban alkalmazandó „új iskola” elnevezéssel illetett megkülönböztetéséhez. Balkin szerint: a digitális korszakban a szólásszabadság „klasszikus” (*old-school*) korlátozásai – amelyek közvetlenül a beszélőket és kiadókat célozták – kiegészültek egy „új iskola” (*new-school*) logikájával: az állam egyre inkább a magánkézben lévő kommunikációs infrastruktúrán (pl. platformokon,

⁴⁵⁵ Paul Wragg: *A szólásszabadság elmélete. Teljes újrafoglalás.* Budapest, Orac, 2025, 235.

⁴⁵⁶ Wu (2018) i. m. 554–555.

⁴⁵⁷ Yasmin Dawood: First Amendment Governance: Social Media, Power, and a Well-Functioning Speech Environment. *Southern California Law Review*, Vol. 98., No. 5. (2025) 1206–1210.

keresőmotorokon) keresztül érvényesít kontrollt. Következésképp Balkin szerint a szólásszabadság elveit és doktrínáját is újra kell gondolni úgy, hogy azok az infrastruktúra feletti – gyakran kevésbé átlátható és automatizált – szabályozási és megfigyelési hatalom szabadságkorlátozó kockázatait is célzottan képesek legyenek kezelni.⁴⁵⁸

A közösségi oldalak működésének szabályozása sok esetben nem közvetlen az állami (kormányzati) szereplők által alkalmazott intézkedések révén, hanem közvetítő szereplők (így elsősorban a platformok) felelősségének „megemelésével” valósul meg. Balkin ezt a mechanizmust járulékos cenzúraként (*collateral censorship*) írja le, amely strukturálisan a túlzott korlátozás irányába tolja a magánszereplőket, aminek köszönhetően a közéleti politikai diskurzust nemcsak korlátozhatja, hanem aszimmetrikusan el is torzíthatja.⁴⁵⁹ Abrusci szerint az online tér a nyilvánosság elsődleges fórumává válásával a szabályozási vitáknak nemcsak a szólásszabadság-korlátokra kellene fókuszálniuk, hanem a politikai részvételhez való jog (*political participation*) önálló alkotmányos jelentőségére is kellőképpen fel kellene hívni a figyelmet. A szerző hangsúlyozza, hogy a politikai részvétel – beleértve a választási kampányban való információszerzést és a közéleti vitában való részvételt – pozitív és negatív állami kötelezettségeket is generál, így a platformokkal szembeni elvárások kapcsán előtérbe kerülő kérdések nem merülhetnek ki szólásszabadság kontra moderáció kérdéskörében.⁴⁶⁰

Lessig is arra mutat rá, hogy a modern amerikai demokrácia egyik központi kockázata nem egyedi „visszaélésekben”, hanem egy intézményesült befolyásgazdaságban (*economy of influence*) ragadható meg, amely a képviselőket a demokratikus legitimitáció alapjául szolgáló elszámoltathatóságtól eltérő függőségek felé tereli. E fogalom a platformkörnyezetre is megfelelően alkalmazható, ugyanis a politikai kommunikációt közvetítő közösségi platformok – különösen hirdetési és figyelemalapú logikájuknak köszönhetően – olyan funkciókat építhetnek be, amelyek a nyilvánosság szerkezetét a legerősebb erőforrásokkal rendelkező szereplők irányába terelik.⁴⁶¹

Az amerikai Legfelső Bíróság a Moody kontra NetChoice ügyben született döntés indokolásában kifejtette: rendkívül fontos, hogy egy olyan jól működő véleménynyilvánítási környezet (*well-functioning speech environment*) álljon rendelkezésre, amelyben a polgárok számos

⁴⁵⁸ Jack M. Balkin: Old-School/New School Speech Regulation. *Harvard Law Review*, Vol. 127., No. 1. (2014) 1–45.

⁴⁵⁹ Balkin (2018) i. m. 2016–2019. Járulékos cenzúra akkor valósul meg, amikor amikor az állam az „A” szervezet számára előírja, hogy az a „B” szervezet véleménynyilvánítását ellenőrizze. Uo. 2016–2017.

⁴⁶⁰ Elena Abrusci: The UK Online Safety Act, the EU Digital Services Act and online disinformation: is the right to political participation adequately protected? *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 2. (2024) 442.

⁴⁶¹ Lawrence Lessig: *Republic, Lost. How Money Corrupts Congress – and a Plan to Stop It*. New York–Boston, Twelve, 2011, 89–124.

forrásból juthatnak információkhoz, ez ugyanis az Első Alkotmánykiegészítés teljes célja.⁴⁶² Az ítélet által követett megközelítés ugyan védi a felhasználókat az állam hatalmától, valójában nem oltalmazza a kommunikációs környezetet a platformok hatalmától, az Első Alkotmánykiegészítés jelenlegi doktrínája pedig nem teszi lehetővé a szakadék áthidalását. Egyetlen szabályozási megoldás sem lehet képes önmagában az aszimmetria feloldására, hanem különféle intézkedések együttesen lehetnek képesek – pusztán – enyhíteni a kommunikációs környezet sajátosságaiból eredő hiányosságokat.⁴⁶³ Bhagwat ugyanakkor arra hívja fel a figyelmet, hogy a platformok felelősségre vonása bizonyos jogellenes tartalmak eltávolításának elmulasztása miatt bizonyos kontextusokban összeegyeztethető lehet az Első Alkotmánykiegészítés elveivel.⁴⁶⁴

Mint az előzőekből is kitűnik, míg a szólásszabadság jogának horizontális alkalmazása magánszemélyekkel szemben Európában elfogadott, a tengerentúlon azonban kizárólag az állammal szemben (vertikális módon) érvényesíthető; ez szoros összefüggésben áll a kormánnyal szemben eredendően bizalmatlanságot tanúsító szemlélettel. Szintén eltérés, hogy Európában az állam pozitív kötelezettségei iránti igény megjelenik a demokratikus nyilvánosság megteremtésére (a Csendes-óceán túlsópartján ez a szemlélet is elképzelhetetlennek tűnik). Erre példa az EJEK Bradshaw-ügyben hozott ítélete, amelyben az EJEK 1. jegyzőkönyvének 3. cikke (a szabad választásokhoz való jog) alapján a tagállamok kötelezettségeit vizsgálta a választásokba történő szisztematikus, nagyméretű külföldi beavatkozás elleni küzdelemmel összefüggésben.⁴⁶⁵ Elismerve, hogy a dezinformáció komoly veszélyt jelenthet a választások integritására, az EJEK megállapította, hogy amennyiben az ellenséges külföldi beavatkozás valódi kockázatot jelent a szavazati jog lényegének aláásására, az államok pozitív kötelezettséget vállalhatnak megfelelő intézkedések elfogadására és rendszeres felülvizsgálatára, ideértve a választási beavatkozással kapcsolatos hiteles állítások kivizsgálását is, amennyiben ennek elmulasztása akadályozhatja az ilyen intézkedések meghozatalát.⁴⁶⁶ Bár a külföldi befolyás értékelésének nehézsége nem akadályozhatja meg az államokat a demokrácia védelmében, nincs egyértelmű konszenzus arról, hogy az államoknak milyen konkrét intézkedéseket kell hozniuk, a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartása keretein belül. Ezért az

⁴⁶² *Moody v. NetChoice LLC*, 603 US 707 (2024).

⁴⁶³ *Dawood* i. m. 1219.

⁴⁶⁴ Ashutosh Bhagwat: *Do Platforms Have Editorial Rights?* *Journal of Free Speech Law*, Vol. 1., No. 1. (2021) 97–138.

⁴⁶⁵ *Bradshaw and Others v. the United Kingdom*, no. 15653/22, 2025. július 22-i ítélet.

⁴⁶⁶ *Uo.* [136]–[138].

államok széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a demokratikus folyamatokat fenyegető hiteles veszélyek elleni küzdelemhez alkalmazandó eszközök kiválasztásában.⁴⁶⁷

5.3 A KÖZÖSSÉGI PLATFORMOK HATÁSA A DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSÁGRA

A közösségi hálózatok térnyerése alapjaiban alakította át a demokratikus nyilvánosság működését. A kezdetben optimista várakozások – miszerint a platformok elősegítik a szabad információáramlást, az állampolgári részvételt és a politikai diskurzus szélesedését – mellé mára komoly aggodalmak társultak. Különösen hangsúlyos problémaként jelent meg a visszhangkamrák és szűrőbuborékok jelensége, amelyekben a felhasználók világnézetileg homogén információs térbe záródnak, kevés teret engedve az eltérő nézőpontoknak. E jelenségekhez kapcsolódik a társadalmi polarizáció erősödése, a nyilvános szféra fragmentációja, valamint az ezeket előidéző algoritmikus szelektálás és a platformok tartalommoderálásának gyakorlatával kapcsolatos kihívások. Ahogyan az internet, úgy a közösségi oldalak is kezdetben megjelenésükkel, majd térnyerésükkel a teljes szabadság reményét hordozták magukban, azonban gyorsan kiderült, hogy ennél valamivel árnyaltabb a kép. A technológiai óriásokat – profitorientált vállalatokként – elsősorban a részvényeik értékének növekedése hajtja, ezért piaci érdekük azt diktálja, hogy a felhasználók minél több időt töltsenek el a felületeiken, és annak során a lehető legtöbb interakciót hajtsák végre. Alapvető különbség a 20. és a 21. századi médiaökoszisztéma között, hogy míg korábban a nagyszámú közönség, addig napjainkban a jelentős számú, tartalomkészítésben is meghatározó szerepet vállaló megszólaló nélkülözhetetlen a rendszer működéséhez.⁴⁶⁸

Jelen pont alatt azt a kérdést járom körül, hogy miként hatnak a közösségi oldalak a demokratikus nyilvánosságra, kitérve e körben az európai és amerikai kontextus közti különbségekre, valamint arra, hogy miért ütköznek nehézségekbe e jelenségek szabályozása.

5.3.1 VISSZHANGKAMRÁK, SZŰRŐBUBORÉKOK

A visszhangkamra (*echo chamber*) fogalma alatt a metafórát elsőként használó Sunstein egy olyan információs közeget értett,⁴⁶⁹ amelyben az ott lévők kizárólag hasonló nézeteket tartalmazó forrásokból tájékozódnak, az ellentétes vélemények pedig kiszűrődnek, nem jutnak el a felhasználókhoz. Ilyen határokkal rendelkező, zárt kommunikációs tér képes felerősíteni a belső üzeneteket, miközben megóvjá a közönséget az ellentétes véleményektől. A digitális

⁴⁶⁷ Uo. [159]–[162].

⁴⁶⁸ Jack M. Balkin: Szólásszabadság az algoritmos társadalomban. A big data, a magánszabályozás és a véleménynyilvánítás szabályozásának új iskolája. *In Medias Res*, 2018/2., 231.

⁴⁶⁹ Cass R. Sunstein: *Republic.com*. Princeton, Princeton University Press, 2001.

technológiákat és a politikai polarizációt összekötő érvelés az emberek azon képességéhez kapcsolódik, hogy kiszűrjék mindazt az információt, amely kihívást jelenthet meglévő nézeteikre. Ahogy az egyének egyre több időt töltenek hasonló gondolkodású emberek közösségeiben, nemcsak egyre inkább ki vannak téve a saját álláspontjukat támogató üzeneteknek – a saját álláspontjukkal ellentétes információknak való kitettségük is csökken. Ez vezet a visszhangkamrák kialakulásához, ahol a polgárok nem látnak és nem hallanak széles körű témákat vagy ötleteket, ami korlátozza képességüket a politikai kérdésekben való közös nevezőre jutásra.⁴⁷⁰

A visszhangkamrákban tehát az egy irányba mutató, egymást erősítő információk foglalnak el meghatározó szerepet. Fontos hangsúlyozni, hogy a visszhangkamra nem pusztán önmagától a platform működési logikájából adódóan jöhet létre, hanem a felhasználóknak az aktív szelekciós preferenciái nyomán, amikor maguk választanak olyan hírforrásokat, amelyek illeszkednek saját nézeteikhez, e jelenséget a szakirodalom szelektív kitettség (*selective exposure*) és megerősítési torzítás (*confirmation bias*) kifejezésekkel illeti.⁴⁷¹ Az emberek ugyanis offline is gyakran világnézetileg homogén baráti, családi hálózatokban forognak, ami erősítheti a visszhangkamra-hatást. A hasonló gondolkodásúakkal való kapcsolattartás emberi hajlama, már a közösségi média előtti társas interakciókban is megfigyelhető volt, ugyanakkor a visszhangkamrák kialakulásában a közösségi média oldalak erre a folyamatra ráerősítettek.⁴⁷²

A szűrőbuborék (*filter bubble*) fogalma szorosan kapcsolódik a visszhangkamrához, de kialakulásának oka eltérő. A „szűrőbuborék” kifejezést Eli Pariser használta először 2011-ben, arra a jelenségre utalva, amikor a digitális platformok személyre szabott algoritmusai a felhasználó korábbi viselkedése alapján egyéni információs közeget hoznak létre.⁴⁷³ A platformok ugyanis nem kizárólag a tartalommoderálással befolyásolják az elérhető kínálatot, hanem az algoritmusok segítségével a felhasználók elé kerülő tartalomkínálat kezelésében, vagyis a hírfolyamok összeállításában is nélkülözhetetlen szerep hárul rájuk.⁴⁷⁴ Ilyenkor a tartalmak rangsorolását végző algoritmusok automatikusan, a felhasználó aktív döntése nélkül szűrik és rang-

⁴⁷⁰ Pablo Barberá: Social Media, Echo Chambers, and Political Polarization. In Nathaniel Persily – Joshua A. Tucker (szerk.): *Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform*. Cambridge University Press, 2020, 38.

⁴⁷¹ Andrew Guess – Benjamin Lyons – Brendan Nyhan – Jason Reifler: Avoiding the echo chamber about echo chambers: Why selective exposure to like-minded political news is less prevalent than you think. *Knight Foundation*, January 2018, 4–5.

⁴⁷² Uo. 13.

⁴⁷³ Eli Pariser: *The filter bubble: How the New Personalised Web Is Changing What We Read and How We Think*. New York, Penguin Publishing, 2012, 10.

⁴⁷⁴ Tarleton Gillespie: The Relevance of Algorithms. In Tarleton Gillespie – Pablo J. Boczkowski – Kirsten A. Foot (szerk.): *Media Technologies: Essays on Communication, Materiality, and Society*. Cambridge, M. A., MIT Press, 2014. 185–193.

sorolják a tartalmakat úgy, hogy minél inkább illeszkedjenek a felhasználó preferenciáihoz. Ennek eredménye egy személyre szabott információs buborék, amelyben a felhasználó egyre több, a saját nézeteit megerősítő posztot, hírt lát, és egyre kevesebb olyat, ami ellentétes vagy kihívó jellegű lenne. Vagyis a szűrőbuborék felfogható a visszhangkamra egy sajátos eseteként: olyannak, amelyet elsősorban a passzív személyre szabást végző rangsoroló algoritmusok hoznak létre anélkül, hogy mi aktívan választanánk, és amely a hírek és információk online terjesztésének bizonyos jellemzőiből adódhat.⁴⁷⁵ Amíg tehát a visszhangkamra fogalma nem előlegezi meg, hogy miért zárkózik valaki az egyoldalú információk közé – lehet ez tudatos döntés vagy a kínálat sajátossága is –, addig a szűrőbuborék kifejezetten a platformok automatikus működéséből fakadó szelekciót jelöli. Mindazonáltal a gyakorlatban a két jelenség gyakran együtt jár: a felhasználók önszelekciós hajlama és az algoritmusok kínálati szelektálása együttesen szűkítheti le az eléjük kerülő vélemények körét.⁴⁷⁶ Ugyanakkor a kutatások azt is mutatják, hogy az online hírfogyasztók körében kimutatható a szelektív kitettség: a felhasználók nagyobb érdeklődést mutatnak a saját álláspontjukat megerősítő tartalmak iránt, mint az azokat megkérdőjelező információk iránt, bár ez nem jelenti az ellentétes nézetek teljes kizárását.⁴⁷⁷ Ami a magyarországi viszonyokat illeti: egy reprezentatív kutatás a hírfogyasztásra vonatkozó attitűd tekintetében rámutatott, hogy az elmúlt évek alatt a lakosság passzivitása egyre csökkenő tendenciát mutat, ugyanis egyrészt a válaszadók az információk megszerzése terén aktívabb magatartást tanúsítanak, másrészt az adott kérdésben a sajátjától eltérő vélemények megismerése terén is nagyobb nyitottság mutatkozik.⁴⁷⁸

Számos nemzetközi kutatási eredmény azt mutatja, hogy a visszhangkamrák jóval kisebb mértékben és kevésbé elterjedten vannak jelen, mint azt általában feltételezik,⁴⁷⁹ a társadalom jelentős részének médiafogyasztása sokszínű, és azok, akik csak egy forrásra támaszkodnak, általában olyan források felé konvergálnak, amelyeknek politikailag sokszínű közönsége van, mint például a kereskedelmi vagy közszolgálati műsorszolgáltatók, és gyakran csupán néhány százalékuk szereznek híreket kizárólag pártpolitikai forrásokból.⁴⁸⁰ Szintén a felhasználói

⁴⁷⁵ Amy Ross Arguedas – Craig T. Robertson – Richard Fletcher – Rasmus K. Nielsen: *Echo Chambers, Filter Bubbles, and Polarisation: a Literature Review*. Reuters Institute, University of Oxford, 2022, 11.

⁴⁷⁶ Uo.

⁴⁷⁷ Cass R. Sunstein: *#Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton, Princeton University Press, 2017, 114–117.

⁴⁷⁸ Török Bernát – Rab Árpád – Szikora Tamás: *Viszonyunk az internethez, a hírforrásokhoz és a Facebookhoz. 5 év tapasztalatai a magyar lakosság körében*. NKE ITKI, 2024.

https://itki.uni-nke.hu/document/itki-uni-nke-hu/kutat%C3%A1si%20jelent%C3%A9s_viszonyunk%20az%20internethez_5%20%C3%A9v.pdf

⁴⁷⁹ Richard Fletcher – Craig T. Robertson – Rasmus K. Nielsen: How Many People Live in Politically Partisan Online News Echo Chambers in Different Countries? *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, Vol. 1. (2021) 1–56.

⁴⁸⁰ Arguedas et al. i. m. 15–16.

érdeklődés kérdésére fókuszálva egy másik, az Egyesült Királyság felnőtt internethasználóinak országosan reprezentatív felmérését felhasználva azt találta, hogy a politikában érdekelt személyek és a változatos médiafogyasztással rendelkezők hajlamosak elkerülni az visszhangkamrákat.⁴⁸¹

Más kutatások szerint az internet és a közösségi média még növelheti is az információs sokszínűséget: a keresőmotorok, hírfolyamok ajánlóalgoritmusai által nyújtott algoritmikus szelektálás átlagosan kissé sokrétűbb hírfogyasztáshoz vezet, mint a hagyományos média – pont az ellenkezőjét annak, amit a „szűrőbuborék” hipotézis sugall. A kutatások azonban azt is mutatják, hogy a kedvező átlagos hatás mögött létezik a társadalomnak egy kisebb, néhány százalékot kitevő rendkívül aktív csoportja, amely tudatosan vagy az algoritmus révén valóban bezárkózik a visszhangkamrába. Őket jellemzően a saját meggyőződésükkel egyező tartalmak vonzanak, és kerülnek a szembesülést az ellenoldallal. Bár arányuk kicsi, befolyásuk nem elhanyagolható: a politika véleményklímáját sokszor a leghangosabb, legaktívabb véleményvezérek alakítják, akik viszont gyakran éppen ezekből a szélsőségesebb buborékokból kerülnek ki. Tehát a demokratikus nyilvánosság szempontjából a probléma valós és releváns, még ha nem is mindenkit érint egyformán.⁴⁸² Bruns ugyanakkor cikkében amellet, hogy kritikai áttekintést nyújt a szűrőbuborék fogalmáról és megítélése szerint a szűrőbuborékok mítosza egy nagy félreértés, arra a következtetésre jut, hogy annak kitartó jelenléte csupán ahhoz járult hozzá, hogy elterelje a tudományos figyelmet a sokkal kritikusabb kutatási területekről.⁴⁸³

A visszhangkamrák és szűrőbuborékok iránti félelem összegzésképpen tehát abból fakad, hogy ezek a zárt – és sok esetben nem „átjárható” – információs terek erősítik a társadalmi-politikai megosztottságot, és aláássák a demokratikus párbeszédet, aminek eredményeképpen a nyilvánosság darabokra eshet szét. Ez a jelenség közvetlenül kapcsolódik a polarizáció fogalmához, amelyet a következő szakaszban tárgyalok.

5.3.2 TÁRSADALMI POLARIZÁCIÓ ÉS A NYILVÁNOSSÁG FRAGMENTÁCIÓJA

A demokratikus nyilvánosság átalakulásához fűződő következményként – részben az előző pontban említett jelenségekkel összefüggésben – a társadalmi polarizáció és a nyilvánosság fragmentációja érdemel említést. E jelenségek körében az vizsgálendő, hogy az egyes kérdésekben a társadalom különféle csoportjainak politikai véleménye mennyire tér el egymástól,

⁴⁸¹ Elizabeth Dubois – Grant Blank: The echo chamber is overstated: the moderating effect of political interest and diverse media. *Information, Communication & Society*, Vol. 21., No. 5. (2018) 729–745.

⁴⁸² Arguedas et al. i. m. 4., 30.

⁴⁸³ Axel Bruns: Filter Bubble. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019).

illetve mennyire viseltetnek negatív érzésekkel az ellentétes nézeteket vallók közössége iránt. A polarizáció egyik következménye, hogy a demokratikus nyilvánosság egysége megbomlik: nem alakul ki konszenzusos valóságkép, és a közélet vitái parttalan, egymáshoz alig-alig kapcsolódó vitákká fajulhatnak.⁴⁸⁴ A közösségi médiát gyakran vádolják a polarizáció növekedésének előidézésével, azonban amiképpen a visszhangkamrák és a szűrőbuborékok kapcsán említettem, a valós kép a polarizáció tekintetében is jóval árnyaltabb. Egyes kutatások szerint ugyanis a közösségi platformok nem a megosztottság elsődleges okai, még ha képesek is súlyosbítani azt. Történelmi adatok elemzése azt mutatja, hogy az Egyesült Államokban a politikai megosztottság már jóval a Facebook és Twitter megjelenése előtt növekedésnek indult. Például egy tanulmány megállapította, hogy 1996 és 2016 között az idősebb (65 év feletti) amerikai korosztályban nőtt a leginkább a politikai megosztottság, holott éppen ők használják legkevésbé az internetet és a közösségi médiát.⁴⁸⁵ Hasonlóképpen, egy másik tanulmány negatív összefüggést talált a közösségi média használata és a politikai polarizáció között, megállapításuk szerint még ha az Egyesült Államokban minden korcsoport esetében nőtt is a politikai polarizáció mértéke, a változás mértéke a legfiatalabbak – azaz a közösségi médiában valószínűleg legaktívabbak – körében volt a legkisebb. Ez az eredmény arra utal, hogy a digitális technológiák valószínűleg csak korlátozott szerepet játszanak a polarizáció növekedésének magyarázatában.⁴⁸⁶ Egy több országra kiterjedt kutatás pedig arra világított rá, hogy mivel az internetpenetráció minden vizsgált országban hasonlóan növekedett, ez is arra utal, hogy a polarizáció növekedésének okai mélyebbek annál, mint hogy egyszerűen a közösségi média társadalmi nyilvánosság szerkezetének átalakítására kifejtett hatásának számlájára lenne írható.⁴⁸⁷

Vagyis mondhatjuk, hogy bár a közösségi média valószínűleg nem tekinthető a polarizáció elsődleges okozójának, gyakran hozzájárulhat annak bizonyos formáihoz. Az online térben a kommunikáció stílusa sokszor indulatosabb, a vita könnyen elfajul személyeskedéssé vagy gyűlölködéssé, amit a platformok láthatósági algoritmusai sem feltétlenül fognak vissza – sőt, miután az ilyen tartalmak jellemzően nagyobb érdeklődést és így több felhasználói aktivitást váltanak ki, gyakran a terjedésük is sokkal nagyobb. A demokratikus nyilvánosság szempontjából veszélyes fejlemény, hogy a közös konszenzuális alap gyengül: ha a polgárok eltérő

⁴⁸⁴ Arguedas et al. i. m. 11.

⁴⁸⁵ Paul M. Barrett – Justin Hendrix – J. Grant Sims: *Fueling the Fire: How Social Media Intensifies U.S. Political Polarization – And What Can Be Done About It*. Center for Business and Human Rights, September 2021.

⁴⁸⁶ Levi Boxell – Matthew Gentzkow – Jesse M. Shapiro: Greater Internet use is not associated with faster growth in political polarization among US demographic groups. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 114., No. 40. (2017) 10612–10617.

⁴⁸⁷ Levi Boxell – Matthew Gentzkow – Jesse M. Shapiro: *Cross-Country Trends in Affective Polarization*. National Bureau of Economic Research Working Paper, 26669 (2020).

hírforrásokból tájékozódnak és kölcsönösen hiteltelennek tartják a másik oldal médiáját, akkor a nyilvánosság fragmentálódik, széttöredezik. Több országban tapasztalható, hogy a politikai táboroknak megvannak a saját hírforrásaik, szakértőik, sőt ténybeli narratíváik, és ezek a buborékok között alig van átjárás. Ennek extrém példája, amikor teljes platformok válnak egy-egy világnézeti közösség digitális „bástyájává” – ezt nevezi egy friss kutatás „*echo platform*” jelenségnek. Ilyenkor nem csupán arról van szó, hogy egy Facebook-csoport homogén, hanem hogy bizonyos alternatív közösségi oldalak egész felhasználói bázisa egyoldalú ideológiai nézeteket képvisel. Ezek a platformok rendkívül homogén felhasználói közösségeket építettek ki, amelyek szinte teljesen elszigetelődnek a fősodorbeli diskurzustól.⁴⁸⁸ A nyilvánosság fragmentációja tehát ma már nem csak platformon belüli buborékokat jelent, hanem a platform szintjén is tapasztalhatóak ezek a törésvonalakat, és a különféle közösségi oldalak látogatói („hívei”) között könnyen párhuzamos valóságok teremődtek. A problémára nem adható egyszerű, minden társadalomban egységes hatékonysággal érvényesülő megoldás, de minden bizonnyal helyes megállapítás, hogy erre segítségül lehet a minőségi, objektív újságírói tartalmak előállításának támogatása és terjesztése, a médiába vetett bizalom erősítésén keresztül pedig a perszonalizáció csökkentése és a tényeken alapuló viták lefolytatása is kellő támaszként szolgálhat az egészséges demokrácia működése számára.⁴⁸⁹

5.3.3 AZ ALGORITMUSOK SZEREPE A TARTALOMKEZELÉSBEN

A közösségi média platformok működése mögött álló algoritmusok kulcsszerepet játszanak abban, hogy az egyes felhasználók milyen sorrendben és pontosan milyen tartalmakkal találkozik. Az algoritmus működése nem csak a szemlélő felhasználó érdekeit érinti, annak szerkesztői döntésén múlik az is, hogy ki kerül a nyilvánosság elé, kinek a hangja lesz halkabb, esetleg tűnik el teljesen a nyilvánosságból. Fontos azt is kiemelni, hogy ugyan a tartalomkezelést egy algoritmus végzi a tartalommoderálást, tartalomrendezést (ami leegyszerűsítve a folyamatot matematikai műveleteket hajt végre), maga az algoritmus mögött mégiscsak emberek, az ő (szerkesztői) döntéseik állnak. Az algoritmusoknak köszönhetően az egyénnek már arra sincs szüksége, hogy – különféle preferenciáihoz igazodva – maga folytasson keresést a mérhetetlen kínálatban, majd saját magának állítsa össze a kívánt tartalmakat. A közösségi oldalak működését alapvetően meghatározó technológiai megoldásoknak, az algoritmusoknak

⁴⁸⁸ Edoardo Di Martino – Alessandro Galeazzi – Michele Starnini – Walter Quattrociochi – Matteo Cinelli: Ideological fragmentation of the social media ecosystem: From echo chambers to echo platforms. *PNAS Nexus*, Vol. 4, No. 9. (2025).

⁴⁸⁹ Papp János Tamás: Ajánlórendszerek és szűrőbuborékok. A DSA várható hatásai az algoritmos információrendezésre. In Koltay András – Szikora Tamás – Lapsánszky András (szerk.): *A vadnyugat vége? Tanulmányok az Európai Unió platformszabályozásáról*. Budapest, Orac, 2024, 254–255.

köszönhetően az egyének számára személyre szabott tartalomkínálat állítható össze. Megjegyzést érdemel, hogy az algoritmusokat egyre gyakrabban használják káros vagy jogellenes tartalmak eltávolítására, illetve moderálásra,⁴⁹⁰ azonban a jelen fejezet keretei között e kérdésekre nem, kizárólag a felhasználók számára megjelenített tartalmak összeállítása során alkalmazott műszaki megoldásokra, illetve elsődlegesen azok hatásaira fókuszál.

A jelentősebb közösségi média-platformok általában személyre szabott rangsorolást alkalmaznak, amelynek elsődleges célja a felhasználói elköteleződés (*engagement*) maximalizálása.⁴⁹¹ Az algoritmusok jellemzően azokat a posztokat, videókat emelik ki a hírfolyamban a felhasználók számára vagy ajánlják a figyelmünkbe, amelyeknél nagy eséllyel valamilyen reakciót váltunk ki – legyen az lájk, megosztás, hozzászólás vagy akár csak több idő eltöltése a tartalomkínálat böngészésével. A technológiai cégek mint gazdasági (óriás)vállalatok profitmaximalizálásra törekvő logikája igen egyszerű: minél több időt tölt a felhasználó a platformon, annál több reklámot lehet az irányukba közvetíteni, ami végső soron a legfőbb bevételi forrásuk exponenciális növeléséhez vezet. Amint arra Matthew Hindman rámutat, az algoritmusok vezérelt szűrés világában a technológiai óriások képesek jelentős hasznot húzni az ajánlórendszerek alkalmazásából, és a kisebb erőforrásokkal rendelkező piaci szereplők kevésbé profitálnak.⁴⁹² Míg az internet megjelenése előtt alapvetően a rendelkezésre álló információk mennyisége és közvetítő csatornák számítottak szűkösnek, addig manapság az emberi figyelemről mondható el ugyanez.⁴⁹³

A platformok üzleti modellje nem eleve a demokratikus mechanizmusok aláásására született, azonban az is jól látható, hogy a figyelemért folytatott verseny torzíthatja a demokratikus nyilvánosságot. Ennek következménye, hogy azok a tartalmak élveznek előnyt a szelekciós folyamat során, amelyek jellemzően szenzációhajhász, felháborodást vagy félelmet kiváltó jelleggel bírnak, vagyis az érzelmeket felkorbácsoló tartalmak, ugyanis ezek generálják a legtöbb aktivitást. Erre kifejezett bizonyítékot szolgáltatott Frances Haugen, korábbi Facebook-alkalmazott, aki a kiszivárogtatott információk alapján megerősítette, hogy a platform a megosztó, adott esetben káros tartalmakat részesíti előnyben, azok ugyanis jóval több interakciót váltanak ki, ami növeli a profitot – márpedig ez a közjónál előrébb való szempont a működés

⁴⁹⁰ Ld. e tárgyban pl. The Impact of Algorithms for Online Content Filtering or Moderation. (2020), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/657101/IPOL_STU\(2020\)657101_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/657101/IPOL_STU(2020)657101_EN.pdf).

⁴⁹¹ Smitha Milli – Micah Carroll – Yike Wang – Sashrika Pandey – Sebastian Zhaob – Anca D. Dragan Smitha: Engagement, user satisfaction, and the amplification of divisive content on social media. *PNAS Nexus*, Vol. 4., No. 3 (2025) 1.

⁴⁹² Matthew Hindman: *Az internet csapdája. Hogyan épít monopóliumokat és ássa alá a demokráciát a digitális gazdaság?* Budapest, Orac, 2023, 53–75.

⁴⁹³ James Williams: *Stand Out of Our Light: Freedom and Resistance in the Attention Economy*. Cambridge University Press, 2018, 13–14.

során.⁴⁹⁴ Az algoritmus tehát nem ideológiai meggyőződésből, hanem üzleti okból erősítheti fel a megosztó tartalmak hangját, azonban bizonyos, hogy a személyre szabott (perszonalizált) tartalomkínálat a sokszínség ellen hat.

A közösségi oldalak algoritmusai által vezérelt világ demokratikus döntéshozatali folyamatokra gyakorolt hatásait érintő kutatások elég összetett képet mutatnak. Az egyes fontos kérdésekben való felelős döntések előkészítésében meghatározó szerepe van annak, hogy az egyén birtokában legyen a releváns, különféle nézeteket megtestesítő információknak. A sokrétű tájékozódás tehát elemi érdek. Már csak azért is, mert a platformok a közérdeklődésre számot tartó, fontos közéleti kérdésekben zajló vitákhoz kapcsolódó információkhoz való hozzáférésben jóval jelentősebb hatást képesek gyakorolni az említett algoritmusok által a felhasználók elé tárt (vagy éppenséggel előlük elrejtett) információkkal, mint mondjuk egyes tartalmak vagy akár a felhasználói fiók törlésével.⁴⁹⁵

Arra vonatkozóan, hogy az egyén hozzájut-e a közéleti kérdésekben való állásfoglaláshoz szükséges mértékű lényeges információkhoz, figyelemmel napjaink médiakörnyezetére, a szakirodalomban sokan úgy vélik, hogy nehéz megnyugtatóan pozitív előjelű választ adni.⁴⁹⁶ A demokráciának nélkülözhetetlen eleme, hogy a polgárok ne kizárólag egyféle – leggyakrabban a maguk által közvetlenül vagy közvetetten választott – állásponttal szembesüljenek, hanem igenis elkerülhetlenné kell tenni a találkozást előzetesen kívánatosnak nem tartott, akár az egyénnel gondolatiságában kifejezetten ellentétes témákkal, nézetekkel. E téren az állam feladata nem abban nyilvánul meg, hogy erőszakkal kényszerítse polgárait a sokszínű tájékozódásra, hanem abban, hogy megteremtse annak feltételeit, hogy a kívánt helyzet előállhasson.⁴⁹⁷ Sunsteinnek az online térben a felhasználók számára szinte tálcán kínált hírválogatásban rejlő veszélyekkel kapcsolatos aggodalmát egyes kutatások árnyaltabban fogalmazták meg,⁴⁹⁸ mások pedig kifejezetten cáfolták.⁴⁹⁹ További kutatások arra mutatnak rá, hogy a hírportálok gyerekcipőben járó tartalomkínálat-összeállítása önmagában nem jelent különö-

⁴⁹⁴ Kari Paul – Dan Milmo: Facebook putting profit before public good, says whistleblower Frances Haugen. *The Guardian*, 4 October 2021.

<https://www.theguardian.com/technology/2021/oct/03/former-facebook-employee-frances-haugen-identifies-herself-as-whistleblower>

⁴⁹⁵ Koltay András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 225., 248.; Koltay András: A social media platformok jogi státusa a szólásszabadság nézőpontjából. *In Medias Res*, 2019/1., 1–56.

⁴⁹⁶ Ld. ehhez még Gálik Mihály: Az egyéni médiafogyasztás és médiahasználat alakulását befolyásoló tényezők a médiatartalmaknak való kitettség változásainak tükrében. *Médiakutató*, 2019. tavasz.

⁴⁹⁷ Cass R. Sunstein: *Republic.com 2.0*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013. 18.

⁴⁹⁸ Seth Flaxman – Sharad Goel – Justin M. Rao: Filter Bubbles, Echo Chamber, and Online News Consumption. *Public Opinion Quarterly*, 80, Special Issue, (2006), 298–320.

⁴⁹⁹ Az Egyesült Államokban végzett kutatási eredményekből összegyűjtött példákat ld. Gálik Mihály: A hálózati hírmédia sajátosságai, különös tekintettel a visszhangkamra- és a szűrőbuborék-jelenségre. *In Medias Res*, 2019/2., 334–336.

sebb problémát, azonban a technológiai eszköztár fejlődik, és ez az információs közeg válik a felhasználók tájékozódásának elsődleges forrásává, így a demokráciára jelentett veszélyek valódivá válnak.⁵⁰⁰

A felmerülő negatív következmények sorába tartozik, hogy az online tömegkommunikáció szférájában a tartalomkínálat egyénre szabása a társadalmi kohézió ellen hat, és egyes kérdések kapcsán elszigetelt közösségek kialakulásához vezet.⁵⁰¹ Emellett kutatási eredmények szerint a közösségi média használata közvetlen, negatív hatással lehet a közéleti kérdések ki-
beszélésére számos offline környezetben, így például otthon, munkahelyen, baráti összejöveteleken vagy egyéb közösségi eseményeken.⁵⁰² Ugyancsak csökkenti a sokoldalú tartalomkínálat összeállításának lehetőségét a felhasználói tudatosság hiánya. A közösségi média tartalomajánlási rendszerének (hírfolyam-összeállítási mechanizmusának) alapja a felhasználó (vagy a közeli ismerősei) által felkeresett tartalmak, így idővel egyre szűkebb kínálati lehetőség adódik az érdeklődési körbe eső véleményeken kívüli nézetek megismerésére – és ez nem kizárólag a hivatkozott kutatással közvetlenül érintett terrorista tartalmak tekintetében igaz állítás.⁵⁰³

Más szerzők ugyanakkor arra mutatnak rá, hogy az algoritmusok által személyre szabott információs kínálat összeállításának nem kellene eredendően a sokszínű tájékozódásra veszélyes elemként tekinteni. Ennek segítségével ugyanis elméletileg akár megvalósulhatna a hagyományos médiát tekintve – elsődlegesen a véges kínálati lehetőségekből adódó – kivitelezhetetlennek tűnő eredmény, nevezetesen, hogy egyidejűleg érvényesüljön teljes körűen a vélemények kifejezésének szabadsága a média oldaláról és a közönség részéről a sokszínű információhoz való hozzáférés lehetősége. Azaz nem szükségszerű, hogy egyesek tájékozottsága kizárólag annak árán valósulhasson meg, hogy ezáltal másokat meg kelljen fosztani a számukra szükséges információkhoz való hozzáférés lehetőségétől.⁵⁰⁴

A személyre szabott kínálat összeállítása körében különbséget tehetünk a kifejezetten a felhasználó előzetes szelekciójának eredményeképpen létrejövő (*self-selected personalisation*) tartalomkínálat, illetve az egyéni választás mozzanatától független, kizárólag az algoritmus

⁵⁰⁰ Frederik J. Zuiderveen Borgesius et al.: Should We Worry about Filter Bubbles? *Internet Policy Review*, Vol. 5., No. 1 (2016).

⁵⁰¹ Natascha Just – Michael Latzer: Governance by Algorithms: Reality Construction by Algorithmic Selection on the Internet. *Media, Culture & Society*, Vol. 39., No. 2. (2017) 238–258.

⁵⁰² Keith N. Hampton – Inyoung Shin – Weixu Lu: Social Media and Political Discussion: When Online Presence Silences Offline Conversation. *Information, Communication & Society*, Vol. 20., No. 7. (2017) 1090–1107.

⁵⁰³ Alastair Reed et al.: Radical Filter Bubbles. *Social Media Personalization Algorithms and Extremist Content. Global Research Network on Terrorism and Technology*, Paper No. 8., (2019), 3.

⁵⁰⁴ Sarah Eskens – Natali Helberger – Judith Moeller: Challenged by News Personalisation: Five Perspectives on the Right to Receive Information. *Journal of Media Law*, Vol. 9., No. 2. (2017) 259., 277–279.

által összeválogatott (*pre-selected personalisation*) információrengeteg között.⁵⁰⁵ E megkülönböztetés némiképpen félreérthető lehet, ugyanis a másodikként említett egyéniesített tartalomkínálat összeállításának tulajdonképpen közvetlen előzménye az egyén korábbi (itt valóban a saját akaratából megtörtént) választások eredményeinek figyelembe vétele. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az algoritmus működésének alapvető eleme az adott felhasználó korábbi tevékenységére (keresésekre, reakcióira stb.) vonatkozó adatok összegyűjtése, elemzése, értékelése, ami aztán a későbbi működésének fundamentumaként szolgálhat. Ilyen módon ez a típusú megkülönböztetés nem is két különféle folyamatként, hanem inkább egymás folyamánként nyer igazi értelmet. Hasonló megkülönböztetés lehet a közvetlen felhasználói információkat alapul vevő (*explicit personalisation*), illetve a különféle adatok elemzése, értékelése alapján levont következtetésekre épülő személyre szabás (*implicit personalisation*) módszere közötti distinkció.⁵⁰⁶

A közösségi platformok vitathatatlanul fontos szerepet töltenek be az egyén mindennapi tájékozódásának formálásában, de érdemes utalni arra, hogy a véleménybefolyásolás, illetve annak következménye legnyilvánvalóbb formája választási időszakokban mutatkozik meg – a közösségi platformok szerepe különösen megnő a választási kampányok során. A technológiai vállalatok aktív részvétele a kormányzati pozíciókról döntő választásokat megelőző időszakban egyáltalán nem meglepő, elég csak például az ezen időszakban elköltött pénzüsszegek már-már felfoghatatlan nagyságára gondolni, illetve a platformok azon elképzelésére, hogy kiemelten fontos megfelelő kapcsolatot fenntartani a politikai aktorokkal – azaz a majdani döntéshozói pozíciókba kerülő jelöltekkel.⁵⁰⁷ Az algoritmusok által vezérelt információs ökoszisztéma kialakítása és fenntartása igen sokak elemi érdeke.

A közösségi platformok nem pusztán „teret adnak” a beszédnek, hanem az algoritmusok segítségével azok navigálását is végzik, vagyis meghatározzák, hogy az egyes felhasználóknak mely tartalom lehet releváns, és válik ezáltal láthatóvá. Frank Pasquale értelmezésében éppen ezért a demokratikus nyilvánosság vizsgálatánál az algoritmikus rangsorolás nem technikai körülményként, hanem a közéleti információáramlás intézményi feltételeként jelenik meg, ami ráadásul a széles nyilvánosság számára láthatatlan formában zajlik.⁵⁰⁸ Ahhoz tehát, hogy az algoritmikus elfogultság harmonizált, globális szabályozása terén érdemi eredményeket

⁵⁰⁵ Zuiderveen Borgesius i. m.

⁵⁰⁶ Neil Thurman – Steve Schifferes: The Future of Personalisation at News Websites: Lessons from a Longitudinal Study. *Journalism Studies*, Vol. 13., No. 5–6 (2012) 775–790., különösen: 776–778.

⁵⁰⁷ Daniel Kreiss – Shannon C. McGregor: Technology Firms Shape Political Communication: The Work of Microsoft, Facebook, Twitter, and Google With Campaigns During the 2016 US Presidential Cycle. *Political Communication*, Vol. 35., No. 2. (2018) 155–177.

⁵⁰⁸ Frank Pasquale: *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*. Harvard University Press, 2015, 215–217.

érhessünk el, globális szintű együttműködésre van szükség, aminek sokkal többet kellene jelentenie, mint az egyes államok közös erőfeszítése: magában kellene foglalnia a szakértőket, a nem kormányzati szervezeteket, a tudományos élet különböző területeiről érkező kutatókat, a különféle érdekképviselői szervezeteket és a mesterséges intelligenciában aktív gazdasági szereplőket egyaránt.⁵⁰⁹

Az algoritmusok tényleges hatását vizsgáló empirikus kutatási eredmények ellentmondásos eredményeket mutatnak. Egyes kísérleti kutatások azt mutatják, hogy ha kikapcsoljuk a személyre szabott algoritmusokat, az csökkentheti a polarizációt bizonyos dimenziók mentén. Például egy vizsgálatban részt vevő alanyok egy csoportja egy hónapra felhagyott a Facebook használatával: náluk a politikai kérdésekben mért polarizáció valamelyest mérséklődött.⁵¹⁰ Ez arra utal, hogy a platformon látott politikai tartalmak konkrét ügyekben tovább tüzelhetik a nézetkülönbségeket, még ha a mély identitás-alapú ellentétet nem is oltják ki. Egy másik tanulmány ugyanakkor arra jutott, hogy a Facebook hírfolyamát összeállító algoritmusa valóban korlátozza a találkozást az ellentétes nézetű hírekkel, és ezáltal kissé növelheti a polarizációt.⁵¹¹

Az algoritmusok hatása nem determinisztikus, a felhasználók cselekvései, döntései is fontos szerepet játszanak a tartalomkínálat platform általi „összeállításában”. Az európai uniós platformszabályozás igyekszik kezelni a kérdést és a felhasználók számára választási lehetőséget biztosítani az online platformok ajánlórendszerének átláthatóságát biztosító előírások révén. A transzparencia jegyében az ajánlórendszereket alkalmazó szolgáltatóknak nyilvánosságra kell hozniuk az algoritmusuk fő paramétereit, ennek módosítására vagy befolyásolására rendelkezésre álló lehetőségeket, amennyiben pedig többféle ajánlórendszert is használ az adott szolgáltatás, azok közül választási lehetőséget is biztosítani kell a felhasználók számára.⁵¹² Az online óriásplatformok esetében továbbá azt is megköveteli a rendelet, hogy az üzemeltetők biztosítsanak legalább egy olyan ajánlórendszert a felhasználók számára, ami nem profilalkotásos alapul.⁵¹³

Nem szabad ugyanakkor azt a gyakorlati körülményt sem figyelmen kívül hagynunk, hogy a felhasználók jelentős része nem egyetlen közösségimédia-platformra korlátozza online jelen-

⁵⁰⁹ Gergely Ferenc Lendvai – Gergely Gosztönyi: Algorithmic Bias as a Core Legal Dilemma in the Age of Artificial Intelligence: Conceptual Basis and the Current State of Regulation. *Laws*, Vol. 14., No. 3. (2025).

⁵¹⁰ Hunt Allcott – Luca Braghieri – Sarah Eichmeyer – Matthew Gentzkow: The Welfare Effects of Social Media. *American Economic Review*, Vol. 110., No. 3. (2020) 651.

⁵¹¹ Ro’ee Levy: Social Media, News Consumption, and Polarization: Evidence from a Field Experiment. *American Economic Review*, Vol. 111., No. 3. (2021) 831–870.

⁵¹² DSA 27. cikk.

⁵¹³ DSA 38. cikk.

létét, hanem több platformot használ párhuzamosan,⁵¹⁴ és mivel ezek eltérő közösségi alapelvekkel, működési logikával és szerkezettel kínálják tartalmaikat, a felhasználók szükségképpen változatosabb információs és tartalmi környezettel szembesülnek.

5.3.4 A TARTALOMMODERÁLÁS HATÁSA A DEMOKRATIKUS NYILVÁNOSSÁGRA

A közösségi oldalak üzemeltetői által a demokratikus párbeszédre jelentős hatást gyakorolni képes tevékenység a platformokon végzett tartalommoderálás. Mióta ugyanis a jelentősebb közösségi platformok meghaladták az eredendően kapcsolatépítésre és azok ápolására szolgáló funkciójukat, és fokozatosan a nyilvános kommunikációs csatornák leginkább meghatározó fórumává nőttek ki magukat, egyre inkább meghatározó kérdéssé vált a felületükön folyó diskurzus szükség szerinti moderálása. A nagyobb közösségi oldalak (elsődlegesen: Facebook, Twitter, YouTube) üzemeltetői az Egyesült Államokban székhellyel bíró vállalkozások, amelyek működésük során a vonatkozó jogszabályokra⁵¹⁵ alapozva előszeretettel hivatkoznak a felhasználók által közzétett tartalmak vonatkozásában a felelősség alóli mentességükre. Idővel azonban a teljes immunitás tarthatatlansága nyilvánvalóvá vált, és a közösségi oldalak az általuk nyújtott szolgáltatásokon folyó kommunikáció kereteit meghatározó saját szabályzatokat (közösségi alapelveket) fogadtak el és alkalmaztak. Kezdetben e szabályok létét, később már „csupán” a gyakorlatban való tényleges érvényesülésüket fedte homály, azonban jól megragadható igény mutatkozott a tartalommoderálási eljárás átláthatóságára, főleg miután egyre gyakrabban a moderálási tevékenység eredményeképpen tévesen eltávolított tartalmakról szóló hírek láttak napvilágot.⁵¹⁶

Kezdetben ezeken a platformokon nem volt releváns kérdés a közzétett tartalmak felügyelete, a Facebook tartalommoderálására vonatkozó belső irányelvei is elsőként 2009-ben készültek el.⁵¹⁷ Egyébiránt a platformok általi moderálás mellett az amerikai, széles immunitást biztosító szabályozás elvetésével párhuzamosan optimális lehetőségként az ipari önszabályozás rendszerének alkalmazása is felmerült.⁵¹⁸ A magánszabályozás körébe tartozó tartalommoderálás indokai között egyfelől a jelentős terhet jelentő állami szabályozás megelőzése,⁵¹⁹ más-

⁵¹⁴ Macau K. F. Mak – Michael W. Wagner: Multi-Platform Social Media Use and Incidental Exposure: A Two-Step Analysis of the Conjoint and Distinct Roles of Network Heterogeneity and Homogeneity Across Platforms. *Social Media + Society*, Vol. 11., No. 4. (2025), 1.

⁵¹⁵ Így elsősorban az 1996-os Communications Decency Act 230 szakaszára [47 U.S.C. § 230 (1996)]; ezzel kapcsolatosan lásd az 5.3.5. pont alatt írtakat.

⁵¹⁶ Jonathan Peters: Sexual Content and Social Media Moderation. *Washburn Law Review*, Vol. 59., No. 3. (2020) 469–472.

⁵¹⁷ Thomas A. Kadri – Kate Klonick: Facebook v. Sullivan: Public Figures and Newsworthiness in Online Speech. *Southern California Law Review*, Vol. 93., No. 1. (2019) 59.

⁵¹⁸ Nina I. Brown: Regulatory Goldilocks: Finding the Just and Right Fit for Content Moderation on Social Platforms. *Texas A&M Law Review*, Vol. 8., No. 3. (2021) 451–494.

⁵¹⁹ Jack Balkin, IMR 2018/2. i. m. 232.

felől pedig saját gazdasági érdekei említhetők.⁵²⁰ Ugyanezek az érvek hozhatók fel a 2018 novemberében Mark Zuckerberg által bejelentett⁵²¹ Oversight Board életre hívása kapcsán, de Evelyn Douek szerint a tartalommoderálási probléma ilyen módon történő megoldására négy indok szolgálhatott: a) a tartalommoderálás legitimitációjának megteremtése; b) a további, széles körű kormányzati szabályozási terhek megelőzése és elkerülése; c) a vitás ügyek eldöntésének kiszervezése a Facebooktól elkülönült szervezethez; valamint d) az aktuális standardok hatékonyabb érvényesítésének megteremtése.⁵²² A testület ugyan számos tekintetben „felülvizsgálhatja” a felhasználók platformon folyó kommunikációját, ugyanakkor igen jelentős véleménybefolyásoló erővel bíró kérdésekben nem lehet hozzá fordulni, mint például a politikai reklámok közzétételével kapcsolatos problémák esetén, amely kérdés rendezése teljes egészében a platform kezében marad. Ha a Facebook – konkrétan Mark Zuckerberg – hisz abban, hogy a Facebook és felhasználói számára egyaránt valóban érdemi hozadékkal járhat a világos, demokratikus elveknek megfelelő eljárásrend, intézményrendszer és internetszabályozás megteremtése, akkor érdemes megfontolni a testület hatáskörének kiterjesztését, illetve kifejezetten e kérdések felügyeletére (akár párhuzamosan) is létrehozni a megfelelő fórumot.⁵²³ Mindenesetre a testület hatásköréit érintő további észrevétel, hogy az igazán fajsúlyos kérdésekben nem lesz lehetősége állást foglalni, és a viták megállnak egyes döntésekhez kapcsolódó kritikai megjegyzések ütköztetésénél,⁵²⁴ az viszont mindenképpen érdekes fejlemény, hogy amíg az alkotmányos jogok ütközésének feloldása korábban tipikusan bírósági vagy alkotmánybírói döntéseken keresztül volt megismerhető, ilyen tevékenységet most már egy piaci szereplő által felállított testület (is) végez a saját platformja vonatkozásában.⁵²⁵

A tartalommoderálás célja tehát olyan online környezet biztosítása, ahol a felhasználók biztonságba érzik magukat, lehetőleg nem találkoznak sértő tartalommal, aminek köszönhetően sok időt töltenek és komoly aktivitást mutatnak a platformon. Ezzel is összefüggésbe hozható, hogy a platformok jellemzően jóval szélesebb körben korlátozzák a megszólalásokat, mint amint arra jogilag kötelesek lennének, ez pedig furcsa helyzetet teremt a jellemzően tengerentúli

⁵²⁰ Koltay András: Az új média és a szólásszabadság. i. m. 232.

⁵²¹ Mark Zuckerberg: A Blueprint for Content Governance and Enforcement. https://m.facebook.com/nt/screen/?params=%7B%22note_id%22%3A751449002072082%7D&path=%2Fnotes%2Fnote%2F&rd

⁵²² Evelyn Douek: Facebook's „Oversight Board”: Move Fast With Stable Infrastructure and Humility. *North Carolina Journal of Law and Technology*, Vol. 21., No. 1. (2019) 17–28.

⁵²³ Robert Yablon: Political Advertising, Digital Platforms, and the Democratic Deficiencies of Self-Regulation. *Minnesota Law Review Headnotes*, Vol. 104., No. 1. (2020) 37–38.

⁵²⁴ Evelyn Douek: „What Kind of Oversight Board Have You Given Us?” *University of Chicago Law Review Online*, 1. (2020) 1–11.

⁵²⁵ Pongó Tamás: Új korszak az online véleménynyilvánítás korlátozásában? Gondolatok a Facebook Oversight Board működéséről. *Iustum Aequum Salutare*, Vol. 16., No. 4. (2020) 147–162.

székhelyű és a szólásszabadságot abszolút alkotmányos jognak tekintett amerikai doktrína fényében.⁵²⁶ Jackson is az attól való félelmének adott hangot, hogy az utcáikon, járdákon és parkokban folyó beszéd fontossága egyre inkább háttérbe szorul a közösségi oldalakon zajló kommunikáció mellett, emiatt pedig előfordulhat, hogy a közösségi oldalakon folyó kommunikáció végül alkotmányos védelem nélkül maradhat.⁵²⁷ Daphne Keller szerint a legmegfelelőbb szemlélet nem az, ha a platformoknak teljesen szabad kezét adunk a tartalmak feletti moderálásában, de az állami tartalomszabályozás sem helyes irány, ezzel szemben a szerző felhasználói kontroll erősítését tartja kívánatosnak. Ennek lehetséges eszközeként olyan külső, versengő moderációs és rangsorolási megoldásokat támogatna, amely csökkenthetné a nagy platformok kommunikációs felett gyakorolt koncentrált hatalmát, anélkül hogy ezt a hatalmat az állam venné át. Éppen ezért a közösségi platformok tartalommoderálásának problémájára a legjobb válasz a felhasználói választási lehetőségek növelése, nem pedig az állam általi moderálás támogatása vagy a moderáció teljeskörű tilalmának előírása.⁵²⁸

A platformok tartalommoderálásának elvei, módszere hosszú éveken keresztül a széles nyilvánosság előtt ismeretlen volt, amely körülmény miatt – főként a platformnak a demokratikus diskurzusra gyakorolt egyre jelentősebb hatására figyelemmel – fokozatosan élesebb hangok szólaltak fel az eljárások átláthatóságát, elszámoltathatóságát követelve. Majd másfél évtizednyi (2004–2018), titokban tartott tartalommoderálási elvek és gyakorlatok alkalmazását és a közösségi alapelvek (*Community Standards*) nyilvánosságra kerülését követően az elégedetlenség nem csökkent érdemben, tekintettel arra, hogy a „szabályozás” megismerhetőségén túl annak alakítását illetően érdemi beleszólásra nem nyílt lehetőség külső szereplő(k) számára.⁵²⁹ Szintén érdemi változás történt a 2010-es évek második felében, ugyanis míg kezdetben az egyes bejegyzések eltávolításával kapcsolatos döntésekkel szemben nem lehetett „fellebbezni”, erre lényegében 2018-tól lehetőségük van a felhasználóknak.⁵³⁰ Az Egyesült Államokban a közösségi oldalak szigorú szabályozására egyébiránt egészen a 2016-os elnökválasztási kampány lefolyásáig nem mutatkozott komoly igény, azonban az említett dátumtól kezdődően az ilyen irányú megközelítés egyre nagyobb hangsúlyt kap a szakmai viták során. Egyes szerzők magukat a platformokat tartják a legalkalmasabbnak a tartalommoderálási

⁵²⁶ Kate Klonick: *The New Governors: The People, Rules, and Processes Governing Online Speech*. *Harvard Law Review*, Vol. 131., No. 6. (2018) 1625.

⁵²⁷ Benjamin F. Jackson: *Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook*. *New Mexico Law Review*, Vol. 44., No. 1. (2014) 166–167.

⁵²⁸ Daphne Keller: *Lawful but Awful? Control over Legal Speech by Platforms, Governments, and Internet Users*. *The University of Chicago Law Review Online*, June 28, 2022.

⁵²⁹ Kate Klonick: *The Facebook Oversight Board: Creating an Independent Institution to Adjudicate Online Free Expression*. *Yale Law Journal*, Vol. 129., No. 8. (2020) 2427–2448.

⁵³⁰ Ian Wren: *Facebook Updates Community Standards, Expands Appeals Process*. *NPR*, 2018. április 24.

irányelvek megalkotására, alkalmazására és érvényesítésére. Ezen irányelveknek két sarkalatos szempontja az átláthatóság és a tisztességes eljárási szabályok érvényre juttatása annak biztosítása érdekében, hogy a platformok e téren végzett tevékenysége nyilvánosan elszámoltatható legyen, és hogy a felhasználók megfelelő eljárásban részesüljenek.⁵³¹ A platformok tartalomeltávolítási gyakorlatának közérthetősége sokáig igen korlátozott volt, ami miatt a politikai döntéshozók sem rendelkeztek megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy reagáljanak a platformokkal, az online véleménynyilvánítással és a demokráciával kapcsolatos aggályokra.⁵³² Az átláthatóságot előíró szabályok ezen a helyzeten valamelyest javítottak, és lehetővé tették a platformok tevékenységének alaposabb értékelését.⁵³³

Kezdetben kizárólag emberi tevékenység eredménye volt a sérelmes tartalmak eltávolítása, később ehhez automatizált eszközöket (mesterséges intelligenciát) is igénybe vettek a nagyobb platformok, végül maguk a felhasználók is aktív szereplőkké vál(hat)tak e folyamatban (*flagging*). Csak hogy némiképp számokkal is illusztrálhassuk a tartalommoderálás mértékét és folyamatát: a Meta a Facebookon az utóbbi években negyedéves szinten százmilliós nagyságrendben – nem ritkán az egymilliárdos számot is jóval meghaladva – intézkedett hamis(nak minősített) fiókkal kapcsolatosan, amely intézkedéseknek elenyésző, jellemzően az 1%-ot sem elérő esetben történt felhasználói jelzés következtében.⁵³⁴ Ezek a mennyiségek az átlagos felhasználó számára szinte felfoghatatlannak tűnnek, és akár azt is gondolhatnánk, hogy a közösségi oldalon ennek köszönhetően megszűnnek a hamis fiókok, profilok és tartalmak, ugyanakkor az érdeklődő közönség éppen arról nem jut információhoz, hogy milyen mennyiségű jogsértő tartalom marad végül a platformon elérhető, és vált(hat) ki ténylegesen káros hatásokat a demokratikus nyilvánosságban. A DSA hatályba lépését követően a tartalommoderálás átláthatóságát érintően is komoly aggályok fogalmazódtak meg, az illegális tartalmak terjedésének nyomon követésére és a tartalomszűrés döntések vizsgálatára szolgáló adatbázis például nem teszi lehetővé az érdemi vizsgálatot, amennyiben az nem tartalmazza az eredeti tartalmakat és azok megbízható jogi értékelését, azaz az egyes konkrét döntések érdemi indokolását.⁵³⁵

⁵³¹ Karanjot Gill: *Regulating Platforms' Invisible Hand: Content Moderation Policies and Processes*. *Wake Forest Journal of Business and Intellectual Property Law*, Vol. 21., No. 2. (2021) 171–212.

⁵³² Daphne Keller – Paddy Leerssen: *Facts and Where to Find Them: Empirical Research on Internet Platforms and Content Moderation*. In Nathaniel Persily – Joshua A. Tucker (szerk.): *Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform*. Cambridge University Press, 2020, 243.

⁵³³ Lásd a DSA átláthatóságot előíró rendelkezéseit (15. cikk – átláthatósági jelentés; 27. cikk – ajánlórendszerek átláthatósága).

⁵³⁴ <https://transparency.meta.com/reports/community-standards-enforcement/fake-accounts/>.

⁵³⁵ Samuel Groesch – Alena Birrer – Natascha Just – Florian Saurwein: *Big data, small answers: How the DSA Transparency Database falls short of its regulatory objectives*. *Telecommunications Policy*, Vol. 50., No. 1. (2026).

Az előzőekben említettek mellett a közösségi oldalak felületén folyó kommunikáció kereteit meghatározó és nyilvánosan hozzáférhető közösségi alapelvek tekintetében további kritikák is emelhetők. Egyfelől az általános alapelveket túlzottan tág keretben megfogalmazott normarendszer kevés fogódzót nyújt a felhasználóknak, főleg akkor, ha emellett a tartalom moderálását ténylegesen végző személyek ennél részletesebb iránymutatások mentén végzik napi munkájukat.⁵³⁶ Más szerzők amiatt fogalmazznak meg negatív véleményeket, mert a közösségi alapelvek jóval szélesebb körben korlátozzák a platformon elfogadhatónak tartott véleménykifejezéseket, mint a vonatkozó alkotmányos alapelvek (elsődlegesen nyilván az Első Alkotmánykiegészítésére gondolva). Ezzel párhuzamosan pedig a politikusok privilegizált státuszuknak köszönhetően (értve ez alatt a nyilvánosság fórumaihoz való könnyebb hozzáférés lehetőségét) a már egyébként is meglévő véleménybefolyásoló erejüket még erőteljesebben képesek kihasználni azáltal, hogy a demokratikus folyamatok tiszteletben tartására hivatkozással bizonyos mentességet is élveztek a tartalomellenőrzés alól.⁵³⁷

Szintén említést érdemel, hogy a túlzottan terjengős, a szabályozás minden részletének és a teljes fogalomrendszer kidolgozására törekvő normarendszernek a megalkotása, illetve a felhasználóktól az abban foglaltak megismerésére és elsajátítására irányuló igény szintén nem elvárható.⁵³⁸ Őszintén belegondolva, a közösségi médiában rohamos sebességgel folyó és rendkívül dinamikus kommunikáció világában igen életszerűtlennek tűnhet, hogy minden egyes bejegyzés előtt a felhasználók akár csak belekezdenének a beláthatatlanul hosszú magyarázatokat tartalmazó közösségi alapelvek tanulmányozásába, mielőtt az adott poszt közzétételéről döntenének. Megjegyzendő, az Oversight Board döntéseiben is igen gyakori kritika a platform irányába, hogy a felhasználók számára megismerhető szabályrendszer nem kellően pontos, kiszámítható, és az annak mentén elfogadható véleménykifejezés keretei nem kellően körülhatárolhatók.⁵³⁹ Megfontolásra érdemes, hogy valóban járható-e az az út, hogy a közösségi alapelvek részletes kommentárként kívánnak funkcionálni, azt a kockázatot magukban rejtve ezzel, hogy terjedelmüket meglátva a felhasználók inkább bele se kezdjenek azok megértésébe és elsajátításába, avagy inkább életszerűbb, ha fogyasztható magyarázattal szolgálva próbálják meg rögzíteni a még elfogadhatónak ítélt kommunikáció kereteit.

⁵³⁶ Susan Benesch: But Facebook's Not a Country: How to Interpret Human Rights Law for Social Media Companies. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, Vol. 38. (2020–2021) 93–94.

⁵³⁷ Joseph Thai: Facebook's Speech Code and Policies: How They Suppress Speech and Distort Democratic Deliberation. *American University Law Review*, Vol. 69., No. 5. (2020) 1641–1688.

⁵³⁸ Benesch (2020–2021) i. m. 103.

⁵³⁹ Lásd például az alábbi döntéseket: Former President Trump's suspension (2021); Nazi quote (2021); Two buttons meme (2021); Armenians in Azerbaijan (2021); Political dispute ahead of Turkish elections (2023).

Karanicolas a közösségi platformok tartalommoderálásának kereteiként a nemzetközi jogi normáknak, így elsődlegesen a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában (PPJNE), főként annak 19. cikkében⁵⁴⁰ megfogalmazott előírásoknak való megfelelést tartjáná üdvözlendőnek. Az említett norma megköveteli, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása hármass feltételrendszer teljesülése esetén vethető korlátozás alá, így törvény által kifejezetten kell előírni, jogszerű célból kell történnie, továbbá szükséges mértékűnek kell lennie. A nemzetközileg elfogadott emberi jogi normák alkalmazásának jelentősége abban áll, hogy világos, kiszámítható szabályokat tartalmaznak, azokat következetesen és diszkriminációmentesen alkalmazzák, és a döntésekben foglaltakat is kellőképpen arányosan hajtják végre.⁵⁴¹ E szabályozási keret alkalmazásával jellemzően azokat a kritikákat vetik fel, hogy azokat nem magáncégek, hanem államok írták és ratifikálták, azok az egyes államok intézkedéseivel szemben nyújtottak védelmet állampolgáraiknak, illetve jóval az internet és a közösségi média elterjedése előtt nyertek megfogalmazást, így némi adaptáció és az értelmezési keretek módosítása elengedhetetlen.⁵⁴²

Evelyn Douek a nemzetközi emberi jogi normák (IHRL – International Human Rights Law) tartalommoderálása kapcsán való alkalmazása vonatkozásában részletesen számba veszi annak előnyeit és hátrányait. Az előnyök között nevezi meg, hogy az IHRL a) használata olyan legitimitást adhat a tartalom moderálásához, amely jelenleg hiányzik; b) mint globális normák összessége, a lehető legnagyobb mértékben igazodik azon elvárásokhoz, hogy egységes globális szabályokkal rendelkezzen; c) közös fogalmakat képes nyújtani az online kommunikáció elfogadható kereteiről szóló viták tekintetében; d) normatív alapot biztosít a vállalatoknak ahhoz, hogy megtagadják a szolgáltatásaikon található tartalom indokolatlan cenzúrázását; e) a tartalmi kérdések mellett eljárási normákat is tartalmaz, amelyek segíthetnek korlátozni a platformok önkényes hatalomgyakorlását; és végül f) a legkevésbé rossz megoldásnak minősül. Az említett elvek alkalmazásának hátrányai között pedig az alábbiakat említi a szerző: a) a normákat illetően nincs egyetemes konszenzus, különösen ami a véleménynyilvánítás sza-

⁵⁴⁰ „19. cikk 1. Nézetei miatt senki sem zaklatható.

2. Mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra; ez a jog magában foglalja mindenfajta adat és gondolat határokra való tekintet nélküli – szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában vagy bármilyen más tetszése szerinti módon történő – keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is.

3. Az e cikk 2. bekezdésében meghatározott jogok gyakorlása különleges köteleességekkel és felelősséggel jár. Ennélfogva az bizonyos korlátozásoknak vethető alá, ezek azonban csak olyanok lehetnek, amelyeket a törvény kifejezetten megállapít és amelyek

a) mások jogainak vagy jó hírnevének tiszteletben tartása, illetőleg

b) az állambiztonság vagy a közrend, a közegészség vagy a közérkölcsvédelme érdekében szükségesek.”

⁵⁴¹ Michael Karanickolas: Squaring the Circle Between Freedom of Expression and Platform Law. *Pittsburgh Journal of Technology Law and Policy*, Vol. 20., No. 1 (2019–2020) 201.

⁵⁴² Michael Lwin: Applying International Human Rights Law for Use by Facebook. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, Vol. 38. (2020) 53–85.; Karanickolas (2019–2020) i. m. 179–180.

badságát illeti; b) az IHRL nem egyetlen, önálló, összefüggő szabályrendszer, és bizonyos téren hiányosságokat, következetlenségeket tartalmaz; c) a normarendszer jellegéből adódóan a legtöbb nehezen megítélhető esetben kiterjedt mérlegelési jogkört hagyna a platformoknak; d) ezt figyelembe véve a platformoknak tartalommoderálási gyakorlatukon keresztül lehetőségük nyílhat akár az IHRL jövőbeli alakítására is; e) még ha a platformok jóhiszeműen próbálnák is átvenni az IHRL normáit, nem rendelkeznek megfelelő kompetenciákkal azok pontos (jogi) tartalmának meghatározására; f) a felmerülő kompetenciahiányok ugyanúgy vonatkoznak az eljárási normákra, mint az anyagi normákra; és g) a platformok világa paradigma-váltást követel meg a jogról való gondolkodásban, és az IHRL még nem dolgozott ki joggyakorlatot vagy megfelelő eszközöket ennek az alapvető változásnak a kezelésére.⁵⁴³

A PPJNE 19. cikkében megfogalmazott követelmények „vegytisztá” alkalmazásán túl olyan véleményekkel is találkozhatunk, amelyek szerint az említett normarendszer alkalmazása mindenképpen megfelelő eszköz lehet a platformok moderálási tevékenységének keretezésére, ugyanakkor azzal a megszorítással, hogy a hármas követelményrendszernek a jogszerű cél (legitimáció) meghatározására irányuló előírása a platformok (magánvállalkozások) esetében ne legyen megkövetelt. E javaslatnak az indoka, hogy a platformok esetében könnyen előfordulhat, hogy a közérdek fennálltának vizsgálata során profitmaximalizálás iránti igényük aláássa az objektív értékelést.⁵⁴⁴ (A PPJNE előzőekben ismertetett háromelemű tesztjét alkalmazza a Facebook Oversight Boardja eljárása során.)

5.3.5 A PLATFORMOK FELELŐSSÉGÉNEK KÉRDÉSE

A közösségi oldalak működésével kapcsolatosan a demokratikus párbeszédre gyakorolt hatásuk értékelésével összefüggésben nem kerülhető meg a platformon folyó kommunikáció kapcsán viselt felelősség kérdése. E téren, a szabályozás kezdetén, az 1990-es években egymástól eltérő szemlélettel közelített a kérdéshez az európai és az amerikai megoldás. Az Európai Unióban 2000-ben elfogadott elektronikus kereskedelmi irányelv⁵⁴⁵ a közösségi platformokat tárhelyszolgáltatónak minősítette, mint amelyek távolról, elektronikus úton és a szolgáltatás igénybe vevőjének egyéni kérésére nyújt szolgáltatásokat. A koncepció lényege, hogy a platformok alapvetően nem viselnek felelősséget a felületeiken zajló kommunikációért, amennyiben tevékenységük passzív, kizárólag az információ közzététele és a nyilvánosság számára

⁵⁴³ Evelyn Douek: The Limits of International Law in Content Moderation. *UC Irvine Journal of International, Transnational, and Comparative Law*, Vol. 6. No. 1. (2021) 44–66.

⁵⁴⁴ Evelyn Mary Asward: To Protect Freedom of Expression, Why Not Steal Victory from the Jaws of Defeat? *Washington and Lee Law Review*, Vol. 77., No. 2. (2020) 609–660.

⁵⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól.

hozzáférhetőségének biztosításában nyilvánul meg. Vagyis, a közösségi oldal üzemeltetője nem felel a jogsértő tartalomért vagy információért, amennyiben nincs tudomása a felmerülő jogellenes magatartásról vagy tevékenységről, és amint e jellegéről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik az információhoz való hozzáférés megszüntetéséről vagy a platformról való eltávolításáról. Az európai megközelítés ezzel az ún. értesítési-eltávolítási (*notice and take down*) eljárás intézményesítésével igyekezett rendezni a közösségi oldalak felelősségének kérdését. Ezzel párhuzamosan az irányelv rögzítette, hogy a közösségi oldalakat nem kötelesek a jogellenes tartalmak szűrésére vagy monitorozására, sőt kifejezetten tiltja ilyen jellegű kötelezettség előírását.⁵⁴⁶

A DSA a tárhelyszolgáltatók felelősség alóli mentesülés kérdése vonatkozásában megerősíti az elektronikus kereskedelmi irányelv rendelkezéseit, azaz főszabályként a szolgáltatók immunitását rögzíti, a jogsértő információról való tényleges ismeret hiánya, illetve annak esetére, ha a jogsértő tényről való tudomásszerzést követően haladéktalanul intézkedik ezen állapot megszüntetéséről.⁵⁴⁷ A DSA újdonsága az alább ismertetésre kerülő Communications Decency Act (CDA) 230. szakaszában rögzített „irgalmas samaritánus” klauzula európai megfelelője, amely rögzíti, hogy a közvetítő szolgáltatók nem veszítik el az immunitásukat pusztán arra tekintettel, hogy a – jellemzően tartalommoderálási, tartalomkezelési tevékenységüknek köszönhetően – a szolgáltatásaikon megjelenő információk tekintetében nem kizárólag passzív, semleges hozzáállást tanúsítanak. Amennyiben ugyanis a szolgáltató jóhiszeműen, kellő gondossággal végez ilyen tartalomkezelési tevékenységet, a DSA által megállapított felelősség alóli mentesség továbbra is megilleti. A DSA a közvetítő szolgáltatók felelősség alóli mentesülése lehetőségének biztosítását – önkéntes tartalommoderálási tevékenység esetében – több feltétel együttes fennállása esetén teszi lehetővé, nevezetesen akkor, ha 1) a szolgáltató eljárása megfelel a jóhiszeműség és kellő gondosság követelményének; 2) a vizsgálatokat és a sérelmes helyzet megszüntetésére irányuló intézkedéseket önkéntesen és saját kezdeményezésre folytatja le, illetve hozza; és 3) ez az intézkedés az uniós jog és az uniós joggal összhangban álló nemzeti jog követelményeinek – beleértve a DSA-ban foglalt követelményeket – való megfeleléshez szükséges.⁵⁴⁸

⁵⁴⁶ Uo. 14–15. cikk.

⁵⁴⁷ DSA 6. cikk.

⁵⁴⁸ DSA 7. cikk. A jóhiszeműség és kellő gondosság akkor valósul meg, ha a szolgáltató objektív, megkülönböztetésmentes és arányos módon végzi az önkéntes szűrést, figyelembe véve valamennyi érdekelt fél jogait és jogos érdekeit. Az önkéntes szűrésnek is összhangban kell lennie a DSA szemléletével, vagyis nem korlátozhatják a jogszerű tartalmak megjelenését és terjedését, ennek elkerülése érdekében pedig az automatizált eszközök alkalmazása során megfelelő biztosítékokat kell beépíteniük. A DSA ezen előírásával tulajdonképpen a felhasználók alapjogainak (így elsődlegesen a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának) érvényesülését hivatott biztosítani, vagyis annak elkerülését célozza, hogy a tartalomkezelés során a jogsértő tartalmakért viselt

Nem teljesen egyértelmű megítélés alá esik a közösségi oldalakon közzétett felhasználói hozzászólásokért viselt felelősség kérdése, az EJEB Nagykarája ugyanis a Sanchez-ügyben a kérelmező politikus elítélését nem találta az EJEE 10. cikkébe ütközőnek, amiért választási kampány során a nyilvános Facebook-oldalán közzétett bejegyzéshez fűzött és gyűlöletbeszédnek minősített hozzászólásokat nem távolította el.⁵⁴⁹ Az EJEB döntése nem segíti a platformokon zajló nyílt közéleti vitát, és félő, hogy lehetséges következményként a közéletben aktív (akár politikus) felhasználók a közösségi oldalaikon a hozzászólás lehetőségének korlátozását vagy a jogsértés leghalványabb gyanúját is felvető kommentek törlését fogják választani a felelősségre vonás elkerülése érdekében.⁵⁵⁰

Az Egyesült Államok szabályozása ugyanakkor más szabályozási koncepciót követ, amelynek elfogadásakor alapvető célja volt, hogy az internetes vállalkozások fejlődése, vagyis az innováció útjába ne állítson szükségtelen akadályokat. Az 1996. évi CDA 230. szakasza szerint az „interaktív számítógépes szolgáltatások” (mint amilyenek a közösségi oldalak) nem tekinthetők az információ közlétevéjének vagy közlőjének, éppen ezért felelősségük sem állapítható meg a közzétett tartalmakért. Emellett az „irgalmas szamaritánus” klauzula törvénybe iktatásával azt is világossá tette a jogalkotó, hogy a platformok üzemeltetői nem vonhatók felelősségre abban az esetben, amennyiben önként, jóhiszeműen olyan intézkedéseket hajtanak végre, amelyek a potenciálisan jogsértőnek ítélt tartalom eltávolítására irányulnak. A szabályozás célja tehát nem is elsődlegesen – vagy legalábbis nem kizárólagosan – a felelősség alóli mentesülés rögzítése, hanem a moderálás ösztönzése, ezen keresztül pedig az állami szabályozás lehetőség szerinti elkerülése.⁵⁵¹ (Azaz, a jogsértő tartalmak eltávolítására irányuló törekvéseknek ne szabjon gátat az e tény miatt történő felelősség megállapításának ténye.) Mindazonáltal a törvény nem biztosít mentességet bizonyos jogsértések esetén, mint például a szellemi alkotásokhoz fűződő jog jogok sérelme, a szövetségi szinten megállapított bűncselekmények vagy egy 2018-as törvénymódosítás következtében a szexuális kizsákmányoláshoz kapcsolódó embercsempészetet elősegítő tartalmak vonatkozásában.⁵⁵²

Ezen teljes immunitáson alapuló felfogás azt eredményezte, hogy a platformok működésébe való esetleges beavatkozást a szólásszabadságuk megsértéseként értelmezik, azonban a fele-

felelősség alóli mentesülés érdekében a szolgáltatók a kétségesnek tűnő tartalmak, információk tekintetében (a szükségtelen) eltávolításban legyenek érdekeltek [(26) preambulumbekkezdés].

⁵⁴⁹ Sanchez v. France (GC).

⁵⁵⁰ Gosztonyi Gergely – Lendvai Gergely Ferenc: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagykararai ítélete a Sanchez kontra Franciaország ügyben, avagy felelős-e egy politikus a Facebook-falára írt kommentekért. *Állam-és Jogtudomány*, 2023/3., 51.

⁵⁵¹ Papp János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022. 82–85.

⁵⁵² FOSTA – Allow States and Victims to Fight Online Sex Trafficking Act of 2017 (H.R.1865).

lősség alóli mentességük alapja éppen az, hogy a jogsértő tartalmakhoz semmi közük, azok továbbításában pusztán passzív és semleges közvetítői szerepet töltenek be.⁵⁵³ A *Moody v. NetChoice* ügyben a Legfelső Bíróság megállapította, hogy a közösségi média-szolgáltatások az Első Alkotmánykiegészítés által védett szólásszabadságukat (konkrétan: szerkesztői mérlegelési jogot) gyakorolják, amikor harmadik felek tartalmát moderálják és/vagy rangsorolják, mivel azok kifejező tevékenységnek tekinthetők, így a 2021. évi floridai és texasi állami törvények, amelyek bizonyos tartalmak moderálására kényszerítik őket,⁵⁵⁴ Első Alkotmánykiegészítéssel való összeegyeztethetőségük vizsgálata nem kerülhető meg (amit az alsóbb fokú bíróságok elmulasztottak).⁵⁵⁵ A platformok szólásszabadságának garantálása és az állami (kormányzati) beavatkozás kizárása mellett Balkin felhasználók érdekeinek védelmének háttérbe szorulására hívja fel a figyelmet.⁵⁵⁶ Hasonlóképpen Grimmelmann is a döntés túlzott „beszélő-fókuszú” megközelítését kritizálja, ugyanis az indokolás a platform saját szó-lási jogára koncentrál, holott a közösségi médiás ajánló- és rangsoroló rendszerek valódi alkotmányjogi jelentősége szerint a felhasználók, mint hallgatók oldalán ragadható meg, mert ezek segítik őket abban, hogy a számukra releváns és kívánt tartalmakhoz jussanak el.⁵⁵⁷ Tim Wu pedig a közösségi média közegészségügyi kockázataira mutat rá, és arra, hogy a 2020-as években egyre inkább kezd gyengülni az a szemlélet, miszerint a közösségi oldalak esetében nem csupán innovatív technológiákról van szó, hanem a véleménynyilvánítás platformjairól is, így bármilyen korlátozás bevezetése cenzúrának minősülne, és gátolná a technológiai fejlődést. Álláspontja szerint egyre kevésbé fenntartható az a szemlélet, hogy a közösségi platformokon folyó valamennyi interakció egyfajta beszédnek értelmezendő, és ezért mentes a szabályozás alól, a fiatal generációk számára okozott káros hatások (függőség, depresszió,

⁵⁵³ Koltay András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása.* Budapest, Wolters Kluwer, 2019, 130.

⁵⁵⁴ A törvényi előírások egyik köre a tartalommoderálást érintette, amely egyfelől a felhasználói tartalmakkal kapcsolatos eltávolítások, priorizálások és az ún. *shadow-banning* alkalmazása (azaz posztok előtérbe vagy háttérbe sorolása), a bejegyzések meghatározott szempontok szerint történő („önkéntes”) cenzúra tilalma tekintetében fogalmazza meg a jogalkotói elvárásokat. Szintén e körbe említendő a jogsértő tartalmak észlelése esetén a felhasználói panaszok benyújtásának, a platform által az egyes tartalmakat érintő döntésekről szóló tájékoztatás és részletes indokolás megkövetelése, illetve a döntéssel szembeni jogorvoslat lehetőségének biztosítása. Az egyes tartalmakat érintő döntések mellett a szabályozás a platformok által alkalmazott felhasználási feltételek (közösségi alapelvek) közzétételére, azok módosításának lehetőségeire, valamint átláthatósági jelentések közzétételére kívánja kötelezni a platformok üzemeltetőit.

⁵⁵⁵ *Moody v. NetChoice LLC* 603 US 707 (2024).

⁵⁵⁶ Jack M. Balkin: *Moody v. NetChoice: The Supreme Court Meets the Free Speech Triangle.* *Supreme Court Review*, Vol. 2024, 127–168.

⁵⁵⁷ James Grimmelmann: *Listeners’ Choices Online.* *Southern California Law Review*, Vol. 98., No. 5. (2025) 1231–1285.

önkárosítás stb.) miatt ugyanis a platformok üzemeltetőinek a szerző szerint felelősséget kell vállalniuk.⁵⁵⁸

Szintén a közösségi platformok felelősségének kérdésével foglalkozott a Legfelső Bíróság az egy napon született *Gonzalez v. Google*⁵⁵⁹ és *Taamneh v. Twitter*⁵⁶⁰ (2023) ítéletekben. Az első ügyben egy 23 éves, Párizsban az ISIS támadásában meggyilkolt diák családja azt állította, hogy a CDA 230. szakasz nem menti fel a YouTube-ot üzemeltető Google-t a terrorizmusellenes törvény szerinti, a terroristák támogatásáért és bűnpártolásáért való polgári jogi felelősség alól. A felperesek azzal érveltek, hogy a YouTube algoritmusai, amelyek az ISIS terrorista csoport videóit ajánlják, a platform által létrehozott tartalomnak minősülnek, és így a Google nem mentesülhet a felelősség alól. Bár az ügyet a 230. szakasz felelősségvédelmi hatályának felülvizsgálata céljából vette fel, a bíróság úgy döntött, hogy a *Twitter v. Taamneh* (2023) ügyben hozott döntése alapján a felpereseknek alig lenne, ha egyáltalán lenne, jogorvoslati lehetőségük a terrorizmusellenes törvény alapján. A *Twitter*-ügyben a bíróság úgy döntött, hogy a közösségi média vállalatok nem tekinthetők a terroristák „támogatóinak és bűnrészeseinek” pusztán azért, mert tárolják a tartalmaikat, nem távolítják el azokat, vagy ajánlják másoknak. Így a bíróság kijelentette, hogy „elégleges annak elismerése, hogy a felperesek panaszának nagy része (ha nem az egész) megalapozatlannak tűnik”.⁵⁶¹ Keller szerint a *Taamneh*-ügy döntése nagyrészt a platformok győzelmét jelenti, ugyanis határozottan elutasítja azt az elképzelést, miszerint a platformok alapvető funkciói – ideértve a felhasználói tartalmak algoritmikus rangsorolását is – elősegítenék vagy bűnsegédként közreműködnének a felhasználók káros cselekményeiben.⁵⁶²

A szakirodalomban megjelenő vélemények szerint a CDA 230. szakasza teremtette meg annak lehetőségét, hogy az internet, és azon belül is elsődlegesen a közösségi oldalak olyan méretű fejlődésen mehessenek keresztül, mint aminek eredményeivel napjainkban szembesülhetünk, és egyúttal valamennyi jogi probléma melegágyát is képezte. Lehetővé tette ugyanis a szolgáltatók számára, hogy a felelősség alóli mentesség rögzítése mellett egyúttal – a jogi lehetőség biztosítása révén – biztosította számukra, hogy egyes tartalmakat eltávolítsanak platformjaikról. A szabályozás tehát egyfelől az általuk viselt felelősség, másfelől pedig a

⁵⁵⁸ Tim Wu: Social Media Isn't Just Speech. It's Also a Defective, Hazardous Product. *New York Times*, 14 March, 2026. <https://www.nytimes.com/2026/03/14/opinion/social-media-trial-addiction.html>

⁵⁵⁹ *Gonzalez v. Google LLC* 598 US 617 (2023).

⁵⁶⁰ *Twitter, Inc. v. Taamneh* 598 US 471 (2023).

⁵⁶¹ A döntések elemzéséről lásd Gosztonyi Gergely – Lendvai Gergely Ferenc: *Twitter kontra Taamneh és Gonzalez kontra Google, avagy ki a felelős az online platformokra feltöltött tartalomért?* *Magyar Jog*, 2023/10., 587–593.

⁵⁶² Daphne Keller: *Carriage and Removal Requirements for Internet Platforms: What Taamneh Tells Us.* *Journal of Free Speech Law*, Vol. 4., No. 1. (2023) 91.

cenzurális intézkedések alkalmazhatósága tekintetében nyújtott szinte korlátlan lehetőségeket, amelyeket nyilvánvalóan elsődlegesen gazdasági érdekük szolgálatába állítva válhattak nem csak a nyilvánosság alakulását erőteljesen befolyásoló, de általában véve társadalomformáló szereplővé.⁵⁶³

Az elmúlt években politikai és szakmai szinten egyaránt erősödtek az elégedetlenségek a 230. szakasz irányába, Donald Trump 2020 májusában, közvetlenül azt követően, hogy a Twitter tényellenőrző megjegyzéseket fűzött egyes bejegyzéseihez, a CDA 230. szakaszának reformját politikai prioritássá tette; ezzel párhuzamosan olyan reformjavaslatok jelentek meg, amelyek a platformok moderálási gyakorlatának nagyobb átláthatóságát, felhasználói panaszmechanizmusok kialakítását, valamint az illegális tartalmakkal kapcsolatos, értesítéalapú felelősségi kivételeket szorgalmazták (ami funkcionálisan nem áll távol az európai DSA logikájától sem).⁵⁶⁴ A szolgáltatók tartalmi szabályozási diszkrecionális joga és algoritmikus működése miatt is sokan úgy látják, hogy a mentesség ma már túlzott védelmet jelent a platformok számára. Az amerikai politikai diskurzusban kettős narratíva fedezhető fel: a demokrata párti politikusok a széles körben nyújtott immunitás miatt főleg a káros tartalmak (álhírek, gyűlöletbeszéd) gyors terjedését, míg a republikánus oldal a platformok – elsődlegesen a konzervatív oldalt sújtó – elfogultságát és cenzúráját emeli ki.⁵⁶⁵ A kérdéssel – így a CDA 230 szakaszának esetleges módosításával – összefüggésben az Egyesült Államokban az utóbbi években komoly szakmai és politikai gondolkodás folyik.⁵⁶⁶

Az internetes tartalmakra vonatkozó szabályozás ilyen formában tehát nem meglepő módon a kialakulásuk kezdetétől fogva a magánszabályozás körébe terelte a jogsértő elemek megállapítására vonatkozó „eljáráásokat”. Papp véleménye szerint a magánszabályozás alkalmazását nem kellene megszüntetni, pusztán olyan jellegű jogi előírásokkal megerősíteni, amely a platformok fellépési követelményét és működésük átláthatóságát rögzíti.⁵⁶⁷ Megjegyzendő, a jogszabályi előírások mellett a szabályozási környezet sajátos elemeit a platformok által elfogadott magatartási kódexek jelenti, amely alapján a technológiai cégek önként vállalásokat tettek egyes jogellenes, illetve a demokratikus nyilvánosság működését alapvetően befolyásoló tartalomtípusok eltávolítására. Az igen erős európai nyomás hatására a jelentősebb tengeren-

⁵⁶³ Gosztonyi Gergely: Cenzúra: *Arisztotelésztől a Facebookig*. Budapest, Gondolat, 2022, 97–103.

⁵⁶⁴ Quinta Jurecic: The politics of Section 230 reform: Learning from FOSTA’s mistakes. *Brookings*, March 1, 2022. <https://www.brookings.edu/articles/the-politics-of-section-230-reform-learning-from-fostas-mistakes/>

⁵⁶⁵ Anna Vinals Musquera – J. Scott Babwah Brennen: What Has Congress Been Doing on Section 230? *Lawfare*, May 27, 2025. <https://www.lawfaremedia.org/article/what-has-congress-been-doing-on-section-230>

⁵⁶⁶ Lásd a Kongresszus elé került jelentést: Eric N. Holmes: Liability for Algorithmic Recommendations. *Congressional Research Service*, R47753, October 12, 2023. <https://www.congress.gov/crs-product/R47753>

⁵⁶⁷ Papp János Tamás: A hamis hírek alkotmányos helyzete és szerepe a demokratikus nyilvánosságban. *In Medias Res*, 2020/1., 141–164.

túli székhellyel bíró szolgáltatók két területen fogadtak el ilyen jellegű kódexet: az egyik „A jogellenes online gyűlöletbeszéddel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódex”, a másik pedig „A dezinformáció visszaszorítását célzó uniós gyakorlati kódex”. Miután e kódexek megalkotását és elfogadását illetően a kezdeményező szerep az uniós jogalkotók részéről indult meg, az érintett területeken – megvalósult az európai szabályok globális alkalmazása, illetve a társszabályozási rendszer alkalmazása.⁵⁶⁸

5.4 KÖVETKEZTETÉSEK

A) A közösségi média platformok megjelenése a kommunikáció demokratizálódásának folyamatát vetítette előre, a megszólalás költségeinek csökkenése végső soron olyan felhasználók véleményének becsatornázását is lehetővé tette a közéleti diskurzusba, akiknek hangja korábban nem juthatott el a szélesebb nyilvánossághoz.

B) A társadalmi nyilvánosság szerkezetének strukturális átformálásában meghatározó szerepet játszó közösségi oldalak elsődlegesen olyan globális üzleti vállalkozásoknak tekinthetők, amelyek nem a demokratikus értékek, valamint a hiteles és sokoldalú információkból tájékozott polgárok tömegeinek érdekei szolgálatáért végzik tevékenységüket.

C) Az információbőséggel egyidejűleg megjelenő figyelemszűkösség jelensége okán a platformok algoritmikus tartalomkezelési és -irányítási tevékenysége a véleményformálás elsődleges eszközévé váltak, a felhasználói viselkedés befolyásolásával kiegészülve pedig a demokratikus nyilvánosság formálásban döntő szerepkörre tettek szert.

D) Az eredendően a felhasználói vélemények tárolására és megosztására szolgáló közösségi felületek szerepe idővel aktív magatartás irányába mozdult el, a hírfolyamok egyedi összeállításával tevékenységük kifejező jelleget öltött, ami a felelősségi kérdések és az esetleges szabályozásuk megítélésével összefüggően alkalmazandó alkotmányos mércék újragondolását is szükségessé tette.

E) Az aszimmetrikus torzításból következően a közösségi oldalak olyan hatásmechanizmusokat indukáltak, amelyek a kampányidőszakban különösképpen lehetővé teszik a közvélemény külső megfigyelők számára láthatatlan befolyásolását, egyúttal a demokratikus intézményrendszerbe vetett választói bizalom alapjaiban való aláásását.

⁵⁶⁸ Koltay (2025) i. m.

6. PLATFORMSZABÁLYOZÁS ÉS POLITIKAI BESZÉD A KÖZÖSSÉGI OLDALAKON

6.1 ELMÉLETI ALAPVETÉSEK

A választási kampányok digitális tér irányába való eltolódása nem pusztán új kommunikációs platformot nyitott meg a politikai szereplők előtt, hanem a közösségi oldalak működési logikájából fakadóan új típusú információs kockázatokat is megteremtett. A közösségi média megjelenését és az információszerzésben betöltött meghatározó szerepét megelőzően a politikai viták kitérítésének jellemző fórumát a közterületek mellett elsősorban a szélesebb körben értelmezett sajtó (nyomtatott lapok, elektronikus média) jelentette. A sokoldalú tájékoztatás érvényre juttatása a demokratikus államok elvitathatatlan feladata, amelynek megvalósítása nem abban nyilvánul meg, hogy erőszakkal kényszerítse állampolgárait a sokszínű tájékozódásra, hanem annak feltételeit kell biztosítani, hogy az említett minőségi jellemzőkkel bíró információs környezet megteremtődhessen.⁵⁶⁹

Az internet, majd az elmúlt alig több mint egy évtizedben a közösségi oldalak megjelenésével a nyilvánosság információhoz való hozzáféréseinek keretei és struktúrája is érdemben megváltoztak. A szerkezetváltozás egyik kézzel fogható eleme, hogy napjainkban a folyamatos információáramlás fenntartásához a tartalomelőállításban és -terjesztésben meghatározó szerepet betöltő megszólalók szerepe megkerülhetetlen tényezővé vált.⁵⁷⁰ A közösségi médiában – az online platformok működési mechanizmusából és dinamikájából következően – szinte bárki igen rövid idő alatt is kevés erőforrásból széles nyilvánossághoz képes eljuttatni üzeneteit, nézeteit.

Amint azt a 2016-os amerikai elnökválasztás,⁵⁷¹ majd a Brexit-népszavazás is megmutatta,⁵⁷² a közösségi oldalakon a felhasználóknak akár célzottan eljuttatott üzenetek különösen erős véleményformáló és -befolyásoló erővel bírnak, és a demokratikus választások eredményeire is komoly hatással lehetnek (még ha tényleges erejüket illetően élénk viták is bontakoztak ki). Főként az említett események után az online dezinformáció kérdése különféle formában került a tudományos viták egyik központi témájaként reflektorfénybe. A „fake news” kifejezés

⁵⁶⁹ Cass R. Sunstein: *Republic.com 2.0*. Budapest, CompLex, 2013. 18.

⁵⁷⁰ Jack M. Balkin: Szólásszabadság az algoritmusos társadalomban. A big data, a magánszabályozás és a véleménynyilvánítás szabályozásának új iskolája. *In Medias Res*, 2018/2., 231.

⁵⁷¹ A végül Donald Trump győzelmével zárult amerikai elnökválasztás kampányába történt külföldi (elsődlegesen oroszországi) beavatkozásokat vizsgáló, több mint 400 oldal terjedelmű Mueller-jelentést 2019 márciusában hozta nyilvánosságra a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium. *Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election*.

<https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/download>

⁵⁷² <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-48356351>.

gyors elterjedése egyszerre jelezte egy valós probléma nem is annyira megszületését, mint inkább (újra) felismerését. Önmagában a valótlan állítások politikai kampány során való megjelenése – amint azt a dolgozat korábbi részeiben láthattuk – egyáltalán nem tekinthető új keletű jelenségnek; ami miatt azonban mégis jelentős figyelemre tett szert a „fake news” (álhír) kifejezés, az valójában a terjesztés platformjának, nevezetesen a közösségi oldalaknak volt tulajdonítható. Ezen oldalak alapvető működési elveiből és strukturális felépítésből következően könnyedén lehetővé tették a korábban ismeretlen mennyiségű információ szinte felfoghatatlan sebességű terjedésének elősegítését. A megoldásra váró kihívások legjelentősebb mozzanatát tehát nem is az egyes közlések jogsértő vagy jogszerű voltának meghatározása jelentette, hanem az a dinamika, amit a közösségi oldalak működése jelent az információ áramlásában. Az igazi újdonságot az a körülmény okozta, hogy jelentős erőforrás hiányában gyakorlatilag bárki képes lehet üzeneteit akár célzottan, valódi személyazonosságának felfedése nélkül is tömegekhez eljuttatni.

A probléma leírása a jelenség tudományos igényű kutatása és értékelése hatására igen hamar egy fogalmi zavar megszületését eredményezte: a közbeszéd gyakran ugyanazzal a címkével illette a tudatosan gyártott választási manipulációt, a sajtó pontatlan tájékoztatását, a részigazságokat tartalmazó állításokat, a túlzó megfogalmazásokat, illetve a politikai szereplők valós állításokon alapuló kritikai megnyilvánulásait is.⁵⁷³ Ezzel szemben ugyanakkor a szólásszabadság érvényesülése egy konkrét megszólalás kapcsán bináris logika alapján eldöntendő kérdés: az vagy védett és jogszerű, vagy pedig nem fér be a védelem körébe tartozó szólások körébe és így jogszerűtlen.⁵⁷⁴ A vizsgálat szűkebb tárgya az, hogy a közösségi oldalak milyen módon váltak a választási dezinformáció terjesztésének közvetítőivé, ez milyen jogi és szabályozási kihívásokra világított rá, és miként alakultak az európai (főként az uniós), illetve az amerikai reakciók a 2010-es évek második felétől napjainkig.⁵⁷⁵ Előljáróban érdemes rámutatni, hogy a platformok felelősségre vonása is számos akadályba ütközött, előtérbe helyezendő azt a kérdést, hogy a pusztán passzív, automatikus és a felhasználók által közzétett tartalmakkal kapcsolatosan semmiféle szerkesztési tevékenységet nem végző platformokkal szemben milyen kötelezettségek fogalmazhatók meg a demokratikus nyilvánosság védelme érdekében.

⁵⁷³ Claire Wardle: 6 types of misinformation circulated this election season. *Columbia Journalism Review*, November 18, 2016.

⁵⁷⁴ Koltay András: Az online dezinformáció megfékezésére tett európai kísérletek kritikája. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2024/3., 27.

⁵⁷⁵ A témát érintő kezdeti szakirodalmi áttekintéshez lásd: Elena Broda – Jesper Strömbäck: Misinformation, disinformation, and fake news: Lessons from an interdisciplinary, systematic literature review. *Annals of the International Communication Association*, Vol. 48., No. 2. (2024) 139–166.

6.2 ONLINE DEZINFORMÁCIÓ MINT A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY KOCKÁZATA

6.2.1 A FOGALMI KERETET ÉRINTŐ KÉRDÉSEK

A 2016-os amerikai elnökválasztási kampány több okból is fordulópontnak tekinthető az online dezinformáció jelenségének vizsgálatát illetően. Egyfelől nyilvánvalóvá vált, hogy a platformalapú nyilvánosságban a figyelem maximalizálása, a kattintásalapú monetizáció és az algoritmikus tartalomkezelés a pontossággal vagy a demokratikus nyilvánosság érdekeivel nem szükségszerűen egyeztethető össze. Másrészt az is láthatóvá vált, hogy a választási dezinformáció nem valamiféle zavar, probléma eredménye, hanem a platformok működési logikájából egyenesen következő felerősített jelenség. Bernal szerint a Facebookhoz hasonló szolgáltatások üzleti modellje elkerülhetetlenné teszi a *fake news* problémáját, mert a rendszer a megoszthatóságot, az érzelmi reakciót és az elérést jutalmazza, nem pedig a forráskritikát vagy a ténybeli megbízhatóságot.⁵⁷⁶ E felismeréshez kapcsolódva Timmer is arra mutatnak rá, hogy a platformok nem egyszerűen passzív szereplők a tartalmak tárolásában, hanem olyan felületek, amelyek a politikai információt célzottan, optimalizált elérési logikával terjesztik, ennek következtében pedig a károkozásnak is aktív résztvevői.⁵⁷⁷

A 2016 után kibontakozó szakirodalom kezdetben *fake news* kifejezéssel illette a jelenséget,⁵⁷⁸ majd egyre következetesebben különbséget tett félretájékoztatás (*misinformation*), dezinformáció (*disinformation*) és álhírek (*fake news*) kategóriái között. A szakirodalom szerint a *misinformation* olyan hamis vagy félrevezető információ, amelynek terjesztése nem feltétlenül szándékos, míg a *disinformation* kifejezés alatt olyan magatartást értünk, amely kifejezetten megtévesztési és/vagy politikai-gazdasági haszonszerzés céljából terjesztett manipulatív, hamis tartalom, a *fake news* ezzel szemben idővel politikai töltetű kifejezéssé vált. Wardle már a jelenség megjelenésekor (2016-ban) hangsúlyozta, hogy a választási kampányban annak sajátosságából adódóan jellemzően számos, a megbízható és hiteles forrásoktól eltérő típusú üzenetek terjednek a nyilvánosságban: hamis kontextusban megjelenő tartalom; manipulált tartalom; szatirikus, de félreértett üzenetek; tudatosan fabrikált manipulatív tartalmak.⁵⁷⁹ McGonagle ugyancsak arra figyelmeztetett, hogy a *fake news* jogi kategóriaként

⁵⁷⁶ Paul Bernal: Fakebook: Why Facebook makes the fake news problem inevitable. *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 69., No. 4. (2018) 513–530.

⁵⁷⁷ Joel Timmer: Fighting falsity: Fake news, Facebook and the First Amendment. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 35., No. 3 (2017) 669–705.

⁵⁷⁸ A „fake news” az amerikai elnökválasztás után rendkívül felkapott és szimbolikus kifejezés lett, a Google Trends keresési adatai szerint a 2016 novemberét követő időszakban jelentősen megugrott iránta a felhasználói érdeklődés: <https://www.curtin.edu.au/news/fake-news-deal/>.

⁵⁷⁹ Wardle (2016) i. m.

használhatatlan és pontatlan, e pontatlanság pedig könnyen megteremtheti az – egyébként nem szükségszerű – állami beavatkozás legitimációját.⁵⁸⁰

A választási kampány szempontjából ugyanakkor a fogalmi tisztázás nem pusztán tudományos jellegű kérdéseket generál. A kampányokban terjedő dezinformáció sajátossága, hogy egy meghatározott (jellemzően rövid) időszakra korlátozott, konkrét személyekre és (demokratikus) intézményekre irányul, jelentős elérést célzó és személyre szabott üzenetekkel felerősített kommunikációként jelenik meg. Vagyis nem „csupán” valótlan állítások közléséről van szó, hanem olyan tartalmakról, amelyek igen rövid idő alatt a nyilvánosság korábban soha nem tapasztalt méreteihez képesek eljutni, a kommunikáció menetét és irányát (a politikai tematika napirendjét) befolyásolják, alakítják, és ebből következően a jelöltekről és a demokratikus intézményekről alkotott választói attitűdöt befolyásolva a választás integritását is képesek veszélyeztetni. Rowbottom egyébiránt már a jelenség tömeges megjelenése előtt hangsúlyozta, hogy a választási kampány során tett hamis állítások korlátozását mindig a politikai verseny fokozott szabadságával kell összemérni,⁵⁸¹ sőt a digitális platformok kora ezt a dilemmát nem megszüntette, hanem az üzenetek mértékének és terjedési sebességének, az anonimitás lehetőségének és a platformok működési struktúrájának köszönhetően inkább élesítette.⁵⁸²

6.2.2 AZ ONLINE DEZINFORMÁCIÓ VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOKKAL ÖSSZEFÜGGŐ SAJÁTOSÁGAI

A közösségi platformokon a választási kampányokkal összefüggően terjedő dezinformáció egyik sajátossága az információ terjesztési struktúrájával hozható összefüggésbe. Míg ugyanis a tartalmak előállítása jellemzően decentralizált, addig a terjesztés centralizált és optimalizált: az algoritmusok döntenek arról, hogy mi/ki kap nagyobb láthatóságot, milyen (méretű) közönséghez jut el egy üzenet, és milyen reakciókat válthat ki a nyilvánosságban. Waldman szerint ezzel a „vélemények piaca” metaforája félrevezetővé válik, mert a hamis hírek piaca nem természetes versenyt eredményez, hanem a platform kialakítása által szervezett figyelemgazdaság.⁵⁸³ Napoli ehhez kapcsolódva azt állította, hogy ha a felhasználók személyre szabott, szűrt információs közegben találkoznak a politikai kommunikációval, akkor a „több beszéd”

⁵⁸⁰ Tarlach McGonagle: “Fake news”: False fears or real concerns? *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 35., No. 4. (2017) 209.

⁵⁸¹ Jacob Rowbottom: Lies, manipulation and elections: Controlling false campaign statements. *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 32., No. 3. (2012) 507–535.

⁵⁸² Jason Zenor: A reckless disregard for the truth? The constitutional right to lie in politics. *Campbell Law Review*, Vol. 38., No. 1. (2016) 41–72.

⁵⁸³ Ari Ezra Waldman: The marketplace of fake news. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law*, Vol. 20., No. 4. (2018) 845–870.

klasszikus ellenszerként már nem működik ugyanúgy, mint a tömegmédiá hagyományos (a digitális platformokat megelőző időszakot jellemző) modelljeiben.⁵⁸⁴

Egy másik sajátosság a kampányidőszak alatt aktivált manipulatív technikák kombinációja. A hamis profilok tömeges alkalmazása, a bot-hálózatok működtetése, a koordinált tartalommegosztási mintázatok, a célzott (személyre szabott) reklámozási technikák együttesen olyan információs környezetet teremtenek, amelyben a dezinformáció lényege nem egyetlen hamis tartalom (állítás) formájában jelenik meg. Ugyanílyen relevanciával bírhat a valós információk félrevezető közzététele, a kontextusából kiragadott állítások megfogalmazása és terjesztése, a választási jelöltekről szóló részleges igazságokat tartalmazó információk tömeges felerősítése, vagy a nyilvánosságnak a demokratikus intézményrendszert aláásni képes narratívákkal való elárasztása. Levi szerint a „real fake news” mellett legalább ennyire veszélyes a „fake fake news” jelensége, vagyis amikor a közlő maga minősíti álhírnek a valós tényeken alapuló kritikákat, ezzel relativizálva a tényszerű, egyébként hiteles forrásokat.⁵⁸⁵

A választási dezinformáció tapasztalatok szerinti gyakori sajátossága, hogy a politikai részvétel infrastrukturális feltételeit veszi támadás alá, ugyanis nemcsak a jelöltek politikai tevékenységét, vélt vagy valós személyes alkalmatlanságát állíthatják, hanem a választási eljárással összefüggő hamis információk terjesztése révén a választás tisztaságát megkérdőjelező tevékenység formájában is megnyilvánulhat. Ismert példák szerint e körben említhető a választás időpontjának és helyszínének megváltozásáról, egyes szavazási formák (például levélszavazatok) érvénytelenségéről vagy a választási csalásról szóló üzenetek terjesztése, amelyek nem pusztán hamis állítások, hanem a választásokba, végső soron a demokratikus alapintézményekbe vetett bizalom aláásására alkalmas magatartásként is felfoghatók. Ezzel összefüggésben Zenor arra mutat rá, hogy az amerikai alkotmányos hagyományban a politikai hazugság nem vonható ki automatikusan az Első Alkotmánykiegészítés védelme alól, de ez nem jelenti azt, hogy az államnak és a platformoknak ne lenne legitim érdeke a választási folyamat integritásának védelme.⁵⁸⁶

Végül említést érdemel a közönséget érintő sajátosság, ami a közösségi oldalak felhasználói mint választópolgárok információ iránti szükségleteinek jellemzőire vezethető vissza. A kampány során fogyasztott tartalom jelentős része „*low level digital speech*”: ennek jellegzetessége, hogy rövid, érzelmileg telített üzenetekkel operál, nem pedig megfontolt érvelést tartalmaz, és célja az azonnali azonosulás vagy pedig felháborodás kiváltása a közönség részéről.

⁵⁸⁴ Philip M. Napoli: What if more speech is no longer the solution? First Amendment theory meets fake news and the filter bubble. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 70., No. 1. (2018) 55–104.

⁵⁸⁵ Lili Levi: Real “fake news” and fake “fake news”. *First Amendment Law Review*, Vol. 16. (2018) 325–327.

⁵⁸⁶ Zenor (2016) i.m. 67–69.

Rowbottom írásában a mindennapi, alacsony intenzitású online megszólalás fontosságát emeli ki, de eközben arra is rámutat, hogy e kommunikációs forma nagyfokú sebezhetőséget teremt a leegyszerűsítő, manipulatív módon szelektált kampányüzenetek számára.⁵⁸⁷ Newman arra helyezi a hangsúlyt, hogy a post-truth környezetben a „menekülő igazság” (*fugitive truth*) helyreállítása már nem pusztán a tartalomellenőrzés, hanem az intézményi bizalom és a nyilvános autoritás kérdése is.⁵⁸⁸

6.2.3 AZ EURÓPAI UNIÓ ONLINE DEZINFORMÁCIÓRA ADOTT VÁLASZAI

Az európai megközelítés abból a felismerésből indult ki, hogy az online dezinformáció a demokratikus választások integritását érintő rendszerszintű fenyegetés, és ezért nem kezelhető pusztán egyéni felhasználói felelősség vagy a sajtót működéséhez kapcsolódó hagyományos intézmények (mint például a sajtó-helyreigazítás) útján. Az első fontos intézményi lépés 2018 elején egy magas szintű szakértői munkacsoport (*High Level Expert Group – HLEG*) felállítása volt, amely már a kezdetektől fogva hangsúlyozta, hogy a válasz nem épülhet kizárólag tartalomeltávolításra. A HLEG jelentése az átláthatóságot, a híroldalak és hirdetési rendszerek elszámoltathatóságát, a minőségi újságírás támogatását, a kutatói hozzáférést és a felhasználói felhatalmazást kapcsolta össze.⁵⁸⁹ Az Európai Bizottság ugyanebben az évben elfogadott közleménye⁵⁹⁰ már kifejezetten a platformok szerepét emelte ki a politikai hirdetések átláthatósága, a hamis fiókok és botok visszaszorítása, valamint az önszabályozó kötelezettségvállalások terén.

A 2018. évi gyakorlati kódex ennek megfelelően a platformokkal, a reklámparral és más szereplőkkel közös önszabályozási megoldásként jött létre. Jelentősége nem pusztán abban állt, hogy a nagy platformok egyáltalán hajlandóak voltak vállalásokat tenni, hanem abban is, hogy az európai szabályozás első ízben kapcsolta össze az álhír-kérdést a politikai és szélesebb értelemben vett politikai reklámok átláthatóságával, a demonetizációval, a hamis profi- lok és automatikus hálózatok elleni fellépéssel, valamint a kutatók és tényellenőrök adat-hozzáféréseivel.⁵⁹¹ Chystorova és Reviglio elemzése arra is rámutat, hogy a kódex körüli

⁵⁸⁷ Jacob Rowbottom: To rant, vent and converse: Protecting low level digital speech. *The Cambridge Law Journal*, Vol. 71., No. 2. (2012) 355–383.

⁵⁸⁸ Saul Newman: Fugitive truth: Renewing the public sphere in the age of post-truth. *Javnost – The Public*, Vol. 31., No. 3. (2024) 327–342.

⁵⁸⁹ A multi-dimensional approach to disinformation. Report of the independent High level Group on fake news and online disinformation. Directorate-General for Communication Networks, Content and Technology, European Commission, 2018.

⁵⁹⁰ Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának [COM(2018) 236 final].

⁵⁹¹ Code of Practice on Disinformation. European Commission, September 26, 2018. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/code-practice-disinformation>.

tárgyalásokban a szakértői irányítás (*expert governance*) különösen fontos szerepet kapott: az Európai Unió nem egyszerűen parancsolni akart a platformoknak, hanem olyan tudás- és ellenőrzési infrastruktúrát épített, amelyben kutatók, tényellenőrök és társadalmi szféra szereplői is meghatározó pozícióhoz jutnak.⁵⁹²

A választási kampányokra fókuszáló uniós lépések 2018 második felében tovább erősödtek. A Bizottság februári ajánlása a 2019-es európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának elősegítéséről már felismerte a kibertámadások és a dezinformáció közös kockázatát. A szeptemberi, a szabad és tisztességes európai választások biztosítását célzó jogalkotási csomag,⁵⁹³ valamint az ahhoz kapcsolódó ajánlás a választási együttműködési hálózatokról, az online politikai kommunikáció átláthatóságáról, a kiberbiztonsági incidensekről és a dezinformációs kampányok elleni fellépésről konkrétabb intézményi választ igyekezett adni. A hangsúly itt kettős volt: egyrészt a tagállami választási, adatvédelmi és biztonsági hatóságok koordinációján, másrészt a platformokkal szembeni kampány-specifikus elvárásokon, különösen a politikai hirdetések azonosíthatóságán és a célzási gyakorlatok átláthatóságán.⁵⁹⁴ A választópolgárok tájékozottságát elősegítendő, illetve a közéleti viták szabadságát garantálni kívánó lépések körében a bizottsági ajánlás túlnyomórészt az európai parlamenti választásokat megelőző, a választási kampány során közzétett politikai hirdetések átláthatósága kapcsán fogalmazott meg követelményeket.⁵⁹⁵ Noha e dokumentumokban megfogalmazott elvárások valamelyest segítettek javítani a 2019-es európai parlamenti választások biztonságos (külső beavatkozástól mentes) lefolytatását, a kötelező erővel bíró szabályozás hiányában nem valósult meg maradéktalanul a nyilvánosság átlátható és megbízható, hiteles információkkal való ellátását biztosító digitális környezet.⁵⁹⁶

A 2018 decemberében elfogadott uniós cselekvési terv már a gyorsreagálású rendszer, a tagállami koordináció, a stratégiai kommunikáció és a platformkötelezettségek összekapcsolására

⁵⁹² Kateryna Chystoforova – Urbano Reviglio: Framing the role of experts in platform governance: Negotiating the Code of Practice on Disinformation as a case study. *Internet Policy Review*, Vol. 14., No. 1. (2025) 1–28.

⁵⁹³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a szabad és tisztességes európai választások biztosításáról [COM(2018) 637 final].

⁵⁹⁴ A Bizottság (EU) 2018/234 ajánlása (2018. február 14.) a 2019. évi európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának elősegítéséről; az Európai Bizottság 2018. szeptember 12-i ajánlása az európai parlamenti választásokkal összefüggésben a választási együttműködési hálózatokról, az online átláthatóságról, a kiberbiztonsági eseményekkel szembeni védelemről és a félretájékoztatási kampányok elleni küzdelemről [C(2018) 5949 final].

⁵⁹⁵ „A tagállamok – az alkalmazandó szabályokkal összhangban – ösztönözzék és segítsék elő a fizetett online politikai hirdetések és üzenetek átláthatóságát. A tagállamok mozdítsák elő a fizetett online politikai hirdetések és üzenetek mögött álló politikai pártra, politikai kampányra vagy politikai támogató csoportra vonatkozó információk uniós polgárok számára történő aktív közzétételét” [(7) bekezdés].

⁵⁹⁶ Niamh Kirk – Lauren Teeling: A review of political advertising online during the 2019 European Elections and establishing future regulatory requirements in Ireland. *Irish Political Studies*, Vol. 37., No. 1. (2022) 85–102.

törekedett.⁵⁹⁷ A 2019-es európai parlamenti választások idején ez a megközelítés tulajdonképpen a választások védelmének eszközévé állt össze: a dezinformáció elleni fellépés nem általános médiapolitikai, hanem kifejezetten demokráciavédelmi intézkedésként jelent meg. Ide illeszkedik az is, hogy az uniós jogalkotó a Cambridge Analytica-botrány tanulságaira reagálva lehetővé tette az európai pártok szankcionálását, ha személyes adatokkal visszaélve próbálnák befolyásolni a választások kimenetelét. A kampánydezinformáció tehát az Európai Unióban viszonylag korán összekapcsolódott az adatvezérelt politikai befolyásolás kérdésével.⁵⁹⁸

A következő fejleményként a 2020 végén megjelent Európai Demokrácia Cselekvési Terv említendő, amely három, egymással összefüggő pillér, úgy mint *i*) a szabad és tisztességes választások, *ii*) a médiaszabadság és pluralizmus, valamint *iii*) a dezinformáció elleni fellépés intézkedései alatt egyesítette az addigi kezdeményezéseket.⁵⁹⁹ Lényeges újítása az volt, hogy a Bizottság immár nem tekintette elegendőnek a laza önszabályozást: a 2021-es iránymutatásában részletesen előírta, miben kell megerősíteni a kódexet, különös tekintettel az algoritmi- kus átláthatóságra, a szolgáltatások integritására, a kutatói hozzáférésre és a tényellenőrzés intézményi feltételeire.⁶⁰⁰ A 2022-ben elfogadott megerősített gyakorlati kódex már jóval konkrétabb vállalásrendszert tartalmazott, és lényegében előkészítette a DSA alatti kvázi társ- szabályozás jellegű működést. Ez utóbbi dokumentumot már 34 szervezet írta alá, és az úttö- rőnek számító elődjénél jóval részletesebb és cizelláltabb követelményrendszert tartalma- zott,⁶⁰¹ egyúttal a kódex megszövegezése során figyelemmel voltak mind a DSA, mind pedig – az akkor még csak rendelettervezet formájában nyilvánosságra került – politikai reklámok átláthatóságára vonatkozó javaslatban⁶⁰² foglaltakra. A megerősített kódex 44 kötelezettség- vállalást és összesen 128 intézkedést tartalmaz. (A megerősített gyakorlati kódex 2025 július- ától kezdve a DSA 45. cikke szerinti, uniós szintű önkéntes magatartási kódexnek minősül, így a benne foglalt rendelkezése kikényszerítése és végrehajtása is sokkal hatékonyabb mó- don számon kérhetővé válik a platformokon.⁶⁰³)

⁵⁹⁷ Cselekvési terv a félretájékoztatással szemben [JOIN(2018) 36 final].

⁵⁹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2019/493 rendelete (2019. március 25.) a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályoknak az európai parlamenti választásokkal összefüggésben történő megsértésével kapcsolatos ellenőrzési eljárás tekintetében az 1141/2014/EU, Euratom rendelet módosításáról.

⁵⁹⁹ Az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről [COM(2020) 790 final].

⁶⁰⁰ Az Európai Bizottság iránymutatása a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről [COM(2021) 262 final].

⁶⁰¹ The Strengthened Code of Practice on Disinformation (2022). <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>.

⁶⁰² Az Európai Parlament és a Tanács rendelettervezete a politikai reklám átláthatóságáról és targetálásáról [COM(2021) 731 final].

⁶⁰³ The Code of Conduct on Disinformation. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation>.

A 2022 októberében elfogadott DSA aztán új minőséget jelentett, mert az online dezinformációt nem önállóan tiltott tartalomként, hanem az online óriásplatformoknál fellépő rendszer szintű kockázatok egyik forrásaként kezelte. Török találoán mutat rá, hogy a DSA nem a politikai beszéd tartalmi igazságáról kíván döntenit, hanem a platformok kockázatkezelési és transzparencia-kötelezettségeit erősíti.⁶⁰⁴ E logika szerint a választási folyamatok manipulációját elősegítő platformműködés – például a valótlan állítások koordinált terjesztése, a megtévesztő ajánlórendszer általi felerősítés vagy a félrevezető hirdetési célzása – akkor válik szabályozási tárgygyá, ha rendszer szintű kockázatot jelent a demokratikus folyamatokra. A Bizottság 2024-es választási iránymutatásai ezt a szemléletet konkretizálták: az online óriásplatformok és nagyon népszerű online keresőprogramok számára a választások integritását veszélyeztető kockázatokkal szembeni külön kockázatsökkentő intézkedéseket vártak el, beleértve a gyors incidenskezelést, a többnyelvű moderációs kapacitást és az átlátható együttműködést a nemzeti hatóságokkal.⁶⁰⁵

A 2023-as ajánlás az uniós választási folyamatok inkluzivitásáról és rezilienciájáról, valamint a 2024-ben elfogadott politikai hirdetések átláthatóságáról szólói rendelet tovább erősítette az uniós szabályozás választási kampányokra irányuló fókuszát. Előbbi megújította a nemzeti választási hálózatokkal, a prebunkinggal és debunkinggal,⁶⁰⁶ a European Digital Media Observatory (EDMO) regionális központjaival és a valós idejű információcserével kapcsolatos elvárásokat, utóbbi pedig immár kötelező jogi eszközként szabályozza a politikai hirdetések átláthatóságát és bizonyos célzási gyakorlatait.⁶⁰⁷

Az uniós fejlődési ív tehát jól kirajzolható: a kezdeti időszakot a probléma felismerése és az önkéntes vállalások ösztönzése jellemezte; ezt követte a választásokhoz kötött koordinációs és biztonsági logika, majd a demokráciavédelmi stratégia, végül a platformrendszerek kockázat-alapú, részben jogilag kikényszeríthető szabályozása. Fontos azonban, hogy ez a modell – legalábbis deklaratív szinten – következetesen igyekszik elkerülni az „igazság állami monopóliumának” látszatát: a hangsúly az átláthatóságon, a platformok működési mechanizmusa

⁶⁰⁴ Török Bernát: A szólásszabadság a közösségi platformokon és a Digital Services Act. In Török Bernát – Zódi Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022, 195–208.

⁶⁰⁵ A Bizottság iránymutatása az online óriásplatformot és nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatók számára a választási folyamatok rendszer szintű kockázatainak csökkentéséről az (EU) 2022/2065 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése alapján (C/2024/3014).

⁶⁰⁶ A *prebunking* (megelőző cáfolat) és a *debunking* (utólagos cáfolat) az álhírek és dezinformáció elleni küzdelem két fő módszere. A prebunking proaktív: előre felkészíti az embereket a manipulációs technikákra. A debunking reaktív: a már megjelent téves információt cáfolja tényekkel. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/misinformation-and-disinformation-both-prebunking-and-debunking-work-fighting-it-2024-10-25_en.

⁶⁰⁷ A Bizottság (EU) 2023/2829 ajánlása (2023. december 12.) az Unióban zajló választási folyamatok inkluzivitásáról és rezilienciájáról, valamint az európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának megerősítéséről; TTPA.

feletti kontrollon, az elszámoltathatóságon és a független ellenőrző szereplők bevonásán van. Ezzel együtt a tényleges végrehajtásban az EU is szembesül azzal a nehézséggel, hogy a kampányidőszakban a gyorsaság és a jogállami garanciák követelményei gyakran ellentmondásba kerülnek.

A 2024-es európai parlamenti választások előkészítése során különösen láthatóvá vált, hogy az uniós szabályozás súlypontja immár a végrehajtáson van. A Bizottság a DSA alapján választási iránymutatásokat adott ki a nagyon nagy platformoknak és keresőszolgáltatóknak, amelyekben a külföldi információs manipuláció, a hamis fiókhálózatok, a megtévesztő politikai hirdetések, valamint a választási eljárásra vonatkozó félretájékoztatók kockázatának gyors azonosítását és mérséklését kérte számon. A 2025-re kirajzolódó kép ezért az, hogy az Európai Unió az online dezinformáció kezelését fokozatosan a platformkormányzás, a kutatói hozzáférés és a demokratikus reziliencia összekapcsolt területévé alakította. Végezetül, említeni érdemes az uniós szabályozási keretrendszer legújabb elemét, az Európai Bizottság által 2025 novemberében publikált Európai Demokrácia Pajzs (*European Democracy Shield*) című dokumentumot, amely három kulcsfontosságúnak ítélt területen új intézkedéscsomagot mutatott be. Az intézkedések célja az erős és ellenálló demokráciák megerősítése az alábbiak révén: *i*) a reagálási képesség megerősítése az információs tér integritásának védelme érdekében; *ii*) a demokratikus intézmények, a szabad és tisztességes választások, valamint a szabad és független média megerősítése; és *iii*) a társadalom ellenálló képességének, illetve az állampolgári részvétel demokratikus folyamatokban való növelése.⁶⁰⁸ A vázolt intézkedések körében – jelen tanulmány szempontjából – meghatározó a külföldi információmanipuláció és beavatkozás (*foreign information manipulation and interference – FIMI*) mint az európai demokráciákra jelentős fenyegetést mutató jelenséggel szembeni fellépés hatékonyságának növelése, a választási manipuláció – nem csak külső, de az EU-n belüli dimenziójának visszaszorításán keresztül – megelőzése, illetve a választási rendszerek „kritikus infrastruktúra”-ként való kezelése.⁶⁰⁹

A szabályozási koncepciót érintő fordulat ugyanakkor új legitimitási kérdéseket is felvetett. Minél inkább intézményesül a kockázatértékelés, az előzetes cáfolat (*prebunking*), a prioritási szabályok vagy a megbízható bejelentők (*trusted flagger*) jellegű jelzési mechanizmusok világa, annál inkább felmerül, hogy ki választja ki a szakértőket, milyen módszertan alapján minősül valamely narratíva választási kockázatnak, és milyen jogorvoslat illeti meg azokat a

⁶⁰⁸ Közös közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Európai demokráciapajzs: az erős és reziliens demokráciák támogatása [JOIN(2025) 791 final].

⁶⁰⁹ Bressanelli–Bernardi i. m.

politikai szereplőket vagy médiatartalmakat, amelyek a gyors reagálású rendszerek szűrőjébe kerülnek. Chystoforova és Reviglio kutatása éppen arra világít rá, hogy a dezinformációs kódex tárgyalásait nem technikai, hanem alkotmányos jelentőségű folyamatként láttatja: a platformkormányzásban megjelenő szakértői tudás nem semleges, hanem normatív hatalmat gyakorol.⁶¹⁰

Az európai modell sajátos erénye éppen az lehet, hogy ezt a dilemmát nem egyetlen döntéshozó szervre bízta. A kódex, a DSA, a választási ajánlások és a politikai hirdetésekről szóló rendelet együtt olyan többszintű rendszert alkotnak, amelyben a platformok, a nemzeti hatóságok, a Bizottság, a kutatók és a tényellenőrök megosztott felelősségi körben működnek. Ez a megoldás azonban csak akkor őrizheti meg demokratikus legitimitását, ha a platformok belső döntései, az adatokhoz való hozzáférés feltételei és a moderációs prioritások kellően átláthatóak maradnak. Ellenkező esetben a dezinformáció elleni fellépés könnyen a meghatározó piaci és véleménybefolyásoló erővel bíró platformok és a technokrata felügyelet összjátékává válhat, amely ugyan mérsékli egyes manipulációs kockázatokat, de a politikai nyilvánosság feletti elszámoltathatatlan kontroll új formáit hozza létre.

Az empirikus kutatások eredménye arra mutat rá, hogy az online dezinformáció hatását nem célszerű kizárólag az egyéni meggyőzés dimenziójában mérni. A választási kampányban legalább ugyanilyen fontos a napirend meghatározása, formálása, a bizalom eróziója és a részvételi kedvre gyakorolt közvetett hatás. Egy hamis állítás akkor is káros lehet, ha a választók többsége végül nem hiszi el teljesen, mert képes tematizálni a kampányt, ráerősíteni a cinizmusra, gyengíteni az intézményekbe vetett hitet, vagy olyan védekező kommunikációra kényszeríteni a jelölteket, amely kiszorítja az érdemi programvitát. E szempontból a választási dezinformáció a demokratikus önkormányzás minőségét rombolja, nem pusztán az egyes szövési döntések „igazságtartalmát” befolyásolja.⁶¹¹

6.2.4 SZÓLÁSSZABADSÁG, DEMOKRATIKUS LEGITIMITÁS ÉS EURÓPAI EMBERI JOGI KERETEK

Az európai szemlélet egyik fontos sajátossága, hogy a dezinformáció korlátozáshatóságát nem az amerikai Első Alkotmánykiegészítés abszolút védelmét biztosító jellege, hanem az arányos és mérlegelésen alapuló korlátozás lehetősége felől tárgyalja. Ez azonban nem jelenti a probléma egyszerűségét. Sardo szerint az EJEB gyakorlata nem teszi lehetővé, hogy a hamis hírek mint önálló és homogén kategória automatikusan alacsonyabb védelemben részesüljön; a strasbourgi megközelítés inkább a közlés tárgyát, társadalmi jelentőségét, a szankció jellegét

⁶¹⁰ Chystoforova – Reviglio i. m.

⁶¹¹ Newman i. m.

és arányosságát vizsgálja.⁶¹² Shattock kifejezetten a választási dezinformáció összefüggésében mutatja meg, hogy az EJEB különösen érzékeny a választási időszakban zajló véleménycsere-re, ugyanakkor nem zárja ki a tisztességes választási folyamat védelmében alkalmazott, gondosan körülírt beavatkozásokat.⁶¹³ Török az Tanács Európa és az EJEB gyakorlatának összefoglalása kapcsán ehhez kapcsolódva arra jut, hogy a dezinformációval szembeni korlátozások csak akkor maradhatnak összeegyeztethetők a szólásszabadsággal, ha világosan meghatározott legitim célt szolgálnak, a közlés károkozó potenciálját kellő bizonyossággal igazolják, és nem csúsznak át általános igazságrendészeti hatáskörbe. A szerző egy másik, kifejezetten a korlátozás elveit tárgyaló tanulmányában szintén kiemeli, hogy a jogi beavatkozásnak különösen körültekintőnek kell lennie ott, ahol közvetlenül politikai beszédéről vagy választási kampányról van szó, mert e körben a tévedés, a túlzás, az értékítélet és a manipuláció határai gyakran elmosódnak. Ebből a szempontból az Európai Unió kockázatalapú modellje részben éppen azért tűnik vonzóbbnak, mert kevésbé a végső igazság tartalmáról, inkább a platformműködésből eredő strukturális kockázatokról szól.⁶¹⁴ Craufurd Smith francia példán keresztül mutatja meg, hogy a választási dezinformációval szembeni közvetlen jogi beavatkozás demokratikus legitimációja mindig kétséges marad, ha a bírói fórumoknak vagy a hatóságoknak a kampány sűrűjében kell dönteniük a vitatott közlések igazságtartalmáról.⁶¹⁵ Vese pedig arra mutat rá, hogy különösen válsághelyzetekben – legyen szó egészségügyről vagy választási biztonságról – könnyen normalizálódhatnak azok a kivételes szabályozási megoldások, amelyek később tágabb politikai beszédkorlátozásra is felhasználhatók.⁶¹⁶

Mindez a választási kampány kontextusában azért különösen fontos, mert itt két alkotmányos érték ütközik közvetlenül: a választópolgárok tájékozott döntéshez fűződő érdeke és a politikai verseny nyitottsága. A kampány igazsága soha nem azonos a tényleges bizonyossággal, ugyanakkor a célzottan megtévesztő, koordináltan terjesztett, a választási infrastruktúrát romboló online dezinformáció nyilvánvalóan több annál, mint amit a demokratikus vita felfokozott keretei között is tolerálni kellene. A szabályozás legitim módja tehát feltehetően ott kez-

⁶¹² Alessio Sardo: Categories, balancing, and fake news: The jurisprudence of the European Court of Human Rights. *Canadian Journal of Law & Jurisprudence*, Vol. 33., No. 2. (2020) 435–460.

⁶¹³ Ethan Shattock: Fake news in Strasbourg: Electoral disinformation and freedom of expression in the European Court of Human Rights (ECtHR). *European Journal of Law and Technology*, Vol. 13., No. 1. (2022) 1–25.

⁶¹⁴ Török Bernát: The fight against disinformation in the Council of Europe, and the relevant case law of the European Court of Human Rights. In Ronald J. Krotoszynski Jr – Koltay András – Charlotte Garden (szerk.): *Disinformation, misinformation, and democracy: Legal approaches in comparative context*. Cambridge, Cambridge University Press, 2024, 161–196.

⁶¹⁵ Rachael Craufurd Smith: Fake news, French law and democratic legitimacy: Lessons for the United Kingdom? *Journal of Media Law*, Vol. 11., No. 1. (2019) 52–81.

⁶¹⁶ Donato Vese: Governing fake news: The regulation of social media and the right to freedom of expression in the era of emergency. *European Journal of Risk Regulation*, Vol. 13., No. 3. (2022) 477–513.

dődik, ahol nem a politikai vélemény tartalmát, hanem a manipuláció módját, átláthatatlanságát, mesterséges felerősítését és a választási eljárásra gyakorolt közvetlen kockázatot igyekeznek kezelni.

6.2.5 AMERIKAI MEGKÖZELÍTÉS: DEZINFORMÁCIÓ, PLATFORMOK ÉS AZ ELSŐ ALKOTMÁNYKIEGÉSZÍTÉS

Az online dezinformációval összefüggő amerikai alkotmányjogi gondolkodás kiindulópontja a hamis állítás Első Alkotmánykiegészítéssel való összeegyeztethetősége, ezeket az üzeneteket korlátozó szabályozás több esetben is elbukott Legfelső Bíróság előtt. Míg például a csalás,⁶¹⁷ a rágalmozás,⁶¹⁸ a valótlan reklámállítások⁶¹⁹ az Első Alkotmánykiegészítés védelmi körén kívül esnek, addig a választási kampányban elhangzó hamis politikai állítások más megítélés alá esnek. Calvert és szerzőtársai éppen ezért az elmélet és a doktrína között húzódó résről beszélnek: miközben a közéleti diskurzus normatív szintjén erős az igény az igazságon alapuló információkra épülő nyilvánosságra, a tételes amerikai alkotmányjog óvatosságot az igazság állami (kormányzati) kikényszeríthetőségének előírásával szemben.⁶²⁰

Ebből következik, hogy az amerikai szakirodalomban két, egymással versengő szemlélet, narratíva alakult ki. Az egyik a klasszikus „*more speech*” modellre épülő szemlélet modernizált változata. Chemerinsky normatív tétele szerint a helytelen vagy káros beszéd legjobb ellenszere alapvetően a több, jobb és gyorsabb ellenbeszéd (*counterspeech*).⁶²¹ E hagyomány a digitális korban is él tovább: a politikával kapcsolatos valótlan állításokkal szemben elsősorban a sajtóval, társadalmi ellenőrzéssel, tényellenőrzéssel, a médiaműveltség erősítésével és ellenkampánnyal kell reagálni. A másik narratíva viszont abból indul ki, hogy a platform működési logikája, szerkezeti torzulásai miatt a több beszéd önmagában már nem elégséges. Napoli a szűrőbuborékok és a személyre szabott tartalomközvetítés körülményei között a „marketplace of ideas” eróziójáról beszél,⁶²² Waldman pedig arra jut, hogy a „piactér” már régóta nem spontán, hanem platformok által kódolt intézmény.⁶²³ Sunstein e vitában köztes álláspontot képvisel. Miközben elutasítja az általános „igazságminisztérium” („*Ministry of Truth*”) típusú állami megoldásokat, hangsúlyozza, hogy a hamis állítások alkotmányos védelme nem korlátlan, és a szabályozási tér sokkal tágabb annál, mint amit a leegyszerűsített

⁶¹⁷ Donaldson v. Read Magazine, Inc. 333 US 178 (1948).

⁶¹⁸ New York Times Co. v. Sullivan 376 US 254 (1964).

⁶¹⁹ Virginia State Board of Pharmacy v. Virginia Citizens Consumer Council 425 US 748 (1976).

⁶²⁰ Clay Calvert – Stephanie McNeff – Austin Vining – Sebastian Zarate: A hamis hírek és az Első Alkotmánykiegészítés. Az elmélet és a doktrína közötti szakadék áthidalása. *In Medias Res*, 2019/2., 274–309.

⁶²¹ Erwin Chemerinsky: More speech is better. *UCLA Law Review*, Vol. 45., No. 6. (1998) 1635–1644.

⁶²² Napoli i. m.

⁶²³ Waldman i. m.

közbeszéd feltételez. A szerző különösen fontosnak tartja a választási eljárás működésére, a szavazás módjára, valamint a közhatalom gyakorlásának közvetlen feltételeire vonatkozó szándékosan hamis állítások kezelését.⁶²⁴ Timmer hasonlóképpen amellett érvel, hogy a Facebook-szerű környezetben a hamis hírek terjedése nem magánjellegű csúsztatás, hanem az alkotmányosan védett politikai folyamat működési feltételeit károsító strukturális jelenség, amelyet a platformok szerepével együtt kell elemezni.⁶²⁵

A szabályozás mellet érvelők javaslatai rendszerint ott találkoznak nehézséggel, ahol a kategorizálás bizonytalansága és a politikai visszaélés veszélye egyszerre jelenik meg. Manzi javaslata a professzionális újságírás szabályozásán keresztül próbálná visszaszorítani az álhíreket.⁶²⁶ Katsirea és Levi különböző nézőpontból, de hasonló következtetésre jutnak: a *fake news* fogalmának jogi meghatározása gyakran túlzottan tág, ezért könnyen válhat a kényelmetlen vagy kisebbségi politikai beszéd elnyomásának eszközévé. Ebben a megvilágításban a kampánydezinformáció szabályozásának alapkérdése nem az, hogy a hamis politikai beszéd káros-e – mert ebben a kérdésben többnyire egyetértés mutatkozik –, hanem az, hogy ki, milyen eljárásban, illetve milyen kockázat mellett jogosult a valamely üzenet valótlannak minősítésére.⁶²⁷ Wu érvelése szerint a digitalizáció uralta kommunikációs környezetben a választási kampányok tisztaságát nem kizárólag a cenzúra hagyományos mechanizmusai, hanem a figyelem manipulálására építő technikák (pl. botok, tartalommal való elárasztás, koordinált megtévesztés) is veszélyeztetik, ezért a beavatkozások igazolása részben a választási eljárás integritásának védelmére is építhető. Ugyanakkor a szerző figyelmeztet, hogy a manipuláció és a kampánytevékenység elhatárolása a jogalkalmazói fórumokat könnyen „igazságminisztériumi” (*Ministry of Truth*) szerepbe tolhatja, ami viszont alkotmányos kockázatot jelent.⁶²⁸

A platformok felelősségére vonatkozó amerikai vita részben éppen ezért az állami cenzúra és a platformok általi tartalommoderálás közötti határra helyeződik át. Casey elemzése ugyan nem kifejezetten választási dezinformációról szól, mégis jól érzékelteti azt az etikai dilemmát, hogy a platformok egyszerre jelennek meg közösségi fórumként és magántulajdonban álló, saját szabályrendszerrel működő infrastruktúraként. A kampányidőszakban ez a kettősség különösen éles, ugyanis a be nem avatkozás a manipulatív tömeges terjesztést konzerválhatja,

⁶²⁴ Cass R. Sunstein: Falsehoods and the First Amendment. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 33., No. 2. (2020) 387–426.

⁶²⁵ Timmer i. m.

⁶²⁶ Daniela C. Manzi: Managing the misinformation marketplace: The First Amendment and the fight against fake news. *Fordham Law Review*, Vol. 87., No. 6. (2019) 2623–2651

⁶²⁷ Irini Katsirea: “Fake news” Reconsidering the value of untruthful expression in the face of regulatory uncertainty. *Journal of Media Law*, Vol. 10., No. 2. (2018) 159–188.; Levi i. m.

⁶²⁸ Wu (2018) i. m. 573., 579.

a túlzott beavatkozás viszont a politikai részvétel egyik meghatározó fórumán gyakorolt, nehezen ellenőrizhető magánhatalmat erősítheti.⁶²⁹

Röviden összegezve az amerikai alkotmányjogi vitát az jellemzi, hogy a választási dezinformáció veszélyét ma már aligha vitatja bárki, a jogi válaszokkal kapcsolatban azonban tartós a bizalmatlanság. A doktrinális környezet az általános tartalomalapú állami tilalmakkal szemben ellenséges, miközben a platformok szerkezeti szerepe és piaci ereje miatt a pusztán önkéntes ellenintézkedések sem tűnnek teljesen kielégítőnek. Ez a feszültség magyarázza, hogy az amerikai szakirodalomban a hangsúly jórészt nem az igazság közvetlen állami kontrollján, hanem a platformokat ösztönző, a terjesztési architektúra és a felhasználói információs környezet átalakítására épülő megoldásokon van, noha e javaslatok gyakorlati részletei erősen vitatottak. Talán ennek is köszönhető, hogy az Egyesült Államokban nem született átfogó szabályozási keret az online dezinformáció tekintetében.

6.2.6 NEMZETI SZINTŰ GYAKORLATOK AZ ONLINE DEZINFORMÁCIÓ KEZELÉSÉRE

Az előzőekben vázoltakon túl egyes államok az önálló jogalkotás útján (is) elindultak. Így Franciaország a kifejezetten kampányidőszakra vonatkozó szabályozást fogadott el még 2018-ban: a 2018. december 22-i Loi n° 2018-1202 relative à la lutte contre la manipulation de l'information a francia választási kódexbe beiktatta a Code électoral, art. L163-2 szabályát, amely szerint az általános választások hónapját megelőző három hónaptól a választás lezárultáig a bíró 48 órán belül intézkedhet, ha valamely online szolgáltatáson szándékosan, mesterségesen vagy automatizáltan és tömegesen terjesztenek pontatlan vagy megtévesztő tényállításokat, amelyek alkalmasak a szavazás őszinteségének befolyásolására. Ugyanez a törvény a platformokra külön együttműködési kötelezettségeket is telepített: felhasználói jelzőmechanizmust, algoritmikus transzparenciát, a tömegesen hamis információt terjesztő fiókok elleni fellépést, valamint a közéleti vitákhoz kapcsolódó promóciók finanszírozóinak átláthatóságát. Szólásszabadsági szempontból fontos, hogy a francia alkotmányossági kontroll csak a megszorítással fogadta el a modellt, hogy az eltávolításnak alapot adó pontatlanságnak vagy megtévesztő jellegnek, továbbá a választás tisztaságát érintő kockázatnak is nyilvánvalónak kell lennie; ez a szűkítő értelmezés a francia modell legfontosabb garanciája.⁶³⁰

Az online dezinformáció állami szabályozása nem példa nélküli az Európai Unió kívül sem. A Brexit, és ezzel együtt a DSA alkalmazhatatlansága nyomán az Egyesült Királyság külön

⁶²⁹ Rachel Casey: John Stuart Mill and social media: Evaluating the ethics of de-platforming. *University of Central Florida Department of Legal Studies Law Journal*, Vol. 4., No. 1. (2021) 15–35.

⁶³⁰ Loi n° 2018-1202 du 22 décembre 2018; Code électoral, art. L163-2; loi n° 2018-1202, art. 11; loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986, art. 42-6. <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000037847559/>

szabályozási keretrendszert fogadott el a platformok számára – az Online Safety Actet (OSA, 2023)⁶³¹ –, amely ugyan nem kifejezetten a dezinformációra irányul, de több, a DSA-hoz hasonló elemet is magában foglal. Az OSA elsősorban az online platformokat, beleértve a közösségi média vállalatokat is szabályozza, és a „Hamis és fenyegető kommunikációs bűncselekmények” (179–182. szakasz) cím alatt egy sor új bűncselekményt vezet be, amely büntetendővé teszi a hamis kommunikációt, amennyiben a felhasználó tudatosan terjeszt hamis információkat azzal a szándékkal, hogy kárt okozzon (179. szakasz). A „prioritási bűncselekmények” listája továbbá magában foglalja a „külföldi beavatkozást” is. Az online platformok szankcionálása a felhasználók által tett hamis kijelentések miatt jelentős aggályokat vet fel a véleménynyilvánítás szabadsága tekintetében.⁶³² A korai végrehajtási kísérletek azt is megmutatták, hogy a törvény kétértelmű terminológiája és az online hamisítások összetettségére való korlátozott érzékenysége miatt az OSA önmagában nem elegendő a biztonságos digitális környezet biztosításához.⁶³³ Az OSA előírásait az Ofcom felügyeli.

Az elmúlt években Európán kívül is megjelentek az online dezinformáció visszaszorítására irányuló erőfeszítések. Szingapúr az elsők között fogadott el átfogó jogszabályt, amikor 2019-ben életbe léptette az online hamis állítások és manipuláció elleni védelemről szóló törvényt (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act – POFMA).⁶³⁴ Ez a törvény a „tényállításokra” összpontosít, amelyeket úgy definiálnak, mint olyan kijelentéseket, amelyeket egy személy, miután látta, hallotta vagy más módon érzékeltük őket, észszerűen tényként értelmezne. A külföldi beavatkozás elleni intézkedésekről szóló törvény (Foreign Interference (Countermeasures) Act – FICA)⁶³⁵ azzal egészíti ki a POFMA végrehajtási rendszerét, hogy előírja a digitális platformok számára, hogy meghatározott tartalmakkal kapcsolatban kötelező figyelmeztetéseket jelenítsenek meg – például jelezve, hogy bizonyos tartalom ellenséges információs kampány részét képezi (32. szakasz). Ez utóbbi előírás a kényszerített beszéd doktrínájával kapcsolatban vet fel komoly alkotmányossági kérdéseket.⁶³⁶

Hasonló fejlemény figyelhető meg Brazíliában is, ahol a szintén néhány évvel ezelőtt fogadták el a 2630/20. sz. törvényjavaslatot,⁶³⁷ amelynek célja a hamis információk online terjesz-

⁶³¹ https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50/pdfs/ukpga_20230050_en.pdf

⁶³² Peter Coe: Tackling Online False Information in the United Kingdom: The Online Safety Act 2023 and its Disconnection from Free Speech Law and Theory. *Journal of Media Law*, Vol. 15., No. 2. (2023) 213–242.

⁶³³ Laura Higson-Bliss: Legislative Comment: The Online Safety Act 2023 and the Sending of Threatening or False Communications. *Statute Law Review*, Vol. 46., No. 2. (2025).

⁶³⁴ <https://sso.agc.gov.sg/Act/POFMA2019>

⁶³⁵ <https://sso.agc.gov.sg/Act/FICA2021>

⁶³⁶ Kenny Chng: Falsehoods, Foreign Interference, and Compelled Speech in Singapore. *Asian Journal of Comparative Law*, Vol. 18., No. 2. (2023) 235–252.

⁶³⁷ Projeto de Lei nº 2630, de 2020.

<https://www.camara.leg.br/proposicoesWeb/fichadetramitacao?idProposicao=2256735>

tésének megakadályozása, beleértve a deepfake-eket is. Elsődleges rendeltetése a közösségi média felügyeletének erősítése és az olyan dezinformáció terjedésének korlátozása, amely károsíthatja a felhasználókat, vagy tágabb értelemben alááshatja a demokratikus folyamatokat. Az egyesült királyságbeli szabályozási kerethez hasonlóan a brazil modell is a tartalom-moderálásra összpontosít, de nem foglalkozik olyan strukturális dimenziókkal, mint az adat-felhasználás és a piaci erő.⁶³⁸

Kanada különleges esetet jelent. Nincs ugyan egyetlen online dezinformációellenes törvény, de a kérdést több jogalkotási és politikai kezdeményezés is kezeli. Ide tartozik az Online News Act (C-18. sz. törvényjavaslat),⁶³⁹ amelynek célja a kanadai hírszervezetek támogatása, valamint az Online Harms Act (C-63. sz. törvényjavaslat),⁶⁴⁰ amely a deepfake-ek és az automatizált kommunikációhoz hasonló új kockázatok kezelésével igyekszik biztonságosabb digitális környezetet teremteni. Ezen intézkedések indokolását alátámasztják azok az empirikus kutatások, amelyek szerint a kanadaiak egyre nagyobb aggodalmat fejeznek ki az online dezinformációval kapcsolatban – ez az aggodalom összefügg a médiában és a demokratikus intézményekben való bizalom csökkenésével, valamint az alacsonyabb szintű polgári elkötelezettséggel.⁶⁴¹

6.2.7 EMPIRIKUS TANULSÁGOK ÉS A FELELŐSSÉG KÉRDÉSÉNEK ÁTALAKULÁSA

A legújabb empirikus kutatások óvatosságra intenek az egyszerű megoldásokkal szemben. Erkel és szerzőtársai tizenhat európai országra kiterjedő vizsgálata szerint a tényellenőrzés hatékonysága érzékenyen függ attól, hogy a felhasználó látja-e a félretájékoztató forrását és mennyire tartja hitelesnek a tényellenőrző forrást. Jia és Lee szintén a tényellenőrzés vizsgálata kapcsán azt találták, hogy a címkék amerikai percepciója nagymértékben függ a jelölés formai kialakításától és az újságírói beavatkozás kontextusától.⁶⁴² Ezek az eredmények a választási kampánnyal összefüggésben azt sugallják, hogy a platformok felelőssége nem merül ki abban, hogy címkével megjelölik a kifogásolható. A beavatkozás eredményessége a felület kialakításától, a forrásba vetett bizalomtól, a nyelvi és kulturális kontextustól, valamint a kampány polarizáltságától is függ.

⁶³⁸ Tales Tomaz: Brazilian Fake News Bill: Strong Content Moderation Accountability but Limited Hold on Platform Market Power. *Javnost – The Public*, Vol. 30., No. 2. (2023) 253–267.

⁶³⁹ <https://www.parl.ca/legisinfo/en/bill/44-1/c-18>

⁶⁴⁰ <https://www.parl.ca/legisinfo/en/bill/44-1/c-63>

⁶⁴¹ Helen Foran – Howard Bilodeau – Lauren Pinault: Concern about misinformation: Connections to trust in media, confidence in institutions, civic engagement, and hopefulness. *Insights on Canadian Society*, June 2025.

⁶⁴² Chenyan Jia – Tayoung Lee: Journalistic interventions matter: Understanding how Americans perceive fact-checking labels. *Harvard Kennedy School Misinformation Review*, Vol. 5., No. 2. (2024).

Ez a felismerés visszahat a platformfelelősség fogalmára is, ugyanis ha a dezinformáció nem csupán egyes hamis állítások tömege, hanem a terjesztési infrastruktúrával összefüggő beépült kockázatként értelmezendő, akkor a felelősség sem szűkíthető le az egyes posztok utólagos eltávolítására. A felelősség átalakulása nem tünteti el a szólásszabadság érvényesülésével kapcsolatos kockázatokat. A választási kampányban a platformok bármely erőteljes fellépése könnyen támadható politikai elfogultság, egyenlőtlen végrehajtás vagy átláthatatlan prioritizálás miatt. Török arra mutat rá, hogy a dezinformáció terjedésének mélyebb okai olyan társadalmi jelenségekben keresendők, amelyek ellen az állam elsősorban nem korlátozó intézkedésekkel, hanem más politikai eszközökkel – a minőségi újságírás és az információs műveltség előmozdításával – léphet fel eredményesen. Az európai államoknak van mozgásterük a demokratikus közbeszéd struktúrájának szabályozására is, beleértve a médiarendszert és az online platformok tevékenységét, annak érdekében, hogy a megbízható hírforrások hozzáférhetőbbé váljanak.⁶⁴³

A 2016 és 2025 közötti fejlődés egyik legfontosabb tanulsága így az, hogy az online dezinformáció választási kampánybeli problémája nem oldható fel pusztán a korlátozásoktól mentes beszéd és a szabályozás viszonyrendszerében. A valós kérdés az, milyen intézményi szintű megoldás képes egyszerre csökkenteni a manipulációt és megőrizni a politikai kommunikáció nyitottságát. Az amerikai vita inkább a közvetlen állami beavatkozás veszélyeit emeli ki, az európai megközelítés pedig inkább a platformrendszerek felelőssé tételét, a terjesztési feltételek szabályozását és a demokratikus folyamatok (rendszerszintű) kockázatokkal szembeni védelmét hangsúlyozza. Egyik modell sem mentes a feszültségektől, de a közös kiindulópont ma már világos: a közösségi oldalak a választási kampányokban nem pusztán passzív fórumok, hanem a politikai nyilvánosságot aktívan szervező infrastruktúrák, és ezért a dezinformációval kapcsolatos felelősségük sem írható le többé a semlegességre hivatkozással. Abrusci szerint miután empirikusan nem magától értetődő, hogy a dezinformáció a választási eredmények elsődleges mozgatója, ezért alkotmányos szempontból különösen veszélyes a mindenáron a korlátozást előtérbe helyező szabályozási logikára építeni.⁶⁴⁴

A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a választási kampányok során alkalmazott dezinformáció kezelésében nem a hamis információk teljes felszámolása a reális cél, hanem a manipulációs aszimmetriák csökkentése. A demokratikus minimum inkább abban ragadható meg, hogy a választópolgár tudhassa, mikor találkozik fizetett politikai kommunikációval, milyen szerep-

⁶⁴³ Török Bernát: Free speech principles to consider when restricting disinformation. *Információs Társadalom*, Vol. 24., No. 2. (2024) 125.

⁶⁴⁴ Abrusci i. m. 445.

lők állnak a terjesztés mögött, milyen mesterséges felerősítési technikák működnek a háttérben, és milyen intézményi garanciák vannak arra, hogy a választási eljárást érintő nyilvánvaló megtévesztés ne maradjon korrekció nélkül. Ha ezt a minimumot nem sikerül biztosítani, akkor a kampány szabadsága könnyen a manipuláció szabadságává torzulhat.

6.2.8. A VÁLASZTÁSI (POLITIKAI) DEEPFAKE OKOZTA KIHÍVÁSOK

A dezinformáció egyik megjelenési formájaként azonosítható deepfake-tartalmak a korábbiakban nem tapasztalható szintre emelték a nyilvánosság félrevezetésének, megtévesztésének módszereit. A valótlan tartalmú üzenetek terjesztése a politika világában ugyan közel sem újkeletű jelenség,⁶⁴⁵ az elmúlt években a manipulált deepfake-videók megjelenése és közösségi médiában való terjedése komolyabb aggodalmakra adott okot. A deepfake-videók, azon túlmenően, hogy előállításuk a mai technológiai környezetben rendkívül alacsony költségen megvalósítható, két további körülménynek köszönhetően jelentős mértékű eltérést mutatnak a valótlan tartalmak korábban ismert formáitól. Egyfelől, az ilyen üzenetek megtévesztően valódinak tűnhetnek, ezért manipulált jellegük megállapítása sok esetben szinte lehetetlen. Másfelől pedig a közösségi oldalakon való terjesztésüknek köszönhetően pillanatok alatt felhasználók – és egyben potenciális választópolgárok – millióihoz juttathatók el.

A választási deepfake-üzenetek⁶⁴⁶ ilyen formában jóval többet jelentenek, mint magas „szakmai” minőségben előállított hamisítványok. Az egyszerű megtévesztés mellett nem túlzás azt állítani, hogy a demokratikus nyilvánosságra, a demokratikus intézményrendszerre gyakorolt hatásuk is sokkal nagyobb veszélyeket rejtethet magában. A veszélyt felismerve számos szabályozási kezdeményezés is napvilágot látott világszerte. Ugyanakkor a szabályozás hatékonysága és alkotmányos elvekkel – elsődlegesen a szólásszabadsággal – való összhangja számos nehézségre és kezelést igénylő problémára világít rá.

Elsőként azt szükséges röviden meghatározni, hogy pontosan milyen technológiai megoldások, illetve tartalmak jelentik a vizsgálódás alapját. A kifejezés olyan, mesterséges intelligencia igénybevételével (tipikusan gépi tanulással, mély tanulással, *Generative Adversarial Network*⁶⁴⁷ algoritmusokkal) előállított hamis vagy manipulált videó- és hangfelvételeket jelöl,

⁶⁴⁵ Szakirodalmi források arra mutatnak rá, hogy már az ókori Görögországban is alkalmazták a dezinformáció eszközeit: Diego De Brasi – Amphilochos Papatomas – Theofanis, Tsiampokalos: Fake news in Ancient Greece: Why does it matter? In Uők (szerk.): *Fake news in ancient Greece: Forms and functions of “false information” in Ancient Greek literature*. Berlin, de Gruyter, 2024, 1–24.

⁶⁴⁶ A dolgozat felváltva, de ugyanazon jelentéstartalommal használja a „választási deepfake” és „politikai célú deepfake” kifejezéseket, hasonlóképpen a külföldi – elsősorban amerikai – tudományos szakirodalomban elterjedt *political deepfake* és *electoral deepfake* kifejezések párhuzamos alkalmazásához.

⁶⁴⁷ A GAN technológia lényege, hogy egyszerre két neurális hálózatot alkalmaz: az egyik (*generator*) a rendelkezésre álló adathalmazból olyan új kimenetet állít elő, amely könnyen összetéveszthető a valódi adatokkal, míg a másik hálózat (*discriminator*) igyekszik kiszűrni a hamisítványt. A folyamat során mindkét hálózat folyamato-

amelyek megtévesztően valódinak tűnnek.⁶⁴⁸ E technológiai eszköz lehetővé teszi az eszköz használójának, hogy gyakorlatilag bárkinek az arcát vagy a hangját videó- vagy hangfelvételben tüntesse fel, akár olyan eseményt vagy kijelentést imitálva, ami a valóságban tulajdonképpen soha nem történt meg. A deepfake-ek elsőként főleg a szórakoztatóiparban és az online terjedő videókban tűntek fel – például ismert színésznek arcát illesztették pornográf videókra, súlyos személyiségi jogi sérelmet okozva –, mára azonban egyre nagyobb szerepet töltenek be a politikai kommunikáció és a választási kampányok során, és potenciális (köz)vélemény-befolyásoló eszközökké váltak.⁶⁴⁹ Az első, igazán nagy vihart kavart közéleti eseményként Nancy Pelosiról, az amerikai kongresszus akkori demokrata párti elnökről a Twitteren (jelenlegi nevén: X) 2019 májusában nyilvánosságra került manipulált videót⁶⁵⁰ érdemes említeni: a felvételen a politikusnőt olyan módon ábrázolták, mintha ittas lenne, és a beszéde teljesen zavarosnak tűnt. Valójában ez esetben nem is „klasszikus” deepfake videóról lehet beszélni, ugyanis nem egy valójában meg nem történt esemény megtörténtként való ábrázolásáról van szó, hanem mindössze technológiai eszköz igénybevételével lelassították a politikusnő beszédét, ezzel keltve a hamis látszatot. (A közelmúltban egyébként a világ számos pontján tapasztalható volt deepfake tartalmak terjesztése útján a választási folyamatokba való beavatkozások.⁶⁵¹)

A politikai deepfake alatt olyan hamis audio- vagy audiovizuális tartalmat kell érteni, amely jellemzően politikusokat vagy közéleti szereplőket mutat be valótlan – az ábrázolt formában meg nem történt – helyzetben vagy valótlan kijelentéseket téve. A választásokkal összefüggően (kampányidőszakban) közzétett ilyen manipulált felvételek komoly veszélyt jelenthetnek a demokratikus nyilvánosságra, ugyanis nemcsak egy jelölt személyiségi jogainak megsértésére vagy lejáratására lehetnek alkalmasak, hanem a választók félrevezetésére, így a választási

san fejlődik: a *generator* egyre jobb hamisítványokat készít, a *discriminator* pedig egyre hatékonyabban képes felismerni a hibákat. Ez a folyamat addig tart, amíg az előállított adatok annyira valószínűek lesznek, hogy a *discriminator* már nem tudja megkülönböztetni őket a valóditól.

<https://www.techtarget.com/searchenterpriseai/definition/generative-adversarial-network-GAN>

⁶⁴⁸ Yinuo Geng: Comparing „Deepfake” Regulatory Regimes in the United States, the European Union, and China. *Georgetown Law Technology Review*, Vol. 7., No. 1. (2023) 158.

⁶⁴⁹ Uo.

⁶⁵⁰ <https://www.cbsnews.com/news/doctored-nancy-pelosi-video-highlights-threat-of-deepfake-tech-2019-05-25/>

⁶⁵¹ Például a 2025. októberi írországi elnökválasztást megelőző napokban terjedt deepfake videó azt a látszatot keltette, hogy Catherine Connolly visszalép az elnökjelöltségtől (<https://www.irishtimes.com/politics/2025/10/22/meta-removes-ai-video-purporting-to-show-catherine-connolly-quitting-presidential-race/>); napokkal a 2023. őszi szlovákiai választás előtt olyan hangfelvétel terjedt el, amelyben az egyik legesélyesebb jelölt látszólag azzal dicsekedett, hogy meghamisította a választásokat (<https://edition.cnn.com/2024/02/01/politics/election-deepfake-threats-invs>); vagy 2024 januárjában a New Hampshire-i demokrata előválasztás előtti napokban terjesztett robothívás Joe Biden hangját utánzóva arra próbálta rávenni a választókat, hogy ne menjenek szavazni az előválasztáson (<https://apnews.com/article/new-hampshire-primary-biden-ai-deepfake-robocall-f3469ceb6dd613079092287994663db5>).

folyamat integritásának aláásására is.⁶⁵² Mindez végső soron alkalmas a közbizalom rombolására, hiszen az állampolgárok a választási kampányokból ismert korábbi eszközökhöz képest jóval kevésbé lehetnek biztosak abban, hogy a saját szemükkel látott videók, felvételek valódiak, hitelesek. A deepfake technológiával, szemben például a korábbiakban alkalmazott képszerkesztő alkalmazással, ahol a hamisítás tárgya valódi, létező tartalmak „összeollózása” révén valósult meg a hamisított tartalom előállítása, a mestereséges intelligencia igénybevételevel újonnan akár teljesen kitalált események, történetek, beszédek is létrehozhatók. Ez mindenképpen szintlépést jelent a manipulatív tartalmak előállítása terén.

A tudományos szakirodalomban a deepfake-ek terjesztésével összefüggésben alkalmazott „hazugok haszna” (*liar’s dividend*) kifejezés is a jelenség – a pusztán hamis jellegénél sokkal mélyebb bizalmi válságot okozni képes – hatásaira kíván rámutatni. E szerint a deepfake-et eredendően arra használják, hogy meggyőzzék a nyilvánosságot arról, hogy a manipulált tartalomban látható, hallható események vagy állítások hitelesek, megtörténtek. Ugyanakkor a deepfake-ek közvéleményben való terjedése azt is megkönnyíti a hazugságot terjesztők számára, hogy különböző módokon tagadják az igazságot. Vagyis a deepfake alkalmazása egy másik módon is hasznosnak bizonyul a terjesztők számára: ahogy a közvélemény egyre inkább ismeretet szerez arról, hogy a video- és hangfelvételek meggyőzően hamisíthatók, egyesek megpróbálják elkerülni a tetteikért való felelősségre vonást azzal, hogy a valódi video- és hangfelvételeket deepfake-nek bélyegzik. Egyszerűen fogalmazva: a szkeptikus közvélemény hajlamos lesz kétségbe vonni a valódi hang- és videofelvételek hitelességét. Ez a „haszon” pedig – furcsa módon – arányosan növekszik azzal, hogy a közvélemény egyre jobban tudatában van a deepfake-ek veszélyeivel.⁶⁵³

6.2.8.1 A választási deepfake meglévő és javasolt (jogi) szabályozása

Magyarországon kifejezetten a politikai célú deepfake-et korlátozó jogszabály nem létezik, ezzel összefüggésben esetleg a becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel készítése és nyilvánosságra hozatala elnevezésű büntetőjogi tényállás érdemel említést, amely bűncselekményt az követi el, aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételeket készít, illetve hozzáférhetővé tesz.⁶⁵⁴ A tényállás abban különbözik a fentiekben említett szabályozási koncepcióktól, hogy a Btk. tényállása nem említi a digitális technológia (mesterséges intelligencia) alkalmazását,

⁶⁵² Jack Wampler: Deep Concern: Safeguarding Elections in the Age of Deepfakes. *Arizona Law Review*, Vol. 66., No. 3. (2024) 815–839.

⁶⁵³ Bobby Chesney – Danielle Citron: Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security. *California Law Review*, Vol. 107. (2019) 1785–1786.

⁶⁵⁴ Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 226/A–B. §.

illetve a választói akarat befolyásolását mint a manipulált tartalom terjesztésének célját, szemben a becsület csorbítására való alkalmassággal.⁶⁵⁵

Az *Európai Unióban* a mesterséges intelligencia szabályozásáról szóló rendelet⁶⁵⁶ definiálja a deepfake tartalmakat, ami olyan „az MI által generált vagy manipulált kép, audio- vagy video-tartalom, amely hasonlít létező személyekre, tárgyakra, helyekre, entitásokra vagy eseményekre, és amely egy személy számára megtévesztő módon autentikusnak vagy valóságosnak tűnne”.⁶⁵⁷ A rendelet az MI-rendszerek alkalmazóitól – az átláthatóság jegyében – megköveteli a tartalmak mesterségesen vagy manipulált módon előállított jellegének feltüntetését is (címkézését), többek között a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog tiszteletben tartása mellett.⁶⁵⁸ A nyilvánvalóan művészeti, szatirikus vagy fiktív tartalmak esetében az átláthatósági kötelezettségnek a mű megjelenítését vagy élvezetét nem akadályozó közlésére kell korlátozódnia.⁶⁵⁹ A rendelet külön kitér a választásokkal, a választópolgárok véleménynyilvánítására (szavazási magatartására) meghatározó befolyással bíró MI-rendszerek demokratikus folyamatokra gyakorolt jelentős hatására, és ezeket a nagy kockázatú MI-rendszerek körébe sorolja.⁶⁶⁰ Ugyan a választási (politikai célú) deepfake fogalmával a rendelet nem operál, azonban a preambulumban tulajdonképpen körülírja a technológia alkalmazásában rejlő veszélyeket, amikor a DSA rendszerszintű kockázataival összefüggésben rögzíti az online óriásplatformokat vagy nagyon népszerű online keresőprogramokat üzemeltető szolgáltatókat terhelő azon kötelezettségeit, hogy „azonosítsák és enyhítsék a mesterségesen létrehozott vagy manipulált tartalom terjesztéséből eredő rendszerszintű kockázatokat, különösen a demokratikus folyamatokra, a civil párbeszédre és a választási folyamatokra – többek között

⁶⁵⁵ Megjegyzést érdemel, hogy a Btk.-módosítás elfogadásának előzménye éppen egy, választási kampányhoz köthető eset, nevezetesen a 2013-as bajai videóhamisítási botrány, amely során az időközi választással összefüggésben az akkori kormánypártokat lejárató, hamisított videófelvétel hoztak nyilvánosságra, amiről gyorsan kiderült, hogy hamisítvány.

⁶⁵⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet); a továbbiakban: MI rendelet.

⁶⁵⁷ Uo. 3. cikk 60. pont.

⁶⁵⁸ Uo. (134) preambulumbekzdés.

⁶⁵⁹ Uo. 50. cikk (4) bekezdés. A rendelet szerint alkalmazónak minősül az „olyan természetes vagy jogi személy, hatóság, ügynökség vagy egyéb szerv, aki vagy amely a felügyelete alá tartozó MI-rendszert használja, kivéve, ha az MI-rendszert személyes, nem szakmai jellegű tevékenység során használják” (3. cikk 4. pont), amiből következően egy közösségi média-felhasználó által, személyes minőségében közzétett deepfake tartalom esetében őt nem terheli a címkézési kötelezettség. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy például személyiségvédelmi vagy adatvédelmi szabályok vele szemben ne lennének érvényesíthetők. Hasonlóképpen egy online hírportál MI-rendszer alkalmazásával készített deepfake-videója az 50. cikk (4) bekezdés hatálya alá esik, ellenben, ha átvesz ilyen tartalmat, az alkalmazót illető felelősség nem terheli.

⁶⁶⁰ Uo. III. melléklet.

dezinformáció révén – gyakorolt tényleges vagy előrelátható negatív hatások kockázatát”.⁶⁶¹ Az MI rendelet több helyen átláthatóságot említ, azonban a szabályozás lényegében nem megy messzebbre, mint a deepfake tartalmak mesterséges úton, a technológia eszközével előállított manipulatív *jellegére* nézve tartalmazzon utalást, de ennél több információ feltüntetését nem várja el. Az EU a rendeleti szintű szabályozás mellett a mesterséges intelligencia alkalmazásának átláthatóságára vonatkozó irányelvek kidolgozásával *soft law* formájában is igyekszik orientációval szolgálni a technológia használói számára. Ennek egyik eredménye az a magatartási kódex, amelynek első tervezetét 2025 decemberében tette közzé az Európai Bizottság.⁶⁶²

A fentebb már említett Nancy Pelosi-esetre figyelemmel talán nem meglepő, hogy az *Egyesült Államok* is igyekezett jogi szabályozással megelőzni a választási deepfake okozta káros következményeket, jóllehet szövetségi szinten mindeddig nem sikerült elfogadni kifejezetten a választási deepfake-ekre irányuló törvényt. Kísérletek ugyanakkor történtek már (bár nem kifejezetten a politikai célú deepfake tartalmakra fókuszálva): ilyennek tekinthető a 2019-ben benyújtott „*DEEP FAKES Accountability Act*”,⁶⁶³ amely bizonyos mesterséges intelligencia által generált tartalmakhoz kötelező digitális vízjelet írt volna elő, illetve büntetőjogi tényállást hozott volna létre a rosszindulatú deepfake-terjesztésre, de végül a javaslat elakadt a törvényhozásban. 2023 szeptemberében újra reflektorfénybe került a kérdés, de ekkor már ténylegesen a választási deepfake-ek szabályozása került a fókuszba: republikánus és demokrata szenátorok közösen benyújtották a „*Protect Elections from Deceptive AI Act*” címet viselő törvényjavaslatot (S. 2770).⁶⁶⁴ Ez a javaslat általános tilalmat fogalmazott meg a szövetségi választásokkal összefüggésben a lényegét tekintve megtévesztő, mesterséges intelligencia által generált tartalmak szándékos terjesztését, amennyiben azok választáson induló jelöltet ábrázolnak és annak célja a választás befolyásolása. A jogszabály kivételként kezelné a paródiát és szatírárt, de büntetőjogi szankciók alkalmazását helyezné kilátásba a jogszabály megsértőivel szemben. A tervezett szabályozás eredeti formájában is alkotmányosnak tűnik, azonban a választás befolyásolásának szándékát mint célzatot javasolt pontosítani és az alkalmazási körét egy rövid, a választást közvetlenül megelőző időszakra korlátozni, emellett

⁶⁶¹ Uo. (120) preambulumbekzdés. Ezzel összefüggésben maga a DSA is megköveteli a rendszerszintű kockázatokat csökkentő intézkedések körében, hogy a deepfake tartalom a megjelenítésekor jól látható jelzések révén megkülönböztethető legyen, valamint a platform könnyen használható funkciót biztosítson az ilyen tartalom felhasználók általi megjelölésére [DSA 35. cikk (1) bekezdés *k*) pont].

⁶⁶² First Draft Code of Practice on Transparency of AI-Generated Content. December 17, 2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/first-draft-code-practice-transparency-ai-generated-content>

⁶⁶³ Defending Each and Every Person from False Appearances by Keeping Exploitation Subject to Accountability Act of 2019 or the DEEP FAKES Accountability Act (H.R. 3230).

⁶⁶⁴ <https://www.congress.gov/bill/118th-congress/senate-bill/2770/text>.

pedig egy pártpolitikától független szerv hatáskörébe vonni a jogérvényesítést.⁶⁶⁵ A tagállamok ugyanakkor a szövetségi szintű törvényhozást megelőzve saját jogszabály megalkotására szánták el magukat (egyes államokban több jogszabály is született): a szabályozási hullám 2019-ben indult, mára azonban már 29 tagállam⁶⁶⁶ – elsőként Kalifornia és Texas – fogadott el a politikai célú deepfake-et szabályozó jogszabályt.⁶⁶⁷ Idő közben a kaliforniai törvényeket⁶⁶⁸ egy 2025 augusztusában született ítélet alkotmányellenesnek nyilvánította. Az ítélet érvelése szerint ugyan a deepfake-ek és a mesterségesen manipulált audiovizuális tartalmak vitathatatlanul jelentős kockázatot jelentenek a választások integritására nézve, de a digitális tartalmak által globális szinten jelentett kihívások nem szüntethetők meg cenzúrával vagy törvényi előírással, míg a platformok szűrésre és címkézésre való kötelezése a CDA 230. szakasz sérelméhez vezet.⁶⁶⁹

További nemzeti szabályozási példák sorában említést érdemel Brazília, ahol a Legfelső Választási Bíróság (*Superior Electoral Court*) határozata értelmében a jelöltek és a politikai pártok számára kifejezetten tilos generatív mesterséges intelligenciát használni olyan félrevezető tartalom létrehozására vagy terjesztésére, amely manipulálja az audiovizuális anyagokat vagy más személyek személyiségét használja fel. Emellett az online platformoknak intézkedéseket kell hozniuk a manipulált vagy illegális tartalmak terjedésének felderítésére és korlátozására, különösen akkor, ha azok veszélyeztetik a választási folyamat integritását.⁶⁷⁰

Hasonlóképpen *Dél-Koreában* is született jogszabály a választási deepfake korlátozására: a 2023 decemberében kihirdetett jogszabály szerint a választást megelőző 90 napban választási kampány céljából mesterséges intelligencia technológiával készített és a valóságtól nehezen megkülönböztethető kép-, hang- vagy videófelvétel nem készíthető, terjeszthető; az említett időszakon kívül pedig csak megfelelő címke alkalmazásával kerülhet erre sor. Az Egyesült Államok hasonló állami törvényeitől eltérően nem létezik védelem szatíra vagy paródia alapján. A törvény emellett olyan követelményt sem tartalmaz, miszerint a tartalomnak a kapcsolódó választás tisztességességének befolyásolásra kellene irányulnia.⁶⁷¹

⁶⁶⁵ Sophie Loewenstein: Make America Fake again?: Banning Deepfakes of Federal Candidates in Political Advertisements under the First Amendment. *Fordham Law Review*, Vol. 93., No. 1 (2024) 273–320.

⁶⁶⁶ A 2026. március 23-i állapot szerint: https://ballotpedia.org/Deepfake_policy_in_the_United_States,_2019_-_Present. Összehasonlításképpen: ugyanezen időpontig a szexuális tartalmat hordozó deepfake-et szabályozó tagállamok száma 46.

⁶⁶⁷ Az egyes jogszabályi előírások részletes összefoglalását (a cikk megírásakor hatályos állapotokat tükrözve) ld. C. J. Larkin: Regulating Election Deepfakes: A Comparison of State Laws. *Tech Policy Press*, January 8, 2025. <https://www.techpolicy.press/regulating-election-deepfakes-a-comparison-of-state-laws/>

⁶⁶⁸ AB 2839 és AB 2655.

⁶⁶⁹ *Kohls v. Bonta*, No. 2:24-cv-02527-JAM-CKD.

⁶⁷⁰ Jordi Calvet-Bademunt – Jacob Mchangama – Isabelle Anzabi: That Violates My Policies: AI Laws, Chatbots, and the Future of Expression. *The Future of Free Speech*, October 2025, 119.

⁶⁷¹ Uo. 142.

Szingapúrban egy 2024-ben elfogadott törvénymódosítás bűncselekménynek nyilvánította a más jelöltről szóló, bizonyos digitálisan létrehozott vagy manipulált tartalmakat tartalmazó és valóságúnak tűnő online választási hirdetések közzétételét. A jogi szabályozás a digitális technológia igénybevételével készített, tudatosan terjesztett kép-, audio- vagy videótartalmak ábrázolásokat és azok terjesztését tiltja.⁶⁷²

Ausztráliában szövetségi szintű szabályozás jelenleg nem kezeli a politikai deepfake kérdését, ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy ne foglalkoznának a felmerült veszéllyel. A külön utat bejáró Dél-Ausztrália tagállamban 2025 októberében elfogadott szabályozás külön nevesíti a választási deepfake jelenségét, megtiltva a mesterséges intelligencia által generált robottípusok, mesterséges hangutánzatok és deepfake politikai reklámok engedély nélküli használatát a kampány során. A bűncselekményi tényállás értelmében tilos olyan deepfake tartalmú választási hirdetést közzétenni, amely a választók megtévesztését célozza, és egy jelöltet vagy politikust olyan cselekedet elvégzése közben ábrázol, amelyet a valóságban nem tett meg – kivéve, ha az illető előzetesen hozzájárult a deepfake elkészítéséhez; hozzájárulás esetén azonban kötelező jól láthatóan feltüntetni a tartalom mesterséges intelligencia által generált jellegét.⁶⁷³

Végül említésre érdemes, hogy az egyes államok szabályozási kísérletei mellett a közösségi platformok *magánszabályozásuk* – többnyire nem önálló kategóriaként, hanem jellemzően a szintetikus vagy manipulált média, a választási integritás, a félrevezető tartalom, illetve a politikai hirdetések szabályainak – körében rendelkeztek a politikai deepfake tartalmak közzétételéről.⁶⁷⁴

6.5.4.1 A deepfake jogi természete

A politikai deepfake szólásszabadság-jogi értelmezése szempontjából nyilvánvalónak tűnik, hogy az ilyen tartalmak – még manipulatív, esetleg valótlan jellegükre tekintettel is – a véleménynyilvánítás védelmi körében értékelendő kifejezésnek minősülnek, alkotmányos értelemben ugyanis a megjelenítés formájától függetlenül a „beszédet” illeti védelem, nem pedig magát a beszélőt vagy az alkalmazott technikát.⁶⁷⁵ A politikai célú tartalmakra vonatkozó korlátozhatóság alkotmányos mércéjének megállapítása szempontjából az sem megkerülhető,

⁶⁷² Elections (Integrity of Online Advertising) (Amendment) Bill, No. 29/2024.

⁶⁷³ <https://www.agd.sa.gov.au/news/robocalls.-ai-ads-banned-under-electoral-reforms>.

⁶⁷⁴ Meta, AI-labeling policy. <https://about.fb.com/news/2024/04/metas-approach-to-labeling-ai-generated-content-and-manipulated-media/>; X Help Center, Civic Integrity: <https://help.x.com/en/rules-and-policies/election-integrity-policy>; X Business, Political Content: <https://business.x.com/en/help/ads-policies/ads-content-policies/political-content>; YouTube Help, election misinformation: <https://support.google.com/youtube/answer/10835034>; TikTok Support, AI-generated content: <https://support.tiktok.com/en/using-tiktok/creating-videos/ai-generated-content>.

⁶⁷⁵ Ld. pl. Matthew Bodi: The First Amendment Implications of Regulating Political Deepfakes. *Rutgers Computer and Technology Law Journal*, Vol. 47., No. 1. (2021) 158–159.

hogyan azok az aktuális közéleti kötődésükre tekintettel a szólásszabadság leginkább védett szférájába tartoznak. Ez ugyan nem jelenti azt, hogy a politikai célú deepfake tartalmak közéleti elvéhez bizonyos esetekben a jogalkotó ne állíthatna alkotmányosan is igazolható korlátokat, mindezekre azonban csak igen szűk körben, más alkotmányos jog védelme érdekében és a legszükségesebb mértékig indokolható módon kerülhet sor.

A szólásszabadság alapján nyújtott védelem terjedelmére a deepfake jogi természete, minősítése is figyelembe veendő körülmény; nevezetesen, hogy a mesterséges intelligencia által generált tartalmat tényállításként vagy politikai véleménynek minősítjük. Önmagában az a körülmény, hogy a deepfake tartalmakat milyen technológiai megoldással állítják elő, a szólásszabadság védelme hatókörének megállapítása szempontjából jogi relevanciával nem bír. Azt is mindenképpen szükséges kiemelni, hogy a választási deepfake üzeneteknek megítélése nem lehet egységes, az minden esetben csak a konkrét tartalom alapos, a befogadók általi lehetséges értelmezése és nyilvánosságra gyakorolt hatásának együttes értékelése alapján dönthető el. Vagyis, ugyan a fentiekben ismertetett normatív szabályozások immanens eleme szerint azok egyes személyeket (jellemzően választáson induló jelölteket) olyan módon és környezetben ábrázolnak, amelyek nem felelnek meg a valóságnak (a skála széles lehet: a teljesen kitalált élethelyzetek ábrázolásától kezdve a valóság csupán egy-egy elemének manipulált megváltoztatásáig terjedhet), ebből azonban nem következik, hogy azzal szemben a szándékosan közzétett hamis tényállításokra irányadó alkotmányos korlátok lennének alkalmazandók. A hazugság ténye önmagában nem teszi a kifejezést védtelenné, a tévedések és valótlanosságok bizonyos fokú tűrése szükséges, ez a logika pedig a politikai deepfake-ekre is alkalmazható: egy politikai szereplőt ábrázoló manipulált videó pusztán attól, hogy hamis, még nem esik automatikusan ki a védelem alól.⁶⁷⁶ Különösen igaz ez akkor, ha a deepfake szatirikus vagy parodisztikus célú: a szatíra és politikai paródia szintén a szólásszabadság széleskörű védelme alá tartozik.⁶⁷⁷ A közügyekkel, közszereplőkkel kapcsolatos szatíra, paródia a strasbourgi bíróság gyakorlatában is különös védelmet élvez, ezért a korlátozásra is csak különös gondossággal elvégzett vizsgálat alapján (ennek körében feltárva az adott ügy témáját, kontextusát, ténybeli alapját, hangvételt) és kellően alapos igazolás eredményeképpen kerülhet sor. Ennek indoka, hogy a politikai szatíra (paródia) humoros hangvételének köszönhetően a művészi kifejezés és a társadalmi kommentár olyan kifejezési és kommentálási formája, amellyel közlőjének célja ironikus és szarkasztikus hangvételével a valóság eltúlzása és torzít-

⁶⁷⁶ Cass R. Sunstein: Falsehoods and the First Amendment. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 33., No. 2. (2020) 420.

⁶⁷⁷ *Hustler Magazine, Inc. v. Falwell* 485 US 46 (1988).

tása révén provokálni és felkavarni a közönségét.⁶⁷⁸ A deepfake tehát potenciálisan lehet a politikai véleménynyilvánítás új formája, amely – ha például kritikát vagy paródiát valósít meg – ugyanolyan alkotmányos védelmet élvezhet, mint bármely más politikai beszéd.

Amennyiben például egy jelölt olyan manipulált videótartalmat terjeszt a választáson induló ellenfeléről, amely annak valamely hibáját, hiányosságát, tévedését felnagyítja, vagyis ténybeli alappal bír, még ha maga az üzenet nem is megtörtént eseményt rekonstruál, és ezért a – magyar bírósági gyakorlatban alkalmazott – bizonyíthatósági-teszten formálisan nem is „menne át”, annak választók általi lehetséges értékelésére tekintettel a politikai véleménynyilvánítás széleskörű védelmét élvezné.⁶⁷⁹ Ugyanakkor egy nyilvánvalóan valótlan, minden alapot nélkülöző és a nyilvánosságban könnyen cáfolható üzenetet közvetítő deepfake videó, még akár ha csak egyetlen apró elemében is manipulált, és a választók megtévesztését szolgálja, nem élvezheti a szólásszabadság védelmét. Ez utóbbira példa lehet, ha egy politikus nyilvános megszólalásáról készült felvételt olyan módon változtatják meg, hogy a tényleges mondanivalójával ellentétes tartalmú üzenetet „adnak a szájába” a mesterséges intelligencia segítségével (ez esetben a videó egyetlen elemében nem tükrözi a valóságot, az mégis jelentős károkat képes okozni nemcsak az érintett politikus hitelességét, de a demokratikus nyilvánosságra, a választási folyamat integritására nézve egyaránt).

Rövid összegzésképpen megállapítható, hogy a választási deepfake szabályozásának legnagyobb alkotmányossági kihívása, hogy miként lehet egyidejűleg érvényesíteni a szólásszabadság alapjogát, emellett egyidejűleg pedig megóvni a demokratikus döntéshozatali mechanizmusok integritását. Miután ezen tartalmak a szólásszabadság hatálya alá tartozó kifejezésnek minősülnek, alkotmányos korlátozhatóságukra bizonyosan szűk körben, és az egyes konkrét üzenetek alapos tartalmi minősítése alapján kerülhet sor.

6.5.4.2 A politikai deepfake kezelésére felvetett megoldási javaslatok és a szabályozás kihívásai

A deepfake-tartalmakkal szembeni védelem kapcsán – mint azt a fentiekben is láthattuk – kézenfekvő módon felmerül a jogi szabályozás igénye, azonban szólásszabadságra gyakorolt lehetséges káros hatása miatt e megoldás alkalmazása során igen körültekintően szükséges eljárni. Hasen a „post-truth” választási környezet lényegét abban ragadja meg, hogy a választók számára egyre nehezebb az igaz és hamis kampányinformáció elválasztása, ami közvetle-

⁶⁷⁸ Ld. pl. *Tuşalp v. Turkey*, nos. 32131/08 and 41617/08, 2012. február 21-i ítélet; *Eon v. France*, no. 26118/10, 2013. március 14-i ítélet; *Sousa Goucha v. Portugal*, no. 70434/12, 2016. március 22-i ítélet; *Dickinson v. Turkey*, no. 25200/11, 2021. február 2-i ítélet; *Patrício Monteiro Telo de Abreu v. Portugal*, no. 42713/15, 2022. június 7-i ítélet.

⁶⁷⁹ Vö. 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat.

nül a választási döntés megalapozottságát veszélyezteti. E logikában a választási deepfake nem csupán egy új „kampányhazugság”, hanem a politikai információs környezet olyan manipulációja, amely a választási integritást és a legitimitást érinti.⁶⁸⁰ Green szerint a megtévesztő kampánybeszéd szabályozásának alkotmányos volta a kellően szűkre szabott korlátozásban és a szándékossági elembe rejlik: nem általában a „hamis politikai beszédet” kell tiltani, hanem a jelölt-eredetűnek látszó hamisítványt, amelyet a választók megtévesztésének és a választási folyamat megzavarásának tudatos céljával hoznak létre és terjesztenek. E keretezés a demokratikus döntés alapfeltételeinek védelmét hangsúlyozza, miközben igyekszik minimalizálni a politikai vita túlzott lehűtésének (*chilling effect*) kockázatát.⁶⁸¹

Ugyanakkor, amint arra Sunstein rámutat, a közösségi médiában a hamis állítások terjedése a demokratikus önkormányzást közvetlenül veszélyeztetheti: a közbizalom megingatható, és politikai szereplők ezzel stratégiaileg könnyen vissza is élhetnek. A deepfake-ek e logikában nem egyszerűen „hamis tartalmak”, hanem a politikai döntéshozatal információs előfeltételeit torzító eszközök.⁶⁸² Vagyis a deepfake tartalmak elsősorban nem is feltétlenül megtévesztenek, hanem inkább bizonytalanságot keltenek. Ebből következően az európai alapjogi mérlegelésben különösen indokolt lehet az olyan, kevésbé korlátozó eszközök előnyben részesítése, amelyek a kontextus helyreállítását célozzák a teljes tiltással szemben.⁶⁸³ Ráadásul a választási deepfake-ek különös veszélye, hogy hatásuk sokszor nem a hosszan fennálló félretájékoztatásban, hanem a kritikus időzítésben áll: a manipulált felvétel akkor kerül nyilvánosságra, amikor már „elég ideje van” víruszerűen terjedni, de nincs elég idő a hatékony cáfolatra; így a választás előtti szűk időablakban a manipulált tartalom aránytalanul nagy, akár jövátéhetetlen károkat okozhatnak.⁶⁸⁴ Erre jó példaként szolgálnak a 2023-as szlovákiai elnökválasztás során tapasztaltak,⁶⁸⁵ amikor is deepfake tartalmak felhasználásával végrehajtott támadásokat a választási kampány utolsó napjaira időzítették, ami lerövidítette a reagálási időt és részben megakadályozta a szükséges cáfolatot.⁶⁸⁶ Dobber és szerzőtársai azt hangsúlyozzák, hogy a deepfake-ek kockázata nem önmagában a technológiában, hanem annak politikai mikrocél-

⁶⁸⁰ Richard L. Hasen: Deep Fakes, Bots, and Siloed Justices: American Election Law in a “Post-Truth” World. *Saint Louis University Law Journal*, Vol. 64., No. 4. (2020) 534–567.

⁶⁸¹ Rebecca Green: Counterfeit Campaign Speech. *Hastings Law Journal*, Vol. 70., No. 6. (2019) 1486.

⁶⁸² Sunstein, i. m. 394–395.

⁶⁸³ Cristian Vaccari – Andrew Chadwick: Deepfakes and Disinformation: Exploring the Impact of Synthetic Political Video on Deception, Uncertainty, and Trust in News. *Social Media + Society*, Vol. 6., No. 1. (2020) 9–10.

⁶⁸⁴ Jack Langa: Deepfakes, Real Consequences: Crafting Legislation to Combat Threats Posed by Deepfakes. *Boston University Law Review*, Vol. 101., No. 2. (2021) 773.

⁶⁸⁵ Ld. 56. lj.

⁶⁸⁶ Mateusz Łabuz – Christopher Nehring: On the way to deep fake democracy? Deep fakes in election campaigns in 2023. *European Political Science*, Vol. 23., No. 4. (2024) 466.

zással való összekapcsolásában rejlik, mert ez teheti lehetővé, hogy a manipulált tartalom a legfogékonyabb csoportokhoz jusson el. Ez azt erősíti, hogy a deepfake-problémát nem lehet a platformok célzási és ajánlórendszereitől elszakítva kezelni,⁶⁸⁷ amire az EU vonatkozó szabályozásai révén igyekeznek megoldásként szolgálni.

Fontos kiemelni azt is, hogy a beavatkozás tárgya nem a technológia általánosságban, hanem a deepfake-ek által okozott, azonosítható jogsérelmek köre lehet.⁶⁸⁸ A deepfake-videók jogi szabályozására irányuló igény a szakirodalomban egyre erőteljesebben jelenlévő álláspont, elsődlegesen a politikai tartalmú, rosszhiszeműen megtévesztő jelleget öltő audiovizuális tartalmak esetében, bár egyes szerzők szerint a választási manipuláció egyre inkább szövegalapú formákban testesül meg (pl. chatbotok).⁶⁸⁹ Bodi amellett is érvel, hogy az ellenbeszéd (*counterspeech*) doktrínája sem tekinthető hatékony jogorvoslati megoldásnak és nem alkalmas a helyzet kezelésére, aminek legfőbb oka, hogy a deepfake sajátosságai miatt a cáfolat igen gyakran csak későn érkezik, és – szemben az eredeti üzenettel – csak jóval korlátozottabb nyilvánosságban terjed el, ami a választási kampány időszakában könnyen meghatározó lehet.⁶⁹⁰ A deepfake szabályozásának egyik lehetséges indoka, hogy miután felderítésük körülményes (vagy sok esetben szinte egyáltalán nem is lehetséges), a társadalmi bizalom aláírására is igen alkalmas eszköz. Ennek megelőzésére megfelelő megoldások lehetnek a kormányzat szerepvállalásával a hamisított tartalmak azonosítására alkalmas különféle szoftverek fejlesztésének támogatása, illetve a közvéleményt tájékoztató kampányok folytatása,⁶⁹¹ de e körbe sorolható a platformok és az újságírók aktív szerepvállalásának erősítése is.⁶⁹² Ugyanakkor a választás előtti merev időtartamhoz kötött deepfake-tilalmak problematikusak lehetnek, mert könnyen önkényes különbséget tesznek hasonlóan ártalmas – és hasonló időpontban közzétett – tartalmak között.⁶⁹³

⁶⁸⁷ Tom Dobber – Nadia Metoui – Claes de Vreese: Do (microtargeted) Deepfakes Have Real Effects on Political Attitudes? *The International Journal of Press/Politics*, Vol. 26., No. 1. (2021) 71–73.

⁶⁸⁸ Jyothsna Gurumurthy: In the Pursuance of a Robust Legal Framework to Address Deepfake Harms: An Analysis of the Indian Legal Discourse. *Indian Journal of Law and Technology*, Vol. 20., No. 1. (2025) 1–20.

⁶⁸⁹ Evan Chiacchiaro: Generative AI and Electoral Communications. *Georgetown Law Technology Review*, Vol. 9., No. 1. (2025) 187–188.

⁶⁹⁰ Bodi, i. m. 170.; ld. még Michael K. Park: Marketplace (Failure) of Ideas: Foreign Disinformation Campaigns in an Age of Generative A.I. and Proportionality Approach to Falsehoods. *North Carolina Journal of Law & Technology*, Vol. 26., No. 1. (2024) 60–62.; Shannon Reid: The Deepfake Dilemma: Reconciling Privacy and First Amendment Protections. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law*, Vol. 23., 1. (2021) 219.

⁶⁹¹ Steven Carver: Election Integrity and the First Amendment: A Statutory Analysis of States' Regulations of Election Deepfakes. *Mitchell Hamline Law Review*, Vol. 50., No. 3. (2024) 638–641.

⁶⁹² Holly Kathleen Hall: Deepfake Videos: When Seeing Isn't Believing. *Catholic University Journal of Law and Technology*, Vol. 27., No. 1. (2018) 75–76.

⁶⁹³ Matthew D. Weiner: Destined to Deceive: The Need to Regulate Deepfakes with a Foreseeable Harm Standard. *Michigan Law Review*, Vol. 122., No. 4. (2024) 791–792.

O'Donnell arra mutat rá, hogy a meglévő jogi mechanizmusok nem elegendőek a deepfake-videók okozta fenyegetés kezelésére, aminek elsődleges oka a CDA 230. szakasza nyújtotta védelem a közösségi oldalak számára a platformjaikon terjesztett tartalmakért viselt felelősség alól. A szerző szerint a deepfake-videók nem minősülnek az Első Alkotmánykiegészítés értelmében védett beszédnek, és a közösségi oldalakat az efféle tartalmak közlétevéinek kell tekinteni, amennyiben azokat nem távolítják el haladéktalanul. Erre figyelemmel javaslata szerint a CDA 230. szakaszát olyan formában lenne szükséges módosítani, hogy a deepfake-felvételekre vonatkozóan szűk kivételt hozzanak létre, ami alapján a közösségi platformok üzemeltetői felelősségre vonhatók lehetnek.⁶⁹⁴ A platformok felelősségének kérdése mellett érdemes felvetni a tartalmak készítőjének felelősségre vonását mint jogi lehetőséget is, ami – a jogi következményektől való félelem miatt, mintegy öncenzúráként alkalmazandó – a tömeges tartalomeltávolítás következményeitől is megóvná a nyilvánosságot.⁶⁹⁵ Paget ugyanakkor arra hívja fel a figyelmet, hogy az ilyen tartalmak terjedésének sebességére és méreteire tekintettel nem a tiltás (korlátozás) a legjobb megoldás; sokkal hatékonyabb eszköz a politikai reklámok szabályozásából ismert átláthatóság követelményének erősítése, ami kiterjed a címkézés mellett az adattárak létrehozásának és működtetésének kötelezettségére.⁶⁹⁶ Ezzel ellentétes nézőpont szerint viszont a közzétételi/átláthatósági (címkézési) kötelezettség ugyan kevésbé invazív beavatkozás a szólásszabadság oldaláról, cserébe nyitva hagyja a rendszerszintű hatások kezelésének kérdését.⁶⁹⁷ A felvétel mesterséges előállításáról való tájékoztatás követelménye látszólag segítségül szolgálhat a nyilvánosság eligazodását illetően, azonban a fiktív tartalom előállításához hasonlóan e tájékoztató feliratok eltávolítása is egyre könnyebben megvalósítható (még akár vízjelek alkalmazása esetén is), így ez az eszköz sem jelent megoldást valamennyi problémára.⁶⁹⁸ Az MI rendelet által is elsődlegesen alkalmazni rendelt jelölési követelmény ugyanakkor nem tekinthető minden esetben elégséges válasznak: egyes deepfake-ek még címkézve is képesek roncsolni a demokratikus részvételt és a deliberációhoz szükséges kölcsönös tiszteletet, ebből következően pedig uniós kontextusban is indokolható lehet az algoritmikus hátrasorolás, sőt bizonyos tartalomtípusok korlátozásának vizsgálata.⁶⁹⁹

⁶⁹⁴ Nicholas O'Donnell: Have We No Decency? Section 230 and the Liability of Social Media Companies for Deepfake Videos. *University of Illinois Law Review*, No. 2. (2021) 704–705., 712., 720–722.

⁶⁹⁵ Andrew Ray: Disinformation, Deepfakes and Democracies: The Need for Legislative Reform. *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 44., No. 3. (2021) 1007–1010.

⁶⁹⁶ Alex Paget: (Synthetic) Stump Speech: Crafting Generative AI Disclosure Regulations for Political Advertisements. *Fordham Law Review*, Vol. 93., No. 1. (2024) 349–358.

⁶⁹⁷ Jelena Cupać – Mitja Sienknecht: Regulate against the machine: how the EU mitigates AI harm to democracy. *Democratization*, Vol. 31., No. 5. (2024) 1075.

⁶⁹⁸ Weiner, i. m. 793–795.

⁶⁹⁹ Maria Pawelec: Deepfakes and Democracy (Theory): How Synthetic Audio-Visual Media for Disinformation and Hate Speech Threaten Core Democratic Functions. *Digital Society*, Vol. 1., No. 2. (2022) 25.

Ugyanakkor az uniós szabályozásban a deepfake-rendszerek alacsony kockázatúként való kezelése gyengítheti a hatékony jogérvényesítés lehetőségét,⁷⁰⁰ ami jól érzékelteti az uniós szabályozás alapkérdését: a visszafogottabb beavatkozás jobban kíméli a szólásszabadságot, ugyanakkor kevésbé alkalmas a választási károk gyors megelőzésére.

Painter viszont a megoldást nem a sérelmet okozó tartalmak szabályozásában látja, hanem a kampányfinanszírozási kérdések reformjában: a választások integritására a külföldi befolyás napjainkban is igen komoly veszélyeket hordoz magában, aminek egyik szeletét képezik a megtévesztő és a közvélemény alakítására jelentékeny hatást gyakorló, sokszor ismeretlen háttérű deepfake-videók.⁷⁰¹ A deepfake technológia alkalmazásával kapcsolatosan tapasztalható igen széttartó példák is arra világítanak rá, hogy milyen nehézségekbe ütköznek a szabályozási kezdeményezések. Mindazonáltal, tekintettel az e technológia iránti jelentős érdeklődésre, valamint a rohamos technológiai fejlődésre, az Egyesült Államokban és az Európai Unióban is egyetértés látszik mutatkozni abban a kérdésben, hogy ezen eszköz szabályozására van szükség. A kérdés csupán az, hogy ennek milyen formában kellene megvalósulnia.⁷⁰²

Más szerzők – éppen a szabályozás kapcsán felmerülő alkotmányossági aggályokat is szem előtt tartva – arra mutatnak rá, hogy ugyan a jogi szabályozás adaptálása a sajátos technológiai megoldáshoz nem elkerülhető, azonban a valódi megoldást az oktatás és a médiaműveltség előmozdítása jelentheti a felmerülő veszélyek elkerülésére;⁷⁰³ egyébiránt több ilyen program is működik már.⁷⁰⁴ Sylvester szerint ugyanakkor nem elvetendő gondolat technológiai eszközök, így algoritmusok és mesterséges intelligencia alkalmazása a deepfake-videók felismerésére, szűrésére való használata sem,⁷⁰⁵ mások viszont éppen ellenkezőleg, a tartalmak hitelesítési keretrendszerének kidolgozása révén – a hamisított tartalmak felismerésével összefüggő problémákat elkerülve – a megbízható tartalom valódiságának ellenőrzését (például blokklánc technológia alkalmazásával) és a választók felkészítését szorgalmazzák.⁷⁰⁶ A reaktív védelmi mechanizmusok, a deepfake tartalmak terjedésének lassítása mellett a verifikációs rendszerek

⁷⁰⁰ Gosztanyi Gergely – Lendvai Gergely Ferenc Deepfake: A Multifaceted Dilemma in Ethics and Law. *Journal of Information Ethics*, Vol. 32., No. 2. (2023) 114.

⁷⁰¹ Richard W. Painter: Deepfake 2024: Will Citizens United and Artificial Intelligence Together Destroy Representative Democracy? *Journal of National Security Law and Policy*, Vol. 14., No. 1. (2023) 121–149.

⁷⁰² Geng, i. m. 157–178.

⁷⁰³ Nina I. Brown: Deepfakes and the Weaponization of Disinformation. *Virginia Journal of Law & Technology*, Vol. 23., No. 1. (2020) 57–59.

⁷⁰⁴ Anna Yamaoka-Enkerlin: Disrupting Disinformation: Deepfakes and the Law. *New York University Journal of Legislation and Public Policy*, Vol. 22., No. 3. (2020) 745–747.

⁷⁰⁵ Shannon Sylvester: Don't Let Them Fake You out: How Artificially Mastered Videos Are Becoming the Newest Threat in the Disinformation War and What Social Media Platforms Should Do about It. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 73., No. 3. (2021) 390–391.

⁷⁰⁶ Jack Wampler: Deep Concern: Safeguarding Elections in the Age of Deepfakes. *Arizona Law Review*, Vol. 66., No. 3. (2024) 836–837.

emberi felülvizsgálattal való kiegészítése ugyanakkor alapjogi szempontból az európai szemléletet követve fontos garanciának tűnik a véleménynyilvánítás szabadságának védelmében.⁷⁰⁷ Végző soron amellet is felhozhatók érvek, hogy az Első Alkotmánykiegészítés doktrínájának – egy új fajta, nem védett szólás kategóriájának „megalkotásával” vagy legalábbis a fejlődő digitális technológiák észszerűbb bírói megközelítésével – alkalmazkodnia kellene a technológia okozta fenyegetésekkel szembeni védelemhez, enyhítve a Legfelső Bíróság eddigi merev értelmezésén.⁷⁰⁸ Az álhírek tömegével elárasztott nyilvánosság korszakában sürgető a deepfake megértésének szükségessége, főként, ha biztosítani akarjuk a demokráciába vetett bizalmat és meg akarjuk őrizni az igazság erejét a hazugsággal szemben. A deepfake technológia elnyomása azonban sok esetben könnyedén a szólásszabadság korlátozását is jelentheti, míg szabályozás hiánya kiszolgáltatottá teszi a társadalmakat a választási manipulációnak és a politikai haszonszerzésnek.⁷⁰⁹

Az elsődlegesen korlátozásra és tilalomra épülő jogi szabályozás mellett a manipulatív tartalmak felismerésére szolgáló készségek és a társadalmi ellenállóképesség (reziliencia) erősítése is szóba jöhet megoldásként mint a tartalomszabályozásnál jóval kevésbé intruzív és az európai szabályozási koncepcióhoz jóval közelebb álló eszköz. A kutatási eredmények azt is megerősítik, hogy a befogadói kompetenciák fejlesztése nem pusztán kiegészítő, hanem önálló válaszként is értelmezhető a deepfake-vel szembeni védekezésben.⁷¹⁰

6.2.9. ÖSSZEGRZÉS

A 2016-os amerikai elnökválasztás óta az online dezinformáció a választási kampányok egyik meghatározó jogi és szabályozási kérdésévé vált, különösképpen a szólásszabadság érvényesülésével összefüggő dilemmákra figyelemmel. A fejlemények azt mutatják, hogy a problémát félrevezető volna pusztán hamis állítások összességként kezelni. A választási kampányban a dezinformáció jellegzetesen a platformok architektúráján keresztül fejti ki hatását: a valóság felismerését rendkívül megnehezítő és a technológiai fejlődés eredményeképpen alacsony költségekkel előállítható deepfake-tartalmak, a célzott terjesztés, az algoritmikus felérésítés, a koordinált nem hiteles magatartás, a politikai reklám ökoszisztémája és az intézményi bizalom aláásása együtt alkotják azt a digitális környezetet, amelyben a hamis vagy

⁷⁰⁷ Nicholas Diakopoulos – Deborah Johnson: Anticipating and Addressing the Ethical Implications of Deepfakes in the Context of Elections. *New Media & Society*, Vol. 23., No. 7. (2021) 2086–2089.

⁷⁰⁸ Alyssa Ivancevich: Deepfake Reckoning: Adapting Modern First Amendment Doctrine to Protect against the Threat Posed to Democracy. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, Vol. 49., No. 1. (2022) 61–78.

⁷⁰⁹ Lindsey Wilkerson: Still Waters Run Deep(fakes): The Rising Concerns of „Deepfake” Technology and Its Influence on Democracy and the First Amendment. *Missouri Law Review*, Vol. 86., No. 1. (2021) 431–432.

⁷¹⁰ Markus Appel – Fabian Prietzel: The detection of political deepfakes. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 27., No. 4. (2022).

manipulatív tartalom a demokratikus intézményrendszert károsító tevékenységgé vált. Ebből következően a platformok felelőssége sem korlátozható az egyes tartalmak utólagos megítélésére.

A szakirodalom és a 2018 utáni uniós intézkedések egyaránt abba az irányba mutatnak, hogy a választási kampány során megjelenő dezinformációval szembeni legitim válaszok elsősorban az átláthatóság, a politikai hirdetési rendszerek kontrollja, a kutatói és hatósági hozzáférés, a rendszerszintű kockázatértékelés, valamint a független tényellenőrzés és médiaszereplők megerősítésében. Az amerikai alkotmányos vita ugyanakkor arra világít rá, hogy a valótlanosság állami minősítése a politikai beszéd területén igen kockázatos és nagyon könnyen visszaélésekhez vezethet. A jövőben ezért vélhetően azok a megoldások, modellek bizonyulhatnak hatékonyak, amelyek nem az igazság megállapítására, hanem a platformok kampánybeli közvetítői szerepének pontosabb, ellenőrizhetőbb és alapjogi szempontból kevésbé beavatkozó, kíméletesebb szabályozására épülnek. (Már csak azért is, mert a gyakorlatban kivitelezhetetlen minden egyes valótlannak ítélt poszt kapcsán hosszadalmas, a jogorvoslati eljárásokat figyelembe véve akár évekig tartó bírósági eljárások által jogi úton megoldani a dezinformáció okozta kihívásokat.) De ezek a szabályok csak akkor lehetnek képesek érdemi ellensúlyként szolgálni a választási dezinformációra, ha pontosan körülhatárolt – és alkotmányos szempontból is elfogadott – követelményeket fogalmaznak meg, azokat a közösségi platformok üzemeltetői nem csak formális szempontból teljesítik, illetve a végrehajtásra kijelölt szervek hatékonyan ki is kényszerítik az előírt szabályokat. A kutatások alapján körvonalázódni látszik, hogy a jelenség komplexitásából következően, univerzális recept hiányában kizárólag több szereplő (jogalkotók és jogalkalmazók, felhasználók, platformok) együttes részvételével, és különféle eszközök (jogi szabályozás, oktatás és médiaműveltség erősítése, minőségi újságírás támogatása) alkalmazásával érhető el hatékony eredmény.⁷¹¹

6.3. A DSA A VÁLASZTÁSOK INTEGRITÁSÁNAK VÉDELMEBEN

6.3.1 A KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS -CSÖKKENTÉS KÖVETELMÉNYE

A DSA a választások integritásának biztosítása érdekében előírja, hogy „[a]z online óriásplatformot és nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatóknak gondosan azonosítaniuk, elemezniük és értékelniük kell a szolgáltatásaik és a kapcsolódó rendszerek – többek között az algoritmikus rendszerek – kialakításából vagy működéséből vagy a szolgál-

⁷¹¹ A dezinformáció jogi és szabályozási kérdéseinek egyik legfrissebb összefoglalását lásd: Koltay András – Papp János Tamás – Nemere Péter: *Hamis hírek. A dezinformáció jogi szabályozása*. Budapest, Gondolat, 2026, 203–206.

tatásaik használatából eredő rendszerszintű kockázatokat.”⁷¹² A Bizottság a rendszerszintű kockázatok körében az egyik kulcsfontosságú területként a demokratikus folyamatok integritását nevezte meg. Ez a megoldás nem meglepő, tekintettel a 2024-ben tartott számos választásra, valamint a közösségi média választási kampányokban és általában véve az online kommunikáció kialakulásában betöltött egyre növekvő szerepére.⁷¹³

A platformoknak a kockázatértékeléseket legalább évente egy alkalommal el kell végezniük, és annak egyik kategóriájaként a rendelet kifejezetten nevesíti a demokratikus folyamatokra, a polgári közbeszédre és a választási folyamatokra, valamint a közbiztonságra gyakorolt tényleges vagy előrelátható negatív hatásokat.⁷¹⁴ Az online óriásplatformok (és nagyon népszerű online keresőprogramok) először 2024 év végén tették közzé a DSA 34. cikke szerinti, a szolgáltatásaikat érintő kockázatértékelésről szóló jelentéseiket. Az első jelentések, bár teljesítik a DSA elvárásait, valójában nem nyújtanak érdemi segítséget a platformok működésére való érdemi rálátás biztosításában: a jelentéstételi időszak különbözősége, azok terjedelmes és sok esetben homályos, átláthatatlan volta megnehezíti a valódi kockázatok feltárását és értékelését.⁷¹⁵ Mindazonáltal, a jelentések áttekintése alapján kirajzolódik, hogy maguk a platformok hogyan azonosítják szolgáltatásaik kockázatait, és hogyan érzékelik és kezelik e téren a felelősségüket.

Ami a DSA 34. cikke szerinti kockázatértékelő jelentések tényleges tartalmát illeti,⁷¹⁶ a demokratikus nyilvánosság alakítására Európában jelentős befolyást gyakorló platformok (Facebook, YouTube, X, TikTok) dokumentumainak áttekintése alapján a választási kampányok vonatkozásában az alábbiakra érdemes rámutatni. A *Facebook* jelentésében hangsúlyozza, hogy a társadalmi diskurzushoz és a választásokhoz való hozzáállásuk középpontjában a jogszerűtlen beavatkozások, a valótlan információk és a dezinformáció terjedésének megelőzése, az átláthatóság növelése, illetve a felhasználók (állampolgárok) szavazásra való ösztönzése áll. Ami az egyes konkrét intézkedésekre vonatkozik, a platform megteremtette a gyors reagálás lehetőségét a választási folyamat integritását súlyosan vagy rendszerszinten veszélyeztető tartalmak bejelentésére és azok azonnali felülvizsgálatának biztosítására, a választási eljárás lebonyolításában résztvevő tisztviselőkkel szembeni fenyegetések, zaklatások erőszakos megnyilvánulások elleni fellépés erősítésére. Ezen túl bevezették a generatív mesterséges

⁷¹² DSA 34. cikk (1) bekezdés.

⁷¹³ Anastasia Iliopoulou-Penot: Governing the ‘Governors’ of online speech: a review of the Digital Services Act’s first steps in regulating social media platforms. *Yearbook of European Law*, 2025, 14–16.

⁷¹⁴ DSA 34. cikk (1) bekezdés c) pont és (82) preambulumbekkezdés.

⁷¹⁵ John Albert: DSA risk assessment reports: A guide to the first rollout and what’s next. *DSA Observatory*, December 9, 2024.

⁷¹⁶ Az online óriásplatformok és nagyon népszerű online keresőmotorok kockázatértékelő jelentései elérhetők az Európai Bizottság honlapján: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-brings-transparency>.

intelligencia felhasználásával – különösen a választási vagy társadalmi kérdésekkel összefüggésben – készült tartalmak címkézésére vonatkozó irányelveket, továbbá megerősítették a tényellenőrző hálózat működését.⁷¹⁷

A *YouTube*-ot üzemeltető Google jelentésében a meghozott intézkedések körében említi, hogy a közösségi irányelvek többek között tiltják a technikai manipulációval vagy hamisítással a felhasználókat félrevezető és súlyos károkat okozó, a szavazási folyamatokkal kapcsolatban félrevezető, valamint a demokratikus folyamatokba való beavatkozásra, például a választási eljárások akadályozására vagy megzavarására ösztönző, a választók félrevezetésére vagy megtévesztésére alkalmas tartalmakat. A platform szintén fellép a választójog gyakorlásával összefüggő hamis állítások terjesztésével, az ún. személyiséglopás jelenségével, a megtévesztő gyakorlattal, az online zaklatás, illetve a fizikai zaklatásra buzdító tartalmak terjesztésével szemben egyaránt.⁷¹⁸

Az *X* jelentésében a választások integritásának előmozdítása érdekében négy kategóriába sorolja a félrevezető magatartásokat és tartalmakat: így a *i*) félrevezető információk a választásokon vagy más polgári folyamatokban való részvételről, az *ii*) elnyomás, a *iii*) megfélemlítés és a *iv*) hamis vagy félrevezető tartalmak. Ennek alapján pedig címkével látja el a bejegyzéseket, amely tájékoztatja a közszereplőket és a felhasználókat, hogy a bejegyzés láthatósága korlátozott a platform által. Ez a végrehajtás csökkenti a bejegyzés láthatóságát az *X*-en, például kizárja a keresési eredményekből, trendekből, ajánlott értesítésekből, a „Neked” és a „Követés” idővonalakból, és lejjebb sorolja a bejegyzést a válaszokban. E szabály az alkalmazását a platform a választások előtt, alatt és után meghatározott ideig tartja érvényben. Emellett proaktív módon együttműködnek az uniós szervekkel és tagállamokkal a választások integritását fenyegető hamis profilok hálózatainak azonosításában és felszámolásában, valamint számos kampányt folytatnak a médiatudatosság fejlesztése érdekében, és kifejezetten az Európai Parlamenti képviselők választásának kampányidőszaka alatt speciális szabályokat is bevezettek.⁷¹⁹

Végül, a társadalmi nyilvánosságban nemcsak a kontinensen, de hazánkban is egyre nagyobb szerepet betöltő *TikTok* jelentése szerint a platform a közösségi irányelvek módosítása révén igyekszik megelőzni, hogy az ellenőrizetlen állítások szabadon terjedjenek a platformon; tiltja a választásokkal kapcsolatos jogszerűtlen cselekményeket ösztönző vagy arra utasító tartalmakat, ideértve a választási folyamatba való beavatkozást vagy a törvényes választási ered-

⁷¹⁷ Systemic Risk Assessment and Mitigation Report for Facebook, August 2024, 19–22.

⁷¹⁸ Report of Systemic Risk Assessments, Google, November 2024, 103.

⁷¹⁹ Report Setting Out the Results of Twitter International Unlimited Company Risk Assessment Pursuant to Article 34 EU Digital Services Act, August 2024, 55–61.

mények jogellenes eszközökkel; tiltja azokat a tartalmakat, amelyek súlyosan félrevezetik a felhasználókat fontos információk tekintetében és ezzel alááshatja a demokratikus folyamatokban való nyilvános részvételt. Emellett a TikTok korlátozza a mesterséges intelligencia alkalmazásával készített, felhasználók által létrehozott félrevezető tartalmak bizonyos típusait. Végül kiemelésre érdemes a platform részéről a félretájékoztatás megelőzése érdekében a tartalommoderálási szabályok módosítása, az üzenetek hatékonyabb azonosítását elősegítő intézkedések, az együttműködés kereteinek bővítése, továbbá a felhasználói tudatosságot támogató lépések.⁷²⁰

Idő közben, amellett, hogy a platformok – az egyébként tartalmi elemeiben semmi különleges elemet nem hordozó – 2025. évi kockázatértékelő jelentéseiket is nyilvánosságra hozták, az Európai Bizottság iránymutatást fogadott el a platformok számára a választásspecifikus kockázatcsökkentő intézkedésekkel összefüggésben.⁷²¹ A bizottsági közlemény formájában közölt iránymutatás többek között támogatja a választási folyamattal kapcsolatos információkhoz való hozzáférést, a médiatudatossági kezdeményezéseket, a felhasználók tájékoztatását ösztönző megoldásokat, a politikai reklámokra vonatkozó szabályok érvényre juttatását, a dezinformációs tartalmak demonetizálását, továbbá a generatív mesterséges intelligencia alkalmazásához kapcsolódó intézkedések igénybe vételét. Az iránymutatás hosszasan rendelkezik a kockázatok csökkentését szolgáló intézkedésekről, noha, elméleti szempontból már önmagában a „rendszerszintű kockázat” elemeinek meghatározása is komoly kérdéseket vet fel.⁷²² További nehézséget okoz, hogy a „rendszerszintű kockázat” fogalmi meghatározása, illetve a mérés-értékelés módszertana eléggé korlátozott, különösen arra tekintettel, hogy a szabályozással védeni kívánt értékek, úgy mint például a demokratikus diskurzus vagy a választási integritás nehezen számszerűsíthetők.⁷²³ Husovec rámutat, hogy a DSA 35. cikke nem csak a jogellenes tartalmakra fókuszál, hanem olyan jogszerű, de kockázatos tartalmakra is vonatkozik, amelyek rendszerszintű kockázatokat jelentenek, mint például a dezinformáció terjedése, a választási manipuláció vagy a társadalmi polarizáció. Emellett a szabályozás előnye, hogy a platformoknak utólagosan, nem a bekövetkezett jogsértésekre kell reagálniuk, hanem előzetesen is aktív intézkedéseket kell tenniük a majdani sérelmes helyzetek megelőzése érdekében. A szabályozás végrehajtásának nehézségét adja, hogy a DSA-nak egyszerre

⁷²⁰ DSA Risk Assessment Report 2024. August 2024, 59–67.

⁷²¹ A Bizottság iránymutatása az online óriásplatformot és nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatók számára a választási folyamatok rendszerszintű kockázatainak csökkentéséről az (EU) 2022/2065 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése alapján (C/2024/3014).

⁷²² Rachel Griffin: The Politics of Risk in the Digital Services Act. A Stakeholder Mapping and Research Agenda. *Weizenbaum Journal of the Digital Society*, Vol. 5., No. 2. (2025).

⁷²³ Mateus Correia de Carvalho: It will be what we want it to be: Sociotechnical and Contested Systemic Risk at the Core of the EU’s Regulation of Platforms’ AI Systems. *JIPITEC*, Vol. 16., No. 1. (2025) 38.

kell szolgálnia a felhasználói (és az alap)jogok védelmét – például szólásszabadság –, illetve a rendszerszintű kockázatok csökkentését.⁷²⁴ Miután a kockázatértékelés elkészítésének módszertanáról maguk a platformok dönthetnek, azok szükségszerűen hiányérzet kelthet a külső szemlélő számára. A platformok természetesen olyan eredményekre igyekeznek rávilágítani, amelyek azt mutatják, hogy a rendszerszintű kockázatokat ellenőrzésük alatt tartják. Éppen ezért üdvözlendő lenne, ha az Európai Bizottság pontosabban meghatározná, hogyan kell elvégezni a kockázatértékeléseket, és milyen tartalmi struktúrában kell elkészíteni a jelentéseket (akár útmutató dokumentumok formájában). Mivel a platformok számos tekintetben különböznek egymástól, az általános útmutatások túlzott pontossága nem feltétlenül kívánatos. Felmerül azon alternatív megoldás lehetősége is (bár ez a megkülönböztetésmentesség elvével szemben áll), hogy az online óriásplatformok viszonylag kis száma miatt akár a „személyre szabott” útmutatók is megvalósíthatók lehetnek, amelyek több információt hordozó, érdemi rendszerkockázat-értékeléseket is lehetővé tévő jelentések elkészítését eredményeznék.⁷²⁵

Az Európai Bizottság a 2024. évi európai parlamenti képviselők választását megelőzően szimulációs gyakorlatot (*stress test*) végzett a kijelölt online óriásplatformokkal, a digitális szolgáltatási koordinátorokkal és a társadalmi szervezetekkel közösen, hogy tesztelje azok felkészültségét a választási manipuláció és beavatkozás elleni védekezésre a választásokkal kapcsolatban. A teszt egy sor fiktív forgatókönyvet tartalmazott, amelyek a választási manipuláció és beavatkozás, valamint a hibrid fenyegetések terén szerzett korábbi tapasztalatokon alapultak. A cél az volt, hogy teszteljék a platformok felkészültségét a választások előtti időszakban előforduló manipulációs magatartás, különösen a különböző manipulációs taktikák, technikák és eljárások kezelésére.⁷²⁶ A teszt eredményeit az Európai Bizottság pozitívan értékelte, a civil szervezetek és a kutatók azonban a releváns adatokhoz való hozzáférés hiányát kifogásolták. Ez utóbbi kritikai hangok okán az Európai Bizottság prioritásként kezelte az adatokhoz való hozzáférés szabályozását, és hamarosan elfogadta az ellenőrzött kutatók hozzáférést szabályozó (felhatalmazáson alapuló) rendeletet.⁷²⁷

⁷²⁴ Martin Husovec: The Digital Services Act's red line: what the Commission can and cannot do about disinformation. *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 1. (2024) 47–56.

⁷²⁵ Tim Bernard: Reading Systematic Risk Assessment for Major Speech Platforms: Notes and Observations. *Tech Policy Press*, December 20, 2024.

<https://www.techpolicy.press/reading-the-systemic-risk-assessments-for-major-speech-platforms-notes-and-observations/>.

⁷²⁶ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-stress-tests-platforms-election-readiness-under-digital-services-act>

⁷²⁷ A Bizottság (EU) 2025/2050 felhatalmazáson alapuló rendelete (2025. július 1.) az (EU) 2022/2065 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az online óriásplatformokat és nagyon népszerű online keresőprogramokat üzemeltető szolgáltatók általi, az ellenőrzött kutatókkal való adatmegosztásra vonatkozó technikai feltételek és eljárások megállapítása tekintetében történő kiegészítéséről.

6.3.2 ÉSZREVÉTELEK A KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS -CSÖKKENTÉS SZABÁLYOZÁSÁHOZ

A digitális platformok átfogó szabályozása iránti igényt a választási dezinformáció felerősödése okozta. A szabályozás sokrétű, a platformoknak így többféle normarendszernek kell megfelelniük, a szabályozás bizonytalanságaiból adódóan azonban az érvényesülésük nem a megfelelő szinten zajlik (jogbizonytalanságot okozva ezzel). Az eredmények ez idáig nem átlátható digitális ökoszisztémát eredményeztek, hanem a végrehajtás nehézségeire való rávilágítás mellett egyes területekről a platformok „visszavonulását”. Ez semmiképpen sem a demokratikus nyilvánosság megteremtését támogató környezet. A jogi szabályozás bővelkedik a látványos és hangzatos intézkedésekben, azonban ezek a hatékonyságot, a demokratikus nyilvánosság minőségének fenntartását eddigi tapasztalataink szerint valójában kevésbé képesek segíteni.

A DSA-ban megfogalmazott biztonságos online tér megteremtésére irányuló törekvés során a felhasználók (állampolgárok, választók) politikai részvételhez való jogát nem képes megfelelő szinten garantálni. Ennek oka a homályos és túlzottan általános megfogalmazású rendelkezéseinek, illetve annak köszönhető, hogy sok esetben indokolatlan korlátozásokat eredményeznek a véleménynyilvánítás szabadság gyakorlására.⁷²⁸ Szintén a homályos fogalmak használatára, ezzel együtt pedig a DSA előírásai végrehajtásának (kikényszerítésének) nehézségére hívja fel a figyelmet Joan Barata, hangsúlyozva a szabályozás véleménynyilvánítás szabadságának alapjogára a szabályozásban rejlő kockázatokat.⁷²⁹ Az átláthatóság követelményével összefüggésben Strowel és De Meyere egy általános átláthatósági elv bevezetését javasolják előírni, vagyis az átláthatóság legyen a főszabály, és ne a kivétel, egyúttal a követelmények betartására vonatkozó bizonyítási teher online óriásplatformokra való áthelyezését is megfontolandónak tartják.⁷³⁰

A demokratikus nyilvánosság választási kampányidőszakban való szabályozhatóságának egyik kulcsa, hogy a jogi keretek mit tekint kárnak. Az Online Safety Act és a DSA összevetése alapján Law rámutat, hogy az Egyesült Királyságban elfogadott szabályozás túlnyomórészt egyéni szintű (fizikai/pszichológiai) sérelmekre és az illegális tartalmakra épül, míg a DSA a platformok működéséből fakadó rendszerszintű kockázatokra fókuszál, kifejezetten nevesítve a demokratikus folyamatok és a választási eljárások torzulásának veszélyét. Ez a különbség meghatározza, hogy a kampányidőszakban a nyilvánosság torzulását okozó mani-

⁷²⁸ Elena Abrusci: The UK Online Safety Act, the EU Digital Services Act and online disinformation: is the right to political participation adequately protected? *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 2. (2024) 440–467.

⁷²⁹ Joan Barata: The Digital Services Act and its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations. *Plataforma por la Libertad de Informacion*, 2021, 17–21.

⁷³⁰ Alain Strowel – Jean De Meyere: The Digital Services Act: transparency as an efficient tool to curb the spread of disinformation on online platforms? *JIPITEC*, Vol. 14., No. 1. (2023) 66–83.

puláció, amely ugyan gyakran nem jogellenes, mégis súlyosan káros következményekkel járhatnak, mennyiben szabályozhatók közjogi eszközökkel.⁷³¹ Az OSA ezért kevésbé működhet a dezinformáció hatékony kezelésének eszközeként, a jelenségnek és így a velük szemben történő fellépés ugyanis elsődlegesen nem az egyes tartalmak, üzenetek valós vagy valótlan jellege felől tud hatékonyan működni, hanem azok felerősítése, terjesztése és mennyisége által.

Az európai és az amerikai „platformszabályozás” koncepciójának összevetése kapcsán Tim Wu a „marketplace of ideas” metafora értelmezése alapján arra a megállapításra jut, hogy az Első Alkotmánykiegészítés legfeljebb nagyon töredékes védelmet ad az eszmék piacának, a versenyt ugyanis nemcsak állami beavatkozás, hanem magánszereplők (különösen a platformok) is torzíthatják, sokszor alkotmányjogilag nehezen kezelhető módon.⁷³² E nézőpont jól megalapozza, hogy az Európai Unió miért mozdult el a platformok rendszerszintű kockázatait célzó, felelősségi szabályokon (és egyúttal gondossági kötelezettségen) alapuló szabályozás irányába, míg az Egyesült Államokban a vita meghatározó terepe gyakran a szólásszabadság doktrínájának korlátain belül marad.

Wihbey szerint a platformok szabályozása akkor lehet alkotmányosan védhető, ha az nem közvetlen „igazságbíróságot” állít fel, hanem az észszerűség, gondosság és eljárási tisztesség mércéit kéri számon a közösségi oldalak üzemeltetőin. A szerző „*response principle*” (válasz-elv vagy reakció-elv) néven illetett koncepciója ebbe az irányba mutat: a platformok tevékenységének megítélése annak fényében történik, hogy a felismerhető kockázatokra jóhiszeműen, következetesen és arányosan reagáltak-e, és hogy a rendszerük alkalmas-e az ilyen reakciók folyamatos tanulására (audit, adatok, intézményes kontroll).⁷³³ Vagyis nem a tartalmi kérdésekre kell a fókuszot helyezni, ami jelentős alkotmányos kockázatokat okoz, hanem a platform eljárását kell megfelelő szintű kötelezettségekkel terhelni. Balkin reformjavaslatai is kifejezetten kerülni igyekeznek a közvetlen tartalmi kormányzást: a hangsúlyt strukturális és eljárási megoldásokra helyezi, és a platform által végzett moderációs tevékenységet eljárási garanciákhoz (*curational due process*) és bizalmi jellegű kötelezettségekhez (*information fiduciaries*) köti. Ez a megközelítés a szólásszabadság, a választási integritás és a platformok felelőssége közti egyensúly kereséséhez megalapozott alkotmányjogi támpontot adhat.⁷³⁴

⁷³¹ Stephanie Law: Effective enforcement of the Online Safety Act and Digital Services Act: unpacking the compliance and enforcement regimes of the UK and EU’s online safety legislation. *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 2 (2024) 275–276.

⁷³² Tim Wu: Disinformation in the marketplace of ideas. *Seton Hall Law Review*, Vol. 51., No. 1. (2020) 169.

⁷³³ John P. Wihbey: Governing Babel. *The Debate over Social Media Platforms and Free Speech – and What Comes Next*. The MIT Press, 2025. 177–194.

⁷³⁴ Balkin (2018) i. m.

A DSA szabályaitól sokan a demokráciára leselkedő számos veszély megelőzését várták, azonban ehhez a várakozáshoz az eddigi tapasztalatok szerint egyelőre kevés siker társult. Az átláthatósági követelmények teljesítése nem biztosítja a tényleges elszámoltathatóságot, a rendelkezésre álló adatok hiányos képet adnak a platformok működéséről. Az elmúlt évek választási kampányai során több esetben előfordult politikai tartalmak helytelen címkézése, összehangolt (esetenként külföldi) befolyásolási tevékenységek, illetve a már említettek szerint a politikai hirdetések egyes platformokon való megszűnésének köszönhetően az organikus tartalmak elérésének algoritmusokkal való manipulálása. Ezen aszimmetrikus felerősítés, miután a DSA a politikai jelöltek tartalmainak kiegyensúlyozott elérését nem követeli meg, komoly – és ami talán még nagyobb probléma, láthatatlan – kockázatot jelent a választási integritásra nézve.⁷³⁵ Az algoritmos torzításnak köszönhetően korábban nem tapasztalt eseményre is sor került: az Európai Unióban megsemmisítették egy elnökválasztás eredményét. A 2024. évi romániai példa kapcsán joggal vetődik fel a kérdés, hogy vajon mennyire hatékony az a jogszabály, amit többek között éppen az ilyen események megelőzésére alkotnak meg.⁷³⁶ De említhetünk magyar vonatkozású eseményeket is az utóbbi évekből: Toroczkai László, a Mi Hazánk Mozgalom (akkori) elnökének személyes Facebook- és Instagram-oldalát a 2019-es európai parlamenti képviselők választását,⁷³⁷ szintén a Mi Hazánk Mozgalom „központi” Facebook-oldalát a 2022. évi országgyűlési képviselők választását,⁷³⁸ míg ugyanezen politikai pártot támogató Bűnvadászok elnevezésű szervezet közösségi oldalát a 2026-os országgyűlési választást megelőző kampányidőszakban törölte a platform üzemeltetője,⁷³⁹ mindhárom esetben éppen néhány héttel a választást megelőzően, bármiféle érdemi indokolás vagy magyarázat hiányában.

A DSA vitathatatlanul fontos mérföldkőnek tekinthető az online választási kampányok szabályozásában, és az előzőekben említett közelmúltbeli események következményei, illetve ta-

⁷³⁵ Luise Quaritsch: How has the DSA performed in protecting election integrity? *DSA Observatory*, March 4, 2026.

⁷³⁶ Zódi Zsolt: A platformok rezilienciája a tavalyi román elnökválasztás fényében. Mi értelme a DSA-nak, ha ez bekövetkezhetett? *ITKI Blog*, 2025. október 28.

<https://www.ludovika.hu/blogok/itkiblog/2025/10/28/a-platformok-rezilienciaja-a-tavalyi-roman-elnokvalasztas-fenyeben/>

⁷³⁷ Törölte a Facebook Toroczkai László oldalát. *24.hu*, 2019. május 17.

<https://24.hu/belfold/2019/05/17/torolte-a-facebook-toroczkai-laszlo-oldalat/>

⁷³⁸ Letiltotta a Facebook a Mi Hazánk közösségi oldalát – jogi lépésekre készül a párt. *Infostart.hu*, 2022. március 29.

<https://infostart.hu/valasztas-2022/2022/03/29/letiltottak-a-mi-hazank-kozossegi-oldalat-jogi-lepesekre-keszul-a-part>

⁷³⁹ Törölték a Bűnvadászok Facebook-oldalát, Toroczkai László szerint ezzel a Meta beavatkozott a választásokba. *Index.hu*, 2026. március 12.

<https://index.hu/belfold/2026/03/12/mi-hazank-mozgalom-bunvadaszok-facebook-tiltas-meta-valasztas-2026-kampany/?token=cd6346041ad6a761018700cf564d19a7>

tapasztalatai alapján a számos elméleti jellegű kritika mellett már konkrét tények és empirikus kutatások is megerősítik a korábbi félelmeket. Az elmúlt évek történései rámutattak arra, hogy az uniós jogalkotás a kérdésben a „felszint kapargatja”, ugyanakkor az online platformok sokkal mélyebb, rejtettebb és strukturálisabb kihívásokat jelentenek a választási integritás biztosítása szempontjából. Susskind szavaival élve, míg az elmúlt század legnagyobb vitája arról szólt, hogy az állam milyen mértékben határozza meg a közösségi életünket és mennyi maradjon a piaci erőknek és a civil társadalomnak, addig a jövő – de talán már a jelen – legnagyobb kérdése az, hogy milyen mértékben irányítsák és ellenőrizzék életünket a nagy hatalmú technológiai vállalatok.⁷⁴⁰ A demokratikus döntéshozatali folyamatok integritásának megóvása érdekében, látva a közelmúlt tapasztalatait, ez a meglátás nehezen vitatható, legfeljebb a módszereket illetően fogalmazhatóak meg eltérő nézetek.

6.4 POLITIKAI REKLÁMOK A KÖZÖSSÉGI PLATFORMOKON

6.4.1 A POLITIKAI REKLÁMOK IRÁNTI SZABÁLYOZÁSI IGÉNY FELERŐSÖDÉSE

A politikai reklámok fogalmát korábban a nyilvánosság jelentős része elsődlegesen a televíziókhoz, televíziós reklámokhoz kötötte. Az internet, majd a közösségi oldalak térhódításával és az információszerzésben egyre inkább megszilárdult és megkerülhetetlen pozíciójának köszönhetően a politikai kommunikáció is egyre erőteljesebben jelent meg e felületeken. Dommett és Temple szerzőpáros ugyanakkor kiemeli, hogy a digitális térben folytatott kampánytevékenység továbbra is csak egy a politikai szereplők által használt számos eszköz közül. A digitális technológia lehetővé teszi a pártok számára, hogy meglévő tevékenységüket hatékonyabban és tágabb keretek között végezzék, de a jelenlegi gyakorlat átalakítására való képessége nem determinált. A hagyományos választási kampány ebben az értelemben nem esett át forradalmi változásokon, mindössze egy új dimenzióval bővült a személyes kampányolás, a szórólapozás és a telefonos tevékenység mellett.⁷⁴¹

A politikai hirdetések elterjedése mellett a szabályozás jelentős részben a célzott technikákban rejlő veszélyekkel szembeni fellépésre irányult. Ugyan általános vélekedés szerint a célzott hirdetéseket sokan kizárólag a közösségi oldalak működéséhez kötik, valójában azonban azok már a televíziós – elsősorban a kábeltelevíziós – médiaszolgáltatások tekintetében is bevett eszköznek számít(ott).⁷⁴² Tény, hogy a célzott reklámüzenetek alkalmazása a közösségi médi-

⁷⁴⁰ Jamie Susskind: *Politika a jövőben. Életünk a technológia uralta világban*. Budapest, Athenaeum, 2022, 292.

⁷⁴¹ Katharine Dommett – Luke Temple: Digital Campaigning: The Rise of Facebook and Satellite Campaigns. *Parliamentary Affairs*, Vol. 71., No. 1. (2018) 189–202.

⁷⁴² Erika Franklin Fowler – Michael M. Franz – Travis N. Ridout: *Political advertising in the United States. Buying and targeting political advertising*. New York, Routledge, 2022 (2nd edition), 93–114.

ában zajló kampánytevékenység elvitathatatlan velejárója. Az is jól látható, hogy a gyakran előtérbe helyezett veszélyek és kockázatok mellett a demokratikus (döntéshozatali) mechanizmusokra nézve számos pozitív hozadékkal is bírnak. Ilyen lehet, hogy a választók számukra releváns üzenetekkel találkoznak, elérhetők azok is, akiket más csatornákon keresztül nehéz vagy szinte lehetetlen, a politikusok számára hatékony, eredményes és esetenként költséghatékony is lehet. Mindez ugyanakkor a közvélemény javára válhat, mivel változatosabb politikai kampányokat eredményezhet, és a választók körében nagyobb ismertséget eredményezhet bizonyos kérdésekkel kapcsolatban.⁷⁴³ Weber a mikrotargetált politikai hirdetésekkel kapcsolatos átláthatóságot biztosító előírások mellett bizonyos szintű korlátozások alkalmazását is szükségszerűnek tartana.⁷⁴⁴

A dezinformáció terjedése azonban ráirányította a figyelmet arra a körülményre, hogy a fizetett politikai hirdetések a nyilvánosság befolyásolását szolgáló kiterjedt és összehangolt kampányok egyik hatékony eszköze. Az átláthatóság hiánya, az egyes üzenetek mögött álló „megrendelő” személyének ismeretét nélkülöző közzététel könnyedén lehetővé tette a felelősségre vonás elkerülését. A politikai reklámok átláthatósága, illetve az elszámoltathatóság követelménye alapvetően három célt kíván szolgálni: egyfelől, a dezinformációs tevékenységek és a külföldi befolyás megelőzését, másfelől megkönnyíteni a közbeszédben az ellentétes vélemények megjelenését, végül pedig legalább akkora átláthatóságot teremteni az online politikai beszédben, mint amekkora a televíziós és rádiós fizetett politikai hirdetések esetében hosszú idő alatt kialakult.⁷⁴⁵

6.4.2 A PLATFORMOK ÖNSZABÁLYOZÁSA

Az előző pontokban említett kihívásokra válaszul a platformok sem maradtak tétlenek, és a saját „szabályozási” lehetőségeikhez mérten igyekeztek megoldást találni a szóban forgó kérdésekre. A Facebook (azóta: Meta) már 2018 tavaszán bejelentette, hogy új szabályokat vezet be a politikai reklámok közzétételével kapcsolatosan. E szabályozás főbb elemei egyáltalán nem voltak meglepőek vagy ismeretlenek: elsődlegesen az átláthatóságot voltak hivatottak biztosítani. Így az egyes politikai hirdetésekkel egyidejűleg annak a személynek (szervezetnek) a feltüntetése vált szükségessé, aki az adott üzenet közzétételéért ellenszolgáltatást nyújt.

⁷⁴³ Frederik J. Zuiderveen Borgesius et al.: Online Political Microtargeting: Promises and Threats for Democracy. *Utrecht Law Review*, Vol. 14., No. 1. (2018) 82–96.; A mikrotargetálás uniós szintű szabályozása kapcsán lásd még: Tom Dobber – Ronan Ó Fathaigh – Frederik Zuiderveen Borgesius The Regulation of Online Political Micro-Targeting in Europe. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019).

⁷⁴⁴ Merrill Weber: Reform for Online Political Advertising: Add ont o the Honest Ads Act. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 74., No. 1. (2021) 81–110.

⁷⁴⁵ Abby K. Wood: Facilitating Accountability for Online Political Advertisements. *Ohio State Technology Law Journal*, Vol. 16., No. 2. (2020) 520–557.

totta; emellett pedig egy nyilvános és kereshető adatbázist is létrehozta a platformon, amelyben valamennyi politikai reklám, a hozzá kapcsolódó releváns információkkal együtt megtalálható.⁷⁴⁶

A „Hirdetéstár” névre hallgató felület a társadalmi kérdésekről, választásokról vagy politikáról szóló hirdetések közötti keresést, szűrést és igény esetén letöltést teszi lehetővé, emellett az egyes hirdetőknél a konkrét politikai reklámok közzétételére fordított költségei is hozzáférhetők.⁷⁴⁷ E funkció nem csak a választók, de akár a tudományos-szakmai közönség, vagy egyenesen a politikai riválisok számára sem haszontalan. Nevezetesen a közösségi médiában kampánytevékenységet folytató politikai erők konkrét üzeneteinek, a kampányra fordított összegnek és a megcélzott és elért közönség összetételeinek elvi szinten pontos megismerése is lehetővé vált.⁷⁴⁸ A hirdetéstár többek között az újságírói szakma számára is információforrásként szolgál, ami az átláthatóság és elszámoltathatóság mellett kockázatokat is rejt magában: ennek egyik oka, hogy a Facebook által megosztott adatok a kutatások szerint hiányosak és pontatlanok, így potenciálisan félrevezethetik az újságírókat. Másodsorban pedig ez az új lehetőség elterelheti a figyelmet olyan kérdésekről, amelyekről a platform nem számol be hasonló részletességgel (e körben említhetők például a célzott reklámozási gyakorlat).⁷⁴⁹ Megjegyzendő, mind a DSA, mind pedig a politikai hirdetések átláthatóságáról szóló rendelet szabályozási koncepciójának is e két előírás tekinthető a központi elemének.

Más közösségi platformok a politikai hirdetésekkel kapcsolatosan a legradikálisabb lépéseket sem vetették el: a Twitter (jelenlegi nevén: X) 2019 végén bejelentette, hogy a jövőben megtiltja a platformján a politikai hirdetések közzétételét. A felmerült elképzelést sok kritika érte, elsődlegesen nyilvánvalóan a véleményszabadság legféltebb magját jelentő politikai célú kommunikációs aránytalan korlátozását látva a döntésben.⁷⁵⁰ A tilalom okozta másik felvetődött releváns kérdés a politikai hirdetés fogalmának meghatározását illetően alakult ki, nevezetesen, hogy miként lehet elhatárolni egymástól a tisztán politikai hirdetéseket a társadalom széles körét érintő és jellemzően élénk közéleti vitákat kiváltó kérdésekkel foglalkozó üzenetekről.⁷⁵¹ Ha nem is ennyire „radikális”, de szintén a közbeszédre jelentős hatással bíró lépésre

⁷⁴⁶ What Facebook’s New Political Ad System Misses. <https://www.propublica.org/article/what-facebooks-new-political-ad-system-misses>

⁷⁴⁷ <https://www.facebook.com/ads/library/report/>

⁷⁴⁸ Kate Dommett: The 2024 Election Will Be Fought on the Ground, Not By AI. *Political Insight*, Vol. 14., No. 4. (2014) 4–6.

⁷⁴⁹ Paddy Leerssen – Tom Dobber – Natali Helberger – Claes de Vreese: News from the ad archive: how journalists use the Facebook Ad Library to hold online advertising accountable. *Information, Communication and Society*, Vol. 16., No.7. (2023) 1381–1400.

⁷⁵⁰ Twitter’s ban on political advertisements hurts our democracy. <https://www.brookings.edu/articles/twitters-ban-on-political-advertisements-hurts-our-democracy/>

⁷⁵¹ What Ads Are Political? Twitter Struggles With a Definition.

a Facebook is elszánta magát a 2020-as elnökválasztást megelőző esztendőben és a kampány során a célzott politikai hirdetések küldés lehetőségének kizárását helyezte kilátásba,⁷⁵² később pedig bejelentette, hogy a politikai szereplők üzeneteit nem fogja alávetni tényellenőrző szervezetek általi vizsgálatoknak.⁷⁵³ A közösségi oldalakon megjelenő politikai hirdetések közzétételével kapcsolatos viták néhány év „szünetet” követően a rendelet hatályba lépését követően kiújultak, amely végül a platformok részéről a politikai tartalmú fizetett üzenetek tilalmához vezetett.⁷⁵⁴

6.4.3 AZ UNIÓ RENDELETE A POLITIKAI REKLÁMTEVÉKENYSÉG ÁTLÁTHATÓSÁGÁRÓL ÉS CÉLZOTT FOLYTATÁSÁRÓL

Az Európai Bizottság 2020 decemberében publikált, az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről szóló közleményében⁷⁵⁵ – felismerve az online platformok, közösségi oldalak különösen a választási folyamatokra jelentett veszélyeket – kifejezte azon határozott szándékát, hogy a 2024-es európai parlamenti választásokra átfogó szabályozást kíván elfogadni a politikai hirdetések felismerhetőségének és átláthatóságának biztosítására. Az elhatározás egyik első elemeként 2021 novemberben a Bizottság közzétette a politikai reklámok átláthatóságának és targetálásának szabályairól szóló rendelettervezetét.⁷⁵⁶ Megjegyzést érdemel, hogy a jogi szabályozás iránti igényt már a tervezet benyújtását megelőzően is többen megfogalmazták, különös tekintettel a közösségi oldalak hirdetéstáiraiban elérhető információkra alapozott kutatási eredményeikre.⁷⁵⁷

Az EU a 2020-as évek elejéig teljes mértékig elzárkózott attól, hogy az egyes tagállamok választási eljárásaiba, az azt megelőző kampányidőszakot érintő kérdésekbe egységes szabályozás megalkotásával „beavatkozzon”. A közösségi média demokratikus folyamatokra gyakorolt veszélyeire tekintettel azonban a teljes tartózkodás helyett a döntéshozók a politikai reklámok átláthatósága terén az egységes, minden tagállamban közvetlenül alkalmazandó rendelet elfogadása mellett tették le a voksukat. A politikai szféra mellett a tudományos diskurzusban is megjelent az online politikai reklámok szabályozását támogató gondolat, ami azon a

<https://www.nytimes.com/2019/11/15/technology/twitter-political-ad-policy.html>

⁷⁵² Facebook considering limits on targeted campaign ads.

<https://subscriber.politicopro.com/article/2019/11/facebook-considering-limits-on-targeted-campaign-ads-3973828>

⁷⁵³ Facebook’s Zuckerberg grilled over ad fact-checking policy.

<https://www.bbc.com/news/technology-50152062>

⁷⁵⁴ Erről részletesebben a 6.4.5 pont alatt szölok.

⁷⁵⁵ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről COM(2020) 790 final.

⁷⁵⁶ Lásd 602. ljt.

⁷⁵⁷ Katharine Dommett – Mehmet Emin Bakir: A Transparent Digital Election Campaign? The Insights and Significance of Political Advertising Archives for Debates on Electoral Regulation. *Parliamentary Affairs*, Vol. 73., No. 1. (2020) 208–224.

felismerésen alapult, hogy ezek a hirdetések jelentős hatást gyakorolhatnak a demokratikus folyamatokra, a célzott politikai reklámok pedig könnyen hozzájárulhatnak a választói manipulációhoz, a választások fragmentálódásához, valamint az átláthatóság és az elszámoltathatóság hiányához.⁷⁵⁸ A szabályozás, konkrétan a közös európai szintű normák elfogadása mellett érvelők az eltérő tagállami szabályozásokra is felhívták a figyelmet.⁷⁵⁹ Az átláthatóság növelése mellett az adatvédelmi aggályokra tekintettel⁷⁶⁰ a célzott hirdetések szabályozásának igénye is terítékre került, részben a kereskedelmi reklámokra vonatkozó szabályozást alapul véve. Egyes szerzők szerint a politikai reklámokat ugyanúgy kellene kezelni, mint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat (*unfair commercial practices*), azaz a félrevezető és manipulációra építő hirdetések alkalmazásának tilalma mellett egy rugalmas, fogyasztóvédelmi alapon is nyugvó szabályozást tartottak elfogadhatónak.⁷⁶¹

Ezen előzményeket követően nem sokkal a DSA elfogadása után megszületett a politikai hirdetések átláthatóságára vonatkozó rendelet is,⁷⁶² amely a transzparencia elősegítése mellett elsődlegesen a célzott reklámtechnikák alkalmazására vonatkozóan fogalmazott meg szabályokat. A rendelet jogforrási jellegéből adódóan közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban, ugyanakkor nem érinti a politikai reklámtevékenységgel kapcsolatos, a rendelet hatálya alá nem tartozó szempontokat szabályozó uniós vagy nemzeti szabályokat: így a politikai hirdetések tartalmára vonatkozó előírásokat, a választási kampányok lebonyolítására, finanszírozására, a kampánycsend intézményére vonatkozó szabályozási kereteket.⁷⁶³ A TTPA és a magyar jog viszonyát illetően érdemes megjegyezni, hogy itthon egyelőre nem született jogszabály, ami a rendeletben foglaltak alkalmazásáért és végrehajtásáért felelős nemzeti illetékes hatóság kijelöléséről rendelkezett volna, így jelenleg a szabályozásban foglaltak esetleges sérelme miatt a jogérvényesítés kétséges. (Ezen túl a magyar szabályozás más ponton sem teljesen összeegyeztethető az uniós normával, így például a magyar jogban politikai reklám

⁷⁵⁸ Katharine Dommert – Junyan Zhu: The barriers to regulating the online world: Insights from UK debates on online political advertising. *Policy & Internet*, Vol. 14., No. 4. (2022) 772–787.

⁷⁵⁹ Max Zeno van Drunen – Natalie Helberger – Ronan Ó Fathaigh: The beginning of EU political advertising law: unifying democratic visions through the internal market. *International Journal of Law and Information Technology*, Vol. 30., No. 2. (2022) 188–192.

⁷⁶⁰ E körben elegendő a 2016-os amerikai elnökválasztási kampánnyal összefüggésben kirobbant Cambridge Analytica-botrányt említeni, amely során több tízmillió Facebook-felhasználó személyes adata került az említett céghez, aki ezen adatokat felhasználva célzott kampányüzenetek juttatott el a felhasználókhoz, befolyásolva ezzel a választás kimenetelét.

⁷⁶¹ Natali Helberger – Tom Dobber – Claes de Vreese: Towards Unfair Political Practices Law: Learning Lessons from the Regulation of Unfair Commercial Practices for Online Political Advertising. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 12., No. 3. (2021) 273–296.

⁷⁶² TTPA.

⁷⁶³ Uo. 2. cikk (2) bekezdés és (14) preambulumbekkezdés.

csak ingyenesen tehető közzé, míg a TTPA a politikai hirdetéseket az ellenszolgáltatás fejében közzétett üzenetként definiálja.)

A szabályozás területi hatályát illetően az csak arra a politikai reklámra alkalmazható, amelyet a) az Európai Unióban terjesztenek, b) egy vagy több tagállamban nyilvánosságra hozzák, vagy c) a politikai reklámtevékenység uniós polgárok felé irányul – utóbbi esetben függetlenül a politikai reklám szolgáltatójának letelepedési helyétől, és az alkalmazott eszközöktől.⁷⁶⁴

A rendelet tágan definiálja a politikai reklámot, e szerint:

„egy üzenet bármilyen módon történő elkészítése, elhelyezése, népszerűsítése, közzététele, eljuttatása vagy terjesztése, rendszerint ellenszolgáltatás ellenében vagy házon belüli tevékenységek révén, vagy egy politikai reklámkampány részeként:

a) politikai szereplő javára vagy nevében, kivéve, ha az tisztán magánjellegű vagy tisztán kereskedelmi jellegű; vagy

b) amely befolyásolhatja és amelynek az a rendeltetése, hogy befolyásolja egy választás vagy népszavazás kimenetelét, a választói szavazási magatartást vagy egy jogalkotási vagy szabályozási folyamatot uniós, nemzeti, regionális vagy helyi szinten; [...]”⁷⁶⁵

Az üzenet politikai reklámként való értékelése körében többek között annak tartalmát, nyelvét, a közzététel célját, kontextusát és időszakát, valamint a reklámozó személyét kell figyelembe venni.⁷⁶⁶

A szerkesztői szabadság tiszteletben tartása érdekében a rendelet kizárólag a harmadik felek által megrendelt, ellenszolgáltatás fejében közzétett üzenetekre nézve alkalmazandó, és nem általában véve a politikai véleménynyilvánítást igyekszik szabályozni (kivéve, ha ellenszolgáltatás fejében kerül közzétételre az adott politikai vélemény).⁷⁶⁷ A szabályozás hatálya ugyanakkor nem kizárólag a közösségi médiában közzétett politikai hirdetésekre terjed ki – még ha egyes elemei, így például a célzott reklámtechnikák alkalmazása, jellegükből adódóan a platformok vonatkozásában merült fel –, hanem a hagyományos televíziós és rádiós médiaszolgáltatásban, valamint a sajtótermékekben közzétett politikai hirdetésekre is. A célzott hirdetéseket sokan kizárólag a közösségi oldalak működéséhez kötik, valójában azonban azok már a televíziós – elsősorban a kábeltelevíziós – mediaszolgáltatások tekintetében is bevett eszköznek számít(ott).⁷⁶⁸

⁷⁶⁴ Uo. 2. cikk (1) bekezdés.

⁷⁶⁵ Uo. 3. cikk.

⁷⁶⁶ Uo. 8. cikk (1) bekezdés a)–g) pontok.

⁷⁶⁷ Uo. 1. cikk (2) bekezdés és (29) preambulumbekkezdés.

⁷⁶⁸ Erika Franklin Fowler – Michael M. Franz – Travis N. Ridout: *Political advertising in the United States. Buying and targeting political advertising* (2nd edition). New York, Routledge, 2022. 93–114.

Az átláthatóság biztosítása érdekében a rendelet mind a politikaireklám-szolgáltatók, mind pedig maguknak a politikai reklámok tekintetében előírja az azonosítás követelményét, vagyis egyfelől az üzenet politikai reklám-jellegének feltüntetését, valamint a közzétételben érdekelt személy/szervezet megnevezését, illetve azokat átláthatóságot biztosító közleményekkel együttesen kell közzétenni.⁷⁶⁹ Szintén a nyilvánosság tájékoztatását hivatott biztosítani a politikai reklámok közzétevőit terhelő azon kötelezettség, amely értelmében az általuk közzétett politikai hirdetésekről hozzáférhető nyilvántartást kell vezetniük, feltüntetve ebben a konkrét hirdetések mellett a megjelenésért nyújtott ellenszolgáltatás összegét, a megrendelő személyét, a kapcsolódó választási (népszavazási) kampányok megnevezését, és azokat hét évig meg kell őrizniük.⁷⁷⁰ Emellett a rendelet – az Európai Bizottság és a tagállamok bevonásával – létrehozza az online politikai hirdetések európai adattárát, az Unióban közzétett vagy az uniós polgároknak szánt valamennyi politikai hirdetés összegyűjtése és nyilvánossá tétele révén.⁷⁷¹ A szabályozás biztosítani kívánja az egyes tagállami hatóság számára a vonatkozó kampányfinanszírozási előírások érvényesülésének ellenőrzését azáltal, hogy a politikai reklámok közzétevői számára (kampányokra lebontva) időszakos közzétételének kötelezettségét fogalmazza meg, amely beszámolóiban a politikai hirdetések közzétételéért kapott ellenszolgáltatások összegéről – valamint a célzott hirdetési technikák alkalmazásáról is – tájékoztatást kell adniuk.⁷⁷²

A korábbi évek sajnálatos tapasztalataira válaszul, a külföldről érkező dezinformációs kampányok megelőzésére szolgáló intézkedésként a politikai reklámok közzétételének korlátozására vonatkozó minimumkövetelményt is megfogalmaz. Eszerint az Európai Unió bármely tagállamában szervezett választást vagy népszavazást megelőző három hónapban – ezen választásokkal vagy népszavazásokkal összefüggésben – kizárólag uniós polgárok, az Unióban állandó lakóhellyel rendelkező és az adott választáson vagy népszavazáson választójoggal rendelkező harmadik országbeli állampolgárok, illetve az Unióban letelepedett, harmadik országbeli jogalanyok irányítása alatt nem álló jogi személyek számára nyújthatók politikaireklám-szolgáltatások. A rendelet ugyanakkor lehetővé teszi, hogy ennél a kötelezettségnél a tagállam-

⁷⁶⁹ TTPA 11. cikk.

⁷⁷⁰ Uo. 9. cikk.

⁷⁷¹ Az adattárra vonatkozó részletszabályokról lásd a Bizottság (EU) 2026/818 végrehajtási rendelete (2026. április 9.) az (EU) 2024/900 európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban az online politikai hirdetések európai adattára számára közös adatstruktúra, szabványosított metaadatok, szabványosított hitelesítés és egy közös alkalmazásprogramozási felület biztosítására vonatkozó részletes szabályok meghatározásáról.

⁷⁷² Uo. 13–14. cikk.

mok – az uniós jog egyéb rendelkezéseivel összhangban – szigorúbb szabályokat is megfogalmazhatnak.⁷⁷³

Hasonlóképpen a DSA-hoz, a TTPA is igyekszik bevonni a közönséget (felhasználókat) a szabályozás érvényesítésébe, oly módon, hogy a politikai reklámok közzétevőinek kötelezettségévé teszi a szabályozásnak esetlegesen nem megfelelő politikai reklámok bejelentésére szolgáló – ingyenes, felhasználóbarát és könnyen hozzáférhető – felületek működtetését.⁷⁷⁴ Külön fejezetben szabályozza a rendelet az online politikai reklámtevékenység célzott (targetált) folytatását, és az online politikai reklámok címzettekhez való eljuttatását,⁷⁷⁵ speciális szabályokat megfogalmazva a platformok üzemeltetőivel szemben. A szabályozási elemek részletezése mellett e helyen mindössze arra kívánok utalni, hogy a rendelet az adatkezelési kérdések mellett az átláthatóság tekintetében fogalmaz meg további kötelezettségeket, elsődlegesen az (uniós) adatvédelmi szabályok magasabb szintű érvényre juttatása, valamint az átláthatóság követelményének érvényesítése érdekében.⁷⁷⁶

6.4.4 A RENDELET FŐBB KRITIKÁI

A szabályozás kapcsán a leggyakrabban felmerülő kérdések között a politikai reklám fogalmának túlzottan tág meghatározása, az átláthatósági címkék kötelező alkalmazásának kérdése, a célzott hirdetésekkel összefüggő – elsősorban adatvédelmi – aggályok, az európai hirdetési adattár működése, az adatokhoz való kutatói és civil szervezetek általi hozzáférhetőség, a felületei, végrehajtási aktusok és a külföldi beavatkozással szembeni megelőzés kérdésköre merül fel. Jóllehet, már a rendelet tervezete kapcsán is megjelent olyan álláspont, miszerint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása a demokratikus vita védelme érdekében igen kockázatos vállalkozás. A Bizottság rendkívül nehéz feladatot vállalt magára a politikai beszéd, konkrétan a hamis hírek és a dezinformáció szabályozásával, ugyanis egy üzenet, vélemény minél inkább politikai természetű (azaz a közérdekhez, közéleti kérdéshez kapcsolódik), annál kevésbé esik a korlátozható megszólalások terebélyébe. Ezért a Bizottság, a demokratikus részvétel védelmének érdekében, új, a politikai reklámokra vonatkozó javaslatával (és különösen annak nagyon széles hatályával) a fürdővízzel együtt a gyereket is kiönt-

⁷⁷³ Uo. 5. cikk (2) bekezdés és (19) preambulumbekkezdés.

⁷⁷⁴ Uo. 15. cikk.

⁷⁷⁵ Uo. III. fejezet.

⁷⁷⁶ Uo. 18–19. cikk.

heti.⁷⁷⁷ A jelentősebb platformok politikai hirdetések közzétételétől való tartózkodás ennek az előre jelzésnek ékes bizonyítéka.⁷⁷⁸

A politikai reklámok fogalom meghatározása kapcsán talán leginkább előtérbe kerülő kihívást a választás vagy népszavazás kimenetelének, illetve a választói magatartás vagy jogalkotói folyamat befolyásolására való alkalmasság mint feltétel jelenti, ami azt eredményezi, hogy például egy élelmiszerek és italok egyes kategóriáira vonatkozó szigorúbb reklámjogszabályokat szorgalmazó kampány, mivel az jogszabály kidolgozásának és elfogadásának kezdeményezésére irányul, politikai reklámtevékenységnek minősül.⁷⁷⁹ A túlzottan tág meghatározással összefüggésben Holznagel azt sugallja, hogy e körülmény oka azon jogalkotói szándék lehet, amely a társadalmi kérdésekben fizetett hirdetések útján megnyilvánuló civil szervezeteknek álcázott trollok dezinformációs tevékenységét igyekszik visszaszorítani.⁷⁸⁰ A rendeletben szereplő politikai hirdetés definíció magában foglalja mind a választáson induló jelöltek, jelölő szervezetek (tevékenységének) népszerűsítését, mind pedig a közéleti vagy közérdekű (társadalmi) célú üzenetek kategóriáját, amit Cavaliere nem tart szerencsés megoldásnak. Véleménye szerint ugyanis ez abból a szempontból problematikus, mert így – az EJEB kiforrott joggyakorlatára hivatkozva – a dezinformáció terjedésében kiemelt szerepet betöltő online politikai hirdetésekben szereplő állítások valós vagy hamis jellegének megállapítása során a választókra gyakorolt hatásuk (hasonlóan, mint a kereskedelmi reklámok esetében a fogyasztókra) és a közlésekben szereplő állítások kellő gondosság mellett hitelesnek vélt forrásokra alapozva történő közlésük egyaránt értékelendő szempont. Márpedig ezen értékelési szempontokat szerencsésebb volna jól szétválasztani.⁷⁸¹

Más szerzők szerint a rendelet komoly hibája, hogy a mikrocélzással (amely a választók meggyőzése helyett inkább online manipulációs eszközként értelmezhető) összefüggésben az átláthatóságot támogatja, azonban a felelősségre vonhatóságot már kevésbé. A szabályozás kritikája között – főként a platformok és a felhasználók közötti információs egyensúlyi helyzet kihasználásának hiánya miatt – említést érdemel a felhasználók hozzájárulásának elégtelen volta a személyes adataik tényleges felhasználását illetően, és a meglévő posztolási funkció-

⁷⁷⁷ Susanna Lindroos-Hovinheimo: The Proposed EU Regulation on Political Advertising Has Good Intentions, But Too Wide a Scope. *European Law Blog*, February 23, 2022.

⁷⁷⁸ Erről lásd a 6.4.5 pont alatt írtakat.

⁷⁷⁹ A Bizottság közleménye. Iránymutatás a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról szóló (EU) 2024/900 rendelet végrehajtásának elősegítésére [C(2025) 6829 final], 23.

⁷⁸⁰ Daniel Holznagel: Political Advertising and Disinformation: The EU Draft Regulation on Political Advertising Might De-Amplify Political Advertising-User Tweets – and Become a Blueprint for Stronger Online Platform Regulation, *Verfassungsblog*, 2023/3/23, <https://verfassungsblog.de/political-advertising-and-disinformation/>.

⁷⁸¹ Paolo Cavaliere: The Truth in Fake News: How Disinformation Laws Are Reframing the Concepts of Truth and Accuracy on Digital Platforms. *European Convention on Human Rights Law Review*, Vol. 3., No. 4. (2022) 481–523.

kon keresztül a szabályozatlan politikai tartalmak terjesztésének lehetősége.⁷⁸² Fontos megemlíteni, hogy a célzott reklámozásnak nem csak árnyoldala létezik: e technika alkalmazásával a választók számukra releváns üzenetekkel találkozhatnak, elérhetőek azok is, akiket más csatornákon keresztül nehéz vagy szinte lehetetlen, a politikusok számára pedig hatékony, eredményes és esetenként költséghatékony megoldás is lehet. Mindez pedig a közvélemény javát is szolgálhatja, hiszen változatosabb politikai kampányokat eredményezhet, és a választók körében nagyobb ismertséget eredményezhet bizonyos kérdésekkel kapcsolatban.⁷⁸³

A rendelet hangsúlyozza, hogy az EU működésére külföldről (értsd ez alatt: harmadik országból) érkező dezinformációs kampányok megelőzésére fókuszál,⁷⁸⁴ azonban jóval kisebb figyelmet fordít a dezinformáció más formáinak társadalmi kockázataira, így az EU-n belül (pl. közéleti influenszerek által) terjesztett valótlan információkkal szembeni fellépésre.⁷⁸⁵

A leggyakrabban felmerülő kritikák a politikai reklám fogalmának definiálása által okozott bizonytalanság és ebből következő végrehajtási nehézségek, az uniós szintű harmonizáció létjogosultsága, a platformokat terhelő adminisztratív terhek (aránytalan, indokolatlan) megnövekedése, illetve az átláthatóság követelményének nem kellőképpen hatékony eszközként való megjelenése említhető. Márpedig a felhasználók akkor lennének képesek megalapozott döntéseket hozni, ha a teljes folyamat átláthatósága biztosított lenne; egy-egy kiragadott elem (pl. a politikai hirdetés megrendelőjének személye vagy a mikrotargetálás paraméterei) ismerete önmagában ugyanis nem hozza döntésképes helyzetbe a felhasználókat. Ez azonban nem szabad, hogy eltántorítson bennünket a fennálló helyzet kezelésére szolgáló megfelelő eszköz megtalálásától, és arra a következtetésre juttasson, hogy az online politikai reklámok betiltása⁷⁸⁶ lehet a helyes út.

⁷⁸² Randall Stephenson – Johanna Rinceanu – Marc André Bovermann: Regulating Political Advertising in the EU. Transparency Without Accountability. *Eucrim Law Forum*, 2025/1., 90–97.

⁷⁸³ Frederik J. Zuiderveen Borgesius et al.: Online Political Microtargeting: Promises and Threats for Democracy. *Utrecht Law Review*, Vol. 14., No. 1. (2018) 82–96.; A mikrotargetálás uniós szintű szabályozása kapcsán lásd még: Tom Dobber – Ronan Ó Fathaigh – Frederik Zuiderveen Borgesius The Regulation of Online Political Micro-Targeting in Europe. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019).

⁷⁸⁴ Ld. pl. (4) és (19) preambulumbekkezdés.

⁷⁸⁵ Sarah Eskens: The role of the Regulation on the transparency and targeting of political advertising and European Media Freedom Act in the EU's anti-disinformation strategy. *Computer Law & Security Review*, Vol. 58, online (2025).

⁷⁸⁶ Ld. erről a gondolatmenetről Mariam Hawath: Regulating Political Advertisement in the United Kingdom: A Case for Extending the Statutory Ban of Political Advertisement on Television and Radio to Digital Platforms. *LSE Law Review*, Vol. 6., No. 3. (2021) 179–208.

6.4.5 A RENDELET HATÁLYBA LÉPÉSE ÓTA TÖRTÉNT FEJLEMÉNYEK

Jóllehet, a rendelet teljes körűen 2025. október 10. óta alkalmazandó, azonban a Google és a Meta még ezen dátumot megelőzően – előbbi már 2024 novemberében,⁷⁸⁷ míg a Facebook üzemeltetője néhány hónappal a fenti dátum előtt⁷⁸⁸ – úgy döntött, hogy az alkalmazandó jogszabály bonyolult és nehezen betartható előírásaira tekintettel az említett időponttól kezdve az Európai Unióban nem teszi lehetővé a politikai hirdetések közzétételét (a szintén igen népszerű TikTok szabályzata – bár a 2024. év végi romániai elnökválasztás tapasztalatai nem ezt tanúsították – eleve tiltja⁷⁸⁹ a fizetett politikai hirdetések közzétételét). A Google lépése abból a szempontból kevésbé meglepő, hogy korábban szintén a homályos és számos adminisztratív terhet – ebből következően pedig nehezen kiszámítható jogérvényesítést – eredményező szabályozás miatt már Franciaországban, Kanadában és Brazíliában a helyi szintű törvényi előírások okán is hasonló lépésekre kényszerültek.⁷⁹⁰

Hogy miért is döntöttek az említett platformok a politikai hirdetések tilalmáról, a célzott reklámtechnikák alkalmazása kapcsán felmerült komoly adatvédelmi aggályok mellett, az vélelmezhetően az Európai Bizottságnak hirdetésekre vonatkozó címkék és átláthatósági közlemények formátumáról, mintájáról és műszaki előírásairól szóló végrehajtási rendeletben megfogalmazott követelmények is szerepet játszottak: a jogszabály melléklete szerinti átláthatósági közlemény-minta szerint ugyanis annak összesen 16 tartalmi eleme van (azon belül is az egyiknek további 10, míg egy másiknak 5 részeleme).⁷⁹¹

A Meta és Google döntésének köszönhetően az említett 2025. októberi dátumtól kezdődően az Európai Unió területén a Facebookon és a YouTube-on – vagyis a kontinensen a legjelentősebb felhasználói bázissal rendelkező közösségi oldalakon – a fizetett politikai hirdetés közzétételére nincs lehetőség. Az említett platformok döntése vitathatatlanul jelentős következményekkel járt a demokratikus nyilvánosságban. Egyfelől, a rendelet politikai hirdetés definíciójának túlzottan tág fogalommeghatározása nem csupán a (párt)politikai jelleget öltő üzeneteket minősíti politikai hirdetéseknek, hanem e kategóriába sorolja a politikai szereplő által,

⁷⁸⁷ Annette Kroeber-Riel: *Google will stop serving political advertising in the EU ahead of new regulation in October 2025*. November 14, 2024.

<https://blog.google/company-news/inside-google/around-the-globe/google-europe/political-advertising-in-eu/>

⁷⁸⁸ *Ending Political, Electoral and Social Issue Advertising in the EU in Response to Incoming European Regulation*. Meta, July 25, 2025. <https://about.fb.com/news/2025/07/ending-political-electoral-and-social-issue-advertising-in-the-eu/>

⁷⁸⁹ <https://support.tiktok.com/hu/using-tiktok/growing-your-audience/government-politician-and-political-party-accounts>

⁷⁹⁰ Google says it will stop serving political ads in the EU. *The Verge*, November 14, 2024.

<https://www.theverge.com/2024/11/14/24296510/google-dropping-political-ads-in-the-eu-tpa>

⁷⁹¹ A Bizottság (EU) 2025/1410 végrehajtási rendelete (2025. július 9.) az (EU) 2024/900 európai parlamenti és tanácsi rendelet 11. és 12. cikkével összhangban a politikai hirdetésekre vonatkozó címkék és átláthatósági közlemények formátumáról, mintájáról és műszaki előírásairól.

javára vagy nevében megjelenő üzenetet, illetve mindazt, amely befolyásolhatja és amelynek az a rendeltetése, hogy befolyásolja egy választás vagy népszavazás kimenetelét, a választói szavazási magatartást továbbá egy jogalkotási vagy szabályozási folyamatot uniós, nemzeti, regionális vagy helyi szinten.⁷⁹² A definíció értelmében nem minősül politikai reklámnak a tisztán magánjellegű vagy tisztán kereskedelmi jellegű üzenet mellett a kifejezetten a választáson (népszavazáson) részvételre ösztönző, a demokratikus eljárási folyamatokat népszerűsítő közlemény, a kizárólag a nyilvánosság tájékoztatását szolgáló kommunikáció, ha az nem befolyásolja a szavazói magatartást (pl. a választással kapcsolatos tájékoztatások, helyszín, időpont, feltételek stb.). Időközben egyébiránt az Európai Bizottság iránymutatást fogadott el a rendelet végrehajtásának elősegítésére, amelyben részletesen magyarázza a politikai hirdetés definíciójával felmerült vitás kérdéseket.⁷⁹³

A rendeletnek a politikai hirdetés definíciójának ilyen tág megfogalmazása, ezzel párhuzamosan pedig az említett platformok döntése komoly következményekkel jár. A politikai hirdetések közzétételének tilalmával együtt nem kizárólag a pártok és politikusok fizetett üzenetei tűnnek el a platformról, hanem hasonló sorsra juthatnak a széleskörű érdeklődést kiváltó közéleti, társadalmi kérdésekben állást foglaló, figyelemfelhívó üzenetek, társadalmi célú reklámok is. A platform döntésével nem az említett témák megvitatására rendelkezésre álló fórum szűnik meg, hiszen ezen kérdések kitárgyalása nem vált tiltottá, az továbbra sem ütközik a közösségi alapelvekbe, de a civil szféra is a platformok döntéseinek vesztesei között fogják magukat találni. Valamennyi felhasználó számára adott a lehetőség, hogy önálló bejegyzés, poszt keretei között kifejtse politikai vagy egyéb nézeteit (persze a platform közösségi alapelveinek és egyéb előírásainak fényében), „csupán” a fizetett hirdetések keretében történő véleménynyilvánítás lehetősége szűnt meg 2025 őszétől. A rendelet egyébként maga is hangsúlyozza, hogy a személyes minőségben kifejtett politikai vélemények – amennyiben ellenszolgáltatás nélkül, saját meggyőződésből teszik közzé – nem minősülnek politikai hirdetésnek.

Vagyis tulajdonképpen a politikai hirdetésnek minősülő üzenetek célzott technikával a kiválasztott célközönséghez való eljuttatásának lehetőségének lehetősége szűnt meg. Ezzel tehát az üzenetek széles közönséghez való közvetítésében a pénzbeli hozzájárulás révén történő felerősítés eszközt iktatták ki a platformok, azaz a felhasználók kizárólag organikus tartalmak útján folytathatnak diskurzust és juttathatják el üzeneteiket a címzettekhez. Ez pedig azal a következménnyel jár, hogy az üzenetek tényleges láthatósága a platformok algoritmusá-

⁷⁹² Az ezzel kapcsolatos szakmai kritikák közül lásd például Susanna Lindroos-Hovinheimo i. m.

⁷⁹³ A Bizottság közleménye. Iránymutatás a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról szóló (EU) 2024/900 rendelet végrehajtásának elősegítésére [C(2025) 6829 final].

ra van bízva, márpedig az algoritmikus torzításnak köszönhetően a politikai hirdetésekre a rendelet alapján irányadó részletes átláthatósági szabályokkal szemben kevésbé transzparens módon könnyen lehetőség nyílik egyes politikai szereplők (vagy azok üzenetei) láthatóságának felerősítésére, míg mások háttérbe sorolására.

A politikai hirdetések kollektív betiltásának eredményeképpen az Európai Unióban az online politikai beszéd még inkább algoritmusok által közvetítetté vált, és a politikai szereplőknek jóval kevesebb kontrolljuk lett arra nézve, hogy mely társadalmi rétegekhez, csoportokhoz jutnak el üzeneteik. Ennek pedig logikus következménye, hogy egyes felhasználók kénytelenek lesznek „mesterséges” úton elkötelezettséget generálni, „virálissá válni” vagy esetleg olyan fiókhálózatokat létrehozni, amelyek segítségül szolgálhatnak a figyelem megszerzésén keresztül széles nyilvánossághoz organikus módon eljuttatni üzeneteiket.⁷⁹⁴ Összességében tehát úgy tűnik, hogy az átláthatóság előmozdítására hivatott jogszabály amellelt, hogy inkább erősített a platformokon zajló politikai diskurzus átláthatatlanságát, egyúttal a jelentősebb platformok „háttérbe vonulásával” – jelen állás szerint – elsősorú alkalmazási területei nélkül is maradt.⁷⁹⁵

6.4.6 A POLITIKAI REKLÁMOK SZABÁLYOZÁSA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

6.4.6.1 A politikai reklámok szabályozásának első próbája: az *Honest Ads Act*

A 2016-os amerikai elnökválasztás tanulságai, illetve a néhány évvel később hivatalos kormányzati vizsgálat eredményeképpen nyilvánosságra hozott Mueller-jelentésben feltárt információk alapján⁷⁹⁶ az Egyesült Államokban is komoly erőfeszítések történtek az online politikai hirdetések szabályozásának erősítésére. (Talán nem hiába, a szabályozás nélküli online politikai hirdetések világát egyes szerzők igen találóan a „seriffek nélküli vadnyugat politikai megfelelőjeként” jellemezték.⁷⁹⁷) Ennek első eleme a 2017. október 19-én kétpárti szenátorok által benyújtott tisztességes reklámokról szóló törvénytervezet (*Honest Ads Act*),⁷⁹⁸ aminek a – szövegben kifejezetten rögzített – elsődleges célja az amerikai demokrácia integritásának és a nemzetbiztonságnak a megerősítése az online politikai hirdetésekre vonatkozó közzétételi

⁷⁹⁴ Sam Jeffers: Meta and Google’s Ad Ban Upends Political Campaigning in Europe. *Tech Policy Press*, October 22, 2025.

⁷⁹⁵ Sofia Calabrese: *A Regulation Without a Market: How can the EU’s Political Ads Regulation Still be Relevant?* European Partnership for Democracy, October 2025.

⁷⁹⁶ 2019 márciusában hozta nyilvánosságra az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma Robert Mueller ügyész vezetésével lefolytatott vizsgálat eredményének két részből álló, több mint 600 oldalas változatát, amelyben a 2016-os amerikai elnökválasztási kampányba külföldről érkező, elsődlegesen orosz beavatkozásról szólt bizonyítékkal. *Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election*. https://www.justice.gov/storage/report_volume1.pdf és https://www.justice.gov/storage/report_volume2.pdf

⁷⁹⁷ Nathaniel Persily: The Coming Revolution in Campaign Communication, *The Sacramento Bee*, 2015. május 30. www.sacbee.com/opinion/california-forum/article22581321.html

⁷⁹⁸ Honest Ads Act of 2017, S. 1989, 115th Cong. (2017).

követelmények javításával annak érdekében, hogy elősegítsék az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának a választók teljes körű tájékoztatáshoz fűződő jogát érvényesíteni kívánó normáját.⁷⁹⁹ A törvény lényegében módosítja és kiterjeszti a kampányszabályokat szövetségi szinten rögzítő 2002. évi BCRA televíziós és rádiós műsorszolgáltatásokra vonatkozó közzétételi követelményeit az online politikai hirdetésekre is. A szabályozás hatálya a fizetett kommunikációra terjedt ki, oly módon, hogy az online politikai hirdetésekből kötelezővé teszi a közleményeket, amelyeken fel kell tüntetni, hogy ki fizette az adott hirdetést. Emellett a tervezet előírta a (legalább havi 50 millió látogatóval vagy felhasználóval bíró⁸⁰⁰) online platformok számára, hogy vezessenek bárki számára hozzáférhető nyilvántartást az olyan személy által vásárolt politikai hirdetésekről, akinek az adott platformon a politikai hirdetések vásárlására fordított költsége meghaladja az évi 500 dollár összeget.

Egyes szerzők mellett érvelnek, hogy az amerikai Kongresszusnak el kellene [el kellett volna] fogadnia az *Honest Ads Act*-t, amely előírta volna az online politikai hirdetések közzétételét, és észszerű erőfeszítéseket kívánt tenni a választásokba való külföldi beavatkozás megállítására. Ahhoz ugyanakkor, hogy a közvélemény torzításában élen járó szereplőket sikerüljön megfékezni, az online platformok ellenőrzésében inkább a Szilícium-völgyre kellene támaszkodni, mint Washingtonra.⁸⁰¹ Azt is szem előtt kell tartani azonban, hogy az átláthatóság követelménye önmagában nem képes megoldani a közvélemény torzítása terén kifejtett káros hatásokat, hiszen a vásárolt politikai reklámok mellett a hamis felhasználói fiókok is botok alkalmazása nagyobb veszélyt jelenthetnek a hirdetéseknel.⁸⁰²

Az *Honest Ads Act* az említett szabályozási elemeivel – így elsősorban a hitelesebb és akár valós idejű elszámoltathatóságot is lehetővé tévő kampányok feltételeinek megteremtésével – nyilvánvalóan önmagában nem lehet képes megszüntetni a választási kampányok jogszerűtlen torzítására tett kísérleteket, ugyanakkor mindenképpen alkalmas lehet ezen hatások mérséklésére.⁸⁰³ A jogszabálytervezet hatékonyságát ugyanakkor mindenképpen visszaveti a közösségi oldalak összehangolt és automatizált alapokon nyugvó manipulatív tevékenységekre való alkalmazhatóságának hiánya. Azzal ugyanis, hogy a törvény kizárólag a platform számára nyúj-

⁷⁹⁹ Uo. Sec 2. Purpose.

⁸⁰⁰ Egyes vélemények szerint az *Honest Ads Act* személyi hatályának a jelentős felhasználói bázissal rendelkező platformokra való korlátozására tekintettel a McManus-döntésben (erről lásd 3.3. pont alatt írtakat) foglalt alkotmányossági aggályok – legalábbis részben – nem merülhetnek fel. Lásd John M. King: Microtargeted Political Ads: An Intractable Problem. *Boston University Law Review*, Vol. 102., No. 3. (2022) 1157.

⁸⁰¹ Brian Beyersdorf: Regulating the „Most Accessible Marketplace of Ideas in History”: Disclosure Requirements in Online Political Advertisements After the 2016 Election. *California Law Review*, Vol. 107., No. 3. (2019) 1094.

⁸⁰² Uo. 1066.

⁸⁰³ Yochai Benkler: Election Advertising Disclosure: Part 1. *Harvard Law Review Blog*, 2017. október 31. <https://harvardlawreview.org/blog/2017/10/election-advertising-disclosure-part-1/>

tott ellenszolgáltatás fejében közzétett politikai hirdetésekre (lenne) alkalmazható, kizárja a harmadik feleknek történt fizetés, de a platformon már ingyenesen megjelent üzenetekkel szembeni fellépés lehetőségét.⁸⁰⁴ Nunziato amellet érvel, hogy az *Honest Ads Act* által bevezetni javasolt intézkedések mellett a platformok önszabályozása, valamint a cenzurális lépések helyett a sérelmes tartalmakkal érintett felhasználók rendelkezésére álló jogorvoslati eszközök igénybevétele együttesen lehet alkalmas a digitális térben folyó diskurzus alkotmányosan is igazolható keretek közé terelésére.⁸⁰⁵

Az *Honest Ads Act* elfogadása nem vezetett sikerre, a javaslat rendelkezései ugyanakkor beke-
rültek a *For The People Act* nevet viselő, átfogó választási szabályozást érintő és korrupcióel-
lenes törvénytervezetbe.⁸⁰⁶ A szabályozási kezdeményezések egy nagy hibájának – amellet,
hogy a szabályozás szövetségi szintjét mindenképpen ildomosnak vélik – többen is azt tartják,
hogy azok nem foglalkoznak a célzott reklámozás (mikortargetálás) témakörével, ami szintén
komoly problémákat képes okozni a közvélemény kevésbé nyílt eszközökkel való alakításá-
ban.⁸⁰⁷

6.4.6.2 A tagállami szabályozási kezdeményezések

Miután szövetségi szinten nem történt érdemi előrelépés, egyes tagállamok maguk vették ke-
zükhöz a sorsukat, és fogadtak el jogszabályokat az online politikai reklámok szabályozására,
aminek köszönhetően a 2010-es évek végére már nyolc tagállam módosította a hatályos jogi
szabályozását az említett kérdést illetően.⁸⁰⁸ Ezek a jogszabályok elsődlegesen az átláthatóság
és elszámoltathatóság biztosítása érdekében nyilvántartási kötelezettséget és/vagy a politikai
hirdetések közzétételében érdekelt személy, szervezet (megrendelő vagy akinek a javára köz-
zétették az adott üzenetet) megnevezését követelték meg. A tagállami jogalkotók a szabályo-
zás megalkotásakor kétféle modellt alkalmaztak: az egyik megoldás a politikai reklámokat
közvetítő platformokat, a másik a hirdetőt (megrendelést kérő személyt vagy szervezetet,
vagyis jellemzően a politikai pártot, jelöltet) kötelezi a politikai reklámok azonosítására.⁸⁰⁹

⁸⁰⁴ Yochai Benkler: Election Advertising Disclosure: Part 2. *Harvard Law Review Blog*, 2017. november 3. <https://harvardlawreview.org/blog/2017/11/election-advertising-disclosure-part-2/>

⁸⁰⁵ Dawn C. Nunziato: The Marketplace of Ideas Online. *Notre Dame Law Review*, Vol. 94., No. 4. (2019) 1519–1584.

⁸⁰⁶ For The People Act of 2021, H.R. 1, 117th Cong. §4201.

⁸⁰⁷ Merrill Weber: Reform for Online Political Advertising: Add on to the Honest Ads. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 74., No. 1. (2021) 105.; King i. m. 1158–1167.

⁸⁰⁸ A 2016–2020 közötti időszakban jogi szabályozást elfogadott tagállamok: Colorado, Vermont, Wyoming, Kalifornia, New Jersey, New York, Washington és Maryland. Ezzel kapcsolatosan ld. Victoria Smith Ekstrand – Ashley Fox: Regulating the Political Wild West: State Efforts to Disclose Sources of Online Political Advertising. *Journal of Legislation*, Vol. 47., No. 1. (2021) 81., 93–101.

⁸⁰⁹ E két modell előnyeiről és hátrányairól ld. részletesebben Tallman Trask: Digital Advertising and State-Level Political Advertising Disclosure Schemes After McManus. *Washington Journal of Law, Technology & Arts*, Vol. 17., No. 1. (2022) 46., 53–60.

Az egyik ilyen állam Maryland volt, ahol a jogalkotó a választási eljárási törvényt az online térben közzétett politikai hirdetések átláthatóságára vonatkozó szabályozással egészített ki.⁸¹⁰ A 2018. évi jogszabálmódosítás két elemet érintett: egyfelől a kampányfinanszírozási szabályokat kiterjesztette az online platformokra is, másfelől pedig a közzétételi és nyilvántartási követelményeket az online politikai hirdetések tekintetében is alkalmazni rendelte. A marylandi szabályozás az előző bekezdésben említettek közül az első modellt követte, vagyis a platformok kötelezettségévé tette az információk közzétételét, többek között ezzel is összefüggésben találta a bíróság az Első Alkotmánykiegészítésbe ütközőnek. Kiemelendő, hogy ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy ne lehetne ezen modell mentén az alkotmányosság próbáját is kiállni képes szabályozást elfogadni a platformokra vonatkozó közzétételi kötelezettség megfogalmazásával.⁸¹¹

A törvényt módosítás értelmében online platformnak minősült minden olyan weboldal, amely ellenszolgáltatás fejében tesz közzé megrendelésre politikai hirdetést, és havi szinten legalább 100 ezer fő látogatót ér el. Az átláthatóság követelményének elősegítése érdekében a törvény előírta, hogy az online platformok a politikai hirdetést annak közzétételét követő 48 órán belül kötelesek nyilvánosságra hozni annak a személynek a személyazonosságát, aki a közzétételért fizetett, annak összegével egyetemben. A platformokat emellett olyan bárki által hozzáférhető nyilvántartások összeállítására is kötelezte a törvény, amelyek meghatározott információkat is tartalmaznak az egyes hirdetésekről, így a hirdetés tárgyát, a hirdetés közzétételének kezdő és befejező időpontját, a hirdetés terjesztésének földrajzi helyét, a hirdetés által elért vagy megcélzott közönség leírását, és a generált megjelenések számát. Az említett nyilvántartásokat a szolgáltatóknak legalább egy évig meg kellett őrizniük, biztosítva a tagállami választási bizottságot az adatokhoz való hozzáférésre.

6.4.6.3 Az átlátható kampány szabályozásának kihívásai a Washington Post v. McManus-ügy példáján keresztül

A jogszabály ellen a sajtókiadók (köztük a Washington Post) egy csoportja keresetet nyújtott be, amely kérelemnek a kerület bíróság helyt adott,⁸¹² majd Maryland állam fellebbezése folytán az ügy a Negyedik Kerületi Fellebbviteli Bíróság elé került, ahol a szabályozás Első Alkotmánykiegészítéssel való összeegyeztethetősége volt a vizsgálat tárgya.⁸¹³ A fellebbviteli bíróság egyetértett a kerületi bíróság azon megállapításával, hogy a marylandi törvény az Első

⁸¹⁰ Maryland Code, Election Law, Title 13, Campaign Finance.

⁸¹¹ Trask i. m. 75–86. A szerző a Washington állambeli szabályozást veti össze a McManus-döntésben foglalt érveléssel, ami alapján arra a következtetésre jut, hogy a washingtoni szabályozás – noha, bírósági döntés (még) nem született az ügyben – megfelelne az Első Alkotmánykiegészítésnek.

⁸¹² Washington Post v. McManus 355 F. Supp. 3d 272 (D. Md. 2019).

⁸¹³ Washington Post v. McManus 944 F.3d 506 (4th Cir. 2019).

Alkotmánymódosítás hagyományos hiányosságainak gyűjteménye („*Maryland’s law is a compendium of traditional First Amendment infirmities*”), mivel egyrésztől tartalomalapú korlátozást tartalmaz, amely a politikai beszédet célozza, és beszédre kényszeríti az újságokat és más online platformokat (olyan beszédre, amelyet törvényi előírás hiányában nem tennének).⁸¹⁴ Emellett a bíróság azért is aggályosnak találta az online politikai hirdetések megrendelőire vonatkozó adatok közzétételének kötelezettségét, mert ez a névtelen beszéd alkotmányos védelmének⁸¹⁵ sérelmét is eredményezi.⁸¹⁶

Szintén a Negyedik Kerületi Fellebbviteli Bíróság vizsgálatának fókuszába került a marylandi törvény azon aspektusa, amely szerint a közzétételi és nyilvántartási kötelezettségek terhet a platformokra, nem pedig a megrendelést kérő politikai szereplőkre helyezte. Maryland állam érve ezzel szemben az volt, hogy ugyan a közzétételi és nyilvántartási követelmények ugyan valóban terhet jelenthetnek a beszédre (megszólalókra), nem szabtak felső határt a kampányhoz kapcsolódó tevékenységeknek, és nem akadályoztak meg senkit abban, hogy megszólaljon. A bíróság szerint a törvény azért kifogásolható, mert a politikai beszédek közzétételét drágábbá teszi, arra tekintettel, hogy ahhoz járulékos költségek adódnak; vagyis, ha a politikai beszéd egyes formáinak közzététele a – profitmaximalizálásra törekvő – platformok számára több költséggel vagy kötelezettséggel jár, akkor kevésbé érdekelték az ilyen üzenetek közzétételében. Ezen érv gyakorlati igazolására a bíróság a Google azon lépését hozta fel, amely szerint a keresőmotor leállította Maryland államban az online politikai hirdetések befogadását – és több más kiadó is hasonló lépést fontolgatott.⁸¹⁷ Ráadásul, miután a jogszabály hatálya alá számos online sajtótermék is tartozott, a bíróság véleménye szerint a marylandi törvényt a szerkesztői funkcióba való beavatkozásként értékelte, mivel arra kényszerítette a kiadókat, hogy olyan módon szólaljanak meg, ahogyan egyébként nem tennék.⁸¹⁸

Azt is aggályosnak találta a bíróság, hogy a szabályozás szerint a platformoknak/kiadóknak információszolgáltatási kötelezettségük is keletkezett az állami hatóságok irányába a választók tájékoztatása és a kampányfinanszírozási törvények érvényesítéséhez fűződő érdekre tekintettel, ugyanakkor nem található korlát az információk kérésére vonatkozóan. Márpedig ezt a bíróság az állam és a kiadók közötti egészségtelen összefonódás, illetve korlátok nélküli beavatkozás lehetőségeként értékelte.⁸¹⁹

⁸¹⁴ Uo. 514–519.

⁸¹⁵ A politikai kampány vonatkozásában a névtelen beszéd alkotmányos védelmének doktrínája tekintetében lásd *McIntyre v. Ohio Elections Commission* 514 US 334, 343 (1995).

⁸¹⁶ *Washington Post v. Manus* (813. lj.) 518.

⁸¹⁷ Uo. 519–521.

⁸¹⁸ Uo. 523.

⁸¹⁹ Uo. 525.

Szintén a szabályozás alkotmányossága ellen szóló érvként hozta fel a bíróság, hogy a rendelkezésre álló információk szerint a 2016-os választási kampány során az online platformokon történt külföldi (orosz) beavatkozások nem elsődlegesen fizetett politikai hirdetések révén valósult meg. Sőt, Maryland állam állításai szerint is külföldi állampolgárok igen ritkán vagy szinte egyáltalán nem támaszkodtak a kampány során ilyen hirdetésekkel a választók befolyásolására. Ebből adódóan nem volt megalapozott a szabályozás indoka mögött álló érv sem, amely szerint a törvény a választások integritásának biztosítása érdekében a jogellenes külföldi beavatkozások ellen kívánt fellépni.⁸²⁰ Végül a bíróság azt a tényt is a törvény alkotmányellenessége mellett hozta fel, hogy Maryland államnak nem volt olyan konkrét bizonyíték, amely igazolta volna a törvény tág személyi hatályát, amely szerint az egyfelől a sajtótermékek online kiadványaira, valamint minden olyan nyilvános honlapra, keresőmotorra, közösségi vagy hirdetési hálózatra kiterjedt volna, amelynek havi 100 ezer vagy annál több egyedi látogatója van.⁸²¹

A fenti érvekre alapítottn a Negyedik Kerületi Fellebbviteli Bíróság – megerősítve a kerületi bíróság döntését – Maryland állam szabályozását nem találta összeegyeztethetőnek az Első Alkotmánykiegészítésben deklarált szólásszabadság alapjogával.

6.4.6.4 A McManus-döntés mögött meghúzódó érvek

A fentiekben az online politikai reklámokkal kapcsolatos két szabályozási kérdést ismertettünk: egyfelől az átláthatóság követelményét, másfelől pedig a célzott politikai hirdetések szabályozásának problematikáját. Előljáróban érdemes kiemelni, hogy mind az amerikai, mind az európai jogalkotási javaslat az átláthatóság követelményének megfogalmazásán keresztül láthatóan szem előtt tartja Louis D. Brandeis amerikai legfelső bírósági bíró több mint egy évszázaddal ezelőtt megfogalmazott, sokat idézett gondolatát, amely szerint „A napfény a legjobb fertőtlenítőszer”.⁸²² Az európai és az amerikai megközelítés a platformok szabályozását illetően azonban alapvetően eltérő, ami magyarázatként szolgálhat arra, hogy egy Európában elfogadott szabályozási koncepcióval igen hasonló amerikai jogszabály miért is minősült az alkotmányos értelmezéssel össze nem egyeztethetőnek. Míg ugyanis Európában nem merült fel kétely a platformokon közzétett politikai hirdetésekre vonatkozó közzétételi kötele-

⁸²⁰ Uo. 529–530.

⁸²¹ Uo. 530–534.

⁸²² A teljes idézet így szól: „Publicity is justly commended as a remedy for social and industrial diseases. Sunlight is said to be the best of disinfectants; electric light the most efficient policeman.” [Louis D. Brandeis: What Publicity Can Do. *Harper's Weekly*, 1913. december 20. https://www.sechistorical.org/collection/papers/1910/1913_12_20_What_Publicity_Ca.pdf. Szabad fordításban: „A nyilvánosságot joggal dicsérik, mint a társadalmi és ipari betegségek gyógymódját. Azt mondják, hogy a napfény a legjobb fertőtlenítőszer; az elektromos fény a leghatékonyabb rendőr.”

zettség előírását illetően, addig a *McManus*-ítélet példáján keresztül látható, hogy az Egyesült Államokban a bíróság komoly alkotmányossági aggályokat látott a platformszabályozás ezen formája kapcsán.

A szólásszabadság leginkább védett magjába sorolható megnyilvánulások körének meghatározása tekintetében nem fedezhetünk fel kategorikus különbségeket az európai és amerikai megközelítés között, noha, a védelem körébe sorolt beszéd körének pontos meghatározását illetően tapasztalhatók eltérő vélemények.⁸²³ Mind az európai, mind a tengerentúli jogirodalomban ugyanis elfogadott alkotmányos tétel, hogy a politikai beszéd körébe eső megszólalások csak a legszűkebb körben korlátozhatók, a közügyek megvitatásához fűződő társadalmi érdek védelmében. Különösen igaz lehet ez az állítás a választási kampányok idején, azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a választást közvetlenül megelőző időszakban a nyilvánosság véleményének befolyásoló természetére tekintettel különös óvatosságot igényel a beszéd korlátozásának lehetősége. A beszéd kormányzat általi *korlátozása révén* okozott kár lehetősége nem lehet egyedüli szempont a szabályozás alkotmányosságának megítélésekor, hasonló körülménnyel kell értékelni a beszéd *által* okozott potenciális kár mértékét.⁸²⁴

A közösségi média tevékenységét viszont már egészen eltérően ítélik meg az Atlanti-óceán két partján, még azt is figyelembe véve, hogy az online platformok választási folyamat torzítására való képessége a közelmúlt tapasztalatai alapján nehezen vitatható. Míg Európában az alapvető szemlélet szerint a platformok tevékenysége a felhasználói tartalmak algoritmusok általi rendezése és nyilvános terjesztése révén a hagyományos médiához hasonlatos, így széleskörű szabályozás tárgya lehet, addig az Egyesült Államokban az Első Alkotmánykiegészítés nyújtotta – szinte teljes körű – védelem illeti meg őket.⁸²⁵ Ez az attitűd jól kitapintható az online politikai hirdetések szabályozása, illetve annak alkotmányosságát érintő megítélés kapcsán is. A fentiekben ismertetett amerikai szabályozás nagymértékben hasonlóságot mutat az EU rendeletében lefektetett koncepcióhoz, vagyis a fizetett politikai hirdetések útján történő online dezinformációs kampányokkal szembeni hatékony ellenszernek tekintik a közönség tájékoztatására építő átláthatósági követelmények előírását. A *McManus*-döntést követően azonban úgy tűnik, az amerikai szólásszabadság-felfogással nem összeegyeztethető az Európában rendelet formájában elfogadott szabályozási szemlélet.

A marylandi szabályozás megsemmisítését azonban számos kritika érte. Egyesek a megoldást az átláthatóság követelményének teljesülését nem a széles nyilvánosság tájékoztatásán keresz-

⁸²³ Lásd erről részletesen Török Bernát: *Szabadon szólni, demokráciában*. Budapest, HVG-ORAC, 2018. 43–48.

⁸²⁴ Michael R. Dimino: Political Speech. In Eugene D. Mazo (szerk.): *The Oxford Handbook of American Election Law*. New York, Oxford University Press, 2024. 339–340.

⁸²⁵ Koltay (2024) i. m. 236–237.

tül látják megvalósíthatónak. Felvetődik harmadik felek, kvázi auditorok adatokba való betekintésének biztosítása és az általuk folytatott ellenőrzések elvégzésének támogatása a kormányzati szervekkel szemben, továbbá független kutatók hasonló szerepkörbe helyezése és az elszámoltathatóság ilyen formában való támogatása. Ez a javaslat sem kockázatoktól mentes, elég csak arra gondolni, hogy a Facebook adatszivárgását a Cambridge Analytica számára – amely része volt a 2016-os amerikai választásokba való orosz beavatkozásra irányuló kampánynak – például egy akadémiai kutató okozta.⁸²⁶

A McManus-döntés arra is rávilágított, hogy a jogalkotói cél, nevezetesen a választópolgárok tájékoztatása, a korrupció megelőzésének elősegítése és a kampányfinanszírozási szabályok hatékony végrehajtása alkotmányosan igazolható. Azonban ennek az Első Alkotmánykiegészítéssel is összhangban álló módja nem a platformok, hanem maguk a hirdető, vagyis a politikai hirdetések közzétételében politikailag érdekelt jelöltek, jelölő szervezetek kötelezése lehet a szükséges információk feltüntetésére, egyben az adatoknak a hivatalos választási szervek irányába való benyújtást követően, e szervek általi nyilvánosságra hozatala.⁸²⁷ A politikai hirdetések csupán a felhasználói tartalmak egy körét érintik, ezen felül számos egyéb – és a szabályozás hatályán kívül eső – módon lehetőség van akár célzottan megszólítani a választókat, így az átláthatóság követelményének hatékonyságát érintő kritikákon túl ezt a szempontot sem szabad szem elől téveszteni a szabályozási elemek megítélésakor. Ez persze nem jelenti a szabályozás szükségtelenségét: pusztán arra világít rá, hogy az átláthatóság mellett a felhasználók védelmét a platformszolgáltatók közreműködésével lehet valóban eredményesen elérni.⁸²⁸

Szintén a döntés kritikáját fogalmazza meg Parsons, aki szerint az Első Alkotmánykiegészítés azt hivatott védeni, hogy a megszólaló üzenete eljuthasson a (széles) nyilvánossághoz, nem pedig azt a hatalmat, hogy bármilyen méretű közönséget megvásárolhasson, amit a gazdasági ereje lehetővé tesz számára. A politikai hirdetések vásárlása a ki nem érdemelt figyelemért való fizetesként értelmezhető, a hirdetésben közvetített tartalom ugyanis nem a platformé, hanem a közzétételt megrendelő politikai szereplőé.⁸²⁹

A téma szempontjából másik megkerülhetetlen kérdés a célzott reklámok alkalmazásával függ össze. Ez a módszer nagymértékben növelte a politikai kampányok hatékonyságát, mind pénzügyi szempontból, mind pedig az üzenetek a célközönséghez való eljuttatását illetően,

⁸²⁶ Erik Goldman: The Constitutionality of Mandating Editorial Transparency. *Hastings Law Journal*, Vol. 75., No. 5. (2022) 1203, 1228–1231.

⁸²⁷ Ekstrand–Fox i. m. 109–110.

⁸²⁸ Beyersdorf i. m. 1089–1090.

⁸²⁹ G. Michael Parsons: Platforms, political advertising, and attentional choice. *Drexel Law Review*, Vol. 12., No. 4. (2020) 791–793.

így a választókhöz a korábbi, hagyományos médiára korlátozott kampányokhoz képest jóval több politikai reklám jut(hat) el. Ebben a tekintetben a közönség választási lehetőségei bővülni látszanak. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy a platformok saját tevékenységük körében szándékosan válogatják és továbbítják az egyes felhasználói tartalmakat felületeiken, a célzott politikai üzenetek így az Első Alkotmánykiegészítés jelenlegi doktrínája szerinti védett beszédnek minősülnek. Ebből adódóan kétséges, hogy – tartalomalapú korlátozás lévén – alkotmányos módon megvalósítható-e a szabályozásuk. Éppen ezért, amíg a kormányok vagy az online platformok nem találnak módot a tartalom megfelelő moderálására a félretájékoztatás kiszűrése érdekében, az egyes hírek és tartalmak ellenőrzését a leghatékonyabb módon a felhasználók képesek megvalósítani.⁸³⁰

Ironikus módon az Első Alkotmánymódosítás azon doktrínája, amely tiltja a tartalomalapú megkülönböztetést azzal az indokolással, hogy az ilyen szabályozás kizoríthat bizonyos eszméket vagy nézeteket a vélemények piacról, kizárja a célzott politikai hirdetések tiltását vagy jelentős szabályozását. Vagyis az Első Alkotmánykiegészítés vélemények piacának védelmére szolgáló alkalmazása megakadályozza a jogalkotót abban, hogy korlátozzák az éppen ezt a piacot veszélyeztető tevékenységet.⁸³¹ Az európai megközelítést illetően pedig az látható, hogy a célzott politikai reklámok szabályozása terén még a rendelet elfogadása előtt az egyes államok a két szélsőséges megközelítés között helyezkedtek el: a teljes szabályozatlanságtól egészen a teljes tilalomig találhattunk megoldásokat.⁸³² A rendelet a platformok tekintetében egységes elvárásokat fogalmazott meg e téren is, megszüntetve e kampányeszköz technika korlátok nélküli alkalmazhatóságát.

6.4.7 AZ EURÓPAI ÉS A TENGERENTÚLI SZEMLÉLET ÖSSZEVETÉSE

Az egységes uniós áttekintése alapján elmondható, hogy a szabályozás segíthet elérni a kívánt célt, ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni az európai tagállamok sajátos társadalmi és politikai kultúráját, illetve környezetét, ami önmagában akadályokat állíthat a választási kampányok terén bevezetni tervezett uniformizált követelmények elé. Jól látható az is, hogy a demokratikus nyilvánosság megteremtését elsődlegesen az átláthatósági követelmények megteremtésében látják. Az átláthatóság önmagában nem alkalmas eszköz a felmerült aggályok kezelésére, ahhoz a felhasználóknak megfelelő szintű, tudatos közösségi média-használati és kritikai ismeretekkel is rendelkezniük kell.

⁸³⁰ Talia Bulka: Algorithms, and Misinformation: The Constitutional Implication of Regulating Microtargeting. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 32., No. 4. (2022) 1107–1149.

⁸³¹ King i. m. 1129., 1133.

⁸³² Tom Dobber – Ronan Ó Fathaigh – Frederik J. Zuiderveen Borgesius: The regulation of online political micro-targeting in Europe. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019) 1–20.

Az online politikai reklámozás szabályozásának kihívásai körében hangsúlyozandó, hogy a szabályozási erőfeszítéseket mind a rohamos sebességgel zajló digitális technológiai folyamatok (változások), mind pedig a politikai tényezők is igen jelentősen meghatározzák.⁸³³ A területen lévő kihívás nem volt teljesen ismeretlen, a magas szintű munkacsoport pedig már 2018-ban megfogalmazta – többek között – a politikai reklámok közzétételével kapcsolatosan javasolt szabályozási javaslatokat. A rendelet alkalmazásának hatékonysága egyelőre nem látható előre, mindenesetre az bizonyosan megállapítható, hogy a digitális környezetben felmerülő, a demokratikus államok működését alapjaiban befolyásoló veszélyre igen hosszú idő alatt született csak válasz.

Az online platformokon közzétett politikai reklámok szabályozása tekintetében az európai és az amerikai megközelítés nem teljes mértékben egyeztethető össze egymással. Míg ugyanis a platformokkal szemben megfogalmazott átláthatóság követelményét Európában a félretájékoztatás és külföldi befolyás megelőzésének egyik elfogadott, és alkotmányosan igazolható korlátozásának tartják, addig a tengerentúlon ettől merőben eltérő hozzáállás tapasztalható, ami elsődlegesen a platformok szerkesztési tevékenységének eltérő megítélésére vezethető vissza. Emellett a két megközelítés közötti kulturális és ideológiai különbségeknek is köszönhetően az öreg kontinensen elsődlegességet élvező egyenlőséggel szemben az Egyesült Államok a szabadság eszméjét helyezi előtérbe, és a – kormányzattal szembeni nagyobb fokú bizalmatlanságnak is köszönhetően – a szólásszabadság korlátozását jóval szűkebb körben tartják elfogadhatónak a politikai beszéd vonatkozásában. E körben értékelendő az online platformok „beszéde” is. Az Első Alkotmánykiegészítés a választópolgároknak a vélemények meghallgatásához fűződő jogát igyekszik szem előtt tartani, ugyanakkor kérdéses, hogy a közösségi platformok világában a választási, vagyis a demokratikus döntéshozatali folyamatokba való külföldi beavatkozás meddig teszi lehetővé a szabályozás (korlátozás) ilyen mértékű elutasítását, hogy mindeközben maga a demokrácia ne szenvedjen komoly sérelmeket.⁸³⁴ A külföldről érkező befolyásolás, amely az utóbbi években igen gyakran a platformokon online politikai hirdetések vásárlásával és közzétételével valósult meg, komoly kihívásokat okoztak. Éppen ezért a platformokat kötelessé kellene tenni a politikai hirdetések arra nem jogosult személyektől érkező vásárlási kezdeményezések blokkolására és a választási szervek irányába való jelzésre, illetve akár a platformok üzemeltetőit bírsággal kellene sújtani a külföldről érkező pénzbeli források elfogadása esetén. Ezek a javaslatok vélelmezhetően nem sértenék az

⁸³³ Katharine Dommett – Junyan Zhu: The barriers to regulating the online world: Insights from UK debates on online political advertising. *Policy and Internet*, Vol. 14., No. 4. (2022) 772–787.

⁸³⁴ Joo-Cheong Tham – K. D. Ewing: A szólásszabadság és a választások. In Stone–Schauer (szerk.) i. m. 362.

Első Alkotmánykiegészítést, ugyanis nem írta elő közzétételi kötelezettséget az online platformok számára.⁸³⁵

A platformok átláthatóságának előírása – elsősorban a felhasználók digitális műveltségének és jártasságának növelésén keresztül – képes lehet a dezinformációs tevékenységekkel szemben fellépés hatékonyságát növelni, anélkül, hogy a közösségi oldalaknak egyes tartalmak igaz vagy valótlan volta felől kellene döntést hozniuk. Vagyis a politikai hirdetések átláthatóságát támogató szabályozás jóval kisebb alkotmányos aggályt vet fel, mint a hamis(nak ítélt) tartalmak eltávolítását megkövetelő szabályozási koncepció.⁸³⁶ A transzparencia tehát lehet hasznos, de önmagában bizonyosan nem jelent valóban hatékony megoldást a tisztességes választási kampányok iránti vágy eléréséhez. A felhasználói tartalmak nyújtotta információrengetegben eligazodni is komoly erőfeszítések árán képes polgár számára hozzáférhetővé tett további adatok látszólagosan bizonyosan növelik a tájékozottság lehetőségét. Kérdéses, hogy a nagyobb mennyiségű információ, az egyébként is jelentős mértékben lekötött egyéni figyelem mellett, ténylegesen szolgálja-e a tájékozódni kívánó választópolgár érdekét.

Az Európai Unióban elfogadott szabályozási megoldáshoz hasonló az Egyesült Államokban nem élte túl az alkotmányos vizsgálat próbáját, mindez ugyanakkor nem feltétlen jelenti azt, hogy az európai polgárok nagyobb biztonságban lennének az online dezinformációs kampányokkal szemben. A mennyiségét tekintve több információ hozzáférhetővé tétele az átláthatósági követelmények előírása által segíthet egyes jogérvényesítési folyamatok végrehajtásában (pl. a kampányfinanszírozási szabályok betartásának ellenőrzésében) vagy tudományos-szakmai kutatások elvégzésében, de az, hogy a közéleti kérdésekben tájékozódni vágyó polgárok számára segítene-e eligazodni az információk tengerében, inkább kétkedve fogadható.

6.6 KÖVETKEZTETÉSEK

A) A közösségi platformok demokratikus választási folyamatokra gyakorolt torzító hatásai a 2010-es évek közepére nyilvánvalóvá váltak, és a közvélemény befolyásolásának kockázatai aktív jogalkotási folyamatokat indukáltak, ami Európában a technológiai fejlődés sebességére és dinamikájára figyelemmel az eljárások kifejezett lassú és körülményes voltára világítottak rá.

B) A választási kampányokkal összefüggő legjelentősebb kockázatnak az online dezinformáció különféle formája mutatkozik, ami a közösségi platformok működési logikájának és struk-

⁸³⁵ Hailey Arnett: Expanding the Foreign National Prohibition to Combat Russian Interference in U.S. Elections. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 34., No. 2. (2025) 519–543.

⁸³⁶ Fernando Nunez: Disinformation Legislation and Freedom of Expression. *UC Irvine Law Review*, Vol. 10., No. 2. (2020) 783–798.

túrájának köszönhetően jóval összetettebb kihívást jelent, mint pusztán valótlan vagy hamis információk terjesztése.

C) A tapasztalatok szerint a demokratikus közvélemény megteremtése és fenntartása érdekében életre hívott szabályozási megoldások alkotmányos szempontból sok esetben kifogásolhatók, a demokratikus döntéshozatali mechanizmusok integritásának biztosítását szolgáló megoldások nem kellően körülhatárolt jellegük esetén könnyen a szólásszabadság alkotmányellenes korlátozását eredményezhetik.

D) Az európai és a tengerentúli megközelítés az átláthatóság megkövetelését illetően több hasonlóságot is mutat, azonban a rendszerszintű kockázatok enyhítésére törekvő és a közösségi platformok algoritmikus döntéshozatali mechanizmusaira szélesebb körű követelményeket előíró szemlélet a tengerentúlon a szólásszabadság alkotmányos jogának és a platformok felelősség alóli mentességének elsődlegességére tekintettel inkább a cenzúra vádjával illetett.

E) A platformszabályozás különféle elemei a hiteles, sokszínű és megbízható forrásokból táplálkozó közéleti diskurzus kereteit igyekeznek biztosítani, a felhasználói tartalmak mennyisége, azok terjedési sebessége és a közösségi oldalak kurátori szerepe azonban mégis egy sok tekintetben nehezen átlátható működésű, a jogszabályi előírásoknak látszólag megfelelő technológiai óriások gazdasági érdekei szerint uralt információs ökoszisztémát eredményez.

7. ZÁRÓ GONDOLATOK, A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE

A doktori értekezés eredményeképpen az alábbi összegző megállapításokat és jövőre vonatkozó javaslatokat kívánom megfogalmazni:

1. A közösségi platformok megkerülhetetlen szereplővé válásának köszönhetően a választási kampányokban érvényesülő szólásszabadság ma már nem írható le kizárólag az állam és a polgár viszonyaként: a háromszereplőssé váló ökoszisztémában az állam, a felhasználók (beszélők) és a platformok egyaránt a demokratikus nyilvánosság szerkezetét aktívan alakító aktorokká léptek elő. A választással összefüggő kommunikáció és a platformok demokratikus szerepének megítélésével összefüggésben rögzíteni szükséges, hogy a technológiai vállalatok olyan magánszereplők, akik ténylegesen a demokratikus nyilvánosság nélkülözhetetlen infrastruktúráját üzemeltetik, azonban döntéseiket elsődlegesen nem demokratikus, hanem üzleti szempontok vezérlik. Gazdasági érdekeit pedig a figyelem maximalizálása, a felhasználói aktivitás fenntartása és a reklámbevétel növelése vezérli. A platformok ebben a szerepkörben ráadásul nem pusztán semleges csatornák, amelyeken a politikai kommunikáció megjelenik, hanem a láthatóság, a hozzáférés, a rangsorolás, az ajánlás, a törlés, a felfüggesztés és a hirdetések célzása révén a választási kampányban futó kommunikáció alapvető feltételeit meghatározó tényezőnek tekinthetők. A közösségi oldalak ezért akkor is torzíthatja a demokratikus nyilvánosságot, ha egyetlen tartalmat sem korlátoznak jogellenesen; a felhasználók elé kerülő (illetve számukra nem látható) tartalmak rendezésével a közéleti tájékozódás lehetőségét és minőségét alapjaiban képesek befolyásolni.

2. Az előző pontban foglalt megállapításból következően a közösségi média uralta nyilvánosságban a demokratikus párbeszéd intézményi garanciái nem merülhetnek ki a tartalmi korlátozások alkotmányossági vizsgálatában. A kutatással érintett jelenség sajátosságaiból adódik, hogy nem egyes tartalmak (jellemzően hazugságok) megítélése válik döntő tényezővé, hanem az információ terjesztésére szolgáló hálózat a maga teljességében képes a közvélemény hatékony formálására. A hamis állításokkal szembeni jogi fellépés a választási szólásszabadság egyik legérzékenyebb területe, hiszen a tévedés, a túlzás, a felfokozott (politikai) véleménynyilvánítás vagy a szatíra sok esetben igen nehezen választható el a jogilag szankcionálható tudatos félrevezető, megtévesztő hamis tényközléstől. Márpedig ebben az esetben az igazság kérdéséről való döntési jogkör könnyen a politikai viták meghatározó és egyben érdemben

alakító tényezőjévé válhat. A platformok világában a probléma nem csak tartalmi: a hamis vagy félrevezető információk társadalmi hatását a terjedés sebessége, mennyisége, célzott közvetítése és algoritmikus felerősítése egyaránt képes döntően meghatározni. A jövőbeni szabályozásnak ezért a tartalomalapú tilalmak mellett, sőt sok esetben azok helyett, a platform működési logikájára kell összpontosítania. A választási deepfake, az összehangolt hamis fiókok hálózata, a célzottan eljuttatott dezinformáció vagy a megtévesztő politikai reklám gyakran nem azzal okozza a legnagyobb kárt, hogy hamis állítást közöl, hanem abból fakad, hogy rövid idő alatt, ellenőrizhetetlenül, a nyilvánosság számára láthatatlan módon jut el a választókhoz. Mindemellett a „több beszéd” klasszikus alkotmányjogi elve a platformokon csak akkor működik, ha az ellenbeszédnek esélye van ugyanazon közönség számára láthatóvá válni, márpedig az algoritmikus tartalomrendezés erre nem jelent semmilyen garanciát. A szabályozási javaslat ebből következően nem a politikai igazság állam általi meghatározása, hanem a manipulált terjedési feltételek korlátozása lehet.

3. A kutatás platformszabályozást érintő elemének egyik visszatérő tanulsága a jogalkotás lassú, utólagos és megkésett reakciója. Ugyan az uniós szabályozás az utóbbi években látványosan felgyorsult: a DSA, a politikai reklámok átláthatóságáról szóló rendelet és az MI rendelet együttesen már átfogó szabályrendszer képét mutatja, a problémát azonban az is okozza, hogy a szabályozott technológia az egyes normaszövegek elfogadásakor gyakran már átalakulóban van, ennek eredményeképpen a megszületett jogszabályok nem ritkán már hatályba lépésük pillanatában sem jelentenek hatékony megoldást. Ezzel párhuzamosan, szintén a szabályozással összefüggő tapasztalat a túlszabályozás kérdése: a TTPA részletszabályainak eredményeképpen egyes platformok válasza végeredményben a demokratikus nyilvánosságban megjelenő politikai üzenetek szűküléséhez vezetett. Ezt a lépést utólag nem szabad oly módon értelmezni, hogy a szabályozás szükségtelen lett volna, hiszen a tájékozott nyilvánosság alkotmányos elve megköveteli a politikai üzenet ezen jellegére, a mögötte álló szervezetre, a közzétételért nyújtott finanszírozás mértékére és a célzási technika segítségével közvetlenül megszólított közönségre vonatkozó információk hozzáférhető tételét. A jogalkotónak ugyanakkor olyan szabályozási keretet kell megalkotnia, amely alkotmányosan igazolható célokat követ, a szabályozás címzettje számára teljesíthető, vagyis a (fizetett) politikai kommunikációt a nyilvánosság számára is ellenőrizhető mederbe terelje. A platformok lépésének további nem kívánatos következménye lehet a politikai kommunikáció kevésbé átlátható – és szabályozott – csatornákra való átterelése vagy organikusnak látszó, de valójában koordinált tartalmak formájában való megjelenése.

4. Az átláthatóság sok esetben jól csengő hívószóként tűnik fel a jogalkotásban, miközben az érdemi – a tájékoztatás és a véleménynyilvánítás szabadság érvényre jutását ténylegesen támogató – transzparencia valójában nem valósul meg. A platformok napjainkban ugyan számos jelentést tesznek közzé, a reklámokról könyvtárat, illetve a moderációs tevékenységükről nyilvános adatbázist és felhasználói tájékoztatót működtetnek, ezek azonban sokszor nem teszik lehetővé a választási folyamatokra gyakorolt hatás valós ellenőrzését. Az átláthatóság inkább formális jellegű, az alapelv érdemi jelentőségre akkor tenne szert, ha a hozzáférhető adatrengeteg teljes, rendszerezett, kereshető, gépileg feldolgozható, és a kutatók, hatóságok, valamint a választópolgárok számára ténylegesen értelmezhető lenne. Márpedig ezen elvárások jelenleg nem valósulnak meg maradéktalanul. A közösségi platformok a választások integritását akkor lehetnek képesek támogatni, ha a platformszabályozás nem további deklarációkra, hanem végrehajtható, ellenőrzött és szükség esetén szankcionált adat-hozzáférési előírásokra épít. A választásokkal összefüggő – feunkcionálisan értelmezhető – átláthatóság követelménye, hogy a platformokon is rekonstruálható legyen utólag, egy adott időszakban mely politikai üzenetek milyen forrásból, milyen költséggel, milyen célzási paraméterekkel, milyen eléréssel, milyen demográfiai vagy földrajzi bontásban, milyen terjesztési logika mellett jutottak el a választókhoz.

5. Az átláthatóság hiányosságának egyik sajátos vetülete a választási kampányidőszakkal összefüggésben a magánszabályozást érinti. A platformok belső szabályai, közösségi alapelvei és moderációs gyakorlata az elmúlt évtizedben sokat fejlődtek, átfogó értékelésként mégis az mondható, hogy megmaradt a magánszabályozás alapvető átláthatatlansága. A felhasználó (jelölt, jelölő szervezet) gyakran csak utólag, rövid, sablonos indokolással értesül arról, hogy tartalmát milyen okból törölték, elérése miért csökkent, hirdetése miért nem jut el a széles nyilvánossághoz vagy oldala miért vált elérhetetlenné. A probléma választási kampányban különösen súlyos, mert a késedelmes vagy elégtelen indokolás nem pusztán egyéni felhasználói sérelem, hanem az egyenlő politikai versenyfeltételeket alapjaiban érintő beavatkozás lehet. A közösségi média vállalatai magánjogi szerződéses keretek között működnek, de szabályaik a demokratikus intézményrendszer működését alapjaiban meghatározó funkciókat érintenek. Ez nem jelenti azt, hogy minden moderációs döntést az állam jogérvényesítéséért felelős szerveinek kontrollja alá kellene vonni. Ugyanakkor az nem megengedhető, hogy kampányidőszakban a közjogi tisztségekért vagy közhatalmi pozíciókért versengő közéleti szereplők fiókjainak vagy jelentős elérésű oldalainak korlátozására világos szabályozás és eljárásrend,

érdemi indokolás és hatékony jogorvoslati lehetőség hiányában sor kerülhessen. A választási kampányok rövid időtartamára figyelemmel bármely jogsérelem akár órákban mérhető késlekedésnek köszönhetően is visszafordíthatatlan károkat okozhat a politikai folyamatokra nézve. Éppen ezért a választási kampányban a platformok kiemelt felelőssége a véleménynyilvánítás és tájékozódás szabadságát közvetlenül érintő döntéseikkel összefüggésben a világos és átlátható (magán)szabályozásnak megfelelően lefolytatott gyors, indokolt és nyomon követhető eljárás lefolytatása. Ez a megközelítés elkerüli az igazság kérdésében történő állam általi döntés szükségességét, de mégis lehetővé teszi, hogy a platformok ne hozhassanak előre nem látható és ellenőrizhetetlen döntéseket a választásokon résztvevő szereplőkkel szemben.

6. Az amerikai szabályozási keret, bírósági gyakorlat és szólásszabadság doktrína elemzése rámutatott arra a paradox helyzetre, hogy a platformok egyfelől a CDA 230 szakasza alapján immunitásukra hivatkoznak a felhasználói tartalmakért viselt felelősséget illetően, másfelől viszont amikor az állam az algoritmikus rangsorolásukat, moderációs vagy a tartalmak ajánlását érintő tevékenységüket kívánja szabályozni, saját szerkesztői autonómiájukra és az általuk folytatott tevékenységük kifejező jellegére hivatkozva az Első Alkotmánykiegészítést hívják fel védelmükre. Ez a kettős pozíció jogilag érthető, a demokratikus folyamatokra gyakorolt hatásukat illetően azonban komoly feszültséget okoz: ha a platform pusztán semleges (technikai, passzív) közvetítő, akkor nehezen igazolható, hogy a hírfolyam rendezését teljes értékű beszédként kezelje; ha viszont saját szerkesztői döntéseket hoz, akkor felmerül, hogy az ajánlórendszer működtetése és a tartalommoderálás okozta demokratikus következményekért valamilyen felelősséget viseljen. Az amerikai és európai megközelítés közötti különbség egyébiránt ezen a ponton válik a legélesebbé. Az Egyesült Államok alkotmányjogi megközelítésében a platformok szerkesztői autonómiája erős alkotmányos érv, míg az EU a rendszerszintű kockázatok, az átláthatóság és a gondossági kötelezettségek irányából közelít. Az európai út alkotmányos szempontból akkor tűnik védhetőbb irányynak, ha nem azt írja elő, milyen politikai tartalmakat kell eltávolítani vagy terjeszteni, hanem azt, hogy a platform milyen eljárásban, információk alapján, kockázatértékeléssel és -csökkentéssel, valamint ellenőrizhetőség mellett alakítja a demokratikus nyilvánosság kereteit.

7. Az értekezés végső következtetése szerint a közösségi média nem egyszerűen új kampányeszköz, hanem a 21. század választási szólásszabadság megkerülhetetlen működési környezete. A demokratikus nyilvánosság hagyományos alkotmányos elvei — a szabad vita, a választói akarat szabad kialakítása, a jelöltek közötti esélyegyenlőség, a politikai beszéd kiemelt

védelme és az állami igazságmonopólium elutasítása — továbbra is irányadók. Ugyanakkor e fogalmak gyakorlati jelentése megváltozott, mert a kommunikáció hatása ma meghatározó mértékben függ a platformoknak a felhasználók számára látható tartalmakat érintő döntéseitől. A szabályozási feladat ezért kettős: egyrészt meg kell akadályozni, hogy az állam – példának okáért a dezinformáció jelenségére hivatkozással – aránytalanul korlátozza a politikai beszédet, másrészt nem tartható fenn az a fikció sem, hogy a platformok magánjogi autonómiája önmagában elegendő garancia a demokratikus nyilvánosság számára. A választási folyamat integritását biztosítani képes megoldás egy olyan intézményi modell lehet, amely az egyes tartalmak szabályozása helyett a közösségi oldalak működési logikájából kiindulva egy kockázatalapú, átlátható, nyomon követhető, gyorsan érvényesíthető és alapjogi szempontból érzékeny platformszabályozásra épít. Ebben az értelemben a közösségi média választási kampányokban betöltött szerepe a szólásszabadság demokratikus igazolására is visszavezethető. A szólásszabadság nem csak az egyes beszélők állammal szembeni védelmét, hanem – a platformok megfelelő működési feltételeinek megteremtése esetén – a közös politikai döntéshozatal kommunikációs feltételeinek biztosítását is jelenti. Ha e feltételeket magánplatformok algoritmikus rendszerei határozzák meg, akkor a jogalkotó feladata a közjogi keret kialakítása révén nem a beszéd uralása, hanem annak biztosítása, hogy a demokratikus nyilvánosság infrastruktúrája ne váljon (át)láthatatlan, elszámoltathatatlan és kizárólag piaci logika szerint működő hatalommá.

Irodalomjegyzék, hivatkozások jegyzéke

Tudományos cikkek, szakkönyvek

Abrusci Elena: The UK Online Safety Act, the EU Digital Services Act and online disinformation: is the right to political participation adequately protected? *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 2. (2024).

Ackerman, Bruce – Ayres, Ian: *Voting With Dollars: A New Paradigm For Campaign Finance*. New Haven – London, Yale University Press, 2002.

Allcott, Hunt – Braghieri, Luca – Eichmeyer, Sarah – Gentzkow, Matthew: The Welfare Effects of Social Media. *American Economic Review*, Vol. 110., No. 3. (2020).

Appel, Markus – Prietzel, Fabian: The detection of political deepfakes. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 27., No. 4. (2022).

Ardia, David A. – Ringel, Evan: First Amendment Limits on State Laws Targeting Election Misinformation. *First Amendments Law Review*, Vol. 20., No. 3. (2022).

Arguedas, Amy Ross – Robertson Craig T.– Fletcher, Richard– Nielsen, Rasmus K.: *Echo Chambers, Filter Bubbles, and Polarisation: a Literature Review*. Reuters Institute, University of Oxford, 2022.

Arnett, Hailey: Expanding the Foreign National Prohibition to Combat Russian Interference in U.S. Elections. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 34., No. 2. (2025).

Ashdown, Gerald G.: Distorting Democracy: Campaign Lies in the 21st Century. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 20., No. 4. (2011–2012).

Asward, Evelyn Mary: To Protect Freedom of Expression, Why Not Steal Victory from the Jaws of Defeat? *Washington and Lee Law Review*, Vol. 77., No. 2. (2020).

Austin, Mackenzie – Levy, Max: Speech Certainty: Algorithmic Speech and the Limits of the First Amendment. *Stanford Law Review*, Vol. 77., No. 1. (2025).

Baker, Edwin C.: Autonomy and Free Speech. *Constitutional Commentary*, Vol. 27., No. 2. (2011).

Baker, Edwin C.: Campaign Expenditures and Free Speech. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, Vol. 33., No. 1. (1998).

Balkin, Jack M.: Free Speech is a Triangle. *Columbia Law Review*, Vol. 118., No. 7. (2018).

Balkin, Jack M.: Moody v. NetChoice: The Supreme Court Meets the Free Speech Triangle. *Supreme Court Review*, Vol. 2024.

Balkin, Jack M.: Old-School/New School Speech Regulation. *Harvard Law Review*, Vol. 127., No. 1. (2014).

Balkin, Jack M.: Szólásszabadság az algoritmusos társadalomban. A big data, a magánszabályozás és a véleménynyilvánítás szabályozásának új iskolája. *In Medias Res*, 2018/2.

Baltutis, Ravi: South Australia's Truth in Political Advertising Law: A Model for Australia? *Adelaide Law Review*, Vol. 42., No. 2. (2021).

Barata, Joan: The Digital Services Act and its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations. *Plataforma por la Libertad de Informacion*, 2021.

Barberá, Pablo: Social Media, Echo Chambers, and Political Polarization. In Nathaniel Persily – Joshua A. Tucker (szerk.): *Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform*. Cambridge University Press, 2020.

Barendt, Eric: *Freedom of Speech*. Oxford University Press, 2005. (Second edition).

Barrett, Paul M. – Hendrix, Justin – Sims, J. Grant: *Fueling the Fire: How Social Media Intensifies U.S. Political Polarization – And What Can Be Done About It*. Center for Business and Human Rights, September 2021.

Barzó, Tímea – Czékmann, Zsolt – Csák, Csilla: „Gondolatok közttere” – A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2021.

Beard, Robert P.: Whacking The Political Money „Mole” Without Whacking Speech: Accounting for Congressional Self-dealing in Campaign Finance Reform After Wisconsin Right to Life. *University of Illinois Law Review*, No. 2. (2008).

Benesch, Susan: But Facebook's Not a Country: How to Interpret Human Rights Law for Social Media Companies. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, Vol. 38. (2020–2021).

Benjamin, Stuart M.: Algorithms and Speech. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 161., No. 6. (2013).

Benson, Jocelyn Friedrichs: Voter Fraud or Voter Defrauded? Highlighting an Inconsistent Consideration of Election Fraud. *Harvard Civil Rights – Civil Liberties Law Review*, Vol. 44., No. 1. (2009).

Bernal, Paul: Fakebook: Why Facebook makes the fake news problem inevitable. *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 69., No. 4. (2018).

Beyersdorf, Brian: Regulating the „Most Accessible Marketplace of Ideas in History”: Disclosure Requirements in Online Political Advertisements After the 2016 Election. *California Law Review*, Vol. 107., No. 3. (2019).

- Bhagwat, Ashutosh – Weinstein, James: A véleménynyilvánítás szabadsága és a demokrácia. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.
- Bhagwat, Ashutosh: Do Platforms Have Editorial Rights? *Journal of Free Speech Law*, Vol. 1., No. 1. (2021).
- Blasi, Vincent: Klasszikus érvek a szólásszabadság mellett (1644–1927). In In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, Orac, 2025.
- Blasi, Vincent: The Checking Value in First Amendment Theory. *American Bar Foundation Research Journal*, Vol. 2., No. 3. (1977).
- Blutman, László: Tényközlések kontra vélemények: az elhatárolás problémái. *Magyar Jog*, 2023/5.
- Bodi, Matthew: The First Amendment Implications of Regulating Political Deepfakes. *Rutgers Computer and Technology Law Journal*, Vol. 47., No. 1. (2021).
- Boxell, Levi – Gentzkow, Matthew – Shapiro, Jesse M.: *Cross-Country Trends in Affective Polarization*. National Bureau of Economic Research Working Paper, 26669 (2020).
- Boxell, Levi – Gentzkow, Matthew – Shapiro, Jesse M.: Greater Internet use is not associated with faster growth in political polarization among US demographic groups. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 114., No. 40. (2017).
- Bressanelli, Edoardo – Bernardi, Samuele: *Strengthening Resilience. Towards the European Democracy Shield*. European Parliament, Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs, October 2025.
- Briffault, Richard: Issue Advocacy: Redrawing the Elections/Politics Line. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999).
- Broda, Elena – Strömbäck, Jesper: Misinformation, disinformation, and fake news: Lessons from an interdisciplinary, systematic literature review. *Annals of the International Communication Association*, Vol. 48., No. 2. (2024).
- Brown, Nina I.: Deepfakes and the Weaponization of Disinformation. *Virginia Journal of Law & Technology*, Vol. 23., No. 1. (2020).
- Brown, Nina I.: Regulatory Goldilocks: Finding the Just and Right Fit for Content Moderation on Social Platforms. *Texas A&M Law Review*, Vol. 8., No. 3. (2021).
- Bruns, Axel: Filter Bubble. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019).
- Bulka, Talia: Algorithms, and Misinformation: The Constitutional Implication of Regulating Microtargeting. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 32., No. 4. (2022).

- Burke, Debra: Twenty Years after the Federal Election Campaign Act Amendments of 1974: Look Who's Running Now. *Dickinson Law Review*, Vol. 99., No. 2. (1995).
- Calabrese, Sofia: *A Regulation Without a Market: How can the EU's Political Ads Regulation Still be Relevant?* European Partnership for Democracy, October 2025.
- Calvert, Clay – McNeff, Stephanie – Vining, Austin – Zarate, Sebastian: A hamis hírek és az Első Alkotmánykiegészítés. Az elmélet és a doktrína közötti szakadék áthidalása. *In Medias Res*, 2019/2.
- Calvert, Clay: When First Amendment Principles Collide: Negative Political Advertising and the Demobilization of Democratic Self-governance. *Loyola of Los Angeles Law Review*, Vol. 30., No. 4. (1997).
- Calvet-Bademunt, Jordi – Mchangama, Jacob – Anzabi, Isabelle: That Violates My Policies: AI Laws, Chatbots, and the Future of Expression. *The Future of Free Speech*, October 2025.
- Carver, Steven: Election Integrity and the First Amendment: A Statutory Analysis of States' Regulations of Election Deepfakes. *Mitchell Hamline Law Review*, Vol. 50., No. 3. (2024).
- Casey, Rachel: John Stuart Mill and social media: Evaluating the ethics of de-platforming. *University of Central Florida Department of Legal Studies Law Journal*, Vol. 4., No. 1. (2021).
- Catriona Mackenzie – Denise Meyerson: Önrendelkezés és szólásszabadság. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.
- Cavaliere, Paolo: The Truth in Fake News: How Disinformation Laws Are Reframing the Concepts of Truth and Accuracy on Digital Platforms. *European Convention on Human Rights Law Review*, Vol. 3., No. 4. (2022).
- Chemerinsky, Erwin: More speech is better. *UCLA Law Review*, Vol. 45., No. 6. (1998).
- Chesney, Bobby – Citron, Danielle: Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security. *California Law Review*, Vol. 107. (2019).
- Chiacchiaro, Evan: Generative AI and Electoral Communications. *Georgetown Law Technology Review*, Vol. 9., No. 1. (2025).
- Chng, Kenny: Falsehoods, Foreign Interference, and Compelled Speech in Singapore. *Asian Journal of Comparative Law*, Vol. 18., No. 2. (2023).
- Chystoforova, Kateryna – Reviglio, Urbano: Framing the role of experts in platform governance: Negotiating the Code of Practice on Disinformation as a case study. *Internet Policy Review*, Vol. 14., No. 1. (2025).

- Coe, Peter: Tackling Online False Information in the United Kingdom: The Online Safety Act 2023 and its Disconnection from Free Speech Law and Theory. *Journal of Media Law*, Vol. 15., No. 2. (2023).
- Conn, Lance: Mississippi Mudslinging: The Search for the Truth in Political Advertising. *Mississippi Law Journal*, Vol. 63., No. 2. (1994).
- Corbin, Caroline Mala: The unconstitutionality of government propaganda. *Ohio State Law Journal*, Vol. 81., No. 5 (2020).
- Cupać, Jelena – Sienknecht, Mitja: Regulate against the machine: how the EU mitigates AI harm to democracy. *Democratization*, Vol. 31., No. 5. (2024).
- Dawood, Yasmin: Democracy and the Freedom of Speech: Rethinking the Conflict between Liberty and Equality. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, Vol. 26., No. 2. (2013).
- Dawood, Yasmin: First Amendment Governance: Social Media, Power, and a Well-Functioning Speech Environment. *Southern California Law Review*, Vol. 98., No. 5. (2025).
- Day, Terri R.: „Nasty as They Wanna Be” Politics: Clean Campaigning and the First Amendment. *Ohio Northern University Law Review*, Vol. 35., No. 2. (2009).
- De Brasi, Diego – Papathomas, Amphilochios – Tsiampokalos Theofanis: Fake news in Ancient Greece: Why does it matter? In Uók (szerk.): *Fake news in ancient Greece: Forms and functions of “false information” in Ancient Greek literature*. Berlin, de Gruyter, 2024.
- De Carvalho, Mateus Correia: It will be what we want it to be: Sociotechnical and Contested Systemic Risk at the Core of the EU’s Regulation of Platforms’ AI Systems. *JIPITEC*, Vol. 16., No. 1. (2025).
- Di Martino, Edoardo et al.: Ideological fragmentation of the social media ecosystem: From echo chambers to echo platforms. *PNAS Nexus*, Vol. 4, No. 9. (2025).
- Diakopoulos, Nicholas – Johnson, Deborah: Anticipating and Addressing the Ethical Implications of Deepfakes in the Context of Elections. *New Media & Society*, Vol. 23., No. 7. (2021).
- Diamond, Larry: Liberation Technology. *Journal of Democracy*, Vol. 21., No. 3. (2010).
- Dimino, Michael R.: Political Speech. In Eugene D. Mazo (szerk.): *The Oxford Handbook of American Election Law*. New York, Oxford University Press, 2024.
- Dobber, Tom – Metoui Nadia – de Vreese, Claes: Do (microtargeted) Deepfakes Have Real Effects on Political Attitudes? *The International Journal of Press/Politics*, Vol. 26., No. 1. (2021).
- Dobber, Tom – Ó Fathaigh, Ronan – Borgesius Frederik J. Zuiderveen: The regulation of on-line political micro-targeting in Europe. *Internet Policy Review*, Vol. 8., No. 4. (2019).

- Dommett, Kate: The 2024 Election Will Be Fought on the Ground, Not By AI. *Political Insight*, Vol. 14., No. 4. (2014).
- Dommett, Katharine – Temple, Luke: Digital Campaigning: The Rise of Facebook and Satellite Campaigns. *Parliamentary Affairs*, Vol. 71., No. 1. (2018).
- Dommett, Katharine – Zhu, Junyan: The barriers to regulating the online world: Insights from UK debates on online political advertising. *Policy & Internet*, Vol. 14., No. 4. (2022).
- Dommett, Katharine– Bakir, Mehmet Emin: A Transparent Digital Election Campaign? The Insights and Significance of Political Advertising Archives for Debates on Electoral Regulation. *Parliamentary Affairs*, Vol. 73., No. 1. (2020).
- Douek, Evelyn: „What Kind of Oversight Board Have You Given Us?” *University of Chicago Law Review Online*, 1. (2020).
- Douek, Evelyn: Facebook’s „Oversight Board”: Move Fast With Stable Infrastructure and Humility. *North Carolina Journal of Law and Technology*, Vol. 21., No. 1. (2019).
- Douek, Evelyn: The Limits of International Law in Content Moderation. *UC Irvine Journal of International, Transnational, and Comparative Law*, Vol. 6. No. 1. (2021).
- Dubois, Elizabeth – Blank, Grant: The echo chamber is overstated: the moderating effect of political interest and diverse media. *Information, Communication & Society*, Vol. 21., No. 5. (2018).
- Dworkin, Ronald: The Curse of American Politics. *The New York Review of Books*, October 17, 1996.
- Ekstrand, Victoria Smith – Fox, Ashley: Regulating the Political Wild West: State Efforts to Disclose Sources of Online Political Advertising. *Journal of Legislation*, Vol. 47., No. 1. (2021).
- Eskens, Sarah – Helberger, Natali – Moeller, Judith: Challenged by News Personalisation: Five Perspectives on the Right to Receive Information. *Journal of Media Law*, Vol. 9., No. 2. (2017).
- Eskens, Sarah: The role of the Regulation on the transparency and targeting of political advertising and European Media Freedom Act in the EU’s anti-disinformation strategy. *Computer Law & Security Review*, Vol. 58, 2025, (online).
- Evan Richman: Deception in Political Advertising: The Clash Between the First Amendment and Defamation Law. *Cardozo Arts & Entertainment*, Vol., 16., No. 2–3. (1998) 668.
- Fenwick, Helen – Phillipson, Gavin: *Media Freedom under the Human Rights Act*. Oxford, Oxford University Press, 2006.

- Fergusson, Cleveland III.: The Politics of Ethics and Elections: Can Negative Campaign Advertising Be Regulated in Florida? *Florida State University Law Review*, Vol. 24., No. 2. (1997).
- Fiss, Owen M.: *Megosztott liberalizmus. A szólásszabadság és az államhatalom sokféle arca.* Budapest, CompLex, 2013.
- Flaxman, Seth – Goel, Sharad – Rao, Justin M.: Filter Bubbles, Echo Chamber, and Online News Consumption. *Public Opinion Quarterly*, Vol. 80., Special Issue (2006).
- Fletcher, Richard – Robertson, Craig T. – Nielsen, Rasmus K.: How Many People Live in Politically Partisan Online News Echo Chambers in Different Countries? *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, Vol. 1. (2021).
- Foran, Helen– Bilodeau, Howard– Pinault, Lauren: Concern about misinformation: Connections to trust in media, confidence in institutions, civic engagement, and hopefulness. *Insights on Canadian Society*, June 2025.
- Frankel, Lawrence M.: Stemming the „Sleaze”: A Comprehensive Approach to the Problems of Negative Political Advertising. *Santa Clara Law Review*, Vol. 33., No. 2. (1993).
- Gálik, Mihály: A hálózati hírmédia sajátosságai, különös tekintettel a visszhangkamra- és a szűrőbuborék-jelenségre. *In Medias Res*, 2019/2.
- Gálik, Mihály: Az egyéni médiafogyasztás és médiahasználat alakulását befolyásoló tényezők a médiatartalmaknak való kitettség változásainak tükrében. *Médiakutató*, 2019. tavasz.
- Gardner, James A.: Anti-regulatory Absolutism in the Campaign Arena: Citizens United and the Implied Slippery Slope. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, Vol. 20., No. 3 (2010).
- Garramone, Gina M. – Atkin, Charles K. – Pinkleton, Bruce E. – Cole, Richard T.: Effects of Negative Political Advertising on the Political Process. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 34., No. 3. (1990).
- Garrett, Elizabeth: Voting with Cues. *University of Richmond Law Review*, Vol. 37., No. 4. (2003).
- Garvey, Shawn: A Positive Look at Negative Campaigns. *LBJ Journal of Public Affairs*, Vol. 8. (1996).
- Geddis, Andrew C.: Campaign Finance Reform After McCain-Feingold: The More Speech-More Competition Solution. *Journal of Law & Politics*, Vol. 16., No. 3. (2000).
- Gelber, Katherine: Az ellenvetés. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve.* Budapest, ORAC, 2025.
- Geng, Yinuo: Comparing „Deepfake” Regulatory Regimes in the United States, the European Union, and China. *Georgetown Law Technology Review*, Vol. 7., No. 1. (2023).

- Gill, Karanjot: Regulating Platforms' Invisible Hand: Content Moderation Policies and Processes. *Wake Forest Journal of Business and Intellectual Property Law*, Vol. 21., No. 2. (2021).
- Gillespie, Tarleton: The Relevance of Algorithms. In Tarleton Gillespie – Pablo J. Boczkowski – Kirsten A. Foot (szerk.): *Media Technologies: Essays on Communication, Materiality, and Society*. Cambridge, M. A., MIT Press, 2014.
- Goldman, Erik: The Constitutionality of Mandating Editorial Transparency. *Hastings Law Journal*, Vol. 75., No. 5. (2022).
- Gosztonyi, Gergely – Lendvai, Gergely Ferenc Deepfake: A Multifaceted Dilemma in Ethics and Law. *Journal of Information Ethics*, Vol. 32., No. 2. (2023).
- Gosztonyi, Gergely – Lendvai, Gergely Ferenc: Twitter kontra Taamneh és Gonzalez kontra Google, avagy ki a felelős az online platformokra feltöltött tartalomért? *Magyar Jog*, 2023/10.
- Gosztonyi, Gergely: *Cenzúra: Arisztotelésztől a Facebookig*. Budapest, Gondolat, 2022.
- Green, Rebecca: Conterfeit Campaign Speech. *Hastings Law Journal*, Vol. 70., No. 6. (2019).
- Griffin, Rachel: The Politics of Risk in the Digital Services Act. A Stakeholder Mapping and Research Agenda. *Weizenbaum Journal of the Digital Society*, Vol. 5., No. 2. (2025).
- Grimm, Dieter: A szólásszabadság és az emberi méltóság. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.
- Grimmelmann, James: Listeners' Choices Online. *Southern California Law Review*, Vol. 98., No. 5. (2025).
- Guess, Andrew – Lyons, Benjamin – Nyhan, Brendan – Reifler, Jason: Avoiding the echo chamber about echo chambers: Why selective exposure to like-minded political news is less prevalent than you think. *Knight Foundation*, January 2018.
- Gurumurthy, Jyothsna: In the Pursuance of a Robust Legal Framework to Address Deepfake Harms: An Analysis of the Indian Legal Discourse. *Indian Journal of Law and Technology*, Vol. 20., No. 1. (2025).
- Habermas, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. Osiris, Budapest, 1999.
- Hall, Holly Kathleen: Deepfake Videos: When Seeing Isn't Believing. *Catholic University Journal of Law and Technology*, Vol. 27., No. 1. (2018).
- Halper, Thomas: Government speech. *British Journal of American Legal Studies*, Vol. 11., No. 2. (2022).
- Hampton, Keith N. – Shin, Inyoung – Lu, Weixu: Social Media and Political Discussion: When Online Presence Silences Offline Conversation. *Information, Communication & Society*, Vol. 20., No. 7. (2017).

Han, Byung-Chul: *Infokrácia. A digitalizáció és a demokrácia válsága*. Budapest, Typotex, 2024.

Hargitai, Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár? *Médiakutató*, 2002. nyár.

Hasen, Richard L.: A Constitutional Right to Lie in Campaigns and Elections? *Montana Law Review*, Vol. 74., No. 1 (2013).

Hasen, Richard L.: Cheap Speech and What It Has Done (to American Democracy). 16(2) *First Amendment Law Review*, (2018).

Hasen, Richard L.: *Cheap Speech: How Disinformation Poisons Our Politics – and How to Cure It*. New Haven–London, Yale University Press, 2022.

Hasen, Richard L.: Deep Fakes, Bots, and Siloed Justices: American Election Law in a “Post-Truth” World. *Saint Louis University Law Journal*, Vol. 64., No. 4. (2020).

Hawath, Mariam: Regulating Political Advertisement in the United Kingdom: A Case for Extending the Statutory Ban of Political Advertisement on Television and Radio to Digital Platforms. *LSE Law Review*, Vol. 6., No. 3. (2021).

Hayward, Allison R.: The Per Curiam Opinion of Steel: Buckley v. Valeo as Superprecedent? Clues from Wisconsin and Vermont. *Cato Supreme Court Review*, (2005–2006).

Heinicke, Malcolm A.: A Political Reformer’s Guide to McIntyre and Source Disclosure Laws for Political Advertising. *Stanford Law & Policy Review*, Vol. 8., No. 2. (1997).

Helberger, Natali – Dobber, Tom – de Vreese, Claes: Towards Unfair Political Practices Law: Learning Lessons from the Regulation of Unfair Commercial Practices for Online Political Advertising. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 12., No. 3. (2021).

Higson-Bliss, Laura: Legislative Comment: The Online Safety Act 2023 and the Sending of Threatening or False Communications. *Statute Law Review*, Vol. 46., No. 2. (2025).

Hindman, Matthew: *Az internet csapdája. Hogyan épít monopóliumokat és ássa alá a demokráciát a digitális gazdaság?* Budapest, Orac, 2023.

Hoàng, Kristie-Valerie: Liar, Liar, Democracy on Fire: A Federal Elections Exception for Social Media Jawboning. *Boston College Law Review*, Vol. 66., No. 6. (2025).

Husovec, Martin: The Digital Services Act’s red line: what the Commission can and cannot do about disinformation. *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 1. (2024).

Iliopoulou-Penot, Anastasia: Governing the ‘Governors’ of online speech: a review of the Digital Services Act’s first steps in regulating social media platforms. *Yearbook of European Law*, (2025)

Ivancevich, Alyssa: Deepfake Reckoning: Adapting Modern First Amendment Doctrine to Protect against the Threat Posed to Democracy. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, Vol. 49., No. 1. (2022).

Jackson, Benjamin F.: Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook. *New Mexico Law Review*, Vol. 44., No. 1. (2014).

Jensen, Jorgen Albaek: Freedom of Speech and Legal Regulation of Political Campaigns in the United States. *European Public Law*, Vol. 2., No. 2. (1996).

Jia, Chenyan – Lee, Tayoung: Journalistic interventions matter: Understanding how Americans perceive fact-checking labels. *Harvard Kennedy School Misinformation Review*, Vol. 5., No. 2. (2024).

Johnson, Howard: Broadcast political advertising ban upheld: R (Animal Defenders International) v Secretary of State for Culture, Media and Sport. *Communications Law*, 2007.

Joplin, Joanna R.: Pushing the Limits of Democracy: U.K. Campaign Expenditure Restrictions Held to Violate Right to Free Expression under Article 10 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in *Bowman v. United Kingdom*. *Tulane Journal of International and Comparative Law*, Vol. 7., No. 1. (1999).

Just, Natascha – Latzer, Michael: Governance by Algorithms: Reality Construction by Algorithmic Selection on the Internet. *Media, Culture & Society*, Vol. 39., No. 2. (2017).

Kadri, Thomas A.– Kate Klonick: Facebook v. Sullivan: Public Figures and Newsworthiness in Online Speech. *Southern California Law Review*, Vol. 93., No. 1. (2019)

Karanicolas, Michael: Squaring the Circle Between Freedom of Expression and Platform Law. *Pittsburgh Journal of Technology Law and Policy*, Vol. 20., No. 1 (2019–2020).

Katsirea, Irini: “Fake news” Reconsidering the value of untruthful expression in the face of regulatory uncertainty. *Journal of Media Law*, Vol. 10., No. 2. (2018).

Keller, Daphne – Leerssen, Paddy: Facts and Where to Find Them: Empirical Research on Internet Platforms and Content Moderation. In Nathaniel Persily – Joshua A. Tucker (szerk.): *Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform*. Cambridge University Press, 2020.

Keller, Daphne: Carriage and Removal Requirements for Internet Platforms: What Taamneh Tells Us. *Journal of Free Speech Law*, Vol. 4., No. 1. (2023).

Keller, Daphne: Lawful but Awful? Control over Legal Speech by Platforms, Governments, and Internet Users. *The University of Chicago Law Review Online*, June 28, 2022.

Kenyon, Andrew T.: Pozitív szólásszabadság: egy demokratikus szabadságjog. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.

Kimmel, Michael: A Proposal to Strengthen the Right of Response to Negative Campaign Commercials. *Catholic University Law Review*, Vol. 49., No. 1. (1999).

King, John M.: Microtargeted Political Ads: An Intractable Problem. *Boston University Law Review*, Vol. 102., No. 3. (2022).

Kirk, Niamh – Teeling, Lauren: A review of political advertising online during the 2019 European Elections and establishing future regulatory requirements in Ireland. *Irish Political Studies*, Vol. 37., No. 1. (2022).

Kliegel, Thomas: Freedom of Speech for Public Officials vs. the Political Parties' Right to Equal Opportunity: The German Constitutional Court's Recent Rulings Involving the NPD and the AfD. *German Law Journal*, Vol. 18., No. 1. (2017).

Klonick, Kate: The Facebook Oversight Board: Creating an Independent Institution to Adjudicate Online Free Expression. *Yale Law Journal*, Vol. 129., No. 8. (2020).

Klonick, Kate: The New Governors: The People, Rules, and Processes Governing Online Speech. *Harvard Law Review*, Vol. 131., No. 6. (2018).

Koltay, András – Papp, János Tamás – Nemere, Péter: *Hamis hírek. A dezinformáció jogi szabályozása*. Budapest, Gondolat, 2026.

Koltay, András – Szikora, Tamás – Lapsánszky András (szerk.): *A vadnyugat vége? Tanulmányok az Európai Unió platformszabályozásáról*. Budapest, Orac, 2024.

Koltay, András – Szomora, Zsolt (szerk.): *A hírnév- és a becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC, 2024.

Koltay, András: A social media platformok jogi státusa a szólásszabadság nézőpontjából. *In Medias Res*, 2019/1.

Koltay, András: *A szólásszabadság alapvonalai. Magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*. Budapest, Századvég, 2009.

Koltay, András: A szólásszabadság hatálya és a „tetteges véleménynyilvánítás” az Alkotmánybíróság gyakorlatában. In Barna Attila et al. (szerk.): *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2024.

Koltay, András: Az online dezinformáció megfékezésére tett európai kísérletek kritikája. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2024/3.

Koltay, András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.

Koltay, András: European Union Media and Platform Regulations, the Autonomy of Member States and the Brussels Effect. *Southwestern Journal of International Law*, Vol. 31., No. 2. (2025).

Koltay, András: Sajtó-helyreigazítás és válaszjog: a sajtószabadság korlátja vagy kiteljesítése? *Iustum Aequum Salutare*, 2008/4.

Koltay, András: *Sajtószabadság. Egy közös európai eszme szabályozása*. Budapest, ORAC, 2024.

Kovács, Helga – Koltay, András: A hírnév és a becsület védelmével kapcsolatos alkotmánybíróági esetjog az Alaptörvény hatálya alatt. In Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és a becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC, 2024.

Kreiss, Daniel – McGregor, Shannon C.: Technology Firms Shape Political Communication: The Work of Microsoft, Facebook, Twitter, and Google With Campaigns During the 2016 US Presidential Cycle. *Political Communication*, Vol. 35., No. 2. (2018).

Łabuz, Mateusz – Nehring, Christopher: On the way to deep fake democracy? Deep fakes in election campaigns in 2023. *European Political Science*, Vol. 23., No. 4. (2024).

Lamparello, Adam: Citizens Disunited: McCutcheon v. Federal Election Commission. *Indiana Law Journal Supplement*, Vol. 90., No. 5. (2014).

Langa, Jack: Deepfakes, Real Consequences: Crafting Legislation to Combat Threats Posed by Deepfakes. *Boston University Law Review*, Vol. 101., No. 2. (2021).

Langan, James P.: Instant Runoff Voting: A Cure that is Likely Worse than the Disease. *William and Mary Law Review*, Vol. 46., No. 4. (2005).

Law, Stephanie: Effective enforcement of the Online Safety Act and Digital Services Act: unpacking the compliance and enforcement regimes of the UK and EU's online safety legislation. *Journal of Media Law*, Vol. 16., No. 2 (2024).

Leerssen, Paddy – Dobber, Tom – Helberger, Natali – de Vreese, Claes: News from the ad archive: how journalists use the Facebook Ad Library to hold online advertising accountable. *Information, Communication and Society*, Vol. 16., No.7. (2023).

Lendvai, Gergely Ferenc – Gosztonyi, Gergely: Algorithmic Bias as a Core Legal Dilemma in the Age of Artificial Intelligence: Conceptual Basis and the Current State of Regulation. *Laws*, Vol. 14., No. 3. (2025).

Lessig, Lawrence: *Republic, Lost. How Money Corrupts Congress – and a Plan to Stop It*. New York–Boston, Twelve, 2011.

Levi, Lili: Real “fake news” and fake “fake news”. *First Amendment Law Review*, Vol. 16. (2018).

Levine, Raleigh Hannah: The (Un)Informed Electorate: Insights into the Supreme Court’s Electoral Speech Cases. *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 54., No. 2. (2003).

Levy, Ro’ee: Social Media, News Consumption, and Polarization: Evidence from a Field Experiment. *American Economic Review*, Vol. 111., No. 3. (2021).

Lewis, Tom: From activism to self-restraint: The strange case of the European Court’s volte-face on broadcasting bans on political advertising. In András Koltay (ed.): *Media Freedom and Regulation in the New Media World*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014..

Lewis, Tom: Political advertising and the Communications Act 2003: tailored suit or old blanket? *European Human Rights Law Review*, No. 3. (2005).

Lieffring, Staci: First Amendment and the Right to Lie: Regulating Knowingly False Campaign Speech After United States v. Alvarez. *Minnesota Law Review*, Vol. 97., No. 3. (2013).

Loewenstein, Sophie: Make America Fake again?: Banning Deepfakes of Federal Candidates in Political Advertisements under the First Amendment. *Fordham Law Review*, Vol. 93., No. 1 (2024).

Lwin, Michael: Applying International Human Rights Law for Use by Facebook. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, Vol. 38. (2020).

Mak, Macau K. F. – Wagner, Michael W.: Multi-Platform Social Media Use and Incidental Exposure: A Two-Step Analysis of the Conjoint and Distinct Roles of Network Heterogeneity and Homogeneity Across Platforms. *Social Media + Society*, Vol. 11., No. 4. (2025).

Manzi, Daniela C.: Managing the misinformation marketplace: The First Amendment and the fight against fake news. *Fordham Law Review*, Vol. 87., No. 6. (2019).

Marshall, William P.: A szólásszabadság igazolása igazsággal. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, Orac, 2025.

Marshall, William P.: False Campaign Speech and the First Amendment. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 153., No. 1. (2004).

Martin, John J.: The Unique Appearance of Corruption in Personal Loan Repayments. *Cornell Law Review*, Vol. 108., No. 6. (2023).

Matheson Jr., Scott M.: Federal Legislation to Elevate and Enlighten Political Debate: A Letter and Report to the 102d Congress about Constitutional Policy. *Journal of Law & Politics*, Vol. 7., No. 1. (1990).

May, Peter F.: State Regulation of Political Broadcast advertising: Stemming the Tide of Deceptive Negative Attacks. *Boston University Law Review*, Vol. 72. (1992).

- McGonagle, Tarlach: “Fake news”: False fears or real concerns? *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 35., No. 4. (2017).
- Mécs, János: Az Alkotmánybíróság határozata a népszavazáson való részvételre buzdítás politikai reklámként való minősítése tárgyában, *Jogesetek Magyarázata*, 2017/1–2.
- Mécs, János: Az állam és az önkormányzatok kommunikációs semlegessége a választási kampányban. *Közjogi Szemle*, 2024/1.
- Meiklejohn, Alexander: *Free Speech and Its Relation to Self-Government*. New York, Harper, 1948.
- Meiklejohn, Alexander: *Political freedom – the constitutional powers of the people*. New York – Oxford, Oxford University Press, 1965.
- Meiklejohn, Alexander: The First Amendment is an absolute. *Supreme Court Review*, (1961).
- Mill, John Stuart: *A szabadságról*. Budapest, Századvég – Readers International, 1994.
- Milli, Smitha et al.: Engagement, user satisfaction, and the amplification of divisive content on social media. *PNAS Nexus*, Vol. 4., No. 3 (2025).
- Milton, John: Areopagitica. Beszéd Anglia Parlamentjéhez az engedélyhez kötött nyomtatás jogáért. In Reményi, Édua – Koltay, András (szerk.): *A szólásszabadság káprázata. A szólásszabadság brit, amerikai és francia klasszikusainak szöveggyűjteménye*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017.
- Moran, Timothy J.: Format Restrictions on Televised Political Advertising: Elevating Political Debate Without Suppressing Free Speech. *Indiana Law Journal*, Vol. 67., No. 3. (1992).
- Morant, Blake D.: The Jurisprudence of the Media’s Access to Voting Polls. *First Amendment Law Review*, Vol. 4., No. 1. (2005).
- Moreno, Felipe Romero: Generative AI and deepfakes: a human rights approach to tackling harmful content. *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 38., No. 3. (2024).
- Napoli, Philip M.: What if more speech is no longer the solution? First Amendment theory meets fake news and the filter bubble. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 70., No. 1. (2018).
- Newman, Saul: Fugitive truth: Renewing the public sphere in the age of post-truth. *Javnost – The Public*, Vol. 31., No. 3. (2024).
- Norins, Clare R. – Bailey, Mark L.: Stitch incoming: *Lindke v. Freed*’s impact on social-media-blocking litigation. *Washington and Lee Law Review Online*, Vol. 82., No. 3. (2024).
- Norton, Helen – Citron, Danielle Keats: Government speech 2.0. *Denver University Law Review*, Vol. 87., No. 4. (2010).

- Norton, Helen: Campaign speech law with twist: when the government is the speaker, not the regulator. *Emory Law Journal*, Vol. 61., No. 2. (2011).
- Nunez, Fernando: Disinformation Legislation and Freedom of Expression. *UC Irvine Law Review*, Vol. 10., No. 2. (2020).
- Nunziato, Dawn C.: The Marketplace of Ideas Online. *Notre Dame Law Review*, Vol. 94., No. 4. (2019).
- O'Donnell, Nicholas: Have We No Decency? Section 230 and the Liability of Social Media Companies for Deepfake Videos. *University of Illinois Law Review*, No. 2. (2021).
- O'neil, Robert M.: Regulating Speech to Cleanse Political Campaigns. *Capital University Law Review*, Vol. 21., No. 1. (1992).
- Paget, Alex: (Synthetic) Stump Speech: Crafting Generative AI Disclosure Regulations for Political Advertisements. *Fordham Law Review*, Vol. 93., No. 1. (2024).
- Painter, Richard W.: Deepfake 2024: Will Citizens United and Artificial Intelligence Together Destroy Representative Democracy? *Journal of National Security Law and Policy*, Vol. 14., No. 1. (2023).
- Papp, János Tamás: A hamis hírek alkotmányos helyzete és szerepe a demokratikus nyilvánosságban. *In Medias Res*, 2020/1.
- Papp, János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022.
- Papp, János Tamás: Ajánlórendszerek és szűrőbuborékok. A DSA várható hatásai az algoritmos információrendezésre. In Koltay András – Szikora Tamás – Lapsánszky András (szerk.): *A vadnyugat vége? Tanulmányok az Európai Unió platformszabályozásáról*. Budapest, Orac, 2024.
- Pariser, Eli: *The filter bubble: How the New Personalised Web Is Changing What We Read and How We Think*. New York, Penguin Publishing, 2012.
- Park, Michael K.: Marketplace (Failure) of Ideas: Foreign Disinformation Campaigns in an Age of Generative A.I. and Proportionality Approach to Falsehoods. *North Carolina Journal of Law & Technology*, Vol. 26., No. 1. (2024).
- Parsons, G. Michael: Platforms, political advertising, and attentional choice. *Drexel Law Review*, Vol. 12., No. 4. (2020).
- Pasquale, Frank: *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*. Harvard University Press, 2015.

- Pawelec, Maria: Deepfakes and Democracy (Theory): How Synthetic Audio-Visual Media for Disinformation and Hate Speech Threaten Core Democratic Functions. *Digital Society*, Vol. 1., No. 2. (2022).
- Pender, Kieran: Regulating Truth and Lies in Political Advertising: Implied Freedom Considerations. *Sydney Law Review*, Vol. 44., No. 1 (2022).
- Persily, Nathaniel: Can Democracy Survive the Internet? *Journal of Democracy*, Vol. 28., No. 2. (2017).
- Peters, Jonathan: Sexual Content and Social Media Moderation. *Washburn Law Review*, Vol. 59., No. 3. (2020).
- Petrosky, Nicholas E.: Election Silence: Revisiting *Mills v. Alabama* in the Modern Context. *University of Dayton Law Review*, Vol. 47., No. 1. (2022).
- Pongó, Tamás: Új korszak az online véleménynyilvánítás korlátozásában? Gondolatok a Facebook Oversight Board működéséről. *Iustum Aequum Salutare*, Vol. 16., No. 4. (2020).
- Post, Robert C.: *A szólásszabadság amerikai hagyományának magyarázata. Joggyakorlat alkotmányos értékek és a társadalmi kontextus ölelésében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017.
- Post, Robert C.: Participatory Democracy and Free Speech. *Virginia Law Review*, Vol. 97., No. 3. (2011).
- Post, Robert C.: Regulating Election Speech Under the First Amendment. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999).
- Rainforth, Natalie: Campaign Finance and *Randball v. Sorrell*: How Much is Too Much and Who Decides? The Court's Splintering Devotion Its Own Problematic Framework. *Pepperdine Law Review*, Vol. 35., No. 1 (2007).
- Raju, Sushma: The FCC's Abandonment of Sponsorship Identification Regulation & Anonymous Special Interest Group Political Advertising. *Washington University Law Review*, Vol. 93., No. 4. (2016)
- Ray, Andrew: Disinformation, Deepfakes and Democracies: The Need for Legislative Reform. *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 44., No. 3. (2021).
- Reed, Alastar et al: Radical Filter Bubbles. Social Media Personalization Algorithms and Extremist Content. *Global Research Network on Terrorism and Technology*, Paper No. 8., (2019).
- Reed-Huff, LaVonda N.: Offensive Political Speech from the 1970s to 2008: A Broadcaster's Moral Choice. *University of Maryland Law Journal of Race, Religion, Gender and Class*, Vol. 8., No. 1. (2008).

- Reid, Shannon: The Deepfake Dilemma: Reconciling Privacy and First Amendment Protections. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law*, Vol. 23., No. 1. (2021).
- Reményi, Édua – Koltay, András (szerk.): *A szólásszabadság káprázata. A szólásszabadság brit, amerikai és francia klasszikusainak szöveggyűjteménye*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017.
- Robbins, Ira P.: What Is the Meaning of „Like”? The First Amendment Implications of Social Media Expression. *The Federal Courts Law Review*, Vol. 7., No. 1. (2014).
- Roddy, Brian L. – Garramone, Gina M.: Appeals and Strategies of Negative Political Advertising. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 32., No. 4 (1988).
- Ross, Catherine J.: Ministry of Truth: Why Law Can't Stop Prevarications, Bullshit, and Straight-out Lies in Political Campaigns. *First Amendment Law Review*, Vol. 16., Symposium (2017).
- Rowbottom, Jacob: Lies, manipulation and elections: Controlling false campaign statements. *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 32., No. 3. (2012).
- Rowbottom, Jacob: To rant, vent and converse: Protecting low level digital speech. *The Cambridge Law Journal*, Vol. 71., No. 2. (2012).
- Sabourin, Clay: (Don't) Lie to Me: Can False Political Statement Law Be Rehabilitated After the Sixth Circuit's Susan B. Anthony List Ruling. *Northern Kentucky Law Review*, Vol. 44., No. 2. (2017).
- Sackman, Sarah: Debating 'Democracy' and the Ban on Political Advertising. *The Modern Law Review*, Vol. 72., No. 3. (2009).
- Sadurski, Wojciech: Szólásszabadság és közös gondolkodás. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.
- Samaroo, Jordan L.: Speech Is Free but Lies Will Cost You: A Comparative Constitutional Law Perspective on Prohibiting False Election Speech in Canada and the United States. *Harvard Law & Policy Review*, (2025) Vol. 19., No. 2 (2025).
- Samuel Groesch – Alena Birrer – Natascha Just – Florian Saurwein: Big data, small answers: How the DSA Transparency Database falls short of its regulatory objectives. *Telecommunications Policy*, Vol. 50., No. 1. (2026).
- Sardo, Alessio: Categories, balancing, and fake news: The jurisprudence of the European Court of Human Rights. *Canadian Journal of Law & Jurisprudence*, Vol. 33., No. 2. (2020).
- Sarno, Jack B.: A Natural Law Defense of Buckley v. Valeo. *Fordham Law Review*, Vol. 66., No. 6. (1998).

Schauer, Frederick – Pildes, Richard H.: Electoral Exceptionalism and the First Amendment. *Texas Law Review*, Vol. 77., No. 7. (1998–1999).

Schauer, Frederick F.: *Free Speech: A Philosophical Enquiry*. New York, Cambridge University Press. 1982.

Schauer, Frederick: A szólásszabadság és a „demokrácia érve”. In Uő: *A demokrácia és a szólásszabadság határai. Válogatott tanulmányok*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.

Schauer, Frederick: Categories and the First Amendment: A Play in Three Acts. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 34., No. 2. (1981).

Schauer, Frederick: Mi a szólás? Az alkalmazási kör kérdése. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.

Schurr, Richard A.: *Burson v. Freeman*: Where the Right to Vote Intersects with the Freedom to Speak. *Whittier Law Review*, Vol. 15., No. 3. (1994).

Sercovich, Valerie M.: State v. Moses: Louisiana’s Prohibition on Anonymus Campaign Literature – Protecting the electoral Process or the Politicians? *Loyola Law Review*, Vol. 41., No. 3. (1995).

Shattock, Ethan: Fake news in Strasbourg: Electoral disinformation and freedom of expression in the European Court of Human Rights (ECtHR). *European Journal of Law and Technology*, Vol. 13., No. 1. (2022).

Sheff, Jeremy N.: The Myth of the Level Playing Field: Knowledge, Affect, and Repetition in Public Debate. *Missouri Law Review*, Vol. 75., No. 1. (2010).

Shiffrin, Steven: Government speech. *UCLA Law Review*, Vol. 27., No. 3. (1980) 604., 615.

Smith, Rachael Craufurd: Fake news, French law and democratic legitimacy: Lessons for the United Kingdom? *Journal of Media Law*, Vol. 11., No. 1. (2019).

Smuk, Péter: A kormány beszéde. Az Első Alkotmánykiegészítés paradigma és a „government speech” alkotmányos korlátai az Egyesült Államokban. *Iustum Aequum Salutare*, 2019/4.

Stephanopoulos, Nicholas O.: Our Electoral Exceptionalism. *University of Chicago Law Review*, Vol. 80., No. 2. (2013).

Stephenson, Randall – Rinceanu, Johanna– Bovermann, Marc André: Regulating Political Advertising in the EU. Transparency Without Accountability. *Eu crim Law Forum*, 2025/1.

Stevens, John Paul: Beyond Citizens United. *The Journal of Appellate Practice and Process*, Vol. 13., No. 1. (2012).

- Stone, Geoffrey R.: Electoral Exceptionalism and the First Amendment: A Road Paved with Good Intentions. *New York University Review of Law & Social Change*, Vol. 35., No. 3. (2011).
- Strowel, Alain– De Meyere, Jean: The Digital Services Act: transparency as an efficient tool to curb the spread of disinformation on online platforms? *JIPITEC*, Vol. 14., No. 1. (2023).
- Sullivan, Kathleen M.: Political Money and Freedom of Speech. *University of California, Davis Law Review*, Vol. 30., No. 3. (1996–1997).
- Sunstein, Cass R.: *#Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton, Princeton University Press, 2017.
- Sunstein, Cass R.: Falsehoods and the First Amendment. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 33., No. 2. (2020).
- Sunstein, Cass R.: *Republic.com 2.0*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013.
- Sunstein, Cass R.: *Republic.com*. Princeton, Princeton University Press, 2001.
- Sunstein, Cass R.: Words, Conduct, Caste. *The University of Chicago Law Review*, Vol. 60., No. 3–4. (1993).
- Susskind, Jamie: A politika a jövőben. Életünk a technológia uralta világban. Budapest, Atheneum, 2022.
- Sylvester, Shannon: Don't Let Them Fake You out: How Artificially Mastered Videos Are Becoming the Newest Threat in the Disinformation War and What Social Media Platforms Should Do about It. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 73., No. 3. (2021).
- Tananbaum, Allan: „New and Improved”: Procedural Safeguards for Distinguishing Commercial from Noncommercial Speech. *Columbia Law Review*, Vol. 88. (1988).
- Téglási, András: A választási plakát mint kampányeszköz elhelyezésével kapcsolatos alkotmányossági problémák a 2014. évi választások során. In Cserny Ákos (szerk.): *Választási dilemmák. Tanulmányok az új választási eljárási törvény novumai és első megméréstetése tárgyában*. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2015.
- Thai, Joseph: Facebook's Speech Code and Policies: How They Suppress Speech and Distort Democratic Deliberation. *American University Law Review*, Vol. 69., No. 5. (2020).
- Tham, Joo-Cheong – Ewing, K. D.: A szólásszabadság és a választások. In Adrienne Stone – Frederick Schauer: *A szólásszabadság oxfordi kézikönyve*. Budapest, ORAC, 2025.
- Thurman, Neil – Schifferes, Steve: The Future of Personalisation at News Websites: Lessons from a Longitudinal Study. *Journalism Studies*, Vol. 13., No. 5–6. (2012).
- Timmer, Joel: Fighting falsity: Fake news, Facebook and the First Amendment. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 35., No. 3 (2017).

Tomaz, Tales: Brazilian Fake News Bill: Strong Content Moderation Accountability but Limited Hold on Platform Market Power. *Javnost – The Public*, Vol. 30., No. 2. (2023).

Tóth, J. Zoltán: A véleménynyilvánítási szabadság érvényesülése és érvényesítése a választási eljárásokban: az Alkotmánybíróság gyakorlata a választási ügyben hozott bírói döntéssel szembeni alkotmányjogi panasz alapján indult ügyekben. *Jogtudományi Közlöny*, 2016. január.

Török, Bernát: A politikai reklámozás magyar szabályozásáról. Érvek a médiakampány nagyobb szabadsága mellett. In Cserny Ákos (szerk.): *Választási dilemmák. Tanulmányok az új választási eljárási törvény novumai és első megmértetése tárgyában*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2015.

Török, Bernát: A szólásszabadság a közösségi platformokon és a Digital Services Act. In Török, Bernát – Zódi, Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

Török, Bernát: A szólásszabadság hatókörének és az általa nyújtott védelem. *Magyar Jog*, 2015/7–8.

Török, Bernát: Free speech principles to consider when restricting disinformation. *Információs Társadalom*, Vol. 24., No. 2. (2024).

Török, Bernát: *Szabadon szólni, demokráciában. A szólásszabadság magyar doktrínája az amerikai jogirodalom tükrében*. Budapest, HVG-Orac, 2018.

Török, Bernát: The fight against disinformation in the Council of Europe, and the relevant case law of the European Court of Human Rights. In Ronald J. Krotoszynski Jr – Koltay András – Charlotte Garden (szerk.): *Disinformation, misinformation, and democracy: Legal approaches in comparative context*. Cambridge, Cambridge University Press, 2024.

Trask, Tallman: Digital Advertising and State-Level Political Advertising Disclosure Schemes After McManus. *Washington Journal of Law, Technology & Arts*, Vol. 17., No. 1. (2022).

Udvary, Sándor: Citizens United – Nem európainak való vidék. A társaságok független részvétele a politikai kampányokban. *In Medias Res*, 2012/2.

Vaccari, Cristian – Chadwick, Andrew: Deepfakes and Disinformation: Exploring the Impact of Synthetic Political Video on Deception, Uncertainty, and Trust in News. *Social Media + Society*, Vol. 6., No. 1. (2020).

Van Drunen, Max Zeno – Helberger, Natalie – Ó Fathaigh, Ronan: The beginning of EU political advertising law: unifying democratic visions through the internal market. *International Journal of Law and Information Technology*, Vol. 30., No. 2. (2022).

- Vese, Donato: Governing fake news: The regulation of social media and the right to freedom of expression in the era of emergency. *European Journal of Risk Regulation*, Vol. 13., No. 3. (2022).
- Volokh, Eugene – Falk, Donald M.: First Amendment Protection for Search Engine Search Results. *Journal of Law, Economics & Policy*, Vol. 8., No. 4. (2012).
- Volokh, Eugene: Cheap Speech and What It Will Do. *The Yale Law Journal*, Vol. 104., No. 7. (1995).
- Volokh, Eugene: What Cheap Speech Has Done: (Greater) Equality and Its Discontents. *US Davis Law Review*, Vol. 54., No. 5. (2021).
- Waldman, Ari Ezra: The marketplace of fake news. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law*, Vol. 20., No. 4. (2018).
- Wampler, Jack: Deep Concern: Safeguarding Elections in the Age of Deepfakes. *Arizona Law Review*, Vol. 66., No. 3. (2024).
- Wardle, Claire: 6 types of misinformation circulated this election season. *Columbia Journalism Review*, November 18, 2016.
- Weber, Merrill: Reform for Online Political Advertising: Add on to the Honest Ads Act. *Federal Communications Law Journal*, Vol. 74., No. 1. (2021).
- Weiner, Matthew D.: Destined to Deceive: The Need to Regulate Deepfakes with a Foreseeable Harm Standard. *Michigan Law Review*, Vol. 122., No. 4. (2024).
- Weinstein, James: Free Speech and Domain Allocation: A Suggested Framework for Analyzing the Constitutionality of Prohibitions of Lies in Political Campaigns. *Oklahoma Law Review*, Vol. 71., No. 1. (2018).
- Wihbey, John P.: Governing Babel. *The Debate over Social Media Platforms and Free Speech – and What Comes Next*. The MIT Press, 2025.
- Wilkerson, Lindsey: Still Waters Run Deep(fakes): The Rising Concerns of „Deepfake” Technology and Its Influence on Democracy and the First Amendment. *Missouri Law Review*, Vol. 86., No. 1. (2021).
- Williams, James: *Stand Out of Our Light: Freedom and Resistance in the Attention Economy*. Cambridge University Press, 2018.
- Winkler, Adam: The Corporation in Election Law. *Loyola of Los Angeles Law Review*, Vol. 32., No. 4. (1999).
- Wood, Abby K. – Ravel, Ann M.: Fool Me Once: Regulating “Fake News” and Other Online Advertising. *Southern California Law Review*, Vol. 91., No. 6. (2018).

- Wood, Abby K.: Facilitating Accountability for Online Political Advertisements. *Ohio State Technology Law Journal*, Vol. 16., No. 2. (2020).
- Wragg, Paul: *A szólásszabadság elmélete. Teljes újrafogalmazás*. Budapest, Orac, 2025.
- Wu, Tim: Disinformation in the marketplace of ideas. *Seton Hall Law Review*, Vol. 51., No. 1. (2020).
- Wu, Tim: Is the first amendment obsolete. *Michigan Law Review*, Vol. 117., No. 3. (2018)
- Wu, Tim: Machine Speech. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 161., No. 6. (2013).
- Yablon, Robert: Political Advertising, Digital Platforms, and the Democratic Deficiencies of Self-Regulation. *Minnesota Law Review Headnotes*, Vol. 104., No. 1. (2020).
- Yamaoka-Enkerlin, Anna: Disrupting Disinformation: Deepfakes and the Law. *New York University Journal of Legislation and Public Policy*, Vol. 22., No. 3. (2020).
- Zenor, Jason: A reckless disregard for the truth? The constitutional right to lie in politics. *Campbell Law Review*, Vol. 38., No. 1. (2016).
- Zhang, Margaret H.: Susan B. Anthony List v. Driehaus and the (Bleak) Future of Status that Ban False Statements in Political Campaigns. *University of Pennsylvania Law Review Online*, 164, (2015–2016).
- Zuboff, Shoshana: *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York, PublicAffairs, 2019.
- Zuiderveen, Frederik J. Borgesius et al.: Online Political Microtargeting: Promises and Threats for Democracy. *Utrecht Law Review*, Vol. 14., No. 1. (2018).
- Zuiderveen, Frederik J. Borgesius et al.: Should We Worry about Filter Bubbles? *Internet Policy Review*, Vol. 5., No. 1. (2016).

Alkotmánybíróság határozatai

- 30/1992. (V. 26.) AB határozat
- 57/2001. (XII. 5.) AB határozat
- 39/2002. (IX. 15.) AB határozat
- 6/2007. (II. 27.) AB határozat
- 27/2008. (III. 12.) AB határozat
- 44/2008. (IV. 17.) AB határozat
- 63/2008. (IV. 30.) AB határozat
- 23/2010. (III. 4.) AB határozat
- 165/2011. (XII. 20.) AB határozat
- 1/2013. (I. 7.) AB határozat

7/2014. (III. 7.) AB határozat
13/2014. (IV. 18.) AB határozat
3122/2014. (IV. 24.) AB határozat
31/2014. (X. 9.) AB határozat
3001/2015. (I. 12.) AB határozat
5/2015. (II. 25.) AB határozat
9/2015. (IV. 23.) AB határozat
3176/2015. (IX. 23.) AB határozat
19/2016. (X. 28.) AB határozat
20/2016. (X. 28.) AB határozat
3107/2018. (IV. 9.) AB határozat
3130/2018. (IV. 19.) AB határozat
3154/2018. (V. 11.) AB határozat
3333/2018. (X. 26.) AB határozat
1/2019. (II. 13) AB határozat
14/2019. (IV. 17.) AB határozat
27/2019. (X. 22.) AB határozat
3256/2019. (X. 30.) AB határozat
3257/2019. (X. 30.) AB határozat
3279/2019. (XI. 5.) AB határozat
3313/2019. (XI. 21.) AB határozat
30/2019. (XI. 4.) AB határozat
3210/2024. (VI. 13.) AB határozat
3401/2025. (XII. 10.) AB határozat
1157/2026. (IV. 1.) AB határozat
1180/2026. (IV. 7.) AB határozat
1220/2026. (IV. 24.) AB határozat

Magyar jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény

A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény

Az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvényt

A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény

Az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvény módosításáról szóló 2025. évi LXVIII. törvény

A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény

Külföldi jogszabályok

Communications Act 2003

Communications Decency Act (1996)

Defending Each and Every Person from False Appearances by Keeping Exploitation Subject to Accountability Act of 2019 or the DEEP FAKES Accountability Act (H.R. 3230)

Elections (Integrity of Online Advertising) (Amendment) Bill, No. 29/2024.

Electoral (Amendment) Act, 2001.

For The People Act of 2021, H.R. 1, 117th Cong. §4201

FOSTA – Allow States and Victims to Fight Online Sex Trafficking Act of 2017 (H.R.1865)

Honest Ads Act of 2017, S. 1989, 115th Cong. (2017)

Legge 4 aprile 1956, n. 212. Norme per la disciplina della propaganda elettorale

Local Elections Campaign Financing Act [SBC 2014], 45(3)

Loi n° 2018-1202 du 22 décembre 2018; Code électoral art. L163-2

Loi n° 2018-1202, art. 11; loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986

Louisiana Revised Statutes 18:1462

Maryland Code, Election Law.

Political Life (Financial Transparency) Act of 11 March 1988

Projeto de Lei n° 2630, de 2020

Representation of the People Act 1983

SA's Electoral Act (1985)

Kúria határozatai

Knk.I.37.723/2016/3.

Kvk.III.38.043/2019/2.
Kvk.III.38.043/2019/2.
Kvk.IV.37.360/2014/2.
Kvk.IV.37.367/2018/2.
Kvk.IV.37.658/2019/5.
Kvk.IV.39.083/2024/7.
Kvk.IV.39.084/2024/6.
Kvk.IV.39.095/2024/6.
Kvk.IV.39.097/2024/4.
Kvk.VII.39.105/2024/10.
Kvk.I.37.441/2014/2.
Kvk.I.39.079/2024/3.
Kvk.IV.39.110/2024/5.
Kvk.IV.39.149/2024/4.
Kvk.I.39.088/2026/5.
Kvk.V.39.103/2026/3.
Kvk.I.39.090/2026/5.

Alacsonyabb szintű bírósági ítéletek

Pécsi Ítéltábla Pk.III.20.021/2014/2.
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Kvk.20.711/2006/2.

NVB határozatai

150/2022. NVB határozat
532/2018. NVB határozat
908/2014. NVB határozat
114/2019. NVB határozat
703/2018. NVB határozat
318/2026. NVB határozat
172/2026. NVB határozat
183/2026. NVB határozat
185/2026. NVB határozat
212/2026. NVB határozat
236/2026. NVB határozat

Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletei

Animal Defenders International v. the United Kingdom, no. 48876/08, 2013. április 22-i ítélet
ATV Zrt. v. Hungary, no. 61178/14, 2020. április 28-i ítéletet
Bowman v. the United Kingdom, no. 141/1996/760/961, 1998. február 19-i ítélet
Bradshaw and Others v. the United Kingdom, no. 15653/22, 2025. július 22-i ítélet
Brzeziński v. Poland, no. 47542/07, 2019. július 25-i ítélet.
Dickinson v. Turkey, no. 25200/11, 2021. február 2-i ítélet
Eon v. France, no. 26118/10, 2013. március 14-i ítélet
Kita v. Poland, no. 57659/00, 2008. július 8-i ítélet
Kwieceń v. Poland, no. 51744/99, 2007. január 9-i ítélet
Lingens v. Austria, no. 9815/82, 1986. július 8-i ítélet
Orlovskaya Iskra v. Russia, no. 42911/08, 2017. február 21-i ítélet
Parti Nationaliste Basque Organisation Regionale D’Iparralde v. France, no. 71251/01, 2007. június 7-i ítélet
Patrício Monteiro Telo de Abreu v. Portugal, no. 42713/15, 2022. június 7-i ítélet
Sousa Goucha v. Portugal, no. 70434/12, 2016. március 22-i ítélet
Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, no. 13778/88, 1992. június 25-i ítélet
Tuşalp v. Turkey, nos. 32131/08 and 41617/08, 2012. február 21-i ítélet
TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway, no. 21132/05, 2008. december 11-i ítélet
Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 1), no. 24699/94, 2001. június 28-i ítélet
Vgt Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (No. 2), no. 32772/02, 2009. június 30-i ítélet

Európai Unió jogszabályai

Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/2003/EK rendelete az európai szintű politikai pártokra irányadó előírásokról és finanszírozásuk szabályairól (2003. november 4.) említhető

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/900 (2024. március 11.) rendelete a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet)

A Bizottság (EU) 2025/2050 felhatalmazáson alapuló rendelete (2025. július 1.) az (EU) 2022/2065 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az online óriásplatformokat és nagyon népszerű online keresőprogramokat üzemeltető szolgáltatók általi, az ellenőrzött kutatókkal való adatmegosztásra vonatkozó technikai feltételek és eljárások megállapítása tekintetében történő kiegészítéséről

A Bizottság (EU) 2025/1410 végrehajtási rendelete (2025. július 9.) az (EU) 2024/900 európai parlamenti és tanácsi rendelet 11. és 12. cikkével összhangban a politikai hirdetésekre vonatkozó címkék és átláthatósági közlemények formátumáról, mintájáról és műszaki előírásairól

Európai Unió egyéb dokumentumai

A Bizottság (EU) 2023/2829 ajánlása (2023. december 12.) az Unióban zajló választási folyamatok inkluzivitásáról és rezilienciájáról, valamint az európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának megerősítéséről

A Bizottság iránymutatása az online óriásplatformot és nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatók számára a választási folyamatok rendszerszintű kockázatainak csökkentéséről az (EU) 2022/2065 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése alapján (C/2024/3014)

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről [COM(2020) 790 final]

A Bizottság közleménye. Iránymutatás a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról szóló (EU) 2024/900 rendelet végrehajtásának elősegítésére [C(2025) 6829 final]

A multi-dimensional approach to disinformation. Report of the independent High level Group on fake news and online disinformation. Directorate-General for Communication Networks, Content and Technology, European Commission, 2018

EU Code of Practice on Disinformation (2018).

Az Európai Bizottság 2018. szeptember 12-i ajánlása az európai parlamenti választásokkal összefüggésben a választási együttműködési hálózatokról, az online átláthatóságról, a kiberbiztonsági eseményekkel szembeni védelemről és a félretájékoztatási kampányok elleni küzdelemről [C(2018) 5949]

Az Európai Bizottság iránymutatása a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről [COM(2021) 262 final]

Az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről [COM(2020) 790 final].

Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2019/493 rendelete (2019. március 25.) a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályoknak az európai parlamenti választásokkal összefüggésben történő megsértésével kapcsolatos ellenőrzési eljárás tekintetében az 1141/2014/EU, Euratom rendelet módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács rendlettervezete a politikai reklám átláthatóságáról és targetálásáról COM(2021) 731 final

A Bizottság (EU) 2018/234 ajánlása (2018. február 14.) a 2019. évi európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának elősegítéséről

A Bizottság ajánlása (2018.9.12.) az európai parlamenti választásokkal összefüggésben a választási együttműködési hálózatokról, az online átláthatóságról, a kiberbiztonsági eseményekkel szembeni védelemről és a félretájékoztatási kampányok elleni küzdelemről. Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2018. szeptember 19–20-i salzburgi vezetői üléshez [C(2018) 5949 final]

Cselekvési terv a félretájékoztatással szemben [JOIN(2018) 36 final].

Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának [COM(2018) 236 final]

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a szabad és tisztességes európai választások biztosításáról [COM(2018) 637 final].

Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a politikai reklám átláthatóságáról és targetálásáról [COM(2021) 731 final]

Közös közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Európai demokráciapajzs: az erős és reziliens demokráciák támogatása [JOIN(2025) 791 final]

First Draft Code of Practice on Transparency of AI-Generated Content. December 17, 2025.

Egyesült Államok Legfelső Bíróságának ítéletei

Abrams v United States 250 US 616 (1919).

Arkansas Educational Television Commission v. Forbes 118 S. Ct. 1633 (1998)

Austin v. Michigan State Chamber of Commerce 494 US 652 (1990)

Bluman v. FEC 132 S. Ct. 1087 (2012)

Brown v. Hartlage 456 US 45 (1982)

Brown v. Socialist Workers '74 Campaign Committee 479 US 87 (1982)

Buckley v. American Constitutional Law Foundation 525 US 182 (1999)

Buckley v. Valeo 424 US 1 (1976)

Burson v. Freeman 504 US 191 (1992)

California Medical Association v. FEC 453 US 182 (1981)

Citizens Against Rent Control v. Berkeley 454 US 290 (1981)

Citizens United v. FEC 558 US 50 (2010)

Cohen v California 403 US 15 (1971)

Colorado Republican Federal Campaign Committee v. FEC (Colorado I.) 518 US 604 (1996)

Colorado Republican Federal Campaign Committee v. FEC (Colorado II.) 533 US 431 (2001)

Davis v. FEC 554 US 724 (2008)

Donaldson v. Read Magazine, Inc., 333 US 178 (1948)

FEC v. Ted Cruz for Senate, 142 S. Ct. 1638 (2022)

Federal Election Commission v. Massachusetts Citizens for Life 479 US 238 (1986)

Federal Election Commission v. Wisconsin Right to Life, Inc. 551 US 449 (2007)

Federal Election Committee v. National Conservative Political Action Committee 470 US 508 (1985)

First National Bank of Boston v. Bellotti 435 US 765 (1978)

Gertz v. Robert Welch, Inc. 418 US 323 (1974)

Gonzalez v. Google LLC, 598 US 617 (2023)

Greer v Spock 424 US 828 (1976)

Virginia State Board of Pharmacy v. Virginia Citizens Consumer Council 425 US 748 (1976)

Hustler Magazine, Inc. v. Falwell 485 US 46 (1988)

Lehman v City of Shaker Heights 418 US 298 (1974)

Lindke v. Freed 601 US 187 (2024)

McConnell v. FEC 540 US 93 (2003)

McCutcheon v. FEC 134 S. Ct. 1434 (2012)

McIntyre v. Ohio Election Commission 514 US 334 (1995)
Mills v. Alabama 384 US 214 (1966)
Minnesota Voters Alliance v. Mansky 585 US 1 (2018)
Moody v. NetChoice LLC 603 US 707 (2024)
New York Times Co. v. Sullivan 376 US 254 (1964)
Nixon v. Shrink Missouri Government PAC 528 US 377 (2000)
Randall v. Sorrell 548 US 230 (2006)
Susan B. Anthony List v. Driehaus 134 S. Ct. 2334 (2014)
Thompson v. Hebdon 589 US (2019)
Thornhill v Alabama 310 US 88, 104 (1940)
Twitter, Inc. v. Taamneh 598 US 471 (2023)
United States v Alvarez 567 US 709 (2012)
United States v. Alvarez, 132 S. Ct. 2537 (2012)
Whitney v California 274 US 357 (1927)

Alacsonyabb szintű amerikai bírósági ítéletek

281 Care Comm. v. Arneson 766 F.3d 774 (8th Cir. 2014)
Bland v. Roberts No. 15-1671 (4th Cir. 2013)
Calchera v. Procarione 805 F. Supp. 716 (E.D. Wis. 1992)
CBS v. Smith, 681 F. Supp. 794 (S.D. Fla. 1988)
Commonwealth v. Lucas, 34 N.E.3d 1242 (Mass. 2015)
Daily Herald Co. v. Munro 38 F.2d 380 (9th Cir. 1988)
Kohls v. Bonta No. 2:24-cv-02527-JAM-CKD
NetChoice v. Bonta No. 25-146
Smith v. Stillie 23-1316 (Nov. 2024)
State of Washington v. 119 Vote No! Committee 957 P.2d 691 (Wash. 1998)
Thompson v. Hebdon 7 F.4th 811 (2021)
Thompson v. Hebdon 909 F.3d 1027 (9th Cir. 2018)
Washington Post v. McManus 355 F. Supp. 3d 272 (D. Md. 2019)
Washington Post v. McManus 944 F.3d 506 (4th Cir. 2019)

Egyéb külföldi ítéletek

Cameron v. Becker (1995) 64 SASR 238
Cooper v Evans & Anor [2023] EWHC 2555 (KB).

R. (Woolas) v Parliamentary Election Court [2010] EWHC 3169 (QB)

Európa Tanács dokumentumai

Recommendation Rec(2003)4 of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns

Recommendation CM/Rec(2007)15 of the Committee of Ministers to member states on measures concerning media coverage of election campaigns

Draft Explanatory Memorandum to Recommendation CM/Rec(2007)15 of the Committee of Ministers to member states on measures concerning media coverage of election campaigns.

Internetes cikkek

Albert, John: DSA risk assessment reports: A guide to the first rollout and what's next. *DSA Observatory*, December 9, 2024. <https://dsa-observatory.eu/2024/12/09/dsa-risk-assessment-reports-are-in-a-guide-to-the-first-rollout-and-whats-next/>

Allcott, Hunt – Gentzkow, Matthew – Levy, Ro'ee: Did Political Advertising on Facebook and Instagram Affect the 2020 US Election? October 8, 2025, *Cato Institute*. <https://www.cato.org/research-briefs-economic-policy/did-political-advertising-facebook-instagram-affect-2020-us>

Benkler, Yochai: Election Advertising Disclosure: Part 1. *Harvard Law Review Blog*, October 31, 2017. <https://harvardlawreview.org/blog/2017/10/election-advertising-disclosure-part-1/>

Benkler, Yochai: Election Advertising Disclosure: Part 2. *Harvard Law Review Blog*, November 3, 2017 <https://harvardlawreview.org/blog/2017/11/election-advertising-disclosure-part-2/>

Bernard, Tim: Reading Systematic Risk Assessment for Major Speech Platforms: Notes and Observations. *Tech Policy Press*, December 20, 2024. <https://www.techpolicy.press/reading-the-systemic-risk-assessments-for-major-speech-platforms-notes-and-observations/>

Eugene Volokh: Freedom of Speech and Knowing Falsehoods. *The Volokh Conspiracy*, June 28, 2012. <https://volokh.com/2012/06/28/freedom-of-speech-and-knowing-falsehoods/>

Hasen, Richard L.: My New One at Slate on the 50th Anniversary of the Buckley v. Valeo Decision: “One Supreme Court Case Is Most Responsible for Our Oligarchy. It’s Not the One You Think.” *Election Law Blog*, Januar 28, 2026, <https://electionlawblog.org/?p=154001>

Holmes, Eric N.: Liability for Algorithmic Recommendations. *Congressional Research Service*, R47753, October 12, 2023. <https://www.congress.gov/crs-product/R47753>

Holznagel, Daniel: Political Advertising and Disinformation: The EU Draft Regulation on Political Advertising Might De-Amplify Political Everyday-User Tweets – and Become a Blueprint for Stronger Online Platform Regulation, *Verfassungblog*, 2023/3/23, <https://verfassungsblog.de/political-advertising-and-disinformation/>

Jeffers, Sam: Meta and Google’s Ad Ban Upends Political Campaigning in Europe. *Tech Policy Press*, October 22, 2025. <https://www.techpolicy.press/meta-and-googles-ad-ban-upends-political-campaigning-in-europe/>

Jurecic, Quinta: The politics of Section 230 reform: Learning from FOSTA’s mistakes. *Brookings*, March 1, 2022. <https://www.brookings.edu/articles/the-politics-of-section-230-reform-learning-from-fostas-mistakes/>

Kroeber-Riel, Annette: *Google will stop serving political advertising in the EU ahead of new regulation in October 2025*. November 14, 2024. <https://blog.google/company-news/inside-google/around-the-globe/google-europe/political-advertising-in-eu/>

Larkin, C. J.: Regulating Election Deepfakes: A Comparison of State Laws. *Tech Policy Press*, January 8, 2025. <https://www.techpolicy.press/regulating-election-deepfakes-a-comparison-of-state-laws/>

Lindroos-Hovinheimo, Susanna: The Proposed EU Regulation on Political Advertising Has Good Intentions, But Too Wide a Scope. *European Law Blog*, February 23, 2022. <https://www.europeanlawblog.eu/pub/the-proposed-eu-regulation-on-political-advertising-has-good-intentions-but-too-wide-a-scope/release/1>

Louis D. Brandeis: What Publicity Can Do. *Harper’s Weekly*, 1913. december 20. https://www.sehistorical.org/collection/papers/1910/1913_12_20_What_Publicity_Ca.pdf.

Ó Fathaigh, Ronan: Brzeziński v. Poland: Fine over ‘false’ information during election campaign violated Article 10. *Strasbourg Observers*, August 8, 2019. <https://strasbourgobservers.com/2019/08/08/brzezinski-v-poland-fine-over-false-information-during-election-campaign-violated-article-10/>

Persily, Nathaniel: The Coming Revolution in Campaign Communication, *The Sacramento Bee*, 2015. május 30. www.sacbee.com/opinion/california-forum/article22581321.html

Quaritsch, Luise: How has the DSA performed in protecting election integrity? *DSA Observatory*, March 4, 2026. <https://dsa-observatory.eu/2026/03/04/how-has-the-dsa-performed-in-protecting-election-integrity/>

Smith, Bradley A.: To *Buckley v. Valeo*: The Decision that Saved Democracy. The Court’s defense of political speech remains essential to American democracy five decades later. *Insti-*

tute for Free Speech Blog, Januar 30, 2026, <https://www.ifs.org/blog/to-buckley-v-valeo-the-decision-that-saved-democracy/>

Systemic Risk Assessment and Mitigation Report for Facebook, August 2024. https://panoptykon.org/sites/default/files/2024-12/systemic-risk-assessment_facebook.pdf

Török, Bernát – Rab, Árpád – Szikora, Tamás: *Viszonyunk az internethez, a hírforrásokhoz és a Facebookhoz. 5 év tapasztalatai a magyar lakosság körében*. NKE ITKI, 2024. [https://itki.uni-nke-hu/kutat%C3%A1si%20jelent%C3%A9s_viszonyunk%20az%20internethez_5%20%C3%A9v.pdf](https://itki.uni-nke.hu/document/itki-uni-nke-hu/kutat%C3%A1si%20jelent%C3%A9s_viszonyunk%20az%20internethez_5%20%C3%A9v.pdf)

Vinals, Musquera, Anna – Babwah, Brennen, J. Scott: What Has Congress Been Doing on Section 230? *Lawfare*, May 27, 2025. <https://www.lawfaremedia.org/article/what-has-congress-been-doing-on-section-230>

Wren, Ian: Facebook Updates Community Standards, Expands Appeals Process. *NPR*, April 24, 2018. <https://www.npr.org/2018/04/24/605107093/facebook-updates-community-standards-expands-appeals-process>

Wu, Tim: Social Media Isn't Just Speech. It's Also a Defective, Hazardous Product. *New York Times*, 14 March, 2026. <https://www.nytimes.com/2026/03/14/opinion/social-media-trial-addiction.html>

Zódi, Zsolt: A platformok rezilienciája a tavalyi román elnökválasztás fényében. Mi értelme a DSA-nak, ha ez bekövetkezhetett? *ITKI Blog*, 2025. október 28. <https://www.ludovika.hu/blogok/itkiblog/2025/10/28/a-platformok-rezilienciaja-a-tavalyi-roman-elnokvalasztas-fenyeben/>

Egyéb internetes források

A Blueprint for Content Governance and Enforcement. https://m.facebook.com/nt/screen/?params=%7B%22note_id%22%3A751449002072082%7D&path=%2Fnotes%2Fnote%2F&_rdr

A fake recording of a candidate saying he'd rigged the election went viral. Experts say it's only the beginning. February 1, 2024. <https://edition.cnn.com/2024/02/01/politics/election-deepfake-threats-invs>

Americans' Complicated Relationship With News. *Pew Research Center*, February 11, 2026. https://www.pewresearch.org/journalism/2026/02/11/americans-complicated-relationship-with-news/?utm_source=Pew+Research+Center&utm_campaign=97e79dcbfe-Weekly_2-14-25&utm_medium=email&utm_term=0_-97e79dcbfe-401345532

Deepfake AI video depicting Catherine Connolly quitting presidential race removed by Meta. October 22, 2025. https://www.irishtimes.com/politics/2025/10/22/meta-removes-ai-video-purporting-to-show-catherine-connolly-quitting-presidential-race/?utm_source=chatgpt.com

Deepfake policy in the United States, 2019 – Present. *Ballotpedia*, https://ballotpedia.org/Deepfake_policy_in_the_United_States,_2019_-_Present

Doctored Nancy Pelosi video highlights threat of "deepfake" tech. May 26, 2019. <https://www.cbsnews.com/news/doctored-nancy-pelosi-video-highlights-threat-of-deepfake-tech-2019-05-25/>

Elon Musk tops list of 2024 political donors, but five others gave more than \$100 million. <https://www.opensecrets.org/news/2025/03/elon-musk-tops-list-of-2024-political-donors-but-six-others-gave-more-than-100-million>

Ending Political, Electoral and Social Issue Advertising in the EU in Response to Incoming European Regulation. *Meta*, July 25, 2025. <https://about.fb.com/news/2025/07/ending-political-electoral-and-social-issue-advertising-in-the-eu/>

European elections: How disinformation spread in Facebook groups. May 30, 2019. <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-48356351>.

Facebook considering limits on targeted campaign ads. July 11, 2019. <https://subscriber.politicopro.com/article/2019/11/facebook-considering-limits-on-targeted-campaign-ads-3973828>

Facebook putting profit before public good, says whistleblower Frances Haugen. *The Guardian*, 4 October, 2021. <https://www.theguardian.com/technology/2021/oct/03/former-facebook-employee-frances-haugen-identifies-herself-as-whistleblower>

Facebook's Zuckerberg grilled over ad fact-checking policy. October 24, 2019. <https://www.bbc.com/news/technology-50152062>

Google says it will stop serving political ads in the EU. *The Verge*, November 14, 2024. https://www.theverge.com/2024/11/14/24296510/google-dropping-political-ads-in-the-eu-ttpa?utm_source=chatgpt.com

Letiltotta a Facebook a Mi Hazánk közösségi oldalát – jogi lépésekre készül a párt. *Infostart.hu*, 2022. március 29. <https://infostart.hu/valasztas-2022/2022/03/29/letiltottak-a-mi-hazank-kozossegi-oldalat-jogi-lepesekre-keszul-a-part>

Meta, AI-labeling policy. <https://about.fb.com/news/2024/04/metas-approach-to-labeling-ai-generated-content-and-manipulated-media/>

New Hampshire investigating fake Biden robocall meant to discourage voters ahead of primary. AP News, January 23, 2024. <https://apnews.com/article/new-hampshire-primary-biden-ai-deepfake-robocall-f3469ceb6dd613079092287994663db5>

Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election. <https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/download>

Report Setting Out the Results of Twitter International Unlimited Company Risk Assessment Pursuant to Article 34 EU Digital Services Act, August 2024. <https://transparency.x.com/content/dam/transparency-twitter/dsa/dsa-sra/dsa-sra-2024/TIUC-DSA-SRA-Report-2024.pdf>

Robocalls, AI ads banned under electoral reforms. October 13, 2025. <https://www.agd.sa.gov.au/news/robocalls,-ai-ads-banned-under-electoral-reforms>.

The Impact of Algorithms for Online Content Filtering or Moderation. (2020), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/657101/IPOL_STU\(2020\)6571_01_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/657101/IPOL_STU(2020)6571_01_EN.pdf)

TikTok Support, AI-generated content: <https://support.tiktok.com/en/using-tiktok/creating-videos/ai-generated-content>

Törölte a Facebook Toroczkai László oldalát. *24.hu*, 2019. május 17. <https://24.hu/belfold/2019/05/17/torolte-a-facebook-toroczkai-laszlo-oldalat/>

Törölték a Bűnvadászok Facebook-oldalát, Toroczkai László szerint ezzel a Meta beavatkozott a választásokba. *Index.hu*, 2026. március 12. <https://index.hu/belfold/2026/03/12/mi-hazank-mozgalom-bunvadaszok-facebook-tiltas-meta-valasztas-2026-kampany/?token=cd6346041ad6a761018700cf564d19a7>

Twitter's ban on political advertisements hurts our democracy. <https://www.brookings.edu/articles/twitters-ban-on-political-advertisements-hurts-our-democracy/>

What Ads Are Political? Twitter Struggles With a Definition. <https://www.nytimes.com/2019/11/15/technology/twitter-political-ad-policy.html>

What Facebook's New Political Ad System Misses. <https://www.propublica.org/article/what-facebooks-new-political-ad-system-misses>

X Help Center, Authenticity: <https://help.x.com/en/rules-and-policies/authenticity>; X Rules: <https://help.x.com/en/rules-and-policies/x-rules>

X Help Center, Civic Integrity: <https://help.x.com/en/rules-and-policies/election-integrity-policy>; X Business, Political Content: <https://business.x.com/en/help/ads-policies/ads-content-policies/political-content>